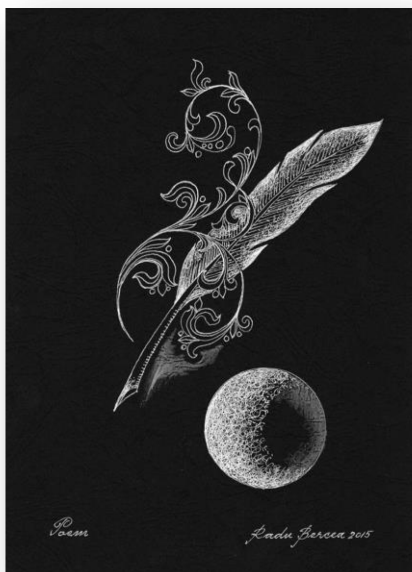
ion drăguşanul

CHIPUL APROAPELUI

cluj-napoca 2022

M-am născut cu harul de a desluşi în oamenii care mi-au păşit prin suflet mănunchiuri de străfulgerări care mi-au luminat sufletul şi mi-au dat puteri sporite pentru a mă căuta şi pentru a încerca să mă aflu. În ceasurile de popas, le-am creionat chipurile din câteva trăsături fugare de condei, dar portretele au rămas acolo, pe cale, unde fie că mi-am făgăduit, fie că am avut curajul să-mi îngădui clipe de alean, în neostenitul meu neastâmpăr.

Astăzi, încă din zori, mi-am amintit o bună parte dintre desenele cu cuvinte, pe care le-am aşternut pe cale, şi, poate că şi din dor sau poate doar din dorinţa egoistă de a nu pierde nimic din ce-am fost, ca să pot să mai fiu, am hotărât să le adun şi să le pecetluiesc înalt în suflet pentru totdeauna. Ca să le pot lua oriunde şi oricând cu mine.

Clipă cu clipă, fiecare dintre noi înseamnă o carte. Iar dacă stau şi cuget, asta înseamnă viaţa mea, clădită filă cu filă din luminile lăuntrice ale celor pe care mi i-a tot scos în cale bunul Dumnezeu. Ei, cei schiţaţi sumar în paginile care urmează, sunt viaţa mea, sunt cartea care mi-a fost dat să fiu dintotdeauna. De aceea le voi închina tuturora, într-un întreg rotund, ceea ce nu se putea pierde, pentru că au fost durate de cuvânt într-o necuprindere de cronici sentimentale al unei tumultoase revărsări de viaţă trăită doar după rostul ei sărbătoresc.

Sărbătorile prietenilor desenează deplin reperele reale ale vieţi mele, pe care ştiu să o trăiesc numai drept bucurie, numai drept dar dumnezeiesc.

Mircea AANEI

Întrupat din cadențările armonioase ale vremurilor, când tulnic în nostalgia picurării anotimpurilor, când dangăt voievodal de clopote și arme, profesorul putnean Mircea Aanei, cu obârșie în legendele Dolheștilor, e un cântec fără de odihnă, deasupra lumii paralele a prozelor sale, în care metafora existențială picură anotimpuri și smulge dangăte vremuitelor vremuri ale neamului nostru.

Își măsoară pășirile pe cer cu admirabile pagini, pecetluite în coperțile unor cărți care i-au anulat vârstele, pentru a-l înveșnici, mereu „tânăr și ferice”, în destinul său de trăitor de sensuri și de embleme ale neprihănitei frumuseți.

Om și operă, inițiat și inițiator, poetul și prozatorul Mircea Aanei e o pecete a acestei zile de martie, în care, odată cu el, s-au născut și cărțile, de care avea să-și despovăreze sufletul și vârstele dezlănțuitelor metafore, de-a lungul anilor în neîndurătoare înșiruire, de-a înaltul căutării și aflării de sine.

Anton ACHIŢEI

Prima carte, „Zbor în anotimpuri”, adună poezii adolescentine, scrise la Câmpulung Moldovenesc şi supuse, tot pe atunci, judecăţii cenaclului din Suceava, condus de Platon Pardău, poezii care, începând cu prima pe care a scris-o, „Toamna”, conturează nu doar o uşurinţă a versificării, ci şi un instinct vizual al miticului, care avea să-l călăuzească spre esenţializări moderne surprinzătoare:

„Ferestre largi / prin care păsări / se-aud cum mă cheamă, / ferestre luminoase / prin care cântecele mele / vor zbura către inimi. // Aromă proaspătă / de var şi vopsele, /grăunţe de cristal / clipesc în mozaicuri, // Aici vor cuibări / doruri şi vise / în cântec de privighetori, / iar curcubeie se vor adăpa / cu roua florilor de la ferestre” (*Casa nouă*). Am citat integral acest poem (şi sunt câteva zeci care merită o astfel de recunoaştere), ca să înţelegeţi singuri cât de liric, de profund liric, putea saluta condiţia umană un tânăr elev al Şcolii profesionale de construcţii din Câmpulung, pe nume Anton Achiţei, care doar din căldura sufletului crea şi se bucura de un adevărat univers mitic al cotidianului: „Ca o năframă de borangic / ţesută în luceferi / noaptea se strecoară uşor / printre florile de cărămidă / ale oraşului / înfierbântat de macarale / şi mistrii. // În seara asta / am să rămân deasupra, / aici, pe coama blocului înalt, / o să ascult cum vorbesc cărămizile, / cum zâmbesc aştrilor / aprinzându-se mai tare în ziduri. / Suspendat între pământ şi stele, / voi simţi sărutul universului” (*Sărut*).

Fără îndoială, cea mai proaspătă inspiraţie lirică ţine de vârsta fragedă a fiecărui om, dar eu, care ştiu ce şi cum se scria, discuta şi publica pe la cenaclul sucevean al lui Platon Pardău, frecventat de Traian Chelariu, Teofil Lianu, Eugen Fetchin-Frunză, Pan Solcan, Eusebiu Camilar, George Sidorovici, Traian Filip, Dragoş Vicol, Arcadie Arbore, George Damian, Constantin Ştefuriuc, de tânărul evreu Norman Manea, întors din lagărele de exterminare transnistrene, nu pot să nu apreciez lirica vie şi curată a tânărului, pe atunci, Anton Achiţei, care vizualiza splendidul pictural al condiţiei umane, în respiraţii

pline de sinceritate, dar şi de imaginaţie: „Oaze albastre / de dor şi lumină / sunt cântecele mele / ce-n suflet le port, // E arşiţă-n suflet, / e vânt şi furtună, / dar păsări măiastre / se-aud peste tot” (*Păsări măiastre*).

Cea de-a doua carte de poezie a lui Anton Achiţei, care beneficiază şi de o prefaţă inspirată, „Un om-fluviu”, semnată de Petre Isachi, conţine doar poeme scrise cu o maturitate lirică remarcabilă, în care „fiecare lacrimă e o stea” (*Poveste nepereche*), dar şi un impuls mitic de nestăvilit: „Un gând mă îndeamnă / să mă ascund / sub aripa Păsării Timpului, / să zbor cu ea / pe tărâmuri albastre, / să văd de aproape / minunea lumii, / izvorul vieţii” (*Pasărea Timpului*). Aici, în această carte există elemente de unitate a vieţii şi a universului, sintetizate sacerdotal în trăsăturile inconfundabile ale Mamei, în care se unesc Cerul şi Pământul, în care interacţionează cosmogonii primordiale (nicidecum arhetipale, pentru că presupun făptuiri stilistice şi nu instincte), în formulări care nu s-a mai folosit: „Tu nu ştiai, mamă, să scrii / frumosul tău nume Anica / dar atingeai / cu un deget hârtia / şi cu lumina sufletului tău / îţi scriai povestea vieţii / într-o cunună / cu şase flori de sânziene… / Noi eram, mamă, / iscălitura ta” (*Iscălitura mamei*).

Există un adevărat diametral între creaţia folclorică a lui Anton Achiţei, marcată de nostalgie, şi creaţia lui poetică, profund vizionară în reverberaţiile imaginaţiei. Poezia lui are o „sfinţenie de sanctuar celest, / cuvintele-nfloresc în nopţi de dor” (*Casa Pogor*), are „Viaţa – calendar / cu file de vânt răsfirate / din care / nu ştim niciodată / când ia vântul ultima filă” (*Calendar*), are

„lumină de ruguri aprinse” (*Amarul geniului*), are, „pe cărări lumină / şi lacrimă” (*Gânduri pentru părinţi*), concluzivul pentru acest scurt material despre minunata lirică a lui Anton Achiţei existând, fireşte, tot în filele cărţii lui: „Puteri nu am / să zbor spre mai înalt, / dar şi aici / durerea naşte flori” (Flori).

*

După două excelente cărţi de poezie, *Zbor în anotimpuri* (Editura „Plumb”, Bacău 2000) şi *Iscălitura mamei* (Editura Fundaţiei Culturale „Cancicov”, Bacău 2012), Anton Achiţei, „un nume aşezat consistent pe un portativ muzical”, cum îl definea prefaţatorul Daniel Nicolescu, s-a despărţit de vremelnicia acestei lumi printr-o naraţiune memorialistică, *Străjer la Împărăţia cântecului* (Editura „Egal”, Bacău 2019), o naraţiune aflată sub aura duioasă a mamei lui, „Anicuţa lu’ Cimpoi”, personaj care, ca şi în versurile lui Anton, însemna o cosmicitate tulburătoare, care-şi scria sufletul pe cer prin copii. „Avea o privire caldă şi luminoasă, ce izvora din ochii strălucitori ca doi luceferi şi negri ca mura coaptă. Ştia să-şi pună barizul pe cap într-un fel cum nu-l mai puneau alte fete şi, cum era ruşinoasă, mereu îi înfloreau bujori pe obrajii albi ca floarea de crin”. Sau, altfel, adică liric spus, mama îşi scria „povestea vieţii / într-o cunună / cu şase flori de sânziene… / Noi eram, mamă, / iscălitura ta”.

Datorită acestei cosmice aure materne, Anton Achiţei există, în viaţă şi în carte, în două universuri distincte, inclusiv prin albumele foto, cel al familiei şi cel al

artei, în care a pătruns, odată cu cântecul, şi prin poezie. Ca profesionist al cântecului a prins să se definească în 1970, când a fost angajat, prin concurs, la „Rapsozii Botoşanilor”, iar odată cu el, minunatul „Stejărel de la Guranda”, înregistrat şi la Radio Bucureşti, devenea un adevărat şlagăr al românilor şi aproape o identitate mitică pentru „străjerul cântecului” Anton Achiţei. A urmat o carieră firească pentru un om cu talent înnăscut, încununată cu tipărirea, începând cu anul 1973, a cântecelor sale, cu distribuirea în „Florin şi Florica”, de Vasile Alecsandri, piesă pusă în scenă de Eugen-Traian Borduşan, dar interzisă de vigilentul şef al propagandei comuniste botoşănene, şi o densă participare la emisiuni radio-tv, participare care-i adusese renumele de „colecţionar de emisiuni” şi de albume muzicale. A cântat alături de numele mari ale folclorului românesc, pe care, în filele sale memorialistice, Anton Achiţei le descrie aidoma unor adevărate zeităţi ale cântecului: Sofia Vicoveanca, Maria Ciobanu, Irina Loghin, Maria Cornescu, Lucreţia Ciobanu, Florica Ungur, Ionela Prodan, Elisabeta Ticuţă, Elena Merişoreanu, Angelica Stoican, Aneta Stan, Florica Bradu, Maria Bararu, neasemuitul Ion Drăgoi, Benone Sinulescu, Ion Dolănescu, Tiberiu Ceia, Nicolae Sabău, Gheorghe Turda, Nelu Bălăşoiu, Nicolae Furdui-Iancu, fraţii Petreuş. Între timp, adică „în anul 1978, am hotărât împreună cu Adela, aleasa inimii mele, să pornim pe drumul vieţii împreună”, o tânără profesoară, iar pentru nunta lor a creat „un cântec special, pentru acest eveniment unic în viaţa noastră”.

Trecând prin mai multe ansambluri artistice profesioniste, Anton Achiţei era „mereu în mişcare”, datorită

numeroaselor solicitări de colaborare, inclusiv din partea Maestrului George Sîrbu, care, în 1980, conducea Orchestra „Plaiurile Bistriţei". „Acest om nu ştia ce înseamnă odihna. Încontinuu scria note muzicale, pregătea premieră după premieră, avea grijă ca soliştii vocali să aibă repertorii valoroase". La Bacău, Anton Achiţei a stăruit vreme de un deceniu, apoi a plecat, tot ca solist, la Orchestra „Doruleţul" din Buzău, revenind, curând, la Bacău pentru a fi alături de „marele dirijor şi folclorist George Sîrbu", care, în 1981, a făcut din Anton Achiţei un surprinzător „Barbu Lăutarul", care cânta „cu aşa mare drag acele bijuterii muzicale străvechi", încât, chiar şi la repetiţii, îşi dorea „să ţină repetiţia cât mai mult timp".

Puţini ştiu că Anton Achiţei a fost, între anii 1992-1999, la Bacău, şi profesor de canto popular, că a jucat, şi la Suceava, în vara anului 1995, în spectacolul „La hramul de Sfânta Maria", pus în scenă de George Sîrbu, cu premeditarea de a atenţiona asupra unui determinant folcloric decisiv, dar ignorat de teoreticienii culturii: hramul bisericilor şi satelor respective.

Între timp, „anii au zburat ca păsările albe, vâslind pe-albastrul cerului şi aducând în familia noastră multe bucurii. Fiica noastră, Silvia, a parcurs treaptă cu treaptă" toate etapele vieţii şi ale şcolirii, absolvind cursurile Universităţii de Drept din Bucureşti, iar „la nunta fiicei noastre, Silvia, cu alesul inimii ei, Mihai", Anton Achiţei a cântat ca şi la propria-i nuntă, dar de data asta ca socru.

Despre cel care a fost „un mare cântăreţ al Moldovei" au scris pagini memorabile Constantin Arvinte,

George Sîrbu, Ioan Cobîlă, Petre Vlase, Răzvan Mitoceanu, Laurenţiu Ursache, Daniel Nicolescu, Ioan Dănilă, Silvia Achiţei-Andreescu, iar despre cel care slujise cu evlavie „Împărăteasa Poezie”, prin două cărţi remarcabile, adică un Anton Achiţei discret şi apăsat de timiditate, au stabilit repere de cronică literară Ştefan Olteanu, Petre Isachi, Bogdana Tihon, Corina Pavel, Ion Drăguşanul. Şi e de subliniat că Anton Achiţei a scris poezie cu adevărat frumoasă, pentru că, „Anton Achiţei cântă şi trăieşte în cântec”, cum inspirat se scria într-o ştire botoşeneană. Iar când cântecul a ostenit, Anton Achiţei a pus capul, pentru odihnă şi visare, pe filele lui de „Străjer la Împărăţia cântecului”.

Aurel ALEXA

Personaj savuros, pururi zâmbitor şi pus pe glume, colegul şi prietenul meu Aurel Alexa, şofer al Centrului Cultural „Bucovina”, aşteaptă cu nerăbdare frenetică pensionarea, chestie care se va petrece în vară. M-am obişnuit, de-a lungul anilor, să-l am mereu alături, să-l zăresc, în public, urmărind atent fiecare moment al manifestărilor noastre culturale, chiar dacă la unele dintre ele mai participase, la fel de atent, în aceeaşi zi. Ne-am obişnuit să ne ducă şi să ne aducă în siguranţă, să ne binedispună cu glume, să fie parte dinamică şi implicată în viaţa spirituală pe care noi, împreună, o slujim.

Mari sunt meritele lui Aurel Alexa în cultura suceveană, cu mult mai mari decât ale majorităţii autorlâcilor judeţeni şi de asta mă bate gândul ca, în vară, când „dom’ Aurel” va ieşi la pensie, să organizez, împreună cu

PIM, cu Victor Rusu, cu Tibi Cosovan şi cu cine va mai dori să o facă, o manifestarea publică în onoarea lui Aurel Alexa. Pentru că autorităţile, inclusiv cele culturale, sigur nu au s-o facă.

*

Într-o perioadă densă în evenimente culturale, cu muncă din zori, în noapte, Centrul Cultural „Bucovina" a izbutit o evadare din timp, fiecare dintre noi regăsindu-se prin ceilalţi. Astăzi, aveam de sărbătorit un om, un personaj irepetabil, care trăieşte impecabil bucuria vieţii, molipsindu-ne şi pe noi, de-a lungul timpului, cu lumină. Omul se numeşte Aurel Alexa. La fel se numeşte şi personajul. Un prieten drag fiecăruia, care şi-a sărbătorit ieşirea la pensie.

Un om frumos, în preajma căruia ne-am adunat toţi cu seninătate, în ciuda unei ciudate duioşii care începuse să ne macine. Un om cu o familie frumoasă, din care toţi cei din Centrul Cultural „Bucovina" facem parte, eu fiind tare mândru, şi de multă vreme, că băiatul fetei lui Aurel Alexa, fost olimpic în matematici, va studia la Cambridge. Un om e dator omenirii cu fructe împlinite, iar colegul şi prietenul meu Aurel Alexa este un astfel de om. Ca şi prietenul nostru Marcel Horodincă, sosit, din tihna „pensonariatului", la sărbătorirea lui Aurel, pentru a-i cânta, aşa cum o făcuse şi în opereta „Crai nou", urările cuvenite şi pentru a ne înveseli cu harul actoricesc, pe care fiecare dintre noi îl cunoaşte şi îl respectă.

Şi a mai fost sărbătorită, tot azi, dar pentru miercuri, şi Gabriela Havriliuc, delicata Gabi topindu-se de înduioşare şi de emoţie sub ochii noştri.

Au fost şi Zicălaşii (după repetiţia finală), deşi ei i-au pregătit, împreună cu PIM, o altă sărbătorire lui Aurel Alexa, pentru duminică. Am fost toţi, am fost fericiţi şi aşteptăm, plini de speranţă, să gustăm şi din peştele care se va lăsa ademenit de undiţa lui Aurel Alexa, deşi, cumsecade cum e şi înnăscut să bucure pe alţii, Aurel Alexa mai mult ca sigur că va desprinde peştişorul din cârlig şi-l va depune în unde, cu gest de purificare, şoptindu-i: „Du-te, puiule, şi te bucură de viaţă!”.

Că-aşa-i Aurel: un om. Un personaj.

Rodica ALEXANDRU

Profesor și pictor, om și inițiator în poezia plină de farmec a istoriei, Marea Doamnă a Catedrei sucevene Rodica Alexandru a primit titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Suceava, onorând, cu numele și cu personalitatea Sa inconfundabilă, o așezare urbană căreia i-a împrumutat, de-a lungul deceniilor, din aura sa. Onorată este, deci, Suceava pentru că, prin acceptul administrației de a răspunde favorabil unei inițiative cetățenești, unui omagiu public doldora de onestitate față de o mare perso-

nalitate a contemporaneității noastre, față de un adevărat sacerdot al iluminărilor și al definirii destinelor într-o puzderie de mlădițe umane, Suceava s-a desprins, pentru o foarte singură clipă, din cenușiul abulic al cotidianului.

Doamna Doamnelor Rodica Alexandru înseamnă o operă vie, care reverberează profund în câteva generații, cu ecouri binefăcătoare și în generațiile care se vor desprinde din acestea. Datorită Domniei Sale și datorită inițiatorilor pe care îi reprezintă în timp (Ioan Nemeș, Iulia Leo Miza, Valerian Căldare, Rodica Șeșurschi etc.), hronicul Sucevei cuprinde file de carte pe care Timpul le va păstra în rafturile tulburătoare ale memoriei. Memoria oamenilor cu onoare, care și ea se închină recunoscătoare în fața staturii cu adevărat sacerdotale a Marii Doamne Rodica Alexandru.

Nicu AMURĂRIŢEI

Ce poate spune sau ura un om cu toate doagele la cap jurnalistului Nicu Amurăriţei, un pezevenchi cu suflet proaspăt, inexorabil şi inoxidabil, mereu vesel şi zgomotos în cascade de hohote – să-i fi auzit râsul inconfundabil atunci când un partid politic umpluse stâlpii Sucevei cu un citat din... Nicu Amurăriţei, despre candidatul găştii respective!

Nicu Amurăriţei este unul dintre puţinii optimişti ai vieţii, şi filosofic vorbind, dintre câţi există pe pământ,

sufletul lui căutând, clipă de clipă, doar lumina, aşa superficială şi cam frunză în cădere, cum pare şi ne apare, uneori, lumina. Din pricina asta, poate părea unora un superficial, pentru că şapte zăvoare trage Nicu Amurăriţei peste amărăciunile lui de fiecare zi şi doar licărul tristeţilor lăuntrice poate fi zărit, dacă-i vânezi lumina ochilor, dar şi licărul acela bine bandajat într-o aură de poezie trăită cu toate celulele corpului.

Eu ştiu şi, tocmai de aceea, nu o să mă las niciodată păcălit de zâmbetul larg, cu care Nicu Amurăriţei întâmpină zilele, că e multă frământare şi nelinişte dincolo de aparenta superficialitate a optimismului cu care Nicu salută viaţa, aşa cum ştiu că amândouă ipostazele, cea lăuntrică şi cea publică, îi vin bine. Pentru că îl definesc.

Cornel ANGELESCU

Autor și al unei capodopere muzicale, „Doina”, pe versuri de Ana Blandiana („S-aude, s-aude, s-aude, din adânc, din vecii, din mereu / Murmurul, sângele, glasul poporului meu”), cantautorul Cornel Angelescu, un trubadur boem, asociat, de regulă, cu muzica folk, înseamnă, totuși, mult mai mult prin expresia largă și deplină a cântecelor sale, care mi-au tot amintit, de-an lungul anilor, când de dangătele clopotelor voievodale, când de vibrația inefabilă a cosmicității.

Pentru cântec și numai pentru cântec, el, Cornel Angelescu, s-a tot irosit pe sine, trăind rar și superficial dincolo de hotarele adânci ale muzicii. Este un supraviețuitor, care nu și-a abandonat risipirea pentru crezul său. În 7 iulie 2017, la ora 21, va cânta, împreună cu Mihaela

Popescu, pe scena „Bucovina Acoustic Park” din Parcul Cazinoului din Vatra Dornei. Va cânta, adică ne va onora cu dumnezeirea sufletului său de flacără și de mistuire.

Mălina ANIŢOAIE

Veşnică explozie a mugurilor în floare şi, tocmai de aceea, crucificată pe necuprinderea inefabilă a primăverii, prozatoarea Mălina Aniţoaie îşi poartă ursirea idilică a Rădăuţilor pe palme pentru a o modela şi şlefui într-o altă identitate, una mult mai lăuntrică şi decât cea pe care i-o conferă cuvintele, aşternute migălos în pagini poate de propriile-i nostalgii, poate de neostenita nostalgie a Rădăuţilor.

De-a lungul vremii, Mălina Aniţoaie s-a tot împrimăvărat cu cărţi, „Şerpii surâd şi muşcă" sau „Bijuteriile mele din ceară" fiind tot atâtea ofrande în despovărarea de timp şi de vremuire, în favoarea înrădăuţirii – identitate pentru care optează cu fiecare licăr al zilelor, care-i atinge cu sfiiciune cuvintele.

Mălina Aniţoaie, „inocenţa în stare de sclavie" şi de neodihnă, tocmai dezveleşte un nou început de mai, întotdeauna de mai şi de mult mai bine, decât până atunci.

Petru ARICIUC

Nu am întâlnit om care să trăiască Muntele până la disperare şi extaz, precum dorneanul Petru Ariciuc, bărbatul croit dintr-o stâncă detunată, aidoma străvechilor monumente megalitice din tainiţele dumnezeieşti ale Carpaţilor. Şi e greu de portretizat un astfel de om, care aminteşte de sacerdoţii rămaşi de veghe la altarele Soarelui, pentru a împrăştia, din când în când, cărbunii focurilor sacre pe cer, ca să se bucure şi depărtările de lumină. Petru Ariciuc este şi Bistriţă, şi Călimani, şi

Dornă, şi Giumalău, şi Ouşor, şi curgere, şi veşnicie, adică un fel de Atlas al zilelor noastre, care duce povara cerului pe umeri, pentru a trăi Muntele. Poate că şi pentru a ni-l arăta şi prin respiraţie, şi prin închinare, deci prin coordonatele fireşti ale veşniciei vremelniciei. Petru Ariciuc trăieşte în Netimpul lui Nichita Stănescu şi a devenit, fără să-i pese şi să o conştientizeze, exponentul şi îngerul păzitor al mirificelor plaiuri dornene. Iniţiază în tainele munţilor şi-i salvează pe neştiutorii care se rătăcesc prin eternitate, fără să o cunoască. Este, fără îndoială, ultimul sacerdot, de prietenia căruia am onoarea să mă bucur.

Tiberiu AVRAM

Îl ştie toată lumea drept creatorul celui mai modern şi civilizat ziar bucovinean, „Monitorul de Suceava”, alţii îl ştiu şi ca autor al unor cărţi publicate, cea mai recent lucrată aflându-se sub teascurile tiparului, dar, din punctul meu de vedere, Tiberiu Avram este, în primul rând, un om cu vocaţia de a fi om. Am folosit un termen general, care include şi vocaţia prieteniei (tema recentei cărţi), şi vocaţia familiei, şi vocaţia comunitară, dar, în primul rând, vocaţia de părinte.

Pentru Tiberiu Avram, miracolul vieţii se numeşte Clara-Demetra, prinţesa cu cei mai frumoşi ochi din câţi am văzut vreodată. Apoi urmează activitatea lui publicistică, ziare şi cărţi migălos lucrate şi închinate, cum o simt de mai bine de un deceniu şi ceva, Clarei. Clarei-Demetra şi celei care i-a dăruit-o, Dinuţa.

Ştiindu-i sufletul de îndelungă vreme, o să-i ofer lui Tiberiu Avram, şi în ziua naşterii sale, în loc de o floare, cântecul dedicat, în acrostih, celei pentru care există şi durează:

Cântecul e un suflet ce se află pe sine
lângă ultima stea de pe cerul aprins,
acolo găseşte puteri să se-nchine
răstignirii din care numai el s-a desprins,
apoi se-nfăşoară în aripi şi tace

Devenind tot mai cer, tot mai stea,
eternă sclipire de cosmică pace,
mutată târziu şi în fulgul de nea;
e frig până sus şi e alb împrejur,
tăcerea înşfacă timpul de coamă
risipind depărtarea fără contur
aproape de cântecul care ne cheamă,

Aproape de sufletul abia regăsit
vânătoare de îngeri în ultima clipă,
rămâne doar trupul ca un câmp părăsit,
ars de ninsoare, zvâcnind din aripă
mereu mai spre cântec, în cântec sfârşit.

*

Nicolae Iorga era de părere că „întâmplările mărunte fac istoria mare”, iar spusa aceasta, din prefaţa cărţii cu însemnări pe vechi cărţi religioase, a lui Ilie Corfus, mi-a rămas întipărită în suflet, pentru că, în fond, exista acolo dintotdeauna, iar Nicolae Iorga doar a trezit-o la viaţă. Şi-mi amintesc de ea, lecturând, în cadrul unei corecturi finale, recenta carte a lui Tiberiu Avram, „Aventuri pe şase roţi”, care mă ia prin surprindere, mai ales prin ignorarea premeditată a „gloriilor” mult mai semnificative şi mai spectaculoase ale autorului, cum ar fi, de pildă, necazurile cu Securitatea, după încercarea de a realiza un avion-machetă teleghidat, care să circule între Gura Humorului şi Bârlad, sau întemeierea şi consacrarea celui mai bun ziar judeţean, „Monitorul de Suceava”, şi ca expresie a unei tămăduitoare concepţii de viaţă. În locul lor, ca o adevărată eliberare de senzaţional, Tiberiu Avram preferă un altfel de eroism, pe care mi-i greu să-l definesc, pentru că îmbină în el prietenie, căutare de sine şi vindecări existenţiale.

În principiu, „Aventuri pe şase roţi” e o carte despre adolescenţă, despre răscrucile tulburătoare ale vârstei opţiunilor care ne definesc, scrisă, tot premeditat, într-un limbaj adolescentin, cu propoziţii scurte, cu un restrâns al lexicului aproape de jargotic şi cu o desprindere detaşată de încărcătura emoţională a vârstelor care aveau să urmeze. Tiberiu Avram retrăieşte, prin noua lui carte, nu doar o vârstă, ci şi tulburătoarea răscruce a opţiunilor, străduindu-se să nu o umbrească sau să o lumineze cu scânte-

ierile metaforice ale maturităţii, deşi îi mai „scapă”, uneori, dar numai în cazul descrierilor de natură, şi lirisme expuse cu dibăcie şi care par doar respirări ale adolescenţei de odinioară. Adolescenţa este, prin excelenţă, zodia, nu doar vârsta prieteniilor durabile şi definitorii, iar Tiberiu Avram, redescoperindu-şi adolescenţa sau pecetea aceluiaşi suflu existenţial cu Dan Lefter şi Dan Gaftoniuc, ia în discuţie, pe fondul unui record care aparţine adolescenţei lor solidare (mersul la mare, cu bicicletele), şi un test de bărbăţie, şi o nivelare a conflictului dintre generaţii, şi sensul năzuirii în viaţă, şi împăcarea cu sensul existenţial – nu cu destinul, ci cu sensul existenţial, care presupune o competiţie şi cu tine, şi cu timpul în care exişti.

Fără dram de didacticism, care nici nu aparţine adolescenţei, Tiberiu Avram povesteşte. Povesteşte, încercând să se înţeleagă, căutându-se şi descoperindu-se, uneori cu optimism debordant, alteori cu istoricizată resemnare românească, dar întotdeauna împăcat cu sine şi cu linia de conduită, moştenită din veac în veac. Bucurii mărunte, respirate profund, umplu orizontul, scapără de lumină, o lumină pe care o culege, ca pe boabele de strugure copt, fetiţa lui, Clara, deci o altă dezlănţuire de curândă adolescenţă, care are nevoie de repere vechi doar pentru a-şi premedita propriul ei parcurs. O ciudată alunecare din Tibi Mitrii Petrii Toderii Simionului, din nume în nume, pe curmezişul muntelui cosmicităţii vremelniciei, în care virtuţile se moştenesc cu contururi şi cu orizonturi noi, caracterizează, dincolo de explicitul narativ, noua carte a lui Tiberiu Avram, o carte a eroismului cotidian, în care valorile se derulează cu un anumit firesc,

un firesc prin care eroismul, deşi în el există, se demitizează sau capătă dimensiunea nostalgică a ninsorilor de altădată. Nu ştiu formă de eroism mai profundă şi mai adevărată decât prietenia şi, cu toate astea, nu am premeditat, vreodată, să-i schiţez silueta de înger veşnic viu, dar iată că o face Tiberiu Avram. O face cu sufletul, păzindu-se de cuvinte şi de mirajul lor ameţitor, o face cu o carte, prin care şi prietenii lui se aşează în fereastra zilei şi salută cerul. E un gest tulburător, pe care ştiu să-l preţuiesc ca atare. Cu sufletul.

La o primă vedere, „Aventuri pe şase roţi" – titlu care face discretă trimitere la nostalgia pentru „Cireşarii" lui Constantin Chiriţă, e greu de încadrat într-un gen narativ anume. Nu e un roman sau o povestire, nu e o carte de memorii. E ceva mai mult, dar sarcina descoperirii a ce anume este această carte le revine cititorilor lui Tiberiu Avram, care, cu siguranţă, înţeleg şi trăiesc mult mai multe decât mine sau decât autorul acestei cărţi. Spun fără ironie că doar cititorii pot descifra profunzimile, pentru că asta este fiecare om de pe acest pământ: o profunzime tulburătoare şi care merită respectul cel mai desăvârşit.

*

Cartea „Aventuri pe şase roţi" a ajuns, de la Gura Humorului, şi la Suceava, în templul Elenei Greculesi din incinta Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera", în care oficiază, ca de obicei, doctorul în istorie Gabriel Cărăbuş. În aceste condiţii, autorul ei, Tiberiu Avram, însoţit de prieteni ştiuţi şi neştiuţi, de tovarăşul lui în cea mai lungă

călătorie, Dinuţa, şi de ţinta şi idealul teribilului maraton care este viaţa, Clara, au intrat în templul cărţii, iar bietul de mine, aflat întâmplător pe acolo, ca să facă poze, a simţit ce înseamnă comunitate, a trăit sentimentul acela de duioasă apropiere, pe care numai intimitatea actelor culturale îl poate determina. Şi erau, acolo, înconjuraţi de icoanele sufletului voievodal al Elenei Greculesi, şi apropiaţi de ai mei (Ioan Manole, Liviu Dorin Clement, Daniel Tănase, Viorica Petrovici, Carmen Veronica Steiciuc, Angela Zarojanu, Vasile Ilie, Cristian Adomniţei, Cezar Straton, Sandrino Neagu, Viorel Corodescu, Valentin Chidovăţ), dar şi oameni pe care poate că pe nedrept îi întrezăream mai înspre orizont, ba chiar dincolo de el: Mirela Adomnicăi, Ion Lungu, Viorel Seredenciuc, Lucian Harşovschi, Ioan Iacob, Viorel Nuţu. Primii trei, ca oficiali, au luat loc în prezidiu, apoi s-au rânduit la pupitru, ca să vorbească. Primul a vorbit Mirela Adomnicăi, cea de odinioară, pe care o admiram fără rezerve; discurs inteligent, degajat, fără iefinătăţuri – mă înclin cu tot respectul! Apoi, Ion Lungu, care trebuia să ajungă cât mai repede la ziua nepoţelului său, care tocmai astăzi s-a găsit să împlinească 5 anişori (Fericire, puiule, căci le cuprinde şi este condiţionată de toate!); discurs savuros. În final, Viorel Seredenciuc: echilibrat, cumpătat, ca de obicei.

Aţi observat, nu am menţionat nici o funcţie, pentru că în jurul cărţii lui Tiberiu Avram s-au adunat oameni, iar pe cei care au vorbit eu i-am ascultat cu atenţie. Şi, ascultându-i, i-am simţit atât de apropiaţi de suflet, încât, atunci când mi-a venit rândul să prezint cartea (nu de la pupitru sau din prezidiu, chestii de care, ca şi

Roman Istrate, am o oarece... indispoziţie), am respirat cuvintele mai dezinvolt ca niciodată, molipsindu-l de dezinvoltură şi pe Tiberiu Avram, care, din postura de autor recidivist (cea de astăzi e a patra carte), a avut ultimul cuvânt, pe care l-a împărţit frăţeşte cu prietenul lui din copilărie şi din carte, Dan Lefter.

Frumos s-a mai trăit, astăzi, măcar pentru vreun ceas, la Suceava, în templul Elenei Greculesi (Dumnezeule, cât de vie i-am mai simţit prezenţa!) şi, pentru că am fost martor, am aşternut aceste rânduri pe toate ferestrele care mi-au ieşit în cale.

*

Nu înseamnă şi nu a însemnat pentru mine o surpriză tentativele cunoscutului lider sucevean de presă, Tiberiu Avram, de a se împlini şi prin naraţiuni ample, în care, pornind de la fapte reale, care i-au marcat sufletul şi memoria, să încerce să înţeleagă (nu să şi explice), oameni şi întâmplări. Şi o face dezarmant de onest, fără înflorituri inutile, rarele recursuri la hiperbole reprezentând, de fapt, raportări la universal, din perspectiva condiţiei existenţiale a generaţiilor noastre. Şi tocmai onestitatea aceasta narativă, fără stropi de trucuri sentimentale, place lumii, Tiberiu Avram devenind, aparent pe neaşteptate, o adevărată personalitate şi a scrisului literar, nu doar jurnalistic, în acest nord de ţară românească a Moldovei. Am întâlnit puhoi de oameni cu suflete limpezi şi proaspete la Gura Humorului, care veniseră să cumpere cartea „Aventuri pe şase roţi”, primul roman al

realităţii (nu neapărat realist), pe care l-a scris şi publicat Tiberiu Avram, după câteva volume de publicistică.

Citisem romanul, la o corectură primară, şi am fost la fel de entuziasmat, ca şi distinsa Prof. Univ. Dr. Elena-Brânduşa Steiciuc, în prefaţa noului roman, de acelaşi filon „captivant" al naraţiunii, deci de intimitatea tulburătoare care se încheagă între autor şi lector, o intimitate fluidă, care parcă ar adopta cuvintele pentru desluşirea propriilor aduceri aminte. Iar consecinţa imediată, manifestată chiar în timpul lansărilor, este cea a unui adevărat spectacol, în care sufletele sărbătoresc, pentru că fiecare carte, indiferent de autor, este ca o rugăciune shoptită într-o catedrală. Prin cărţi ne îndumnezeim toţi cei care nu suferă de maladia ereditară a suficienţei şi a invidiei.

Felicitări, Tiberiu Avram, chiar dacă ştiu că merite mari în a te „împinge" la scris au şi prinţesele tale, Clara şi Dinuţa, tot aşa cum ştiu că, dacă n-ar fi existat în lăuntrul tău sămânţa sentimentală a inspiraţiei, nimic nu s-ar fi ivit în lumina zilei, nici măcar mugurii.

Gabrel BABAN

Trăisem clipita sacralităţii în atelierul înţesat cu opere tulburătoare al pictorului Gabrel Baban. Fusesem prevenit de admirabilul Grigore Ilisei, realizatorul albumului, că în tablourile marelui pictor din Fălticeni nu voi întâlni personaje umane şi, dacă vreţi, nici mistice, şi asta pentru că „pictura obiectelor, a arhitecturii pe care Gabrel Baban le transformă în nişte personaje care vieţuiesc în absenţa oamenilor care le-au creat, dar sugerând ideea lucrării geniale şi de o poezie cu totul stranie şi specială a omului care a fost acolo" (B., Iustin, *Gabrel Baban - 70,* în *Crai nou*, 19 noiembrie 2018), dar încă nu puteam îndrăzni un punct de vedere personal, chiar dacă, în primele pagini ale albumului, apărut la editura Dana Art din Iaşi, în 2018, este admirabil analizată „Opera sub lentila

timpului”, iar creatorul ei, drept „Pictor al luminii lăuntrice”, câteva „Marginalii critice”, ieşite din peniţele unor exegeţi cu adevărat iniţiaţi în estetica plastică, precum Gheorghe Macarie, Radu Negru, Sabila Fînaru, Luiza Barcan, Valentin Ciucă sau Doina Cernica, fiind demne de toată atenţia. Subscriu, desigur, la toate aceste perspective de interpretare, dar în cele ce urmează voi mărturisi cum respir eu universul plastic al lui Gabrel Baban, având la dispoziţie şi darul domniei sale, pecetluit cu o dedicaţie (pe care o ţin pentru mine).

Pictura lui Gabrel Baban, de parcă ar fi premeditat să identifice contururile sacre ale tăcerii (de aici fundalul ceresc masiv, menit să pună în lumină prim-planul desenului), sacralizează făptuirea umană, omul fiind, ca şi bunul Dumnezeu, prezent prin tot şi prin toate, dar fără a păşi vremelnic prin uriaşul templu al împlinirilor pământeşti, devenite şi cereşti, deci sacre, prin risipa de tăcere liturgică (precum în poemele lui Lucian Vesper), incifrată în cromatic. Fără îndoială, fiecare tablou sugerează un subiect-personaj în sine, dar ajunge să priveşti, în templul artistului, un singur perete cu lucrări expuse sau să răsfoieşti câteva pagini ale albumului ca să înţelegi că în opera lui Gabrel Baban există un mai presus, pe care Grigore Ilisei inspirat l-a numit, generalizând, „personaje care vieţuiesc în absenţa oamenilor care le-au creat, dar sugerând ideea lucrării geniale şi de o poezie cu totul stranie şi specială a omului care a fost acolo”, oamenii căpătând identitatea dumnezeiască a Creatorului, nu doar prin nume (primul nume atribuit lui Dumnezeu a fost OM, scris AUM, dar pronunţat „om”), ci şi prin creaţie. Şi aşa cum Atoateziditorul există prin tot şi prin toate, ac-

tul propriei creaţii, pe care Gabrel Baban o identifică în toată măreţia sfinţeniei, transformă omenirea, inclusiv prin istoricitate, măcar în „mâna lui Dumnezeu”, dacă nu cumva într-o concreteţe tulburătoare.

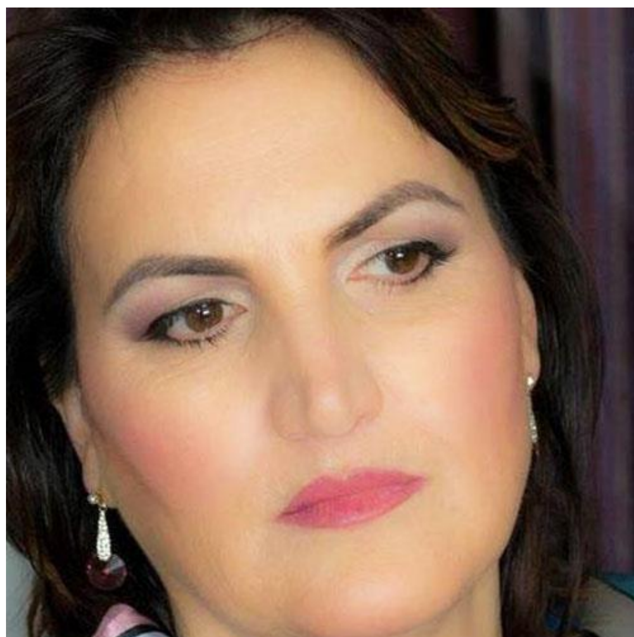
Gabrel Baban devine, astfel, cum o şi sugerează una dintre lucrările sale (*Punte la Fântâna Mare*, în care scândurile sugerează o siluetă de zeitate pământească), căutătorul de Cale, care o identifică trudnic, timp de o viaţă intens trăită, şi o jalonează, cu mijloacele artei plastice, măcar pentru admiraţia semenilor, dacă nu şi pentru păşire. Calea duce din generaţie în generaţie şi are propria ei sfinţie. În jurul Căii, elementele Templului Tăcerii, adesea şi cu sugestie de pilde, contribuie la armonizarea creaţiei vremelniciei în cea nepieritoare, dar dintotdeauna inefabilă. Tăcerea cântă, tăcerea vibrează cuvinte prin suflete, deci îşi defineşte rolul liturgic. Fiecare punte, pod, uliţă drum e un detaliu al Căii, iar stâlpii, porţile, casele definesc o arhitectură sacră, o sugestie cosmogonică. Intoricizată, desigur, şi adoptată ca intenţionalitate distinctă printre celelalte intenţionalităţi conştientizate. Un act creator, realizat plastic, liric sau muzical, presupune un număr neprecizat de intenţionalităţi şi o infinitate de finalităţi, funcţie de câţi trăitori de sugestie şi de inefabil păşesc prin faţa unui tablou, al unui poem sau al unei melodii. Intenţionalităţile şi finalităţile, în relaţionare şi condiţionare reiprocă, definesc şi arhitectura spirituală, şi arhitectura sacralităţii, cu înglobarea elementelor lor de iniţiere sau doar de credinţă.

Pictura lui Gabrel Baban, mereu consecventă cu sine, transformă culorile în tăcere, adică în desăvârşit li-

ric, vizual şi melodic. Capătă, deci, puterea de a-ţi vorbi şi a te convinge. Îţi pune indefinitul în mişcare şi te orientează spre răspunsuri, chiar şi la întrebări nepremeditate şi nepuse încă. Înveşniceşte nu doar mărturia, prin valenţele sale iconografice, nu doar devenirea, ci şi vremelnicia. Individualizează şi, în mod aproape paradoxal, conferă dimensiuni cosmice şi simţirii, şi cugetului. E vizionară şi e viziune, e definirea contururilor sacralităţii tăcerii.

Răsfoiec paginile albumului, datorat, în cea mai mare parte, generozităţii cărturarului Grigore Ilisei, dar şi economiilor de o viaţă ale profesorului şi pictorului Gabrel Baban, unul dintre marii pictori ai acest nord de ţară românească a Moldovei, şi mă simt vinovat de indiferenţă, deşi nu-i decât un efect al rarelor intersectări. Îi datorăm mult lui Gabrel Baban, ne datorăm imens nouă înşine, în goana noastră încrâncenată după deşertăciunea deşertăciunilor. Cine ştie, poate că, în anii care urmează, ne vom împlini măcar câteva dintre aceste îndatoriri, titlul de „Senior al Artelor Plastice Bucovinene", pe care i l-a conferit, recent, Consiliul Judeţean Suceava, însemnând un prim pas, dar care nu trebuie să eşuez în nesemnificativ.

Elena Diana BĂDĂLUŢĂ

Prieten de când hăul și om pe cuvântul căruia m-am putut baza întotdeauna, colega mea Elena Diana Bădăluță înseamnă o viață pusă în slujba culturii și o sensibilitate distinctă față de restituirile de memorie românească, pe care le săvârșim unii dintre noi. Are vocație de suflet mare, care ajută acolo unde este nevoie și care se bucură necondiționat de bucuriile altora. Peste asperitățile vieții trece cu înțelegere, nicidecum cu stoicism, pentru că înțelegerea este condiționată de un anume tip de înțelepciune, pe care Lenuța o are în-născută. Altminteri și dincolo de toate acestea, Elena Di-

ana Bădăluță, Lenuța noastră, a celor de la Centrul Cultural „Bucovina”, înseamnă o personalitate bine definită, pe care întotdeauna am receptat-o ca atare, chiar dacă o mărturisesc abia acum.

Bianca BĂIŢAN

Voluntarii Festivalului „Bucovina Rock Castle" fac parte din familia mea, așa cum și eu aparțin și familiilor lor. De fapt, în întregul lui, Festivalul „Bucovina Rock Castle" înseamnă o familie uriașă, cu mii și mii de oameni croiți din aceeași stofă. Printre voluntari, avem trei Bianca – cea brunetă, cea șatenă și cea blondă – din care două născute în august, dar ziua de astăzi aparține Biancăi Băițan (cea blondă), care, ca și alți voluntari, vine, de la Cluj-Napoca (oraș în care mii de tineri suceveni au găsit șanse la demnitate și la viitor), la Suceava doar pentru a sluji Festivalul „Bucovina Rock Castle". În fond, festivalul este fărâma de suflet pe fiecare dintre ei o dăruiește vitregei baștine sucevene, și pentru asta le sunt profund recunoscător. Prin voluntari

îmi iau puterea de viață și de luptă și de la muzicieni, și de la publicul fără de egal al festivalului.

Ca și ceilalți voluntari, și Bianca Bodnar are împliniri intelectuale, profesionale și familiale, dar „Bucovina Rock Castle” înseamnă, și pentru ea, un mod neprihănit de a vă șopti, cât se poate de firesc: Oameni, vă iubesc!

Ionică BĂIŢAN

În vara anului 202, când lansam, la Zahareşti, opera recuperată a Eroului Bucovinei, Ion Grămadă, „Cartea sângelui”, un localnic, Ioinică Băiţan, şi Neculai Roşca, de la „Obiectiv de Suceava”, depuneau, în aceeaşi răscruce a vremii, o monografie a satului, o lucrare corectă, echilibrată, fără omisiuni şi fără exaltări, care mi-a atras atenţia. De atunci s-a legat între noi o prietenie, soldată cu amplasarea bustului Eroului Bucovinei la Stroieşti şi nu „undeva, în Bucovina”, cum sugerase Dimitrie Marmeliuc, de loc din Litenii megieşi şi care cunoştea mai bine decât oricare altcineva firea delăsătoare a localnicilor.

În 2007, când căutam un amplasament pentru opera sculptorului Cezar Popescu, dedicată memoriei scriitorului erou Ion Grămadă şi când, datorită refuzului stroieştenilor şi zahareştenilor de a contribui cu măcar un leu, intenţionam să ţin cont de sfatul lui Marmeliuc (în fond, bustul se realizase cu generozitatea de artist a lui Cezar Popescu, cu banii de pe „Mărturisitorii. O istorie a scrisului bucovinean" şi cu un sprijin decent din partea unor prieteni: Gavril Mîrza, Gheorghe David, Petrică Ştirbu, Daniel Tănase, Constantin Gătej, Orest Onofrei şi Gabriel Şerban), Ionică Băiţan, după ce eşuase în a mă convinge să pun bustul la Stroieşti, a scos o sumă de bani, nu mai ştiu câţi, rugându-mă să primesc şi de la el un mic obol pentru cauza sufletelor amândurora. Am rămas surprins şi, în baza acelei contribuţii, am decis, pe loc, să pun bustul Eroului Bucovinei undeva, la Stroieşti. Pentru că exista, totuşi, un suflet pe la răscruce, care să-şi asume o fărâmă de responsabilitate.

Monografia Zahareştilor şi cinstirea Eroului Bucovinei, Ion Grămadă, care a căzut, la Cireşoaia, în 27 august 1917 (de asta se va încheia Festivalul Bucovina Rock Castle, ediţia din acest an, în 27 august 2017!), au însemnat, mereu, reperele care mi l-au apropiat de suflet pe Ionică Băiţan, actualul director al Şcolii de Arte „Ion Irimescu" din Suceava.

*

Prietenii nu ni-i alegem, ci se aleg singuri. Prietenii sunt o complementaritate, o părticică din aura existenței noastre, pe care noi am ignorat-o, din diverse motive,

și pe care ei o completează și o pun în lumină. Realizez chestia asta abia astăzi, când nu facebook-ul, ci un prieten îmi spusese primul că astăzi este ziua de naștere a directorului Școlii de Arte „Ion Irimescu” din Suceava, Ion Băițan.

Pe Ionică Băițan l-am cunoscut și ne-am împrietenit întru Ion Grămadă. Dacă nu ar fi fost și obolul lui drept singură implicare stroieșteană, nu amplasam niciodată bustul Eroului Bucovinei în Stroiești, ci „undeva pe pământul Bucovinei”, după cum îndemnau Dimitrie Marmeliuc și Ion Arieșescu, camarazii lui de jertfă în tranșeele României Mari. Dar legătura de atunci s-ar fi spulberat, probabil, dacă nu ar fi fost evoluția, în primul rând umană, a lui Ionică Băițan din anii de când ocupă un important scaun decizional în cultura bucovineană.

Prietenii mei sunt, dintotdeauna, oameni care se învrednicesc de acest statut, eu fiind doar un fir de nisip, care se revoltă împotriva umbrelor și absoarbe cu nesaț lumina.

Iar Ionică Bățian nu mi-a umbrit sufletul vreodată, ci mi l-a încălzit, mereu și mereu, cu o înțeleaptă cumsecădenie, care mă obligă la respect. Iar de la respect până la prietenie nu a mai fost decât un scapăr.

*

Întotdeauna discret şi chibzuit, prietenul meu Ionică Băiţan este un pilon important al familiei de slujitori ai culturii de la Centrul Cultural „Bucovina”. În

viaţă i s-a întâmplat să fie viceprimar şi, apoi, primar al comunei Stroieşti, autor, împreună cu gazetarul Neculai Roşca, al unei lucrări monografice despre satul natal, Zahareşti, instructor şi pricepător întru ale horirilor noastre naţionale, întemeietor de festivaluri („Cântecele Neamului", „Ion Irimescu", „Lumina Nordului") şi, de câţiva ani, director al Şcolii de Arte „Ion Irimescu", dar nici funcţiile, nici oportunităţile nu l-au schimbat, rămânând acelaşi om cu sufletul ca pâinea caldă şi pasionat până peste poate de sprijinirea tuturor actelor de creaţie - fără implicarea lui, de pildă, nu aş fi amplasat niciodată bustul Eroului Bucovinei, scriitorul Ion Grămadă, la Stroieşti, ci, aşa cum sugera cărturarul Dimitrie Marmeliuc, eroicul prieten al Eroului, „undeva, pe pământul Bucovinei". Ionică Băiţan nu se trâmbiţează pe sine, ci trăieşte mereu şi mereu destinul pietrei din temelia edificiilor care durează şi tocmai de asta mi-i mie atât de drag şi prieten.

Sava BEJINARIU

Despre Sava Bejinariu nu se poate vorbi la trecut. Ar fi o tragedie să vorbim la trecut despre omenie, despre prospeţimea sufletului, despre prietenie, despre zâmbetul în care se răsfaţă primăveri şi ceruri pururi albastre, oameni, munţi şi depărtări, despre însăşi definiţia omului corect, demn şi, prin faptă, creştin.

Născut, la Grămeşti, într-o vară binefăcătoare de prin anii '50, Sava Bejinariu a fost, este şi va rămâne propria sa creaţie. Nu s-a visat jurnalist, dar când i s-a cerut să treacă la „Scânteia", a acceptat, pentru că avea de

slujit împrejurimile propriului său suflet. Nu a fost niciodată activist, deşi, vorba cronicarului, mereu s-a aflat „sub vremi”, dar şi „sub vremi” a stat, întotdeauna, firesc, drept, comunicativ şi cu sufletul desfăşurat, în faţa omenirii, într-un zâmbet aproape vindecător. Aşa era şi aşa este el, şi nimic nu o să-l mai schimbe, vreodată.

La „Zori noi”, deci la şcoala de jurnalism şi de literatură a Sucevei, Sava Bejinariu s-a vrut şi a rămas cronică şi faptă, reportajele lui din Călimani, dar şi foile volante, pe care le realiza, întotdeauna, împreună cu echipe de scriitori, amintind şi de letopiseţe, dar şi de lumea visată de copilăria fiecărui om care a văzut sau vede lumina zilei într-un sat.

Victimă a unei răscruci, care i-a afectat sănătatea, Sava Bejinariu nu a mai izbutit, ulterior, în redacţia cotidianului „Crai nou”, să-şi urmeze vocaţia de a păşi Bucovina cu pasul şi de a-i omagia oamenii cu toate literele şi cu toţi porii. Continua să o zugrăvească, dar fără a o mai trăi zi de zi.

Suntem prieteni, rămânem prieteni. Sava Bejinariu a păşit pe cer, pe neaşteptate, şi încă nu am apucat să-i aprind vreo stea. Nu-i nimic, se descurcă Sava**,** orientându-se după reperele bucovinene, pe care le duce cu sine, pentru a le aşterne, recunoscător, în faţa Atoateziditorului.

Ion BELDEANU

Binecuvântată a fost această zi de marţi, în care, invocând frunza încă din zori, bunul Dumnezeu mi-a curăţat calea şi mi-a purtat paşii prin lumea care merită pe deplin trăită, o lume cu zicălaşi, cu răsfăţ solcan de străvezime, cu Radu Bercea şi opera lui, cu poetul Roman Istrati, bărbat puternic şi biruitor, şi, mai târziu, cu poetul Ion Beldeanu, despre care nu prea mai ştiam nimic, în ultima vreme.

Ion Beldeanu, un reper important al culturii bucovinene, arată extraordinar şi, spre plăcuta mea surprindere, are o mobilitate a gândirii admirabilă, care se împleteşte cu umorul lui mucalit, care îl caracterizează dintotdeauna, cu o naturaleţe care m-a impresionat. Am petre-

cut un ceas, împreună, mi-a cerut să-i împrumut sau să-i dăruiesc anumite cărţi, dintre cele pe care le-am lucrat în ultimii ani (în primul rând, „cântecele despovărării”, a mea şi a lui Andi, şi „Bucovina şi suferinţele ei / 1914-1918”), rugându-mă să-i desluşesc şi niscaiva contexte controversate ale istoriei bucovinene, care nu bat, documentar, cu triumfalismul ştiinţific al istoricilor de profesie. Fiind eu doar un amărăştean de scriitor, i-am povestit din ce ştiu, iar Ion Beldeanu îmi tot cerea precizări suplimentare, în baza unor citate consacrate sau a unor relatări vechi, pe care şi le amintea pasaj cu pasaj.

Când am glumit, spunând că, după o viaţă de sărăcie, acum am de toate (şi cu inima, şi cu sângele, şi cu rinichii, şi cu stomacul şi aşa mai departe), Ion Beldeanu a râs şi mi-a mărturisit că el mai are doar o singură boală: vârsta. Dar ce contează, Ioane, că ni-i trupul târziu?

Radu BERCEA

Am ales această fotografie ca simbol al expoziţiei pe care Radu Bercea a închinat-o memoriei lui Eminescu, pentru că, prin profunzimea închinării şi prin acurateţea dedicării, Radu Bercea merită, de acolo, din Ceruri, un mănunchi de lumină şi din partea Sfântului Mărturisitor al Sufletului Românesc. Nu al sufletului nostru, pentru că, din nefericire, noi nu ne-am ridicat niciodată la statutul de Românesc în care s-au străduit să ne proiecteze Mihai Eminescu, Ciprian Porumbescu, George Enescu, Constantin Brâncuşi şi Lucian Blaga.

Lucrate în tehnica decoart (de Radu Bercea inventată), lucrările, cu dimensiuni ample (peste un metru pătrat fiecare), reprezintă un grandios elogiu al vieţii, rea-

lizat, unitar, prin câteva coordonate, care sunt şi ale operei eminesciene, şi ale spiritului lui Mihai Eminescu.

Din nici un tablou nu lipsesc Soarele şi Luna, dincolo de sugestia Logodnei cosmice vibrând speranţa mântuirii prin lumină. Pământul mare şi Pământul Mic, prezenţe simultane – de cele mai multe ori, lunecă în abandonare, prin zbor. Iar zborul, când rădăcină, când catarg, când munte, când pasăre, capătă contururi ciudate, ba de zbatere în suferinţă, ba de contorsionare în sinele particular, ba de dezlănţuire în şi spre speranţă.

Din punctul meu de vedere, această expoziţie, închinată memoriei lui Eminescu, dar despre care, ca şi despre Eminescu, n-a vorbit nimeni, reprezintă apogeul creaţiei lui Radu Bercea. Şi prin unitate cromatică, şi prin complementaritatea armonioasă a simbolurilor, şi prin inteligenţa redării unui univers care-i strânge sufletul pe dinăuntru.

Dacă există viaţă în cer, cred că Radu Bercea, doar privind la stelele unei nopţi curate, ar putea zări, acolo, sus, zâmbetul recunoscător al lui Mihai Eminescu.

*

Pe şevalet, contururile unei viitoare picturi. Pe canapea, unele peste altele, tablourile pentru expoziţia pe care o va vernisa de Ziua Naţională a României. Că aşa sunt creatorii pe care România i-a chinuit cumplit, prin închisorile şi prin lagărele de muncă forţată: o iubesc nepământeşte şi cu o sinceritate a sufletului care însenineа-

ză cerul, atunci când indiferenţii şi opresorii au nevoie de vreme bună. Opresori? Oare vă închipuiţi că noi am avut, vreodată, istorie şi nu doar un şir lung şi apăsător de opresori?

L-am „călcat” pe Radu Bercea, împreună cu Tiberiu Cosovan, din raţiunile proiectelor culturale ale anului viitor, în care Radu Bercea are un anume rol. Radu pictează pe pânză gata înrămată. Scaunul din faţa şevaletului arată ca un tron, într-un templu al veşniciei. O tulburătoare armonie de culori, în camera de lucru a artistului. Tibi Cosovan, argint viu în preajma culorilor, dă deoparte tablourile de deasupra, ca să le pot vedea pe cele ascunse, apoi reface ordinea cosmică a creaţiei adevărate. Radu ne aduce nuci proaspete, gata curăţate, apoi alege şase splendide lucrări, pe care urmează să le ducem poetului Roman Istrati, ca să se poată ţine în viaţă. La fel a procedat şi pictorul Ioan Bodnar. Alţii, doar pupături tovărăşeşti la lansările de carte. Nu-i arăt cu degetul şi pe politicieni, pentru că politicienii nu au suflet şi nu-i doare nimic din durerile omeneşti din preajmă.

Nu am fotografiat mult, acasă la Radu Bercea, şi nici nu am prelucrat vreo fotografie. O parte dintre lucrări pierd din luminozitatea fantastică, dar nu încerc să o recuperez, pentru că nu vreau să artificializez cu nimic fericirea care mi-a cuprins sufletul, lângă Radu Bercea şi lângă opera lui.

*

O împovărare care mă onorează este aceea de a tezauriza, printr-un album de artă, patrimoniul dumnezeiesc, pe care îl reprezintă opera pictorului Radu Bercea. Nu mă pricep la chestiunile care țin de albumele de artă, dar trăiesc, de lungi decenii, cu atâta vibrație opera ultimului martir al Bucovinei, încât, pentru că el mă vrea redactorul acestui album, va trebui să-mi fac ordine în suflet și să purced la drum. E drept, am mai lucrat, și tot pentru Radu Bercea, o carte asemănătoare, bine primită, și ca lucrare tipografică, de lumea noastră artistică, dar acum există un ceva în plus, există obligația de a-l zugrăvi pe Radu Bercea în complexitatea înfățișărilor sale în lumină, deci într-o diversitate stilistică, pe cât de complexă, pe atât de unitară. Deocamdată privesc, încerc să înțeleg și să-mi fac ordine în gânduri și în simțăminte. Cu fiecare tablou al lui Radu Bercea descopăr altceva, trăiesc altceva, am parte de o naștere nouă. Dovadă că mă aflu în fața unei opere vii, care-și merită înveșnicirea.

*

Omul şi artistul Radu Bercea înseamnă o sinonimie a neostenitelor evadări de sub teroarea realităţii prin operă, printr-o inconfundabilă respirare a luminii, într-o desfăşurare cromatică inedită a confesiunilor. De aici, de la nevoie desprinderii de şi din urgiile cotidianului, care se repetă şi apasă aidoma unei lespezi de plumb asupra întregii noastre istorii, se justifică şi se sublimează cealaltă realitate, personalizată şi subiectivă doar până la duioşie, realitatea spovedaniilor cromatice, care admit şi presupun o altă naştere, suprapusă peste cea întâmplată şi premeditată drept aflare de trup în nebuloasele misterioa-

se ale cosmicităţii, pe care Radu Bercea, prin picturile lui mereu novatoare, în ciuda aparenţei de academism târziu, le înrădăcinează sub urmele şi umbrele trecerii pământeşti ale aflării de sine.

Din perspectivele subiective, din care i-am tot privit abundenţa de lucrări şi de expoziţii din ultimele decenii – cele mai fecunde din întreaga lui viaţă, am sesizat două abordări distincte ale confesiunilor, cele narative, care ţin mai ales de peisaj, indiferent de tehnica plastică pe care a abordat-o, şi cele lirice, ba chiar cosmologice (mai rar cosmogonice, dar tot în conotaţie blagiană), cu teme abordate în encaustică şi în tehnica de el inventată, decoart. Mai există, desigur, şi rarele „naturi moarte”, mai ales flori, cu un figurativ tranşant şi doar în astfel de lucrări manifestat, cel al însingurării, al desprinderii abandonate de sub teroarea realităţii.

Lucrându-i un album anterior, „Bucovina mărturisită”, şi având toate împuternicirile decizionale din partea artistului, sub această covârşitoare impresie a refuzului brutalului real, am folosit drept culoare de contrast negrul, alegere inspirată pentru punerea în evidenţă a lucrărilor, dar nu şi pentru mesajul pe care am vrut să-l transmit, în calitate de fascinat de creaţia lui Radu Bercea, pentru că încă nu înţelesesem că nu negrul, deşi a încetăţenit un cuvânt în limbile slave („ciornîi”), este culoarea cerului îndepărtat, Cernunos, ci albastru-petrol, un albastru care doar sugerează întunecarea de dincolo de cerurile risipite în lumină. Acum, cu o altă volnicie, de a-i desluşi năvalnice „Confesiuni cromatice”, în ciuda faptului că noutatea o reprezintă uleiurile pe pânză, în care expresia

academică pare să primeze, dar fără a abandona tuşele impresioniste remarcabil, constat că dualitatea confesivă, de care vorbeam mai sus, primează, cromaticul fiind reverberare, scăpărare, vibrare de armonii, adică un fel de contururi dinamice ale confesiunilor, ale ideilor, ale viziunilor astrale. Chiar şi cel mai „clasic” peisaj, ulei pe pânză sau acuarelă, înseamnă o discretă ademenire în simbolistica astrală, iar premeditarea aceasta artistică se desluşeşte fără echivoc mai ales în lucrările encaustica şi, ceva mai încifrat, dar fără exagerări, în decoart. Cerul şi verticalitatea desprinsă din odihna paradisiacă a trăirii Bucovinei alcătuiesc un ţel existenţial, o realitate dublă, dar sperată numai, imaginată, spuzită cu suflet şi cu inteligenţă. În opera lui Radu Bercea, pentru care lucrările în encaustică şi în decoart reprezintă cheile secrete, nu vom întâlni Bucovina păşită cu tălpile, ci Bucovina respirată şi înţeleasă ca armonioasă risipă de cosmicitate, de sacru nepersuasiv, ci natural, firesc. Întâlnim ceva ce nu obligă, ceva ce nu-ţi pretinde nimic, deşi ar putea fi ţel, năzuire şi împlinire. E caracteristic pentru toţi creatorii cu adevărat bucovineni, din toate timpurile, nu să ne înfăţişeze aşa cum suntem, ci aşa cum visează ei că ne vom împlini cândva, iar de sub penelul lui Radu Bercea acele schiţe de năzuire acaparează răsfăţul de tuşe sigure şi de o uimitoare transparenţă.

Intenţionam, înainte de a coordona tehnoredactarea noului album de artă, „Confesiuni cromatice”, să grupez lucrările pe tehnici de lucru, dar curând am înţeles că, în cazul lui Radu Bercea, nu tehnicile contează (şi ce performanţe izbuteşte, de pildă, în encaustică, în care peisajul vibrează de cosmicitate; şi ce dinamică a simbo-

listicii primordiale româneşti întâlnim în figurativele decoart!), ci confesiunea, adică complementaritatea de narativ şi liric, cu evitarea conştientă a metaforei, în favoarea figurativului, un figurativ care adesea atinge metafizicul totemismului primordial. Chiar şi în uleiuri pe pânză, acolo unde tehnicile academismului, cu înrudiri recognoscibile cu opera primilor trei mari pictori ai Bucovinei, Epaminonda Bucevschi, Eugen Maximovici şi Archip Roşca, ies în evidenţă, Radu Bercea are acel plus figurativ, acea pecete a modernităţii, care ţine de misterul totemic al sugestiilor esenţializate, aşa că opera lui nu îngăduie, din punctul meu de vedere, delimitări şi inventarieri tehnice, fie şi din simplul motiv că ea înseamnă, în primul rând, o evadare de sub teroarea realităţii. O evadare a creatorului Radu Bercea, dar şi a noastră, a celor ce-i suntem îngemănaţi lăuntric. Şi ca suflet, şi ca dinamică a minţii.

*

Mi-ar fi fost uşor, astăzi, la întoarcerea de la Cluj-Napoca, să opresc pe undeva, prin munţi, şi să-i dau un telefon, ca să-i urez „La mulţi ani!”, dar şi ieri, la plecare, când am trecut prin faţa casei lui din Gura Humorului, şi astăzi, prin munţi, m-a tot frământat întrebarea referitoare la data naşterii lui Radu Bercea. În fond, când s-a născut Radu Bercea şi de câte ori s-a născut sub lespedea noroioasă a societăţii româneşti contemporane? În fond, ca firul de iarbă, doar ca firul de iarbă care tânjeşte Soarele, Radu Bercea s-a născut, vreodată cu adevărat?

În 29 august 1939, la Cuciurul Mare, sub aura lui Mircea Streinul, s-a născut un pui de om. Un ursit pentru viaţă, într-o vreme în care cenuşile se amestecau vâscos cu sângele unui alt măcel planetar. Un condamnat, la viaţă în vremuri de bejenie din deal în deal, din munte în munte. Maica şi pruncul ei, undeva, pe malul apei Moldovei, aşteptând ivirea Soarelui de dincolo de negurile civilizaţiei umane. Fiecare mamă e o sfântă, fiecare mamă e o icoană a Fecioarei Maria. Din nefericire, nu i se închină cu dragoste decât pruncuţul.

Naşterea de atunci, nu ar trebui să se pună, pentru că, în 30 aprilie 1959, când pe băncile Şcolii de Arte Plastice şi Decorative „Octav Băncilă” din Iaşi se năştea un pictor, s-au ivit torţionarii civilizaţiei româneşti şi l-au smuls din rădăcini. Undeva, prin munţii calmi ai apei Moldovei, încă se mai poate zări hăul dezrădăcinării, vegheat de umbra mamei cu pruncul în braţe. Din mamă şi prunc niciodată nu se desprind două umbre, ci una singură, puternică şi luminoasă, un nimb solar purtat de fiecare icoană vremelnică a Sfintei Fecioare.

Cinci ani de calvar prin temniţele patriei, din cei douăzeci ai condamnării la beznă. Roşie. Bezna e întotdeauna roşie, ca să anuleze pulsul vieţii fireşti, îndumnezeite. Foarte departe, la capătul lumii şi al timpului, îşi mai poate zări omul conturul de fir de iarbă crescut pe cer, sub lespedea pământeştilor, nedreptelor oropsiri. Să te naşti pui de om şi să nu ai parte de viaţă, să te naşti artist şi să nu ai parte de creaţie...

Scriam, cândva, într-o prefaţă a cărţilor sale, că Radu Bercea s-a născut definitiv în 22 decembrie 1989. Dar m-am înşelat. Nimic şi nimeni nu s-a născut în acea zi. Radu Bercea a înţeles-o primul şi a evadat din urâciunea civilizaţiei umane, pentru a se bucura de lumina creaţiei. Doar trăgând colţul perdelei îl puteam zări în împărăţia de curcubeu a trăirii reale, singura de care a avut parte Radu Bercea, dar nu am să ştiu niciodată din care anume zi. În rest, singurătate. Grea, împovărătoare, zornăindu-ne umbra la picioare.

Şi totuşi, ce să-i urez eu, astăzi, lui Radu Bercea, fără să vântur pleavă socializantă, de care nici artistul, nici martirul din el nu au nevoie? De însingurare nu te poate vindeca nimeni şi nimic, pentru că viaţa nu poate fi retrăită, pentru a o curăţa de toate împilările şi nedreptăţile ei. Nu-i pot ura nimic, dar ştiu că Radu Bercea îmi aude tăcerea minţii şi a sufletului aidoma unei fărâme de înseninare.

*

Destin crucificat între lumină şi beznă, sub năvala suferinţelor însângerate, Radu Bercea, om şi artist ursit iluminărilor, s-a tot despovărat, de-a lungul anilor, de memoria retinei, încredinţând peniţei povestiri desfăşurate dintr-o suflare, în caligrafii suple şi elegante, care fac din „linia” lui iconografică una unică şi inconfundabilă. Era doar un adolescent, licean la arte plastice, atunci când a căzut victimă cruzimii istoriei, peste aripile sufletului prăbuşindu-se lanţurile zornăitoare ale suferinţei, iar târzia îmbrâncire în „libertatea” statalităţii de tip lagăr de

concentrare nu a dus la vindecarea tuturor rănilor, la refacerea aripilor până la ampla lor desfăşurare în zbor. În „libertatea societăţii româneşti multilateral dezvoltate”, Radu Bercea n-a mai putut fi el, din pricina unei prevăzătoare cenzuri lăuntrice, care să atenueze suspiciunile deja îngroşate, care-i împovărau viaţa, şi, din această cauză, s-a văzut mereu obligat să apeleze la o simbolistică proprie şi absolut secretă, în care cioatele, ca dezrădăcinări umane voluntare, zidirile, elementele corporale şi, mai ales, mâna, talpa şi gura, dar şi portretul satirizant al brutelor umane, în veşnică opoziţie cu Soarele, transmiteau mesaje cifrate, greu de înţeles de către generaţiile de cerberi ai activismului românesc, inclusiv al celui post-comunist, pe care doar din prea mult optimism îl numim democratic.

Întreaga artă a lui Radu Bercea, inclusiv pictura şi grafica pastelată, se desfăşoară sub aura Soarelui, sub aura cosmicei nevoi de lumină şi de puritate, iar cartea aceasta de grafică, ordonată pe teme şi începând, fireşte, cu memoria calvarului românesc, contrabalansată spre lumină de biserici şi ţărani, de case ţărăneşti bucovinene şi de dezlănţuiri spre lumină, sugerează o veşnicie a sufletului între Cer şi Pământ, un imuabil al inefabilului desprins din reperele sacre ale condiţiei umane şi devenită, aproape nepremeditat, ci doar inspirat, repere ale dumnezeirii. În fond, prin astfel de repere se diferenţiază artistul de omul de fiecare zi, dar Radu Bercea, în egală măsură poet-pictor şi om întru toate însetat de iluminări, se împrospătează, astfel, într-o minunată tridimensionalitate a artei, cu străluminările de divinitate care ne înconjoară, trecând neobservate de către ochii celor mai

mulţi dintre noi. Desenele lui, inclusiv cele care tind spre pictural, spre fastul imagistic al culorilor, sunt dezlănţuiri line, asemănătoare zborului, pentru că în sufletul şi în operele lui Radu Bercea totul poate purta aripi; numai să o dorească şi să-şi conştientizeze aptitudinile metafizice.

Radu Bercea s-a născut în satul lui Mircea Streinul, Cuciurul Mare, în 29 august 1939, din părinţi cu rădăcini în Boian şi în Ostriţa, deşi rădăcinile şi mai vechi ale neamului Bercea ţin de răzeşismul de pe Sireţel, mulţi dintre moşii şi străbunii săi fiind menţionaţi ca martori, statut care consfinţea statutul social de răzeş, în diverse hotărniciri, la care au participat de-a lungul secolului. Calvarul lui Radu Bercea a început în 30 aprilie 1959, pe când artistul (era licean la Liceul de Artă „Nicolae Tonitza" din Iaşi, deci îşi merita titlul de artist), în vârstă de doar 19 anişori, a fost arestat şi, după un simulacru de proces, condamnat la 20 ani de muncă silnică, din care avea să execute, datorită presiunii internaţionale, numai 5 ani de martiriu necuvenit.

Întors în „libertatea" iluzorie a „lagărului socialist", Radu Bercea, veşnic supravegheat şi suspicionat, nu a mai fost liber decât prin artă şi prin familia lui. Nici măcar după decembrie 1989 n-a mai putut retrăi libertatea, în care se iniţiase până la 19 ani, decât prin artă şi prin familie, arta lui Radu Bercea, inclusiv caricatura, însemnând religia lui, modul lui de manifestare creştin-ortodoxă într-o nestrămutată credinţă în Dumnezeu, iar familia însemnând paradisul care îngăduia străbunilor să intre în armonie cu Dumnezeu. Delicat ca o mladă înflo-

rită, căutând, mereu şi mereu, numai lumina, Radu Bercea există mai presus de vremuri şi de vremuiri.

Există prin operele sale, aflate în colecţii din ţară şi din străinătate, există prin cărţile-mărturie, inclusiv aceasta, pe care le-a „zidit”, de-a lungul ultimului deceniu, drept monument real al memoriei, în locul jalnicei prefăcătorii obşteşti a monumentului eroului necunoscut, există şi prin urmaşii săi, cei care i-au durat în suflet concreteţea pământească a Soarelui. Prin Radu Bercea, memoria românilor bucovineni şi a Neamului Românesc, în general, capătă contururi precise, memoria identifică şi sublimează sau acuză. Prin Radu Bercea, rânduiala durabilităţii, prin asumări şi, în egală măsură, prin delimitări, ni se dezvăluie în toată splendoarea ei, inclusiv în paginile acestei cărţi, care îşi caută şi îşi află locul ei inconfundabil în memoria Bucovinei.

*

O expoziție retrospectivă, organizată de Primăria Gura Humorului, **RADU BERCEA 80**, transformă în sărbătoare destinul unui martir și artist, care descinde dintr-un vechi neam răzășesc bucovinean, cu jirebii în mai toate satele de pe Sirețel, Siret și Prut. Radu Bercea a văzut lumina zilei în satul lui Mircea Streinul, Cuciurul Mare, în urmă cu exact 80 de ani, iar de atunci tot închină Bucovinei lumina astrală, ursit fiindu-i să fie, dintotdeauna și pentru totdeauna, o fărâmă din ea.

Patria, pe care a iubit-o nepământește, i-a răsplătit dumnezeiasca afecțiune cu răpirea din fața șevaletelor

Liceului de Arte „Octav Băncilă” din Iași și cu aruncarea adolescentului Radu Bercea în generoasele ei pușcării și colonii de muncă forțată. Întâmplarea a făcut ca recentul său album să fie tipărit la Brăila, iar eu, cunoscător al vieții și operei lui Radu Bercea, am tot avut o strângere de inimă, pe durata editării albumului, sufletul fiindu-mi copleșit de imaginea tânărului martir Radu Bercea, aplecându-se după un cotor de varză, pe drumul întoarcerii în lagăr, și cu mâna încadrată de tirul precis și nemilos al gardienilor. Cine știe, poate că excelenta tehnoredactare de la Brăila îi readuce fărâma aceea de hrană a supraviețuirii, care să-l ajute să recapete deceniile pierdute ale tinereții prin atingerea centenarului. Ceea ce ar însemna pentru cultura patriei care l-a martirizat un mare câștig.

Pentru că martirul și artistul plastic Radu Bercea este un creator de patrimoniu național românesc, un simbol exponențial al spiritualității neamului nostru veșnic lipsit de noroc și de înțelegere. Pentru că martirul și artistul plastic Radu Bercea este un trăitor profund al Căii lui Iisus Hristos, aidoma majorității celor oropsiți de Neam și de Patrie, în vremurile însângerate ale înstrăinării noastre istorice, vremuri care, din păcate, încă mai continuă, și mai degradant, dar cu alți stăpâni de pripas.

Scăpat, prin voia hazardului istoric, de temnițe și de interdicții, dar nu și de supraveghere încrâncenată, Radu Bercea a trăit prin familie și prin artă plastică. Și nu există lucrare a sa, inclusiv în caricatură, din care să lipsească Sfântul Soare, obsesia Luminii fiind mai mult decât atât, adică și credință, și trăire intensă, tulburătoare.

A pictat cu fervoare, de parcă s-ar fi prăbușit într-un nou destin, de parcă ar fi primit câte o naștere nouă în fiecare dimineață a lumii, a pictat și a dăruit lumina înveșnicită în armoniile culorii. A trăit mult, mult mai multe expoziții personale decât anii de viață, fiind omagiat cu titluri de „Cetățean de Onoare” de către o puzderie de orașe ale lumii, inclusiv de... Gura Humorului. Pentru Radu Bercea nu s-au desprins file din calendare, ci lucrări de artă din sufletul lui generos, toate drept expresie a unei tulburătoare iubiri de semeni, de patrie, de viitorime.

Astăzi, 29 august 2019, la Gura Humorului, va fi sărbătoarea **RADU BERCEA**, un eveniment de la care nu voi lipsi, pentru că și soarta-mi complicitează cu mine să pot ajunge lângă Radu Bercea și să-i urez, cu sau fără cuvinte, cu formula voievodală de odinioară: La mulți ani, Radu Bercea, și Dumnezeu să ni te ție numai întru bucurie!

*

Scriam, ieri, că Radu Bercea nu a desprins file din calendare, ci opere, şi am avut dreptate. Am aflat dovezile la Casa de Cultură a oraşului Gura Humorului, în Salonul „Radu Bercea”, unde o minunată simfonie acoloristică vestea şi marca anotimpurile plastice ale pictorului martir, câte patru pe an, iar stilurile execuţiei (deco-art – inventat de Radu Bercea, en-caustica, ulei pe pânză, acuarele, grafică, portrete, caricatură etc.) defineau un tot unitar, o personalitate creatoare inconfundabilă. Cele mai

multe dintre operele lui Radu Bercea au ajuns în colecţii particulare din întreaga lume, în muzee şi în galeriile unor oraşe de prin Brazilia, Franţa, Estonia, Slovacia, Ucraina, Italia, Bulgaria sau România, oraşe care i-au onorat opera şi martiriul cu diplome de cetăţean de onoare, dar tot au rămas şi acasă la Radu Bercea suficiente lucrări, care să încânte ochiul, sufletul şi mintea.

Expoziţia de la Gura Humorului arată, exhaustiv şi convingător, viaţa reală, cea trăită cu nesaţ de Radu Bercea, el însuşi părând sufletul discret, dar dumnezeiesc al penelului. Culorile şi formele cântă pentru a-şi face loc de răsfăţ în zâmbetul tămăduitor al artistului care, în 2012, declara (şi au consemnat publiciştii Roman Istrati şi Tiberiu Cosovan) despre ţelurile sale în viaţă şi artă, printr-o inspirată respirare străveche: „Nihil sine Deo!". Nimic fără Dumnezeu, în viaţa şi opera lui Radu Bercea, iar opţiunea aceasta pentru sacru i-a transformat pentru totdeauna viaţa în operă.

*

Multă, multă lumea de prin ţară şi de prin Bucovina s-a adunat, ieri, la Gura Humorului, acolo unde primarul Marius Ursaciuc a scos la iveală, din patrimoniul comunităţii, cea mai tulburătoare şi mai durabilă aură, cea a sfinţeiniei creaţiei şi a sângelui prelins din rănile vremelniciei pentru biruinţa luminii. Ca la moaşte, în zi de sărbătoare, s-au îngemănat sufletele sub aura lui Radu Bercea, în universul divin al frumuseţii pe care numai sufletul şi mintea omenească îl poate desluşi, aşternându-l cu

migală între Pământ şi Ceruri. Iar Radu Bercea, sacerdot al simţirii, a respirat adierea solidarizării iubirii cu tot ceea ce, vreme de decenii, a trăit precum nimeni altul.

*

Deşi urma să ne întâlnim, cum o tot facem adesea, de 39 de ani, de când colaborăm, graţie publicistului Mircea Sfichi, care ne-a făcut cunoştinţă, Radu Bercea, care pregătise... 39 de desene pentru ilustrarea viitoarelor mele poezii, mi-a scris, elegant şi caligrafic, şi o scurtă notiţă, pe care o voi păstra cu sfinţenie: „Domnului Ionică Drăguşanul, 39 bucăţi".

Abia astăzi, după o săptămână de la primirea desenelor, am avut vreme să le scanez şi să păşesc într-o cosmicitate poetică pe deplin conştientă de sine, pentru că metaforele pentru lumină, zbor, flori, timp, lacrimă, carte, dans, muzică, rugăciune, credinţă şi dumnezeire caută, mereu şi mereu, alte expresii, alte carnaţii ale ideii, din care să se poată înfrupta oricine ca dintr-un fruct cu generozitate oferit, pentru că nostalgia luminoasă a sfericităţii, a întregului universal, le cuprinde, însumează şi individualizează pe toate. În poezia desenată a lui Radu Bercea, lacrima e o prelingere din univers, din pasărea înger, din veşnicul vegetal, o prelingere care se pietrifică drept ulcior sau drept scoică şi drept rugăciune, iar lumina este, în egală măsură, cerească şi pământească (flori, vegetaţie), cu îngemănare în „oul cosmic", dincoace fiind, mereu şi mereu, Fecioara Cosmică, în reprezentarea îndeobşte cunoscută drept „crucea lui Osiris", deci a Soa-

relui-Timp şi, desigur, „ochiul” căruia nimic din ceea ce este omenesc sau sacru nu-i scapă.

Exprimarea grafică, întodeauna simplă, subţire, curată, amintind de caligafiile tulburătoare ale fiecărui suflet omenesc, caută, în grafica lui Radu Bercea, contururi de obişnuit, de cotidian, cărora plutirea, deci starea de aparentă imponderabilitate – o imponderabilitate care tânjeşte –, le conferă, prin suprapunere, identitatea sacrului. Un sacru feminin, din care se desprinde mişcarea, zvâcnetul, tumultul, zborul, şi un sacru masculin al sfericităţii, al nevoii disperate de sfericitate, de întoarcerea în întregul care am fost cândva, fie zbor, fie doar privirea atotcuprinzătoare, care ne veghează, şi pe care o atinge cu mâna.

Mâna, metafora preferată a sugestiilor lui Radu Bercea, poate atinge totul, desprinzându-se de trup şi devenind gând şi simţire, deci o rodire ursită a vegetalului, care înfăşură, aidoma iederii, ferestrele sacralităţii şi sferele universului, uneori prin înjumătăţiri de lumesc aparent (vioara) şi sacralitate decizională (trompetă, trâmbiţă), floarea, fir subţire de lumină cutezătoare, devenind nu sabia lui Apolo, din mitul androginului, ci reperul spre re-întregire, axa celestă, izvorâtă dintr-o sămânţă, identitatea comună dintre sămânţă şi ou cosmic fiind adesea sugerată prin trimiteri la translatări ale rugăciunii, inclusiv a rugăciunii celui care luptă cu sabia pentru a se afla pe sine, fără să ştie vreodată dacă năframa de pe cruce îl înfăşură şi pe el sau este doar giulgiul lui Iisus.

Radu Bercea nu desenează, ci trăieşte şi respiră poezia limbajului primordial al ritmicităţii, limbajul iluminării, pe care îl înţeleg şi-l transmit numai cei aleşi de înhăruire.

Cătălina BIHOLAR

Unul dintre puţinii ziarişti tineri ai Sucevei care mi-a câştigat, şi încă de multă vreme, respectul, este Cătălina Biholaru, de la „Intermedia”. O văzusem într-o electorală, intervievând curajos, dar drept, câţiva politicieni, apoi în emisiunile de tip pamflet, în care îl are partener pe Sorin Avram. Sorin înseamnă mult în istoria jurnalistică a Sucevei. Are talie de gazetar înnăscut, care îşi impune ideile şi la BBC, şi la televiziunile naţionale din

România. Iar Cătălina Biholar evolua, în aceste măiestre bijuterii mediatice, de la egal la egal, punându-şi în valoare invitatul şi cu inteligenţă, dar şi cu o prospeţime elegantă a dialogului, lesne de sesizat şi de apreciat.

Dacă nu ar fi avut o televiziune care să-i aparţină, cu siguranţă că altul şi mult mai eclatant ar fi fost destinul jurnalistic al Cătălinei Biholar. Având o televiziune, Cătălina este legată de această construcţie, pe care văd că o impune frumos şi (iarăşi!) elegant, împrumutându-i şi din profesionalismul, dar şi din nobleţea ei înnăscută.

Maria-Sofia BLIDARIU

La ediţia a treia „Bucovina Rock Castle”, fecioraşul meu de la „Luna Amară”, Mihnea Blidariu, mi-a

mărturisit că el şi Nora îşi doresc un copil, iar dacă se poate, o fetiţă. L-am binecuvântat şi i-am dat, tot atunci, de veste că împlinit îi va fi visul, pentru că asta e menirea Festivalului „Bucovina Rock Castle”, să împlinească vise. Înainte de a patra ediţie „Bucovina Rock Castle”, în 26 iunie 2014, fetiţa ursită l-a cuprins cu ochii ei mari şi iscoditori, în vreme ce mânuţa dreaptă răsfoia caierul auriu al bărbii unice a tatălui ei. Iar Mihnea, cu inspiraţie de creator înnăscut, i-a zis miracolului din viaţa lui Maria-Sofia, adică, în traducere românească, „Fântâna Înţelepciunii”.

Astăzi, Maria-Sofia a împlinit doi anişori. E o mică prinţesă, dar şi o raţiune de a fi, în deplinătatea împlinirii şi a fericirii, şi pentru Nora, şi pentru Mihnea, şi pentru o bună parte din muzica trupei „Luna Amară”. Eu, ca bunic, Andi, ca unchi, mândri că din familia noastră face parte şi crăiasa „Lunii Amare”, le urăm Mariei-Sofia, Norei, lui Mihnea şi „Lunii Amare” ceea ce şi mie îmi doresc: La mulţi ani şi Dumnezeu să vă ţie numai întru bucurie! Fericire, copii ai sufletului meu!

*

Maria Sofia împlineşte, astăzi, 26 iunie 2017, 3 anişori. Urmează să o întâlnesc, peste zece zile, la Vatra Dornei şi să o felicit tranşant pentru ursirea de „Fântână a Înţelepciunii” în viaţa prietenilor noştri Mihnea şi Nora. Pentru că aşa se traduce numele ei: Fântâna (Maria) Înţelepciunii (Sofia).

Dar Maria Sofia Blidariu este mai mult şi decât atât, este totul, este calea de lumină şi de tămăduire, pe care păşeşte, de trei ani, încoace, acest anarhist incorigibil şi, prin muzică rock şi versuri rock, aprig sfărâmător de lanţuri şi alungător de bezne, numit Mihnea Blidariu de la Luna Amară.

Pentru că, de regulă, bărbaţii, şi nu femeile, sunt artiştii, cioplitorii în culoare, în piatră, în cuvinte sau în armonii, încă nu s-a aflat cine să-şi asume o statuie a Paternităţii. Doar aparatele de fotografiat, veşnic grăbite şi nestatornice, mai întrevăd şi schiţează contururile Paternităţii. Duioase, profunde şi biruitoare de vremelnicii.

Maria Sofia Blidariu împlineşte, astăzi, 26 iunie 2017, 3 anişori. Nimic nu-i poate face mai fericiţi pe mereu repetabilii părinţi ai lumii acesteia decât miracolul înmuguririi sângelui şi a cărnii lor în sfântul arbore al vieţii.

Mihnea BLIDARIU

Mihnea este un anarhist, adică dorește ordine, în lo-cul dezordinii democrației românești. Ordinea libertății, adică a conștiinței de sine și, de aici, a unei firești asumări de respect. Mihnea este un anarhist, adică un revoluționar, un înnoitor. Crede în legile naturii, care nu sunt și legile firii omenești și, cu atât mai puțin, ale așa-zisei civilizații.

Astăzi, Mihnea Blidariu, într-o lună amară (așa sunt toate lunile de după Bucovina Rock Castle, chiar și pentru mine), întinerește cu o clipită. Așa-i este lui ursit, să întinerească mereu. Prin cântec, prin trăire, prin implicare. Prin revoltă și prin compasiune. Prin protest și prin alean.

*

Întâmplător sau nu, astăzi este ziua de naștere a unuia dintre cei mai buni prieteni ai viitorimii sucevene: muzicianul, scriitorul și militantul de la „Luna Amară” Mihnea Blidariu. De la „Luna Amară”, dar și de la „Bucovina Rock Castle”. Dar și de la „Bucovina Acoustic Park”. Mihnea, un prieten. Al meu și al fiecărui tânăr din Suceava, dar și din România.

Autor al unui roman de excepție, „Play-list pentru sfârșitul lumii”, al unei piese de teatru jucată și publicată, dar și cu două cărți de poezie la activ, Mihnea Blidariu există doar pentru și prin prințesa Maria-Sofia (în traducere, „Fântâna Înțelepciunii”). Asta și prețuiesc eu cel mai mult la el, deși mă tulbură și cu cântecele, și cu ce scrie, și cu atitudinile lui de militant al binelui obștesc.

*

Personaj inconfundabil al spiritualității românești contemporane, muzicianul și scriitorul (a publicat cărți de proză, de poezie și de teatru) Mihnea Bildariu, de la Luna Amară și de la... Bucovina Rock Castle, înseamnă o bucurie obștească, din arta și din truda căruia ne înfruptăm cu toții. Neostenit militant pentru demnitate umană și pentru „România mea nu-i România lor”, Mihnea Blidariu înseamnă un reper luminos și în viața mea, și în viața altora, drept pentru care ziua nașterii lui înseamnă mult în calendarul sufletului meu însetat de vibrația sacră a cântecelor pururi vii.

*

Inegalabil în proză şi în muzică, dar şi autor de poezie socială remarcabilă, Mihnea Blidariu de la „Luna Amară” şi de la „Bucovina Rock Castle” are punctul de sprijin menit să-l ajute în a clătina Universul: Maria Sofia, o prinţesă înnăscută, care, doar dacă îmi amintesc de ea, îmi înseninează sufletul. Dar peste toate, Mihnea este şi un om de impresionantă verticalitate, la care ţin ca la copiii cu care m-a binecuvântat Dumnezeu. Mihnea, fiu de actor şi de profesoară născută prin aceste locuri, se amuză cu statutul de „fiu” şi al meu, pe care i l-am atribuit, mai ales că Maria Sofia („Fântâna Înţelepciunii”) l-a acceptat cu neascunsă încântare, fundamentul real al acestei şugubeţe situaţii constituindu-l prietenia care ne leagă, profundă, onestă şi durabilă.

În acest nenorocit an planetar, Mihnea Blidariu îşi aniversează naşterea într-o lună amară, amară, de parcă ar avea sufletul crucificat şi fruntea zdrelită de spinii neîndurători ai realităţii. A fost, de curând, la Suceava, doar ca să cânte ierbii din şanţul Cetăţii şi să aducă, astfel, o tulburătoare închinare stării de spirit şi de credinţă adâncă, numită „Bucovina Rock Castle”. Credinţă în creaţie şi în oameni, deci în omenesc şi în dumnezeire.

*

În muzica și în societatea românească, Mihnea e un personaj simbolic al bătăliei cu morile de vânt pentru demnitatea umană. Crede atât de intens în îndreptățirile

noastre, încât arareori se mai trăiește pe sine și numai prin Sofia-Maria – Prințesa Speranței, muzica și versurile lui fiind, dintotdeauna, armă și armură, tăiș pătrunzător și metal protector pentru ascunderea rănilor sufletului. Cea mai dureroasă – dezamăgitoarea Suceava, care a spulberat în vânt și pustie, ca pe o cenușă, Bucovina Rock Castle. Definitiv și iremediabil.

În anul din urmă, cel mai cumplit pentru cultura română, Mihnea a supraviețuit. Și-a câștigat cele necesare traiului din practicarea unor meserii brutale, dar care îi garantau demnitatea înnăscută. Mihnea nu poate trăi sub ordinele imbecililor care domină discreționar toate domeniile de activitate socială românească. Mihnea nu poate suporta prostia și nu o să i se închine supus niciodată. S-a sufocat la fiecare interzicere „pandemică” a concertelor în aer liber ale trupei „Luna Amară”, pentru că, în România reală, nu mai există aer liber. Și nici respirație.

Un cântec vechi îi prelungește timpul, nici nu sentreabă și nici nu-și răspunde, doar ar fugi, și cum nu știe unde, salută cu securea anotimpul. Habar nu aveam, în urmă cu zeci de ani, când scriam aceste versuri, cu care am câștigat „Labiș-ul”, că intuiam și defineam destinul Mihnea al unor necuprinse generații de creatori români. Pentru că Mihnea ne reprezintă și ne cuvântă pe toți.

Adrian BOCANCEA

Nu ne-am mai întâlnit de prin primăvară, aşa că a venit să mă vadă. Există între mine şi pictorul Adrian Bocancea mai mult decât o prietenie. Eu îl divinizez încă din copilărie, fiind pururi fascinat de desăvârşitele lui desfăşurări cromatice, de armoniile de forme şi culori care fac din artistul plastic profesionist Adrian Bocancea un creator unic şi inimitabil. Şi lui îi plac poemele mele până

la a se aventura, în urmă cu un an, şi la o cronică literară, excelent scrisă şi publicată de „Monitorul de Suceava”, pentru cartea „cântecele”.

De fiecare dată, când ne reîntâlnim, punem de un „chef” în doi, la „Gloria”, dublat de un ospăţ al ideilor care atrage lume. De data asta, Adrian Bocancea mi-a adus şi o lucrare de a sa, făcută special pentru mine, vreme de vreo doi anişori.

Cu atâta bucurie mi-a fost oferit acest tablou şi într-un mod atât de ceremonios, încât am trăit senzaţia primirii celei mai înalte distincţii pământeşti, pe care lumea desigur că încă nu a născocit-o.

Prietenia artistului plastic Adrian Bocancea mă copleşeşte până la a-mi vindeca sufletul de toate inflamaţiile vremurilor şi ale vremii. Când ne întindem la vorbă, uit de toţi uitaţii prin veac, iar când încep să se ivească şi prietenii noştri comuni, deja ştiu cum arată dumnezeirea de după următoarea naştere, după cea definitivă.

Primul a sosit, astăzi, 25 noiembrie 2014, Tiberiu Cosovan, cu volumul al III-lea al cărţii sale, „Efigii în filigran”, dotat cu dedicaţia cuvenită, într-un plic mare şi elegant. Remarc gestul şi îmi spun că ar fi cazul să mi-l însuşesc, eu având obiceiul să-mi port cărţoaiele prin buzunarele largi ale hainelor, de unde le scot, adesea, şifonate şi cu coperţi îndoite.

Se întâmplă, uneori, ca, într-o cârciumă, să se adune mai multă sfinţenie decât într-o biserică. Depinde

cu cine te întâlneşti şi de subiectele luate în discuţie. Când ni se alătură şi poetul Roman Istrati, cu prospeţimea tumultoasă a spiritului său, atmosfera se purifică, iar Adrian Bocancea începe o expunere pătimaşă a tehnicilor de lucru în pictură, exemplificând cu nume şi cu opere, iar mâinile lui – mâini de sacerdot antic – desfăşoară gesturi care ne îndrumă privirile spre văzutele pe care ceilalţi oameni, de prin preajmă, nu au cum să le vadă.

Astăzi, eu, Coso şi Romy am stat de vorbă cu Dumnezeu. Iar dacă vi se pare prea preţios sau prea mult spus, rectific: Astăzi, am şi trăit!

*

Un om plin de sfinţenie, şi prin operă, şi prin trăiri, dascălul de arte plastice şi pictorul Adrian Bocancea, s-a mutat în ceruri, fără să mai aibă răbdarea de a aştepta împlinirea, în toamnă, a 90 de ani de trăiri. Nu de viaţă, ci mai mult decât atât, de trăiri. Nu am mai apucat să-i înmânez diploma de Senior al Artelor Plastice Bucovinene, titlu conferit de Consiliul Judeţean Suceava în 31 ianuarie 2017, pentru că Marele meu Prieten se internase într-un spital din Bucureşti, după ce se operase în Canada, apoi într-un cămin minunat al Ortodoxiei Româneşti, o instituţie în care credinţa se arată prin fapte şi, tocmai de aceea, era pe placul lui Adrian Bocancea. În 8 martie 2019, s-a simţit rău, internându-se în spital, dar medicii l-au întors de pe Cale, iar Pictorul, Sfântul artist Adrian Bocancea, a întrebat cu duios reproş: „Pentru ce m-aţi întors? Era atât de frumos şi de bine!...”. „Pentru că

vă vin copiii, Mihaela şi Ciprian, din Canada!”. Şi a mai aşteptat două zile, până în 10 martie, când a urcat, împăcat cu sine şi poate că şi fericit, în ceruri. Trupul a fost încredinţat ţărânii sfinte din Pantelimon, în 13 martie.

Am aflat şi cred că am şi tăifăsuit îndelung cu Adrian Bocancea şi cu copiii domniei sale, în această seară, când m-a sunat, din Canada, Mihaela Bocancea-Iliescu. După mai bine de doi ani, de când îl căutaserăm şi eu, şi Roman Istrati, şi Tiberiu Cosovan, Sfântul artist Adrian Bocancea îmi intră în casă, desprinzându-se aură din tabloul pe care mi l-a dăruit cândva şi care pentru mine va însemna întotdeauna o icoană. Nu mai ştiu când s-a întâmplat acea zi, când, împreună cu Adrian Bocancea, cu Roman Istrati şi cu Tiberiu Cosovan, am petrecut ore bune la „Gloria Partidului”, Maestrul urmând să plece în Canada, la Toronto, ca în fiecare an, ca să-şi trăiască şi copiii, şi nepoţii din mijlocul lor. Şedea acolo, de regulă, câteva luni, apoi revenea în Bălţăteştii nalali, iar de acolo ne suna şi ne convoca „la o ciorbă cu sporovăială”.

Şi toţi trei, Doamne, sunt acum lângă Tine, în „frumos şi în bine”, cum a zis Adrian Bocancea, întors de pe Cale. Şi mi-au fost şi îmi sunt atât de dragi toţi trei, încât am să-i mai ţin o vreme lângă mine, prin cărţile lor nepublicate, pe care va trebui să le scot la lumină pământească. Pentru că doar atât stă în puterile mele. Şi prin câte va fi să vă povestesc, în lunile care vor urma, ca să-i puteţi retrăi şi dumneavoastră, cei care i-aţi iubit şi le păstraţi o frumoasă amintire.

O întâmplase ciudată s-a petrecut, în această seară, pe când vorbeam cu doamna Mihaela; după vreun ceas şi jumătate de rememorare a trăirilor, şi eu, şi fata pictorului Adrian Bocancea am zis simultan: „Îl auziţi cum ne ascultă?”.

*

Într-o lucrare remarcabilă despre Artele Plastice Bucovinene, *Un secol de arte frumoase în Bucovina* (Suceava 2005, pp. 228, 229)**,** criticul Valentin Ciucă scria despre opera pictorului Adrian Bocancea:

„Structură afectivă delicată şi disponibilă spre reflecţie şi reverie, pictorul ***Adrian Bocancea*** a transmis operei picturale şi graficii atributele personalităţii. Reflexivitatea îl face apt pentru soluţii plastice marcate de echilibrul formelor, generozitate cromatică şi un sentiment de comuniune cu natura şi cu el însuşi. Prin desen, ordonează lumea, prin culoare îi află echivalenţele semnificative. Tablourile lui vădesc un meşteşug îndelung exersat în căutări solitare şi se simte mereu aripa protectoare a maeştrilor Şcolii ieşene. Duhul narativ nu exclude invenţia, iar nevoia de atitudine face din pictura lui un sensibil document uman. Cromatica e atent distilată în retortele spiritualului şi, pe această cale, imaginea devine credibilă şi emoţionantă. Are evidente resurse lirice, pe care însă nu le supralicitează şi se păstrează mereu în proximitatea verosimilului.

Adevărurile lui nu au menirea unor sentinţe, ci doar pe acelea ale unei colocvialităţi calme şi expresive.

Peisajele se asociază adesea unui impresionism calmat prin structurarea raţională a imaginii. Stimulii realului se metamorfozează în scheme compoziţionale, independente de motiv, chiar şi atunci când pretextul plastic poate fi identificat în atmosfera urbană a Sucevei. Alte plăsmuiri, ceva mai libere, nu exclud nici ele bucuria dialogului cu un partener imaginar. Spre a fi auzit, artistul ştie că trebuie doar să şoptească".

Din punctul meu de vedere, de simplu consumator de artă, pictura lui Adrian Bocancea este pe deplin cosmologică şi, din punct de vedere cromatic, într-o elaborată continuitate a armoniilor consacrate de frescele bisericeşti vechi, doar că mult mai luminoase şi în transparenţe echilibrate, trăite şi gândite cu răbdare şi cu înţelepciune. Penelul lui Adrian Bocancea nu căuta forme, cu excepţia peisajele de iarnă de odinioară, în care forma şi culoare se aflau într-o chibzuită interdependenţă; penelul lui Adrian Bocancea caută esenţe, caută lumina lăuntrică a pietrei, a lemnului, a pământului şi a cerului, o lumină intimă aidoma unui suflet care i se destăinuie. De aici calmul cromatic şi spovedania narativă a culorilor, de aici contururile de arbore cosmic ale dezlănţuirilor blajine spre vertical, spre poziţionare vie, dinamică, în universul conceput drept stare de inefabil, de poezie şi, în egală măsură, de muzică astrală, revărsată peste lumea nedumerită de surprinzătoarea muzicalitate coloristică a universului. Adrian Bocancea cunoaşte dimensiunile exacte ale imanentului artei sale, deci al reperelor care fac posibilă existenţa generală şi dezvăluirea divinului prin artă. Un imanent, pe care şi Lucian Blaga îl descifra în verticalităţile „kantian" şi care este condiţionat, dintotdeauna

şi pentru totdeauna, doar de generozitate, de bunătatea lăuntrică prin care ni se dezvăluie adevărata sfinţenie. Adrian Bocancea nu judecă, ci desluşeşte şi tocmai de aceea arta lui cromatică, desfăşurate cu mijloace, tehnici, ştiinţă şi regândiri moderniste, acoperă timpul, îl înfăşoară şi îl poartă în braţe, într-o nepământească dulce legănare. Adrian Bocancea este un pictor atât de mare, de profund şi de creştin, în sens platonician, încât este nevoie de timp pentru a fi văzut şi înţeles; iar dacă el vizita, mereu şi mereu, bisericile vechilor mănăstiri moldoveneşti, pentru a decripta mesajul sacru al armoniilor acoloristice, şi opera lui Adrian Bocancea are nevoie, din partea însetaţilor de mesaje dumnezeieşti, de repetate şi tot mai îndrăzneţe trăiri. Pentru că asta înseamnă pictura lui Adrian Bocanea: o operă trăită îndelung şi migălos (tabloul cu flori, pe care mi l-a dăruit cândva, a fost lucrat în mai bine de doi ani de zile) şi, drept consecinţă, în durate similare respirate cu sufletul şi cu mintea.

Revenind la minunatul op al lui Valentin Ciucă şi copiind informaţiile tehnice, pe care domnia sa le-a preluat din alte cărţi la fel de importante, adică din dicţionarele şi enciclopediile realizate de Emil Satco şi actualizate de fiica sa, Alis Niculăică, constat o firească esenţializare a vieţii lui Adrian Bocancea, pe un minim de repere şi, din păcate, sunt obligat să le actualizez limitele omeneşti, inserând data celei de a doua naştere a lui Adrian Bocancea, cea definitivă:

„**1936** S-a născut la 25 decembrie,în localitatea Bălţăteşti,judeţul Neamţ (A trecut în veşnicie, la Bucureşti, în 10 martie 2019).

1954 Absolvă cursurile Şcolii Normale din Piatra Neamţ.

1966 Absolvă Facultatea de Arte Plastice a Institutului Pedagogic din Iaşi.

1982 Obţine licenţa Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din Bucureşti şi se dedică profesoratului, la şcolile din Suceava.

1968 Debutează artistic şi participă la numeroase expoziţii de grup deschise la Suceava, Iaşi, Galaţi, Baia Mare, Bistriţa-Năsăud, Botoşani, Cernăuţi.

1978 -1985 Participă la ediţiile Festivalului de pictură şi grafică *Voroneţiana*.

1971-1998 Deschide expoziţii personale la Suceava, iar expoziţia din 1992 a fost itinerată în Franţa, în localităţile Lavvanes şi Rosaires-Plerin.

Este membru al U.A.P. **1973-1982.**

Este distins cu Premiul al III-lea la Expoziţia Naţională a profesorilor de desen, cu Premiul I (1979) şi Premiul al III-lea (1982), pentru grafică, la Festivalul Concurs *Voroneţiana*, Suceava”.

Ioan BODNAR

Străjuit de frumuseţea celor patru antotimpuri, mereu tinere şi pure, pictorul pictor Ioan Bodnar a fost sărbătorit, joi, 19 martie 2015 (când nu întâmplător împlinea câte... 70 de anotimpuri) de o elită culturală bucovineană, română şi ucraineană, care nu putea rata remarcabilul eveniment cultural al Rădăuţilor, vernisarea expoziţiei „Anotimpuri... 70”, de Ioan Bodnar.

S-a vorbit şi cântat bilingv la Rădăuţi, dar dintr-o singură inimă, delegaţia ucraineană din nordul Bucovinei

exprimând, prin intermediul directorului teatrului din Kolomeea, ideea că un vecin bun îţi este mai apropiat de suflet decât o rudă de sânge. S-au adus şi daruri (toate artistice), unele poznaşe (bastonul lui Toader Ignătescu, de pildă), altele pioase (icoane, pupate încrâncenat, de câte trei ori), şi s-a vorbit cu risipă de entuziasme şi de citate celebre, care ţin unora loc de minte (astăzi nu se mai citeşte, ci se citează!), s-au întrupat şi trăiri, mai ales din exprimări simple şi sincere s-au întrupat, iar Ioan Bodnar era atât de descheiat la suflet încât începuse să semene cu Florin Piersic.

Frumos, emoţionant, remarcabil eveniment cultural şi uman, exprimat firesc în decorul dumnezeiesc al unei expoziţii de excepţie, pe care sper să o poată admira, în curând, şi sucevenii. Au lipsit, absolut motivat, doar Radu Bercea – cel mai apropiat prieten al pictorului rădăuţean, ţintuit la pat de o afurisită de gripă, şi Mihai Pânzaru-PIM, care prezenta, pe ecranul „Intermedia”, o superbă „Primăvară a poeţilor”, alta decât făcătura înşfăcată de la franţuji de nu mai (vreau să) ştiu care ţaţe liricoide de prin Suceava. Dar PIM, prin diploma personalizată, oferită artistului de către Centrul Cultural „Bucovina”, deşi a lipsit, a fost întru totul prezent, aşezat, frumos, lângă Radu Bercea, şi în inima mea, şi în inimile multora dintre cei de faţă.

*

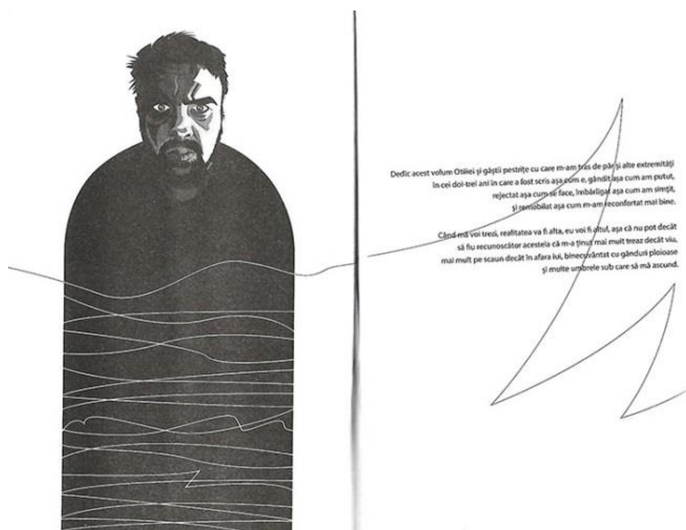
„Senior al Artelor Plastice Bucovinene” din 31 ianuarie 2020, pictorul rădăuţean Ioan Bodnar îşi sărbătoreşte, astăzi, naşterea în sânul a două naţiuni, cea ucrai-

neană, a strămoşilor săi, şi cea română, a împlinirilor sale. De când îl ştiu, în sinea mea l-am asemuit, întotdeauna, cărturarului bucovinean Isidor Vorobchievici, care a scris poezie ucraineană şi muzică românească, refuzând, conform mărturiei lui I. G. Sbiera, să se înregimenteze în vreo mişcare naţionalistă, pentru că el ne iubea, în mod egal, şi pe unii, şi pe ceilalţi.

Ca ucrainean şi ca român, bucovineanul Ioan Bodnar a organizat, din resurse proprii, multe tabere de creaţie, la care au participat pictori din mai multe ţări europene, inclusiv din Ucraina şi din România, arta plastică fiind mai presus de exprimările lingvistice şi adresându-se sufletelor, precum credinţa, tuturor oamenilor, pentru că şi arta plastică, aidoma lui Dumnezeu (*Epistola I către Corintieni* a Sfântului Pavel), se exprimă şi înţelege toate limbile pământeşti. Iar taberele acestea de creaţie au devenit, în sufletul lui, un scop în viaţă, care durează prietenii asemănătoare celei dintre Radu Bercea, român născut în nordul Bucovinei, şi Ioan Bodnar, ucrainean născut în sudul aceleiaşi privincii moldoveneşti.

Am fost, uneori, prin taberele acestea de creaţie (la Câmpulung, împreună cu rockerii Mihnea Blidariu şi Andi Drăguşanul), iar de la vernisajele expoziţiilor colective nu am lipsit vreodată, pentru că ar fi fost păcat să ratez clipitele adevăratei solidarităţi umane, cea a creaţiei, durată pe eforturile Domnului şi Doamnei Bodnar.

Radu BOERU

„Speriat de oamenii / care poartă cinci beţe. / Ei pot pune în scenă / două crucificări şi jumătate” (*Scris în 45*, p. 10), tânărul poet şi grafician Radu Boeru, născut în Suceava şi plecat la timp de aici, izbuteşte simfonii lirice entuziasmante, în ciuda modernismului de ultimă generaţie, de care s-a lăsat adoptat, de modernismul-protest extrem de cerebral, pentru a ciopli un „jurnal poetic şi nu prea” – pentru că poezia lui e mai mult decât atât, e cunoaştere şi iniţiere în cunoaştere, pe care l-a numit „Autolirica” (editura PAGINARIUM Publishing, Bucureşti 2019; coperta şi grafica: Radu B. Boeru).

„El şi-a cules fructul păcatului / Când era încă tânăr, foarte tânăr. / Nimic nu a mai rămas în uscăciunea arborelui, / nicio frunză neîntoarsă. El a mers pe pământ, încă merge, / până pământul va umbla pe el, / laolaltă cu noi, ursitoarele care i-au ratat / întâlnirea cu el însuşi” (*Creştere*, p. 6), scrie Radu B. Boeru (eu îl ştiam sub prenumele Bogdan) şi, astfel, încă din primele pagini, ne avertizează asupra universului mitologic prin care avem de rătăcit, cu sau fără decăderi mistice, într-un imaginativ care sugerează discret un marş de protest printre stele nopţii sau prin însăşi bezna existenţială, în care „Marele rit a început. / Din seara asta şi până mâine, / Mirosuri de pământ, vă rog să-mi arătaţi / căile pe care să nu merg, viitorul pe care să nu-l am” (*Ospăţ*, p. 8).

La o primă vedere, „Autolirica” e o revoltă împotriva poeziei şi, prin consecinţă, împotriva sufletului; la fel, şi o revoltă împotriva mitului şi a mistificării, deşi Radu Boeru, observând că „ultimele secunde private au izbucnit din ceas, / ţipând ca liliecii orbi în după-amiaza vie” (*Dimineaţă*, p. 11), se reinventează, inclusiv liric, inclusiv mitic şi poate că şi mistic, dar o face printr-o individualizare distinctă şi răspicat susţinută. Fără voia lui, intră într-o incantaţie psalmică, care aminteşte discret de versetele primelor cărţi religioase ale omenirii şi mai puţin de psalmii biblici, deşi arhitectura alegorică des folosită ar putea lăsa şi o astfel de impresie. Şi tot la o primă vedere, Radu Boeru vehiculează şi retrăieşte trăirile contemporanilor săi, în momente de cumpănă, inclusiv trăirile lui Ceauşescu, „lângă Târgovişte”, pentru că „oamenii cu gânzi sunt blânzi. / Pe cuştile lor scrie **Nu zgandariti!** / cu Verdana de 24, / **Bold** şi subliniat, fără

diacritice". Modernismul acesta excesiv, care „pedalează pe Youtube", poate semnala „Pericol de înec" (*Gânzi*, p. 24), într-o lume laconică *Planeta tristeţii*, p. 28), sărăcăcioasă, dar care îşi ajunge sieşi („Fascii glorioase. Bisericuţe. Ministere. / agregate baritoni, cântec de lemn. / Între ei, debalansat vă spun / că mă simt un mic nimic neputincios – *Muzică*, p. 27), dar salvarea este, iarăşi, simfonicul psaltic al salvării de la autopastişări, uneori abia schiţat („În era noastră, la vârf am năimit miei sfinţi / şi frunze căzătoare" – *Centenar*, p. 29), alteori amplu, dar fără a ieşi din matricea modernismului-protest sau, altfel spus, modernismul strigătului, ţipătului existenţial: „Păcat că vorba nu e încercare nici piatră de râu / iar vorba scrisă arde odată cu hârtia, / cu pulsul momentului, cu rotirile din ce în ce mai încete / a limbilor timpului în jurul axului înfipt / în roţi, arcuri, pârghii, scripeţi, pietre şlefuite şi şuruburi, / cam tot ce înţelegem din viaţă. / Strâng anotimpuri sub staturi de pile, / punga-nvechită în care-mi încap insomniile" (*Una lună, duminică, tristă*, p. 87). Iar statutul acesta de arbore mişcător, conferit propriului trup, atunci „Când libertatea s-a descheiat şi la ultimul nasture" (*Despre subordonare, coordonare, poesis şi toate cele*, p. 107), alienează cumva, pentru că „Trecură multe zile de la lunea albastră. / Lunea începuturilor, cu lună roşie, eclipsa / vrăjitoarelor, bejenia spre job" (*O lună de poezie (experimentând*), p. 123) sau pentru că „Toată lumea are nevoie să urască ceva" (*Luni, creed, Ctrl*, p. 140), precum într-o scenă de teatru absurd, în care „Actorii erau tineri, carnea stătea pe ei / în minunate feluri, piesa încă se scria singură / peniţele suple scrâşneau de zor / sărind din lacul de cerneală / în năvodul aruncat de cu seară / când ne amestecam paşii între-

tăiaţi / şi însemnam cu zgomote alocuţiuni / drumul spre bancul de probă” (*Scena*, p. 142).

„Constructor de senzaţii tari, termoizolante, / rezistente la cele mai groase plictiseli” (*Inutilitate*, p. 167), poetul pe care am avut onoarea să-l debutez cândva, la Suceava, îmi trimite, „din abisuri suspendate” şi „din timp, în timp, în timp” (*Colectorii de merite (lui Paul Neagu)*, p. 177) câte un amplu mesaj al viitorimii lirice a neamului nostru, însemnând câte o nouă carte de poezie, „Unde unde de val curăţă mocirla memoriei, / maşinăriile de spălat păcatele / cu distilat de smirnă” (*Piedică*, 181), iar poezia de acest fel, care defineşte generaţiile care vin, nu doar că îmi place, ci mă şi pune pe gânduri, înainte de a ţipa, împreună cu Radu Boeru, penultimul vers al cărţii sale: „Trăiască libertatea! Să trăieşti, domnul meu, îmi răspunde” (*Sfârşit*, p. 189).

Ilie BONCHEŞ

Cu mult înainte de a-l cunoaște pe actualul primar al orașului Vatra Dornei, i-am știut antecesorii, care au răzbit spre demnități impresionante în imperiul habsburgic, în ciuda concurenței neloiale a elitelor bucovinene, sprijinite și de căpitănie, și de veșnic partinica lume ecleziastică bucovineană. Numele se pronunța Boancheș, uneori se și scria așa în presa veche, dar în actele oficiale se grafia, conform ortografiei etimologiste a vremii, Bóncheș, apoi, cum gestionarii de acte nu știau că „ó” se citește „oa”, s-a pierdut accentul de la „ó” și, respectiv, pronunția corectă, neamul străvechi al dornenilor Boancheș transformându-se în neamul Boncheș.

Pe Iliuță Boncheş, om „de-un leat" cu mine, l-am cunoscut cu ocazia unui concert al „Zicălașilor", la Vatra Dornei, prilejuit de lansarea celui mai recent album de artă al pictorului humorean Radu Bercea. Într-o vreme când „oficialii" se cam țin departe de făptuirile culturale, prezența primarului de Vatra Dornei la o astfel de restituire de memorie m-a surprins în mod plăcut, iar discuțiile „printre uși" (avea o zi extrem de aglomerată) au pus temeliile Festivalului „Bucovina Acoustic Park", într-un mod neobișnuit, dar de maximă eficiență: printr-o strângere de mână. Și cum am eu o slăbiciune aparte pentru oamenii „pe cuvântul cărora se pot dura biserici", cum obișnuia să spună Eroul Bucovinei, Ion Grămadă, aproape subconștient am desluşit în Iliuță Boncheș un prieten vechi, pe care mă pot baza, chiar dacă l-am întâlnit târziu. Dar nu prea târziu.

Ne sunăm rar, ne vedem și mai rar, dar ce convenim devine faptă. Într-una din serile trecute, m-a sunat ca să îmi dea vești: în sfârșit, va putea reconstrui Cazinoul din Vatra Dornei, lucrările urmând să înceapă imediat după ridicarea zăpezii spre ceruri. Ceea ce înseamnă că va trebui să aflăm altă locație pentru „Bucovina Acoustic Park", așa că e musai să ne vedem în ianuarie, la Dorna. Despre ziua de naștere a domniei sale, 15 decembrie, nu a suflat o vorbă, dar nu-i bai.

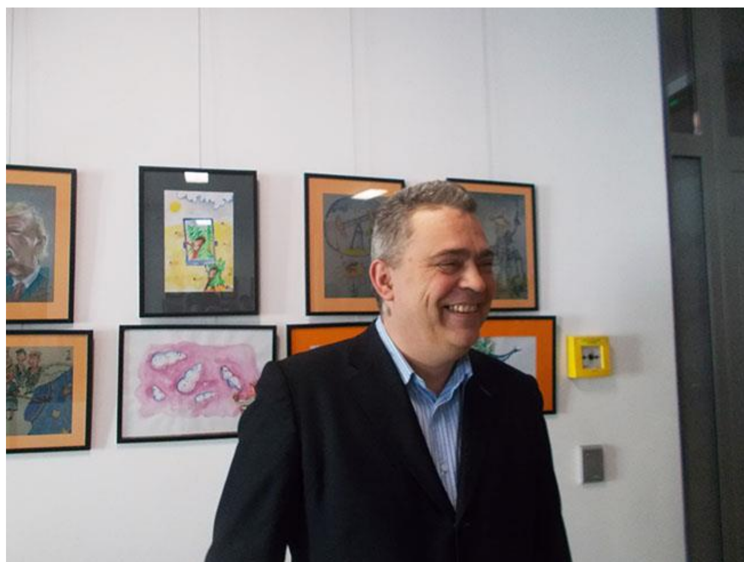
*

Pe Ilie Boncheş l-am asemănat, de când îl ştiu, cu o stâncă de neclintit, care stă de veghe între pământ şi cer, din neam în neam, din veac în vecie. Omul provine

din spiţa lui George Boncheş, cantorul ales de munteni să-i reprezinte şi în Dieta din Viena şi în cea din Cernăuţi, pentru că era „apărătorul românilor din ţinutul Dornelor şi Câmpulungului, un om de bine, un străjer devotat al interesului public, un patriot renumit, deci: un mărgăritar din adâncile zăcăminte ale neamului”, şi, poate că şi de aceea, Ilie Boncheş nu-şi dezamăgeşte falnicul bunic, din moment ce, pentru făptuirile lui cotidiene, câştigă mandat după mandat, pentru demnitatea de primar al oraşului de la poalele Ouşorului.

Rareori mi se întâmplă să leg prietenii cu personaje politice, dar pe Iliuţă Boncheş, pe care l-am cunoscut printr-o strângere de mână, pe care se putea pune mai mult preţ decât pe orice angajamente scrise, îl ştiam dintotdeauna şi tocmai de aceea întreaga lui familie, în frunte cu Doamna Rodica, a devenit şi familia noastră, a Drăguşanilor: familia unui frate şi o iluminare a sufletului care tămăduieşte, alină, împrospătează. În public, îi zic, desigur, „domnule primar”, dar în sufletul şi în scriesul meu Iliuţă Boncheş e un geamăn, adică mai presus decât ceea ce se cuprinde în semantica deja convenţională a substantivului „domn”. Iar apropierea asta a familiilor Boncheş şi Drăguşanul (nevestele noastre se sună săptămânal) înseamnă, în fond un filon identitar, de tipul „cine se aseamănă se adună” care mă şi onorează, care mă şi bucură.

Ambrozie Ovidiu BORTĂ-BOA

Are, ca şi mine, rădăcini străvechi în Boian, dar nu din această cauză cred eu, aproape necondiţionat, în destinul artistic al lui Ambrozie Ovidiu Bortă-BOA, grafician şi pictor plin de imaginaţie şi, drept consecinţă, de o inteligenţă novatoare dezarmantă. Cei mai mulţi îl ştiu drept caricaturist şi drept autor de portrete-şarjă pline de savoare, dar dincolo de aceste meşteşuguri oarecum consumiste, BOA este un grafician de primă mână, ale cărui linii subţiri şi care încărunţesc în dimensiunea paginii vestesc şi un pictor plin de forţă, care, spulberând aparenţa de dibace îmbinare a stilurilor, îşi defineşte propria

identitate creatoare cu forţa omului care izbuteşte să-şi întipărească sufletul pe retină.

Fiind norocosul care, prin voia sorţii şi a întâmplării, l-am debutat cândva, încredinţându-l unei vieţi publice sucevene, care l-a îmbrăţişat cu entuziasm, Ovidiu BOA, pururi retras într-un tainic lăuntru şi aparent distrat, în viaţa de fiecare zi, este artistul în care eu cred şi care, prin creaţiile lui, îşi pune amprenta creatoare peste dăinuirea în timp a amintirii generaţiilor care suntem.

*

În vremea în care crema intelectualităţii sucevene îl comemora, astăzi, cu patriotism şi responsabilitate pe Eminescu, caricaturistul şi pictorul Ovidiu Ambrozie Bortă-BOA îşi vernisa de mult programata „Expoziţie de caricatură 50", devenind, astfel, victima buldozerelor intelectuale cremoase, care nu ţin cont de nici o întâmplare programată, Eminescu fiind mai mult şi decât gaura din Tricolor pentru legitimarea cremei intelectuale sucevene, din faţa căreia trebuie să te dai cu precauţie la o parte. Cinste bravilor intelectuali sucevene şi cuvioasă reverenţă din partea mea, care nu-s decât un păcătos, care se simte mai aproape de Eminescu, la o expoziţie BOA, decât în splendida catedrală a Marii Simţiri Româneşti, pe care domniile lor o întrupează, anual, cu înţelepciune şi devotament.

Expoziţia lui BOA a fost expusă în foaierul Muzeului de Istorie din Suceava şi tare m-am mai bucurat când am băgat de seamă că nu sunt eu singurul păcătos

incurabil, la eveniment participând, alături de alţi suceveni de zi cu zi – ca şi mine, caricaturiştii Constantin Papuc, George Licurici, Viorel Corodescu, pictorul Iulian Dziubinski şi umoristul Constantin Horbovanu. Din partea Muzeului Bucovinei, ne-a fost alături, în absenţa fizică a managerului Constantin-Emil Ursu, care ne este alături în fiecare clipă, inclusiv al zilei de azi, când se află la Bucureşti, universitarul Doina Creangă – din câte ştiu, director adjunct, dar cu siguranţă om şi cărturar care merită nu doar deplinul şi sincerul meu respect.

Nu prea ştiam eu că, tot astăzi, Ovidiu BOA sărbătorea şi 23 de ani de la debut, care s-a petrecut într-unul dintre ziarele mele, „Bucovina”, pe vremea când născoceam ziar după ziar, iar prefectura şi consiliul judeţean se dădeau de ceasul morţii să mi le desfiinţeze, prin controale îndesite asupra agenţilor economici care „îndrăzneau” să dea publicitate şi la publicaţiile mele. Îmi amintesc perfect clipa în care Cristina mi-a vorbit despre desenele soţului ei, pe care le publicam imediat ce le primeam, în alternanţă cu operele lui Pamfil Horodnic (la mulţi ani, prietene!), amândoi caricaturiştii plăcându-mi în mod deosebit şi datorită desenului, şi datorită temelor inedite, cu o mare doză de mucalism în ele, dar şi cu o vibrantă deschidere spre viitorime, inclusiv prin discreta dezvăluire a harului pentru pictură, cu care BOA a fost înzestrat de soartă. Prin urmare, dacă eu i-am făcut debutul, a trebuit să spun şi câteva vorbe, alături de artiştii plastici deja menţionaţi ca prezenţi la eveniment, în dauna nobilei propriei înţelepţiri din erudiţia enormă a cremei intelectualităţii sucevene, care îl comemora, în apropiere, pe Eminescu. Aşa că nu am să vă povestesc

mai multe, ci am să vă las în compania fotografiilor pe care le-am făcut cu un aparat şi mai păcătos decât mine. Ajungă-mi păcatul mărturisit că eu mă simt mai aproape de Eminescu la vernisajul unei expoziţii a lui Ovidiu BOA, decât în preajma cremei intelectuale sucevene!

Călin BRĂTEANU

Ne-am cunoscut, în urmă cu decenii, la Berchişeşti, când am întrebat, spre grupul cântăcioşilor de folclor: „Mă, care dintre voi e Călin Brăteanu?”. Mi l-a arătat un instrumentist, pentru că el, sfielnic, plecase privirile. Şi i-am spus, atunci, lui Călin Brăteanu de ce anume îmi plac mult cântecele lui şi care anume ar fi segmentele de autentic, dibace adaptat vremurilor, pe care eu le-am remarcat şi le preţuiesc aşa cum şi merită. Peste o vară, numai ce mă trezesc cu Călin Brăteanu director al

Centrului pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale şi, deşi întotdeauna a fost atent cu mine, cu directorul nu prea m-am împăcat. Chestie care se ştie. În ultimii ani, de când nu prea mai am vreme pentru fleacuri, ne-am cunoscut mai bine ca oameni. Îmi plac teribil, adică la fel de mult ca şi cântecele lui, „cele trei fete de acasă” (una dintre ele este soţia, desigur), iar când prindem câte un răgaz, stăm la poveşti. Sau poate că la spovedanii non-convenţionale. Şi e bine, şi e adânc, pentru că, adineauri, văzând că şi Călin Brăteanu mai rupe un an din calendar, m-am simţit înseninat de sărbătoarea lui. Atât de înseninat, încât, într-o perioadă în care nu vreau să ştiu nimic altceva decât poveştile satelor bucovinene, m-am oprit şi am poposit pe o brazdă de la intrarea în Cuciurul Mare al lui Mircea Streinul şi al lui Radu Bercea, pentru a ridica paharul de peregrin în cinstea şi în sănătatea prietenului meu Călin Brăteanu şi pentru a-i ura, aşa cum o făcea Vlad Ţepeş în corespondenţa lui secretă: La mulţi ani, Călin Brăteanu, şi Dumnezeu să ni te ţie numai întru bucurie!

Romeo CALANCEA

La demisolul Bisericii „Naşterea Maicii Domnului” din Suceava, în sala care poartă numele doctorului veterinar Dragoş Corlăţeanu, a avut loc, în urmă cu câteva ore, un eveniment cultural de excepţie: vernisajul unei expoziţii de pictură, cu lucrări ale regretatului pictor Romeo Calancea, şi un „remember” despre viaţa şi opera

acestui fabulos personaj al Sucevei de odinioară. Nu personalitate, ci personaj (ceea ce înseamnă mai mult decât o personalitate), adică o operă vie, care există şi dincolo de creaţiile lui.

Evenimentul a fost organizat de către fiica pictorului, doamna Ungureanu, şi de către Doctorul în Istorie Viorel Vârlan, preotul paroh al Bisericii „Naşterea Maicii Domnului”, om de cultură spre care, de mulţi, mulţi ani, privesc şi cu admiraţie, şi cu respect, ba şi cu lumina sufletească pe care toţi o datorăm celor care ne tot aduc lumină. Au fost de faţă mai toţi preoţii cărturari ai oraşului, iubitori ai culturii şi creatori, toţi chemaţi acolo de spiritul aidoma unui zâmbet plin de viaţă, care se numeşte Romeo Calancea. Printre aceştia din urmă: Dr. Ioan Ieţcu, universitarul Vasile Demciuc, poetesa Viorica Petrovici, artistul plastic Mihai Pânzaru-PIM, publicistul Tiberiu Avram, umoristul Constantin Horbovanu, tele... astrul Bobby Stroe (cu simpatie te-am numit aşa, Bobby), două fetiţe şi un băiat, care au cântat, curat şi proaspăt, muzică folk. Unii au şi vorbit, alţii doar şi-au curăţat sufletele cu lumină.

Şi i-am revăzut lucrările, şi l-am reîntâlnit pe Romeo Calancea. Pururi proaspăt, vesel şi pus pe şotii, dar practicând o oralitate inconfundabilă, din care am împrumutat mult în felul meu de a scrie proză sau jurnalism. Mai ales ironie şi simţul cuvintelor. Nici vorbă de pictură naivă în creaţia lui Romeo Calancea, ci doar un modernism cutezător, cu tuşe impresioniste şi expresioniste remarcabile, în ciuda faptului că, în acel odinioară în care a creat Romeo Calancea, posibilităţile noastre, ale români-

lor, de a răzbi spre contemporaneitatea culturii europene era aproape imposibilă. Dar cum va trebui să scriu o cronică a evenimentului, dar şi plastică, pentru „Monitorul de Suceava”, ediţia de sâmbătă, înlocuindu-l, din prietenia care ne uneşte, pe Tiberiu Cosovan, în neaşteptata şi nedreapta lui convalescenţă, nu o să vă spun mai multe.

Lucian CĂLUŞERIU

Lucian Călușeriu este un artist, care cochetează, în secret, și cu literatura, dar trudește, zi de zi, la imaginea altora. Iubește ceea ce face, adică viețuirea într-un spațiu cultural când superb, când caraghios, cum este cel bucovinean. Filmează și realizează filme cu lansări de cărți, cu festivaluri de toate genurile, începând cu cele literare și terminând cu cele muzicale. Se implică, se dedică, pentru că felul lui de a fi l-a impus drept prieten al unei pleiade de artiști din toată țara. La prima vedere, pare ușor ciudat, pentru că are personalitate și încă un gen de personalitate de neconfundat.

Lucian Călușeriu este un om tânăr, plin de aspirații și cu suflet de artist înnăscut. De asta îl și prețuiesc, fără de ascunzișuri și cu toată inima.

Ştefan CĂLUŞERIU

Aflu abia astăzi că prietenii și colegii mei Veronica și Lucian Călușeriu sunt, de vreo 9 zile, preafericiții părinți ai pruncuțului Ștefan Călușeriu, fecior fain (i-am văzut fotografia) și inimos, care umple cu fericire casa familiilor Călușeriu și Iliuț (din care provine Veronica). Parcă mai adineauri am fost la nunta părinților lui Ștefan Călușeriu și parcă mai acuși voi merge și la nunta lui – timpul zboară, dar eu nu mă las copleșit de vreme și de

vremuri, atunci când e vorba despre oameni pe care îi adăpostesc în suflet. Nu știu ce să le urez, pentru că și cele mai meșteșugite cuvinte sunt doar colb și cenușă în fața triumfului vieții, dar Veronica, Ștefan și Lucian Călușeriu, toți trei de la Centrul Cultural „Bucovina”, știu să-mi citească sufletul și să înțeleagă ceea ce este de înțeles.

Veronica Iliuţ CĂLUŞERIU

Tânăra noastră colegă Veronica Iliuţ, soţia operatorului Lucian Căluşeriu, cel care a realizat, într-un timp record, filmul concertului „Colinde populare”, interpretat de „Zicălaşii”, înseamnă o personalitate prin ea însăşi, pe care am cunoscut-o mai bine, vara trecută, la Vatra Dornei (unde îşi are o parte din rădăcini, cealaltă parte ţinând de Vicovu de Sus), cu prilejul Festivalului „Bucovina

Acoustic Park”, şi m-am bucurat să văd implicare afectivă în insolitul eveniment cultural. Abia căsătoriţi, Veronica şi Lucian Căluşeriu încă nu au copii, dar trudesc serios, în scurtele perioade dintre evenimentele culturale, băieţelul din poză fiind, probabil, cel al naşilor de cununie.

Veronica Iliuţ-Căluşeriu înseamnă pentru Centrul Cultural „Bucovina” o normalitate a trăirii făptuirii culturale, cu consecinţa că ne-a apropiat-o de suflet tuturor.

Ana CANDREA-CONSTANTIN

Porumbeştii, Iraclie, Ciprian şi Mărioara („Este, probabil, singurul portret plastic al Marioarei”, îmi zice Doamna Ana, când fotografiez tabloul), sunt larii casei, iar pictoriţa, care abia aşteaptă vara, ca să poată ieşi la pictat, pe valea Bistriţei Aurii, la Cotârgaşi, freamătă de o tinereţe a sufletului care nu îngăduie veacului să-i ferece trupul în vlăguiri inutile. Ana Candrea Constantin este şi va fi un creator încă multă vreme (pariez că va trece binişor peste suta de ani!), cu sufletul şi mintea preocupate de idei şi de viziuni artistice. Primeşte cu bucurie diploma, pe care i-o înmânează Ovidiu BOA, apoi o lecturează atentă – da, îl ştie pe Gheorghe Flutur şi îi mulţumeşte – îi place şi concepţia grafică a diplomei care avea să fie apoi aşezată la loc de cinste.

Nu se aştepta la un astfel de gest din partea Consiliului Judeţean Suceava şi a Centrului Cultural „Bucovina”, aşa că mi-a zis, cu poznaşă uimire: „Deci lumea încă mai există!”. Apoi a luat un păhărel, „cu un deget de coniac grecesc” şi a închinat în sănătatea noastră, care – ruşine pentru un astfel de juriu... nu bem strop de alcool. Bineînţeles că s-a pregătit pentru venirea noastră, s-a făcut frumoasă, a pus cozonac şi prăjituri pe masă, numai că bieţii de noi, vegheaţi, din stânga ferestrei, de Octavian Goga, suntem flămânzi de clipele acestea unice, în care un remarcabil pictor bucovinean ne primeşte în casă şi ne bucurăm de toate câte există.

Apoi, în anul 96 al artei sale, Ana Candrea Constantin trece la şevalet, ca să-i arate, fără pastă, doar cu penelul pe pânza în lucru, câteva tehnici secrete lui Tiberiu Cosovan, şi râde, şi se bucură, pentru că penelul şi pânza deschid fereastra vremuirilor spre însoriţii Cotârgaşi de pe Bistriţa Aurie, acolo unde îşi trăieşte, mereu şi mereu, verile.

Fac multe fotografii, facem multe fotografii, pe care să le încredinţăm memoriei Bucovinei. Gabi şi Mihai, fata şi ginerele, luminează casa cu o complementaritate umană duioasă, iar pictoriţa se grăbeşte să o sune pe Nina Cionca, prietena vieţii ei, ca să-i povestească despre ce bucurie i s-a întâmplat astăzi. Ne luăm la revedere, pentru că mai sunt nişte Porţi ale Artei la care trebuie să mai batem, iar Ana Candrea Constantin ne conduce, tânără şi luminată dinspre lăuntru înspre noi.

Gheorghe-Gabriel CĂRĂBUŞ

O noblețe a sufletului și a spiritului inconfundabile îl individualizează pe domnul Doctor în Istorie Gheorghe-Gabriel Cărăbuş în peisagistica vieții culturale sucevene, omul care, astăzi, trece peste o barieră a vieții, cu sufletul și cu mintea mai proaspete, mai luminoase și mai fremătătoare decât oricând. Gabi Cărăbuș a trăit și trăiește splendida Bibliotecă a Bucovinei „I. G. Sbiera" din Suceava, fiecare carte din acest patrimoniu sacru, dar și fiecare carte care își începe destinul lumesc printr-o lansare în acest spațiu identitar, inclusiv cele pe care el le cugetă și le scrie, devenind o fărâmă din identitatea lui de intelectual înnăscut și, tocmai de aceea, de o vibrantă deschidere spre lumea în care i-a fost ursit să trăiască și să se împlinească.

Domnul Doctor în Istorie Gheorghe-Gabriel Cărăbuş, identitate nobilă și generoasă a Sucevei vremii noastre, biruie timpul, aidoma fiecărui cu adevărat îndreptățit la Fericire. Fericire, Gabi, pentru că o meriți și prin ursire, și prin felul tău de a fi!

*

Doctor în istorie și om cu adevărat școlit, inclusiv, datorită unei burse, în Elveția, Gabriel Cărăbuș, directorul Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera" din Suceava, exisă între două repere fundamentale: familia și împărăția cărților. Și nu știu care dintre cele două ipostaze, de familist sau de manager cultural, îmi este mai pe plac, deși conștientizez că amândouă definesc individualitatea luminoasă a tânărului meu prieten, Gabi Cărăbuș.

Ca om de cultură, cu autoritate recunoscută, doctorul în istorie Gabriel Cărăbuș a izbutit performanțe greu de imaginat, Biblioteca Bucovinei intrând într-un benefic circuit de valori universale, în care specificitatea românească a Bucovinei prinde un contur strălucitor, demn de toată admirația, de consistența afectivă care ține de trăire cu mintea și cu inima. S-a născut astăzi, în urmă cu ceva vreme, așa că profit de ocazie, pentru a-i ura, din tot sufletul: La mulți ani, Gabi Cărăbuș, iar Dumnezeu să ni te ție numai întru bucurie!

*

Dincolo de destinul de cărturar autentic, destinul cu repere într-o bursă de master prin Elveţia, un doctorat

în istorie şi autoritatea aurei în redefinirea Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera”, Gabriel Cărăbuş este omul la care întotdeauna am privit ca la o iluminare în zori, simţind, de fiecare dată, cum mi se împrospătează sufletul. Îi ştiu familia, care, în fond, îl împlineşte exemplar şi care înseamnă universul sacralităţii intimităţii, deci a îndreptăţirii de a sfătui cu propriul suflet pentru întremare, ceea ce înseamnă mai mult decât o rugăciune. Gabriel Cărăbuş este o coordonată a firescului vieţii, a setei potolite de ceea ce există şi-abia după toate acestea începe scenariul public, în care Gabriel Cărăbuş are rolul şi menirea de a media şi de a rostui făgaşurile năvalnice ale tentativelor creatoare sucevene. Dar şi aici sufletul lui de familist (un teolog ardelean din secolul XIX spunea că familia reprezintă concreteţea dumnezeirii) învăluie ca o iluminare în zori şi vindecă fiecare clipită a sufletelor de înnegurare.

Octav CASIAN

Când vine vorba de muzică, Basarabia poate da lecţii tuturor celorlalte ţinuturi româneşti, iar asta nu de azi, de ieri; când vine vorba de rock, iarăşi, la fel. Doar când e vorba de metal lucrurile se mai complică, pentru că Basarabia are doar în Octav Casian un adevărat simbol al întregului metal românesc, feciorul acesta voinic şi puternic măcar cât un munte şi care seamănă leit cu biblicul Samson, când îşi risipeşte pletele şi cântecele prin spaţiul inefabil al scenelor, fiind o forţă a cântecului dezlănţuit. Păcat doar că încă nu a izbutit să închege trupe statornice, dar mi se spune că noile lui trupe, două la număr, ar fi pe măsura lui Octav Casian. Păi, dacă e pe de-aşa, de ce nu ne-am revedea la Bucovina Rock Castle? Deocamdată, pentru că ziua de astăzi poartă şi pecetea naşterii muzicianului Octav Casian: La mulţi ani, prietene, şi Dumnezeu să te ţie numai întru bucurie!

Doina Vianora CATARGIU

Urmând exemplul Crăiesei Zăpezii și a Înflori-rilor, Alba Lună, pictorul Doina Vianora Catargiu, invocă neîntrerupt, de o viață cu adevărat trăită, miracolul fabulos al naturii prin cromatica vibrantă a peisajelor și prin transparența dumnezeiască a florilor înspre lumină. Acuarelist fără egal, Doina Catargiu armonizând, în aceleași tușe, meșteșug academic și viziune impresionistă, recreează lumea drept o biruință a frumuseții asupra timpului, iar frăgezimea delicată a fiecărei lucrări conturează o veșnică tinerețe și pentru opere, și pentru artistă.

Consacrată, prin împliniri creatoare, Prințesă a Florilor, Doina Vianora Catargiu stăpânește secretele imortalizării viului viu, fiecare lucrare înnobilată de pe-

nelul ei purtând pecetea unui „status nascendi”, deci al dezvelirii din mugur și din fascinanta misterioasă veșnicie.

*

Arareori a izbutit să afle natura un penel mai măiestru, care să o deslușească în toate profunzimile ei, precum cel al pictorului sucevean Doina Vianora Catargiu, om și artist de o sensibilitate tulburătoare, care știe descoperi dumnezeirea în detaliile a tot ceea ce ne înconjoară. Întotdeauna m-au fascinat florile ei, care sunt cea mai perenă natură vie din câte pot exista, care vibrează de viață, de însuflețire, de sfințenie. Florile Doinei Vianora Catargiu primesc și răspândesc viață, întrupând o cosmogonie ancestrală, în care Arborele Vieții își află concretețea definitivă în aparenta fragilitate a unei flori, în bucuria fără de asemuire a triumfului vieții.

Maestru al transparențelor și al spațialității luminii, Doina Vianora Catargiu are, în dispunerea formelor și a culorilor, o muzicalitate neașteptată și o risipă de inefabil liric, revărsate armonios și în pânzele cu flori, dar și în acuarelele cu Bucovina, care ne mută, întru renaștere, într-o frumusețe mai presus de îndătinatul ei renume.

În aceste condiții, nu vi se pare absolut firesc faptul că, în fiecare an, în iernatica zi a nașterii sale, începe primăvara?

*

Când a primit prenumele Doina, în urmă cu şapte decenii, prenumele acesta a însemnat, probabil, şi o predestinare, şi o descifrare, dar şi o singularitate exemplară a artei sale. Cuvânt străvechi, cu o vechime atestată documentar de peste 5.000 de ani şi cu o răspândire, şi în ziua de astăzi, în toate limbile scandinave şi baltice, inclusiv în Germania Orientală, Doina exprima şi definea, în ceremoniile Calusar (Naşterea Libajului Credinţei), ca şi pictura Soinei Cianorei Catargiu, „perspectiva", „deschiderea spre", „iluminarea", sensul şi mai vechi, în limbajul monosilabic totemic, fiind acela de „puterea ştiutorului de iubire", care nu era şi nu este altceva decât intrarea în armonia universală prin artă-credinţă.

În peisajele şi în tablourile cu flori – splendide înveşniciri ale frumuseţii efemerului, Doina Vianora Catargiu izbuteşte şi o baudelaire-ană corespondenţă între „trăire" şi intimitatea privirii care ne cercetează din elemente vii ale compoziţiei platice. Ca şi la Baudelaire, în arta plastică a Doamnei Doina Vianora Catargiu, „Natura e un templu ai cărui stâlpi trăiesc / şi scot adesea tulburi cuvinte ca-ntr-o ceaţă, / prin codri de simboluri petrece omu-n viaţă / şi toate-l cercetează cu-un ochi prietenesc". Şi sunt rare exemplele, în istoria mondială a artelor plastice, când tablourile se transformă în concreteţea vie a Sinelui Universal, deci în Dumnezeire, doar pentru a te cerceta pe tine, privitorul, cu o „privire familiară" – cum a spus Baudelaire în franceză, iar Philippide a adaptat , în română, drept „cercetare cu-un ochi prietenesc!", ceea ce, în fond, şi la Baudelaire, şi la Doina Vianora Catargiu, înseanbă, de fapt, o intimitate

cosmică, o expresie a „perspectivei”, „iluminării” şi „deschiderii spre” intimizarea în cosmicitate şi în netimp.

Stăpânind o tehnică plastică ireproşabilă, în care transparenţele parcă ar consacra teribila complementaritate a luminii şi umbrei din luna mai, pictura Doamnei Doina Vianora Catargiu nu o defineşte, aşa cum scriam în însemnările plastice anterioare, doar ca „prinţesă a florilor”, ci şi ca pe un veritabil sacerdot al iluminării, aşa precum o dovedeşte expoziţia-eveniment de astăzi, 30 ianuarie 2020. Tocmai din aceste pricini, şi eu, şi directorul Călin Brăteanu, am convenit, la unison, că arta Doamnei Doina Vianora Catargiu nu poate fi umilită prin lustruiri publice ale instituţiei pe care o slujim, ci trebuie omagiată, responsabil şi demn, printr-un album, pentru care amândoi ne vom bate, din datoria de a ajuta vremurile noastre să se mărturisească, aşa cum sunt cu adevărat, şi viitorimii.

*

Puţini sunt astăzi, în România, artiştii plastici profesionişti (care să trăiască doar din arta lor), majoritatea lor fiind artişti amatori cu studii de pictură şi artişti amatori autodidacţi. Amator înseamnă, în domeniul creativ, un om care pune pasiune în arta sa şi nu văd de ce cuvântul acesta ar fi socotit de unele feţe simandicoase drept un peiorativ. De altfel, graniţa dintre arta artiştilor cu facultate de arte şi dintre artiştii autodidacţi este foarte subţire, dacă nu cumva chiar inexistentă, dar de cele mai multe ori în favoarea artei autodidacţilor, care n-au rămas la doar ceea ce se învaţă într-o facultate, ci evoluează într-

un context profesional şi artistic mult mai complex, mai dinamic şi mai profund.

La o atentă urmărire a evoluţiei artei autodidacţilor (la cei cu facultate abundă manierismul şi epigonismul), se poate întrezări o vagă nesiguranţă a opţiunilor estetice, dar marea majoritate dintre ei, ca la un semnal, par a se întoarce la academism, pe o cale a tentaţiilor spre impresionism, uneori şi spre expresionist şi grafică, şi, din ce în ce mai rar, spre avangardism şi modernism, pentru că şi avangardismul şi modernismul, şubrede încă din concepere, şi-au diluat nepermis de jalnic expresiile şi cromatica.

Categoric, sunt un fan entuziast al expozanţilor autodidacţi, aşa cum sunt şi al artiştilor cu facultate de arte, cu condiţia să probeze, prin operă, că sunt şi înnăscuţi pentru un astfel de destin. Artişti plastici precum Doina Vianora Catargiu, Dimitrie Savu, Radu Bercea, David Croitor, Carmel Georgescu, Iosif Csukat, precum şi pictorul cu studii plastice Adrian Bocancea, fără să se fi sfătuit vreodată, pun în practică un concept nou, care să stăvilească decăderea artei în urât şi impersonal. Dacă Traian Chelariu, într-o perioadă de regăsire şi de afirmare a culturii bucovinene, decreta: „Înapoi, la Eminescu!”, creatorii enumeraţi par să decreteze: „Înapoi, la academism!”. Dar cât de inspirat, pe fundalul elaborat al unei expresionism viguros şi plin de viaţă, săvârşesc ei aflarea de sine printr-un obligatoriu recurs la frumos, la adevărat, la desăvârşit!

În general, enunţurile de mai sus au avut nevoie de desluşire şi de cimentare în timp, de dialog necontenit între lucrările expuse şi ochii mei, ursiţi să deschidă spre inimă şi minte perspective proprii, nealterate de dogmele criticii de artă şi de preţiozităţile care ambalează într-un aparent sărbătoresc, la fiecare vernisaj, jalnica sărăcie a esteticienilor de circumstanţă, care se agaţă de citate ca de un pai, ca să-şi închipuie că deja plutesc victorioşi pe oceanul necuprins al cerurilor de deasupra noastră. Nici pe expozanţii care se străduiesc să direcţioneze discursiv publicul privitor spre anumite intenţionalităţi n-am pus şi nu pun prea mare preţ, pentru că făptuirea artistică e valoroasă doar prin finalităţi, deci prin infinitatea de motive conştiente sau subconştiente care ne fac pe noi, cei mulţi, să respectăm opere şi creatori. Intenţionalităţile creatoare, dacă nu ni se relevă fiecăruia din contactul cu opera, nu contează şi nu valorează nimic. Drept consecinţă, nici opera care nu a izbutit să le întrupe.

În cazul operei artistului plastic Doina Vianora Catargiu, ale cărei lucrări mi-au şi inspirat, de-a lungul vremii, multe dintre percepţiile şi limpezirile preţuirii de adevărat şi de frumos, întotdeauna am trăit senzaţia că de acolo, din armonia culorilor operei ei, cineva mă priveşte şi îmi vorbeşte, indiferent de tema tablourilor, şi tocmai de asta am şi scris, de-a lungul vremii, sub impresia unei simbolistici alegorice, pe care mi-o inspirau, în egală măsură, şi creatorul, şi creaţia lui. Pentru că fata avocatului Buliga din Gura Humorului, născută la Pârteşti şi crescută sub influenţa binefăcătoare a bunicilor învăţători, Doamnă, în sens princiar, şi-a durat răbdătoare şi identitatea artistică, mai presus de cea omenească, devenind,

inconfundabil şi reverberant, un nume în arta bucovineană. Tocmai de asta am şi subscris fără rezerve la iniţiativa proiectului acestui album, iniţiativă propusă de Călin Brăteanu, directorul C. C. P. T. P. Suceava, în 30 ianuarie 2020, atunci când organizase expoziţia jubiliară „Doina Vianora Catargiu”, cu ocazia împlinirii a şapte decenii de existenţă. Şi iată că, în mai puţin de un an, datorită sensibilităţii artistice a liderilor Consiliului Judeţean Suceava, proiectul lui Călin Brăteanu s-a transformat într-o importantă împlinire şi, dacă vreţi, într-o probă că generaţiile noastre izbutesc, uneori, să îşi facă datoria şi faţă de cei care le vor mărturisi în faţa viitorimii, creatorii.

Pictorul Doina Vianora Catargiu, în întreaga ei operă, inclusiv în desenele adolescentine ale începuturile, din ultimele pagini ale albumului, aidoma Crăiesei Zăpezii și a Înfloririlor, Alba Lună, invocă neîntrerupt, printr-o viață cu adevărat trăită, miracolul fabulos al naturii, prin cromatica vibrantă a peisajelor și prin transparența dumnezeiască a florilor înspre lumină. Acuarelist fără egal, Doina Catargiu, armonizând, în aceleași tușe, meșteșug academic și viziune impresionistă, recreează lumea drept o biruință a frumuseții asupra timpului, iar frăgezimea delicată a fiecărei lucrări conturează o veșnică tinerețe și pentru opere, și pentru artistă. Pictura ei şi cântă, şi vibrează liric până dincolo de liturgic, pictura ei este scapărul de desăvârşire a naturii, pe care numai un ochi hărăzit îl poate culege, pictura ei este o fărâmă de dumnezeire pe care doar palmele neprihănite ne-o pot înfăţişa.

Consacrată, prin împliniri creatoare, drept Prințesă a Florilor, Doina Vianora Catargiu stăpânește secretele imortalizării viului viu, fiecare lucrare înnobilată de penelul ei purtând pecetea unui „status nascendi”, deci al dezvelirii din mugur și din fascinanta misterioasă veșnicie. Când a primit prenumele Doina, în urmă cu şapte decenii, prenumele acesta a însemnat, probabil, şi o predestinare, şi o descifrare, dar şi o singularitate exemplară a artei sale. Cuvânt străvechi, cu o vechime atestată documentar de peste 5.000 de ani şi cu o răspândire, şi în ziua de astăzi, în toate limbile scandinave şi baltice, inclusiv în Germania Orientală, Doina exprima şi definea, în ceremoniile Calusar (Naşterea Libajului Credinţei), ca şi pictura Doinei Vianora Catargiu, „perspectivă”, „deschiderea spre”, „iluminarea”, sensul şi mai vechi, în limbajul monosilabic totemic, fiind acela de „puterea ştiutorului de iubire”, care nu era şi nu este altceva decât intrarea în armonia universală prin artă-credinţă.

În peisajele şi în tablourile cu flori – splendide înveşniciri ale frumuseţii efemerului, Doina Vianora Catargiu izbuteşte şi o baudelaire-ană corespondenţă între „trăire” şi intimitatea privirii, de parcă un duh ne-ar cerceta din elemente vii ale compoziţiei plastice.

Stăpânind o tehnică plastică ireproşabilă, în care transparenţele parcă ar consacra teribila complementaritate a luminii şi umbrei din luna mai, pictura Doamnei Doina Vianora Catargiu nu o defineşte, aşa cum scriam în alte însemnări plastice, doar ca „prinţesă a florilor”, ci şi ca pe un veritabil sacerdot al iluminării, aşa precum o dovedea şi expoziţia jubiliară din 30 ianuarie 2020,

expoziţie care, după cum am mai spus-o, a determinat convenirea unanimă că arta Doamnei Doina Vianora Catargiu nu poate fi umilită prin lustruiri publice ale instituţiilor de cultură, ci trebuie omagiată, responsabil şi demn, printr-un album, care să însemne datoria împlinită a vremurile noastre de a se mărturisi viitorimii. Şi asta pentru că arareori a izbutit să afle natura un penel mai măiestru, care să o deslușească în toate profunzimile ei, precum cel al pictorului sucevean Doina Vianora Catargiu, om și artist de o sensibilitate tulburătoare, care știe descoperi dumnezeirea în detaliile a tot ceea ce ne înconjoară.

Întotdeauna m-au fascinat florile ei, care sunt cea mai perenă natură vie din câte pot exista, care vibrează de viață, de însuflețire, de sfințenie. Florile Doinei Vianora Catargiu primesc și răspândesc viață, întrupând o cosmogonie ancestrală, în care Arborele Vieții își află concretețea definitivă în aparenta fragilitate a unei flori, în bucuria fără de asemuire a triumfului vieții. Maestru al transparențelor și al spațialității luminii, Doina Vianora Catargiu are, în dispunerea formelor și a culorilor, o muzicalitate neașteptată și o risipă de inefabil liric, revărsate armonios și în pânzele cu flori, dar și în acuarelele cu Bucovina, care ne mută, întru renaștere, într-o frumusețe mai presus de îndătinatul ei renume.

Doina Catargiu are, cu siguranţă, un înger păzitor, care freamătă luminile cu aripile lui delicate. Ştie totul despre meşteşugul picturii şi valorifică, din plin, toate cunoştinţele. Tablourile Doinei Catargiu nu sunt picturi, ci viaţă fremătătoare, viaţa care triumfă prin cea mai

neaşteptată dumnezeire. Tablourile ei cântă, tablourile ei poartă veşmântul de gală al poeziei înnăscute, tablourile ei desluşesc frumuseţea tulburătoare şi, tocmai de aceea, divină, a vieţii pământeşti. Celebră prin neînchipuit de frumoasele flori, din naturile aparent statice şi mai vii decât tot ceea ce este viu, celebră prin peisajele bucovinene, în care nimeni nu o poate egala, Doina Vianora Catargiu a probat că este şi un portretist înnăscut, dar şi un peisagist universal, şi în portrete, şi în peisaj punând atâta viaţă biruitoare, încât, doar privindu-i lucrările, începi să redescoperi şi în tine viul viu şi demn de toată admiraţia.

Albumul de artă al Doinei Vianora Catargiu înseamnă o durabilitate pe care Consiliul Judeţean Suceava, prin intermediul Centrului Cultural „Bucovina", o depune ofrandă pe rafturile viitorimii. Artista le mulţumeşte tuturor celor care şi-au făcut datoria, celor care, în fond, au cu adevărat respectul de sine, şi freamătă frunză şi cetină de brad subţire, aşteptând sărbătoarea de după sărbători ca pe o adevărată reînviere.

Aurelian CIORNEI

În sfera culegerii, păstrării și transmiterii în timp a tradițiilor populare străbune, **AURELIAN CIORNEI** întrunește atributele unei adevărate personalități, de care spațiul bucovinean beneficiază cu îndestulare. Ne bazăm, afirmând acestea, pe masivul său tom *Jocuri populare bucovinene*, cât și pe bogata și rodnica sa activitate practică, pentru care i s-a conferit titlul de membru al Academiei de Arte Tradiționale din România.

Dăruindu-se cu împătimire slujirii cântecului și jocului popular, graiului și portului strămoșesc, ***Aurelian Ciornei*** și-a făcut o profesie de credință din a depista, cultiva și consemna în scris comorile neprețuite ale cântecului și jocului popular din Țara de Sus, punându-le la adăpost din calea uitării. Iar acest lucru l-a realizat cu trudă și migală, cu dragoste și pricepere, vreme de peste patruzeci de ani.

Lucrarea **LA IZVOR DE JOC ȘI CÂNT** vine să încununeze rotund o activitate de excepție pe tărâmul folclorului, care s-a materializat, iată, într-o carte de referință, singulară, deocamdată, în domeniul tipăriturilor de folclor din Bucovina.

Spre bucuria noastră, laborioasa activitate artistică a îndrumătorului cultural ***Aurelian Ciornei*** nu a rămas doar la nivelul văzului și al auzului. Fidel dictonului latin *Verba volant, scripta manent*, coregraful-academician din Suceava a îngemănat între două coperți o zestre de unicat științific, cu valoare de patrimoniu, depășind cu modestie latura concretă a dansului popular și deschizând ferestre largi către folcloristică și etnologie.

Suntem încredințați că această carte vine să certifice împlinirea unui vis de-o viață, pe care ***Aurelian Ciornei*** o transmite, ca o altă „cântare a cântărilor", generațiilor viitoare, datoare să se împrospăteze de la „izvorul" veșnic viu al cântecului și jocului popular românesc.

ION COZMEI
membru al Uniunii Scriitorilor din România

I.S.B.N 973-99309-8-0

Ziua de 25 iulie este o pecete princiară a spiritualităţii româneşti, încă din 1934, când vedea lumina zilei, la Soroca, în Basarabia, Aurelian Ciornei, iar „ursitoarele l-au hărăzit să umble, să afle ţi să iubească acea lume tainică, miraculoasă, care formează istoria imaginarului, iar în labirintul acestei lumi, cu precădere, acea parte în care se concentrează şi se păstrează, imensă,

străveche şi în continuă înnoire, estetica oralităţii – lume în care, cine are har şi ştie cum să umble, îşi face inima harpă, descoperă şi trăieşte într-o clipă pulsaţia veşniciei”[1]. Pentru că „Aurelian Ciornei şi-a făcut o profesie de credinţă din a depista, cultiva şi consemna în scris comorile nepreţuite ale cântecului şi jocului popular din Ţara de Sus, punându-le la adăpost din calea uitării”[2] sau, cum singur considera, pentru a desluşi „existenţa, încă din vremuri imemoriale, a unei structuri săteşti spirituale tainic închegată şi fericit controlată tradiţional”[3].

Având ca deviză a blazonului princiar un citat din Alecu Russo: „Datinile, poveştile, jocurile, muzica şi poezia sunt arhivele popoarelor. Cu ele se poate reconstitui oricând trecutul îndepărtat”, Aurel Ciornei şi-a trăit cu intensitate viaţa şi nemurirea în dimensiunea spiritualităţii rurale româneşti, unde avea să afle „cât de profunde sunt trăirile umane, iubirea de viaţă şi muncă, dorul şi dragostea pentru frumos şi bine, forţa şi talentul în creaţia artistică ale ţăranului român, reflectate cu măiestrie neîntrecută în ocaziile de petrecere ori de îndurerare”[4], iar ştiinţa aceasta, odată tezaurizată, avea să-i aducă titlul de Membru al Academiei Artelor Tradiţionale din România.

---

[1] Iacobescu, Mihai în Ciornei, Aurelian, *La izvor de joc şi cânt / comori folclorice bucovinene*, Editura Muşatinii, Suceava 2000, p. VI.

[2] Cozmei, Ion, în Ciornei, Aurelian, *La izvor de joc şi cânt / comori folclorice bucovinene*, Editura Muşatinii, Suceava 2000, coperta IV.

[3] Ciornei, Aurelian, Drăguşanul Ion, *Veniţi de vă veseliţi!*, Grupul Editorial Muşatinii – Bucovina viitoare, Suceava 2001, capitolul Ciornei Aurelian, *Sărbătorile de iarnă în satele bucovinene*, p. 29

[4] Ciornei, Aurelian, *La izvor de joc şi cânt / comori folclorice bucovinene*, Editura Muşatinii, Suceava 2000, p. 3

Fermecător, fascinant şi doldora de zâmbete, Aurelian Ciornei îi mărturisea scriitorului plenar Constantin Severin: „M-am născut, probabil, îngemănat cu cântecul şi jocul. Din pruncie am fost fascinat de clocotul, de freamătul de prisacă al satului românesc. Cunoştinţele cele mai temeinice, tainele dansului popular le-am dobândit de-a lungul anilor la adevărata Academie, vie încă, aceea a satului românesc, cu veşnicia lui, cum spune Lucian Blaga, prin dăruiţii profesori care sunt bătrânii satelor. Lor li se cuvin, în primul rând, gândurile mele de dragoste şi recunoştinţă”[5], întrupate în sute şi sute de spectacole şi în câteva cărţi neasemuit de vii, care vibrează încă într-o ţară, în care, conform uneia dintre spusele lui mucalite, „cultu-i liber, dar, din păcate, şi incultul”. Şi astfel, sorbind numai din izvoarele apei vii ale scenariilor mitice ancestrale, moştenite integral doar de neamul nostru, Aurelian Ciornei s-a mutat în cărţile sale drept „dăruit profesor”, dar niciodată bătrân şi întotdeauna înţelept.

---

[5] Ciornei, Aurelian, *La izvor de joc şi cânt / comori folclorice bucovinene*, Editura Muşatinii, Suceava 2000, p. X

Violeta CODOREAN

Există în judeţul Suceava două Violete rare, directoarea Casei de Cultură „Platon Pardău” din Vatra Dornei, Violeta Codorean, şi primăriţa Berchişeştilor, Violeta Ţăran. Două fete frumoase şi inteligente, care trăiesc intens făptuirile culturale pe care le găzduiesc, mereu copleşite de emoţii, din prima, până în ultima clipă a sărbă-

toririlor cărora le sunt amfitrioane. Numai că astăzi se împărtăşeşte din tinereţe doar Violeta de Vatra Dornei, aşa că pe Violeta Codorean, împreună cu care vom face, în perioada 7-9 iulie 2017, un festival de ea visat pentru oraşul ei, „Bucovina Acoustic Park", într-o combinaţie armonioasă de „Cântece de peste veacuri", de „Poezie care cântă", de „Naţiunea Poeţilor" şi de muzică a generaţiilor care vin, o voi trăi prin cuvinte, cu duioşie de părinte pururi pregătit să adopte sufleteşte orice copil împodobit cu aură. E drept, noi, cei de la Centrul Cultural „Bucovina", îi suntem, ca întotdeauna, prin preajmă şi o susţinem, dar e bine să se ştie că Violeta Codorean este „provocatoarea" minunatelor făptuiri culturale, din iulie, de la Vatra Dornei şi nu numai a acestora. Iar mai presus de toate, Violeta Codorean a dobândit, prin strădanii şi prin risipă de suflet, prietenia de neclintit a tuturor creatorilor din judeţ şi din ţară, care au avut norocul să o cunoască.

Deşi foarte tânără, Violeta Codorean are atâtea făptuiri, încât crapă rânza în rataţii locali, doar locali, care uneori o calomniază cu nesimţire, pentru că atât le-a mai rămas, ca să se simtă importanţi: împroşcatul cu noroi. Dar Violeta Codorean păşeşte luminoasă pe Calea căreia i s-a dedicat cu sufletul şi cu mintea, devenind din ce în ce mai „vrednică de Bucovina", cum formula uitatul cărturar Constantin Loghin.

*

Violeta Codorean este directorul Casei de Cultură din Vatra Dornei. Își trăiește acest destin cu o tulbură-

toare bucurie a sufletului, adunând în jurul ei o puzderie de prieteni, cu consecința unei ample mișcări culturale de care are parte orașul ei de suflet. Datorită ei „Zicălașii” merg, măcar de două ori pe an, la Vatra Dornei, datorită ei și la sugestia ei există „Bucovina Acoustic Park”, festival muzical care, la a doua ediție, deja se internaționalizează, datorită ei viața culturală dorneană freamătă de cărți, de spectacole, de expoziții, de inefabil.

Violeta Codorean este un suflet de om care știe desluși, în fiecare clipită, miracolul luminii. E ca și cum ar culege polen pentru sfânta inflorescență cerească, la care toți căutăm cu evlavie și cu neostenită nevoie de regăsire.

Iar pentru toate acestea se numără printre cei mai apropiați și durabili prieteni ai mei, adică printre oamenii ale căror sărbători înseamnă și propriile mele bucurii.

*

O mare izbândă culturală bucovineană, inclusiv din perspectiva Bucovina Acoustic Park, în desfăşurarea căruia, la sfârşitul lui iulie, încă mai sper, o reprezintă Anastasia, mugurul cosmic din braţele Violetei Codorean, directorul Casei de Cultură „Platon Pardău” din Vatra Dornei şi un trăitor al creaţiei cum rareori am mai întâlnit, dacă fac abstracţie de cealaltă Violeta, primăriţa Berchişeştilor. Violeta Codorean este, astăzi, un om pe deplin împlinit, care respiră fericire prin toţi, pentru că soarta cea bună i-a adus concreteţea viitorului şi sensul existenţial dumnezeiesc, de care toţi avem nevoie şi

sperăm. Violeta Codorean trăieşte, astăzi, de două ori, şi în profunzime, şi în înalt, în cosmicitate. Violeta Codorean este, astăzi, Anastasia, aşa cum şi Anastasia Codorean este Violeta. Flori, numai flori de-a lungul şi de-a latul universului.

Daniel CORBU

După ce i-a statornicit limbii române verticalitățile definitive, ținutul Neamțului și-a scos în lumină și poeții, unul dintre barzii lui cei mai expresivi fiind Daniel Corbu, trăitor și trăit de nemuritoare poezie, într-o vreme în care românimea zorește, prin vremuri penibil de prozaice, să de deposedeze de identitate.

Daniel Corbu, psalmist modern sub clopotul de sticlă al civilizației omenești contemporane, își duce poverile tăcerii, aproape resemnat, pe șleaurile vieții, pentru a le slobozi în paradisul pierdut al dezlănțuirii cântecelor. Acolo, în spațialitatea cu adevărat vie, își durează Daniel Corbu castelele lui fascinante, fără să-l intereseze cine le va popula și dacă vor mai fi locuite vreodată. El doar a deslușit veșnicia și se bucură de ea ca de o inefabilă tăcere. Fără tristeți, deși chipul poetului rătăcește amărăciuni spre vremelnicie și, uneori, chiar o ciudată desprindere și îndepărtare, pecete a destinului zămislit de poezie și numai ei închinat.

Virgil COSMA

L-am întâlnit, pentru prima dată, cu ocazia lansării cărţii soţiei lui, prozatoarea Lili Crăciun, dar îl cunoşteam dintotdeauna. Eram fraţi dintotdeauna, în ciuda faptului sau poate şi pentru că între noi se află, dispuşi în două semicercuri, munţii Carpaţi. Virgil locuieşte la Oradea, unde s-a retras, după o frumoasă carieră jurnalistică bucureşteană, pentru că nu mai putea respira altundeva decât pe plaiurile naşterii sale. Acum respiră, întinereşte, trăieşte viaţa cu toţi porii.

Astăzi, şi pentru mine e o zi de sărbătoare, ziua fratelui meu Virgil Cosma din Oradea. Alt trăitor prin cuvinte, alt căutător de sine şi de noi. Şi, pentru că e greu să-i trimit, de la Suceava, o floare, îl rog să desprindă una din buchetele prozatoarei prozatoare Lili Crăciun (sunt convins că Lili nu o să se supere, dacă abuzez de o astfel de favoarea) şi să şi-o aştearnă pe suflet.

Tiberiu COSOVAN

Tiberiu Cosovan vine dintr-o zonă aparte a perceperii şi redării acelui tip de imagine ce este destinat să se transforme în literatură, un aspect de care trebuie să ţinem cont deoarece caracterizează, într-o formă sau alta, fiecare dintre lucrările lui care alcătuiesc şi-i întregesc activitatea profesională. Activitate ce se distinge printr-o încrâncenare discursivă ce se transformă într-o adevărată pecete stilistică a unei povestiri nostalgice care alcătuieşte seria de linogravură intitulată „Suceava - caligrafii sentientale”, serie prezentată în expoziţia ce se constituie ca un eveniment-pretext al naraţiunii şi tratării discursive a motivului propriu-zis.

Expoziţia semnată de Tiberiu Cosovan readuce şi reaminteşte – dincolo de multe evidenţe ce ţin strict de zona limbajului plastic – şi această delicată problemă de etică, lucrările circumscrise acestei expoziţii de linogravură având şi calitatea de a oferi o lectură vizuală memorabilă, neîncorsetată de specificităţi discursive moderniste.

Aventura imaginii se apropie de un final care vizează redescoperirea povestirii în planul metapovestirii, revenind la o realitate asumată şi realizând o povestire (în imagini) cu valenţe autobiografice, cu incursiuni în planul memoriei afective.

Reflexiv şi autoreflexiv, Tiberiu Cosovan ne transmite şi o notă de ironie critică cochetând cu ideea de crochiu arhitectural, cu intenţia de a surprinde forţe ale realităţii investigate cu mijloacele vizualului, cu trimitere la planul unei morale absolute. O micro-poveste de nostalgie insolită, alcătuită pe parcursul celor 25 de lucrări, al cărei personaj narator parcă este strada.

De la o lucrare la alta, perspectiva liniară glisează ingenios, oferindu-i autorului prilejul de a configura portretul moral al unei societăţi cu dimensiuni banale, ridicată la nivelul unui studiu contextual-imagistic.

De altfel, modelul moral al unei străzi este repetabil în toate lucrările în care naratorul grafician este marcat superior cu simţul analizei şi autoanalizei, care denotă, din perspectiva tehnicilor limbajului plastic, o

suficientă experienţă de viaţă în domeniul literaturii artelor.

Subiectul pe care l-a ales e atât de periculos şi pretenţios încât arta lui Tiberiu Cosovan ar putea intra într-un proces de banalizare, fie că aduce cu sine o preangajare în documentarism, fie că este o baricadă împotriva libertăţilor de limbaj.

Este vorba, oricum, de o nobilă cultură a problemelor esenţiale ale lumii vizuale, spiritualitatea culturală a lui Tiberiu Cosovan constând în disciplina cu care elaborează fiecare temă în parte împărtăşind-o cunoaşterii de subtil profesionist, cu o cultură de specialitate care ne face pe mulţi dintre noi mai cuminţi şi mai luminaţi.

Poetica lui are un accent emotiv cu acorduri simple, clare, liniar melodioase uneori, dar alteori anevoioase. Cele 25 de lucrări de linogravură produc o impresie de epurare stilistică până la a se confunda, dar ele ne fac astfel să înţelegem imaginea ce apare din configuraţia ritmică a compoziţiei. Poetica imagistică a lui Tiberiu Cosovan se naşte şi este de fapt, ca toate celelalte arte vizuale, un proces de cunoaştere a esenţelor lumii, autorul fiind un intelectual care conferă, indiferent de intenţia „fotografică”, sens materiei vizuale, formulând probleme esenţiale cu simplitate şi măiestrie artistică.

Sinceritatea lui devine factor de creaţie, se joacă serios cu linia ca un orfevrier, crede în meşteşugul său, în modul necesar de expresie plastică, se slujeşte de ea ca de un semn tabu necesar credinţei sale. Arta lui este în pri-

mul rând lirism şi poveste. Fie că vorbeşte cu sine însuşi, fie că vorbeşte cu alţii sau despre alţii, Tiberiu Cosovan se află în planul expresiei plastice documentariste.

Perspectivele lui în toate anotimpurile sugerează o stare de spirit, oricare lucrare devine o imagine poetică a tinereţilor, a regretelor, a nostalgiilor, subliniind că dincolo de poezie este întotdeauna viaţă.

Fiecare lucrare este legată de povestea unei străzi, a unei clădiri, a unui detaliu de viaţă care cosmetizează lumea; în mare parte lucrările par să fie marcate de o claritate desăvârşită, factorul estetic hotărâtor în împlinirea actului creator fiind sugestia deschiderilor simbolice şi a misterului.

Arta, ca meşteşug împlinit, se desfăşoară univoc, substraturile coerente ale realităţii unei epoci, ochiul graficianului linogravor nu dezvăluie ci confirmă interpretând istoriceşte obsesiv dramele imediate.

Autenticitatea trăirilor e dublată de o particularizare a mijloacelor de expresie, care urmează liniile unei diagrame sentimentale zbuciumate, de o sensibilitate care nu suportă ambiguitatea.

Tiberiu Cosovan ne propune o întoarcere în timp la vremuri aşezate şi statornice, acelea în care iubirea înseamnă mult şi definitivează existenţa. Avem de-a face cu un autor de imagini adânci, care aspiră să scoată trecutul din uitare, un memorialist care se dăruieşte celor care, lecturându-i creaţia, vor să se redescopere vulnera-

bili şi visători, contemplativi în faţa unei lumi dezlănţuite.

Tiberiu Cosovan nu poate fi trecut cu vederea în neliniştea lui; să descifrăm dintre chipuri chipul lui din umbra semnelor, a semnelor vizuale.

*

Trebuie să te naşti şi să fii ursit întru generozitate, ca să-ţi dedici viaţa, aşa cum o face Tiberiu Cosovan, mărturisirii de frumos, ba chiar sublimării trăirilor cu adevărat trăite, într-o lume a morţilor vii, care doar mărşăluiesc, de la naştere spre naştere, dar fără a trăi, fără a spuzi cu umbrele dezlănţuirile cereşti de lumină. Tiberiu Cosovan, el însuşi artist plastic bine conturat şi respectat ca atare, revine în viitorime, pentru a-i încredinţa cel de-al treilea tezaur de mărturii despre lumea care chiar există.

„Efigii în filigran / Acorduri afective", volumul III, de Tiberiu Cosovan, este, ca şi volumele anterioare, o carte despre „arta nevoită să evadeze din spaţiile convenţionale", despre „dansul culorilor printre fantezii cioplite", despre „delicateţea, transparenţa cromatică şi metamorfoza stropului de apă picurat pe hârtie", despre „transmiterea genetică a sensibilităţii artistice", despre „dimensiunea pitorescului în alb şi negru", despre „forme spaţiale cu semnificaţii multiple", despre pictură, care cu adevărat „este poezie fără cuvinte, poezie tăcută", despre „arta care exprimă trăire, emoţie, şi stă tot timpul în picioare, indiferent de locaţie".

Lucrată în două dimensiuni, „Portrete, evocări, cronici plastice, interviuri” (cu şi despre 34 artişti plastici) şi, respectiv, „Saloane, expoziţii personale şi colective, ateliere şi tabere de creaţie” (luând în evidenţă şi încredinţând veşniciei 81 de astfel de universuri distincte), Tiberiu Cosovan descrie, întreabă, află răspunsuri, trăieşte prin trăirile altora, vibrează şi se bucură, încredinţând rafturilor memoriei ceea ce merită cu adevărat încredinţat.

Cartea începe cu „cămăşile ocrotitoare care îmbracă sufletul cu dumnezeire” ale Nadyei Boiechko, iscodeşte, alături de eleva Iulia Ciobanu, „o fetiţă care „priveşte lumea cu ochi cercetători şi o însufleţeşte cu creaţiile sale” de sculptură, dimensiunile viitorului, un spaţiu sacru, în care o descoperă şi pe pictoriţa Mălina Corodescu, în vârstă de 11 ani, cea care cutează să descopere „o altă lume a copilăriei, plină de armonie şi culoare”. Şi tot în viitorime îşi are locul, în ciuda poverii veacului însângerat, pe care îl poartă pe umeri, şi Alexandru Jauca, cu un remarcabil „prin debut artistic la vârstă octogenară”, în care se supune doar „influenţei anotimpurilor şi jocurilor de lumină, care diferă de la un moment la altul al zilei”.

În acelaşi spaţiu-timp, doldora de sacralitate, Cosovan scrie şi despre Viorica-Ana Moruz, care este „un artist absolut remarcabil”, este „o creativă dăruită şi instruită”, şi despre Ella Shlosberg, o artistă care-şi „conturează ideile cu măsură şi cu delicateţe”, şi despre cei treisprezece „Artişti evrei din România”, care au expus,

la Suceava, nu doar o operă exhaustivă, ci şi „o invitaţie la un dialog fără cuvinte”, dar şi despre zvăpăiatul proprietar de geniu, Constantin Ungureanu-BOX, „un peisagist şi un portretist de primă mână”, dar şi „o clipă suspendată între ceea ce a fost şi ceea ce va urma”.

Lui Radu Bercea, „un artist al luminii” sau „exemplul luminos al izbăvirii prin artă”, i se alătură, tutelar, regretatul artist plastic şi poet Dimitrie Loghin, „un portretist absolut remarcabil ”, un peisagist care „surprinde cromatic alunecarea între rural şi urban, între aproape şi departe”, în cel mai autentic stil al iconarismului bucovinean, în care, prin culoare şi formă, prin armonia sunetelor şi prin inefabilul liric, Dumnezeu ni se arată zilnic.

Cosovan scrie şi încredinţează rafturilor memoriei fiecare clipă trăită a zilelor (regret că nu-i pot menţiona, aici, pe toţi artiştii plastici care trec, înalţi şi frumoşi, prin paginile cărţii lui Coso), apoi adună clipă lângă clipă într-o durabilitate calmă a spiritualităţii româneşti.

Pururi risipitor de sine, Tiberiu Cosovan, care, în 12 noiembrie 2014, împlineşte şase veacuri de existenţă, săvârşeşte, deci, o nouă risipă de sine, care, în fond, este o regăsire, o împlinire, o autentică îmbogăţire a sufletului şi a vieţii sale. Drept pentru care nu pot să-i urez decât „La mai multe cărţi, prietene!”.

*

Pictura lui Tiberiu Cosovan, pe care o ştiam doar din fotografii, nu este decât o altă concreteţe a sufletului lui Tibi, o concreteţe în care echilibrul luminii şi al comunicării înseamnă totul. Până astăzi, habar nu am avut că Tiberiu Cosovan este armean, şi încă unul recunoscut, ca om, ca publicist şi ca artist plastic, de comunitatea armenească mondială.

Ca şi în linogravurile sale, pe care încă le consider un „bilingvism" al Universului şi, implicit, al Creaţiei, în tablourile lui Tiberiu Cosovan, axate, cumva, ca exprimare plastică, pe impresionism, dar acceptând în graniţele flexibile ale luminuozităţii culorii şi tuşe stilistice complementare, au identitate şi personalitate. Au carnaţie şi suflet, sunt frânturi din personalitatea lui duioasă şi generoasă.

Tiberiu Cosovan, ca artist plastic, e fascinat de lumină, de vibraţie, de curgere, de zvâcnirea din tristeţe şi însingurare, de o repetată tentativă de evadare din captivităţile terestre ale Timpului. Copaci captivi, încercând să-şi părăsească rădăcinile, o natură captivă, pregătită de fugă, iar deasupra, cerul şi ca o promisiune, şi ca o ameninţare. Acolo, în cerurile trăite plastic de Tiberiu Cosovan, cred eu că se află frântura din el pe care nu o cunosc, dar care, de fapt, ne apropie şi ne consolidează îndelungata prietenie.

Tablourile lui Tiberiu Cosovan îmi probează că artistul şi-a descoperit Cerul, pipăindu-l cu degetele şiroind de clorofilă. De aici, de la clorofila prelinsă pe degetele lui, se justifică dinamica folosire a pastei coloristice,

prin care se creează spaţialităţi sigure şi mlădioase, dar şi suprapuneri de planuri, deci de vârste cosmice, care se spulberă, în cele din urmă, pe cer. Cosovan este un pictor adevărat, care are şi răbdarea actului creator, iar tablourile lui de astăzi (doar trei, expuse) mă conving că şi în pictura suceveană îşi va pune amprenta, cu nobilă discreţie, dar decis, şi pictorul Tiberiu Cosovan.

*

Îl monitorizez, cu atenţie, de vreo două decenii şi pot depune mărturie: Tiberiu Cosovan nu are vârstă. Are, totuşi, o zi de naştere, pentru că într-un 12 noiembrie a întrezărit lumina zilei şi, pentru că i-a plăcut, a decis să trăiască în lumină. Lumină din lumină.

Soarta l-a răsplătit cu două vocaţii: cea de publicist de cultură, şi încă de neegalat în judeţ, şi cea de artist plastic, parcursul rapid, de la linografie, la pictură postimpresionistă definindu-l drept un creator nu doar sensibil şi cerebral, ci şi ca un remarcabil aflător de sine.

Astăzi, Tiberiu Cosovan se răsfaţă în lumina zilei în care s-a născut, despletind lumini pe degete. Fericire, Tibi!

*

În mai toţi anii din urmă, pe 12 noiembrie, de Ziua Scrisului Bucovinean (Societatea Scriitorilor Bucovineni s-a înfiinţat, la Cernăuţi, în 12 noiembrie 1938), aveam şi o sărbătoare proprie, cea a zilei de naştere a

publicistului Tiberiu Cosovan, pictor, grafician, cronicar al calendarului cultural bucovinean, caligraf înzestrat al culturii bucovinene. Din nefericire, colegul meu de birou Tiberiu Cosovan s-a îmbolnăvit, la cumpăna anotimpurilor, şi, nevoit să-şi rezolve problemele de sănătate, a intrat într-un concediu medical prelungit. Mi-a fost alături, totuşi, la realizarea concertului „Rapsodia Română”, de Ciprian Porumbescu, ocazie cu care a fost lansat noul volum de pamflete geo-politice al lui Roman Istrati, „rusu’ moralist”. Firesc, implicat, completând ceea ce trebuia de făcut. Ca întotdeauna, ca şi în viitor. Pentru că eu trăiesc ferma convingere că Tiberiu Cosovan îşi va reveni în curând, iar într-o dimineaţă voi găsi uşa biroului descuiată, semn că s-a întors la misiunea sa.

Tiberiu Cosovan este mai mult decât un om, este un har cu menire specială, un promotor de frumos, pe care îl descoperă, în egală măsură, în sufletele artiştilor şi ale iubitorilor de cultură. Tiberiu Cosovan este un individualizator de frumuseţe a sufletului omenesc, învăluit în lumină şi în perpetua prospeţime a redescoperirii. Tiberiu Cosovan este un mit, care îşi pune efigiile peste treceri cu discreţie, dar şi cu nemăsurată generozitate.

*

M-a sunat de dimineaţă, iar vocea lui plină şi caldă m-a făcut fericit, pentru că întrezăream semne bune pentru destinul dramatic al prietenului şi colegului meu Tiberiu Cosovan. Iar el era fericit pentru că intrase în posesia albumului „Prin labirintul umbrelor”, carte cu adevărat importantă, inspirat şi justificat închinată „Anu-

lui European al Patrimoniului Cultural", pentru că înseamnă patrimoniu de memorie românească şi europeană. Lansarea albumului se va face în 12 noiembrie, zi în care Tiberiu Cosovan va împlini 64 de ani, în Sala „Elena Greculesi" a Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera", templu al culturii în care oficiază oameni minunaţi şi de care fiecare dintre noi, hoinarii printre cuvinte, ne simţim apropiaţi.

Nu ştiu care va fi viitorul trupesc al lui Tiberiu Cosovan – şi cu atât mai puţin al meu, dar şi astăzi am plănuit împreună pe termen mediu, pentru că mai avem datorii de împlinit şi de care ţinem să ne achităm pentru darul dumnezeiesc numit viaţă. Tocmai de asta ţin să vă asigur că, astăzi, Tiberiu Cosovan a fost fericit şi, cum nu-l puteam abandona în această deplinătate lăuntrică, sunt şi eu mai mult decât fericit.

*

Prietene și-al meu sfătuitor, / Am ajuns cu cartea-album aproape de final. Este cartea pe care m-ai îndemnat tu s-o concep, dar am întârziat frânat fiind de starea mea de sănătate (care nici acum nu e strălucită) însă, pentru că s-a obținut finanțarea, nu mai e loc de amânare.

Intitulată PRIN LABIRINTUL UMBRELOR, cartea-album cuprinde 20 de texte și o selecție de cca. 200 de fotografii cu monumente funerare. Este vorba de monumente din cimitire de confesiuni diferite, cu accent pe cele armenești pentru că și textele le vizează (Cimitirul Sf. Simion Suceava), dar și cimitire creștine și iudaice

din mai multe localități (Suceava, Siret, Solca, Clg. Moldovenesc, Gura Humorului, Vama).

Știu că ești angrenat în mai multe proiecte (festivaluri rock, album Radu Bercea...) dar am nevoie de sprijinul tău pentru editare.

Mai știu că prețul de tipărire este mai mare dacă sunt fotografii intercalate în text, dar respectarea conceptului cărții-album ar necesita ca fiecare din cele 20 de texte să se deschidă cu o fotografie reprezentativă, după care va urma partea ilustrată cu fotografii din cimitirele menționate.

Cuprinsul cărții-album este următorul (urmează lista, pe care nu o mai reproduc).

Textele ar arăta bine aranjate pe două coloane. Cartea-album mai conține un CUVÂNT ÎNAINTE (Motivația autorului), un EPILOG și o BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ. Secțiunea album poate fi jucată prin aranjarea fotografiilor (câte una pe pagină, două, trei, patru...).

Nu știu dacă e momentul potrivit să-ți cer sprijinul, dacă nu te obosesc cu pretențiile mele, dar dacă ești alături de mine am putea chiar să facem o carte-album, care în acest an 2018 (Anul European al Patrimoniului Cultural și Anul Centenarului – cu mențiunea noastră zonală Bucovina 100 – Centenarul Unirii cu Țara) ar putea fi o tipăritură reușită.

Eu voi avea totul pregătit atunci când îmi vei spune că putem porni în acestă aventură.

P.S. Înțeleg că va fi o licitație, nu e sigură tipărirea la Mușatinii, iar Carmen C. vrea să vadă întâi macheta cărții. Pentru mine ideal ar fi la Mușatinii, unde aș putea să fiu prezent la machetare.

Tibi Coso

*

În noaptea din urmă, pe la orele 3, Tiberiu Cosovan a pășit în veșnicie. Astăzi urma să fie externat. Un exemplar din Albumul „Prin labirintul umbrelor" a rămas pe o noptieră de spital. Exemplarul acela i-a însorit zilele de înaintea plecării.

*

S-a născut, la Suceava, în 12 noiembrie 1954. A studiat sociologia, la Universitatea din București, între timp, urmând cursuri de pictură, față de arte plastice având, pe parcursul întregii sale vieți, evlavie și pasiune, ambele trăite prin cronici și prin „Efigii în filigran", volumele „Profiluri autohtone", „Intersectări cordiale", „Acorduri afective" și „Analogii referențiale" văzând lumina tiparului, din 2010, până în 2017, prin grija și îngrijirea Centrului Cultural „Bucovina", instituție a Consiliului Județean Suceava care i-a însorit și ultimele zile pământești, Albumul „Prin labirintul umbrelor", pe care singur l-a îngrijit, însemnând nu doar o carte mărturisitoare de referință, unică și irepetabilă, ci și

pecetea care consacră, și sugestia unei deplinătăți a creației publicistice, dar și o intimitate a sacrului, înspre care arareori se deschid ferestre și, cu atât mai puțin, porți de acces, prin care nevoia de dumnezeiesc a fiecărui suflet însetat de frumos să poată răzbate.

În ultimii douăzeci și ceva de ani, Tiberiu Cosovan a realizat cea mai tulburătoare cronică a Bucovinei culturale, impunându-se, din paginile cotidianului „Monitorul de Suceava”, dar și din cele ale publicațiilor armene și germane, drept cel mai bun și mai complet ziarist de cultură pe care l-a avut Bucovina vreodată, prin mii și mii de articole și cronici, care încredințau memoriei cărți, expoziții, concerte, creatori. Nu întâmplător, la începutul carierei lui publicistice, Tiberiu Cosovan lansa, împreună cu Ion Cozmei, „Din Boian la Vatra Dornei”, lui fiindu-i ursit să consemneze și să depună în rafturile memoriei viața veșnic vie a întregii provincii a nordului moldav.

Ca artist plastic, Tiberiu Cosovan a debutat cu o expoziție personală de linogravură, „Suceava, caligrafii sentimentale”, în 10 octombrie 2012, o splendoare de armonioase complementarități alestrălucirii albului și negrului, următoarele lui expoziții, toate de pictură, fiind realizate în cadrul grupului „Domino”, împreună cu Iosif Csukat („Acorduri afective”, 2013; „Racord”, 2017) și, uneori, și cu Iulian Dziubinski (proiectul „Anotimpuri”, începând din 2015), o insolită expoziție de grafică, lucrată în anul 2018, urmând să fie vernisată, odată cu lansarea Albumului „Prin labirintul umbrelor”, în ziua nașterii lui Tiberiu Cosovan, 12 noiembrie 2018, prezența lui la eveniment fiind asigurată prin operă și prin

minunata lui parteneră de viață, doamna Rodica, născută Străteanu.

Aparent fragil ca un lujer, Tiberiu Cosovan a trăit frumos și a înfruntat marea trecere cu bărbăție și cu seninătate; obișnuia să glumească „Mă cheamă Romică Istrati, se plictisește singur și mă cheamă”, dar îl revigorau proiectele pe termen mediu, la care visa ca la o datorie obligatoriu de achitat. Împlinirea acestor datorii, pe care singur și le-a asumat, înseamnă o obligație a tuturor celor care au fost încredințați memoriei bucovinene de sufletul generos și de mintea în aură durată, numite Tiberiu Cosovan. Doar dacă nu vom lăsa opera lui să se scufunde în mormântul uitării, ne vom putea privi în oglinzi fără să roșim. Iar Tibi Coso ne va zâmbi ca întotdeauna și din discreția veșniciei.

*

Ieri, 11 februarie 2019, pe la 10, Tiberiu Cosovan, însoțit de prietenul lui de la „Domino”, pictorul Iosif Csukat, a intrat, timid și discret ca întotdeauna în biroul Centrului Cultural „Bucovina”, pe care l-am împărțit în ultimii ani. L-am văzut și sufletul a început să-mi cânte, pentru că niciodată nu am avut un coleg mai bun, un prieten-frate și un frate-prieten, care să lumineze cu un zâmbet vremurile și vremuirile.

În biblioteca de care mă reazăm, atunci când încep căutările, cărțile lui Tiberiu Cosovan, cărțile lui Roman Istrati și câteva exemplare din „vestirile” mele; în dreapta, cărțile mele, cărțile Doamnei Sofia Vicoveanca

și albumul lui Tiberiu Cosovan. O lumină chioară se scurge dinspre tavan, încât trebuie să-mi pun o pereche de ochelari cu mai multe dioptrii, procurată de la solduri. Nu mai am vreme să merg să-mi schimb ochelarii șubrezi, cu lentila din dreaptă crăpată de mai bine de doi ani.

Prima se bucură, cu entuziasm netrucat, mămoasa Doamnă Gabriela Teișanu, care și-a găsit un binemeritat loc printre noi. Și Tibi Cosovan o iubește pentru nestăvilitele șuvoaie de bună-dispoziție. Râde discret, aproape susurat, și își ia locul în primire. Așa face dintotdeauna: se așează discret la computer, apoi îmi șoptește, dacă se întâmplă să ridic ochii de pe ecranul meu:

– Ce-ar fi, domnu' Ionică, dacă ai pune niște muzică? Pentru că mi-i dor de Andi, de Mihnea și de „Zicălași”...

*

Mâine, 12 noiembrie 2019, se va naşte Tiberiu Cosovan. Se va naşte iar, pentru a 65-a oară, pentru că aşa le este hăruit oamenilor care şi există. Am vrut să-i salut ivirea pe lume cu lansarea ultimei lui cărţi, în cadrul unui concert de colinde străvechi al „Zicălaşilor", dar nu mi s-a permis să o fac. Va veni, totuşi, şi vremea acestei cărţi, pentru că orice operă este mai presus de vremelniciile împotrivirilor omeneşti. Deocamdată, cineva mi-a oblonit fereastra, dar nu-i bai: în încăpere, stau la taifas cu Tiberiu Cosovan, care-mi mărturiseşte, din vârful peniţei, câte ceva din şi despre viaţa lui:

„Tiberiu-Claudiu Cosovan, născut la Suceava, la data de 12 noiembrie 1954, licenţiat în sociologie, jurnalist – redactor cultural la „Monitorul de Suceava” şi realizator de emisiuni de televiziune („Rezervaţia de cultură” şi „Info Plus Cultural” – la postul local Plus TV Suceava).

Preşedinte – din anul 2002 – al Filialei Suceava a Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina şi redactor şef adjunct al revistei de literatură şi istorie literară „Ţara Fagilor” (serie nouă), editată de societate.

Autor, împreună cu prof. Ion Cozmei, al volumului „Din Boian la Vatra Dornei” (pelerinaj transfrontalier pe Drumul Împărătesc al Poetului – pe urmele lui Mihai Eminescu – Editura AUGUSTA, Timişoara, 2004).

Autor al lucrării „Efigii în filigran” – primul volum cu subtitlul „Profiluri autohtone” (care reproduce – din cele peste 600 de materiale de presă care vizează activitatea artiştilor plastici bucovineni / publicate de subsemnatul până în luna octombrie 2009 / – 114 articole: 88 de texte – interviuri, evocări, cronici plastice - care vin în sprijinul conturării portretelor unui număr de 60 de creatori, precum şi 26 de texte care panoramează viaţa artistică din zonă – saloane anuale, expoziţii colective şi de grup, tabere de creaţie) a fost lansat în luna aprilie 2010.

Cel de-al doilea volum, care conturează portrete de artişti plastici români şi străini care au venit şi au expus ca oaspeţi în arealul sucevean, se află în programul

editorial 2011 al Centrului Cultural Bucovina din Suceava, pentru a fi publicat pe data de 30 ianuarie 2012, cu prilejul aniversării Zilei Artelor Plastice Bucovinene.

În lucru – volumul „Mistagogia penumbrei” (exerciţii de memorie retro-nostalgice), o monografie sentimentală a Sucevei.

Colaborări la publicaţii din ţară şi din străinătate („Plus SV”, „Ararat”, „Gazeta de Herţa”, „Curierul ucrainean”, „Agero-Stuttgart”, „Romanian Vip”, „Starpress”, „Noi Nu”, Revista „Singur”...).

Pasionat de istorie (cu accent deosebit pe heraldică), filatelie, numismatică şi fotografie.

Am cercetat şi cercetez documentele aflate în Arhivele Naţionale referitoare la minorităţile etnice din Bucovina (la Suceava există un fond bogat de documente care vizează comunităţile armeană, germană, evreiască, poloneză, ucraineană...), iar fondurile de carte şi documente de la Muzeul Bucovinei, Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera”, Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor... conţin o bogăţie de informaţii inestimabilă. Acestor documente, care datează cu precădere din perioada Bucovinei habsburgice (cele mai multe sunt în limba germană) li se adaugă colecţiile de publicaţii bucovinene care s-au păstrat în anumite colecţii (în cea mai mare parte private), încă din cea de-a doua jumătate a sec. al XIX-lea” (*Monitorul de Suceava*, Ediția din 15 februarie 2011).

*

Astăzi s-a născut recuperatorul de clipite. Astfel i-au cântat ursitoarele, în 12 noiembrie 1954, să tot adune clipite, pe care să le lustruiască frumos şi să le depună în rafturile memoriei, ca să le poată pipăi cu nesaţ lumina veşniciei. Clipite care meritau trăite, clipitele din veşniciile altora, din necuprinsul operelor scrise, pictate, dăltuite sau cântate ale Sucevei, care vor răzbi „Prin labirintul penumbrelor" spre aura cosmică a împlinirilor omeneşti.

În urmă cu vreun an, cu o zi înainte de a păşi în veşnicie, mă sunase. Avea lângă el, pe un pat de spital, un exemplar al cărţii la care trudise cale de o viaţă şi se simţea fericit, deşi amuşinau prin jurul său umbrele şi penumbrele. Un alt exemplar poposea, pieziş, pe masa mea de lucru, iar noi discutam despre proiecte pe termen mediu. Speram să le împlinim împreună, să conturăm împreună „Mistagogia penumbrei", carte gândită de el în două părţi, prima închinată unor „Amintiri retro-nostalgice din Suceava de altădată", iar cealaltă, ca întotdeauna, semenilor săi creatori din Suceava, drept „Exerciţii de memorie retro-nostalgice". Îi propusesem să ilustrăm viitoarea carte cu „caligrafii sentimentale". Vă mai amintiţi expoziţia lui Tiberiu Cosovan, prima lui expoziţie de autor, „Suceava, caligrafii sentimentale"?

Scrisesem, atunci, în „Monitorul de Suceava" (ediția nr. 228 din 29 semptembrie 2012), ziarul care îl înnobilase şi pe care el îl înnobilase: „Bun cunoscător al tradiţiilor culturale bucovinene, jurnalistul Tiberiu Cosovan pare să se fi despovărat de consacrata-i enigmatică

timiditate, propunând publicului sucevean, şi datorită presiunilor exercitate de Radu Bercea, de Mihai Pânzaru-PIM şi de subsemnatul, o primă expoziţie personală, „Suceava, caligrafii sentimentale”, pe care am şi avut onoarea de a o viziona cel dintâi, la domiciliul neaşteptatului şi, tot în aparenţă, insolitului artist plastic.

Luminozitatea incredibilă a lucrărilor în alb-negru. Şi în domeniul creaţiei, ca şi în presa culturală, Tiberiu Cosovan a optat pentru o tradiţie bucovineană, dar a graficii, respectiv cea a linogravurii, tradiţie exemplar încetăţenită de Rudd Rybiczka, Leon Kopelmann, Eusebiu Lipeţchi şi Vladimir Milici, linogravurile lui Tiberiu Cosovan fiind cumva înrudite cu cele lucrate, odinioară, de Rudd Rybiczka (acest „Albrecht Durer al Bucovinei”, cum i s-a spus, în toamna anului 1937, după un itinerariu expoziţional în Bucureşti, Breslau, Stuttgart, Singen, plus alte şase mari oraşe din Germania), înrudirea ţinând de luminozitatea incredibilă a lucrărilor în alb-negru, de eleganţa şi sugestivitatea liniilor, de rezolvarea spectaculoasă şi inedită a simbolisticii detaliilor.

Iar dacă Rybiczka, prietenul de căpătâi, de minte şi suflet al lui Mircea Streinul şi ilustratorul tuturor cărţilor lui şi, simultan, ale celor mai mulţi dintre „iconari”, ajunsese să trăiască din linogravură, Tiberiu Cosovan deabia acum se îndreptăţeşte la a fi râvnit ca ilustrator şi, eventual, ca autor de coperte de carte, lirismul caligrafiilor lui sentimentale, dar şi profund mărturisitoare, acoperind o largă suprafaţă a recuvântării lirice sau epico-istorice.

În gravurile lui şi negrul devine luminos şi consistent în aură. Extrem de interesante şi de inspirate mi s-au părut a fi, în opera lui Tiberiu Cosovan, valorificările de planuri, adică alternanţele de alb-negru ale unor fundaluri, metodă prin care artistul redimensionează şi în plan fizic, dar şi în cel metaforic, exploatând la maximum dubla luminozitate, pentru că, în gravurile lui şi negrul devine luminos şi consistent în aură, deşi însăşi tematica vremurilor sucevene de ieri şi de astăzi, pe care o abordează în mod firesc şi aşteptat, emană, la rândul ei, o dublă luminozitate.

Fără îndoială că prima expoziţie personală a lui Tiberiu Cosovan, pe care am simţit nevoia să o salut şi să o găzduiesc într-o dublă lansare de carte, va deschide larg uşile spre o lume în care el există din totdeauna, dar în care abia acum ne invită şi pe noi".

Lansasem, atunci, „Povestea aşezărilor bucovinene", volumul III, şi „Etnii bucovinene", de Dimitrie Dan, drept volumul IV al poveştii, din solidaritate, din nevoia de a-i fi alături, iar poetul Roman Istrati rămăsese impresionat şi el de luminozitatea incredibilă în alb şi negru ale unei expoziţii de linogravură pe care, până atunci, doar Radu Bercea şi cu mine o mai văzuseră, pentru că o şi provocaseră. Tibi Cosovan avea nevoie de o confirmare, pentru a păşi în templul artelor plastice, pe care îl slujise atât de destonic, vreme de o viaţă, cu emoţii cât de cât ostoite.

Astăzi, conform plănuirilor pe termen mediu, Tiberiu Cosovan trebuia să lanseze „Mistagogia penum-

brei", iar în 12 noiembrie 2020, o altă carte, cu titlu încă neconvenit, dar care să adune, între două coperte, toate mărturiile presei vechi bucovinene, adunate de Tiberiu Cosovan în ultimii ani şi presurate în lumină prin aceleaşi generoase pagini ale „Monitorului de Suceava". Dar nu s-a putut, pentru că un decident judeţean s-a pus împotrivă şi în amânare. Să i se pară că există, că înseamnă ceva, altceva decât penumbra pâcloasă ursită drept brânzar la vremea ursirilor, cea în care Trecutul, Prezentul şi Viitorul se întâlnesc, „pentru o foarte singură dată" – vorba lui Nichita, ca să decidă viaţa unui om (cele trei ursitoare asta sunt).

Aşa se face, dragă Tibi, că ieri, cu tine sub braţ, am pornit prin târgul Sucevei, pentru a căuta un loc de închinare. Nu-ţi fă probleme, cartea ta o să apară, aşa cum o să apară şi cealaltă, în 2020, dacă va fi să mai rămân pe picioare. Iniţial şi instinctual, am vrut să-ţi public „Mistagogia penumbrei", astăzi, în variantă electronică, dar m-am răzgândit după aceea, pentru că, la nevoie, voi face o chetă publică şi tot îţi voi tipări cărţile, ca să le pot aşeza în rafturile memoriei. Mai ţii minte biroul nostru, lambrisat cu lemn proaspăt de brad? Nu mai există lemnul, pentru că ăla, decidentul judeţean, tocmai l-a înlocuit cu glaspapir, iar gresia poroasă şi parchetul, cu gresie lunecoasă mai dihai decât politica. De asta nu sunt bani pentru cărţi, nici măcar pentru pururea prospeţimea luminoasă din sufletul şi din cărţile tale, din pricina priorităţilor politice. Dar, deocamdată, dragă Tibi, trebuie să-ţi aflu un loc de popas. Şi nu cred să existe altul mai potrivit decât Fondul Documentar „Bucovina" al Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera".

La bibliotecă, te-am încredinţat poetului Alexandru Ovidiu Vintilă, om croit din aceeaşi stofă cosmică şi mângâietoare ca şi tine, ca şi Radu Bercea, Constantin Horbovanu, Emil Satco, Ion Paranici, Ion Nedelea, Eugen Dimitriu, Gabi Cărăbuş sau Iosif Csukat. Straşnic om şi Ioşka, ăsta, care a izbutit un portret atât de viu şi de luminos, atât de caracteristic pentru felul tău de a fi, de a simţi şi de a gândi.

La Fondul Documentar „Bucovina" ai o tovărăşie pe cinste: Ciprian Porumbescu (pictat de Doamna Candrea), Simion Florea Marian (pictat de minunatul Ion Grigore), I. G. Sbiera, Constantin Ştefuriuc şi, deocamdată, trei surprinzătoare portrete feminine (Aurora şi probabil mama artistului), realizate de Constantin Ungureanu-BOX. Cu vremea, vor veni şi alţii să ţi se adăpostească prin preajmă, în veghea mângâietoare a unui poet poet.

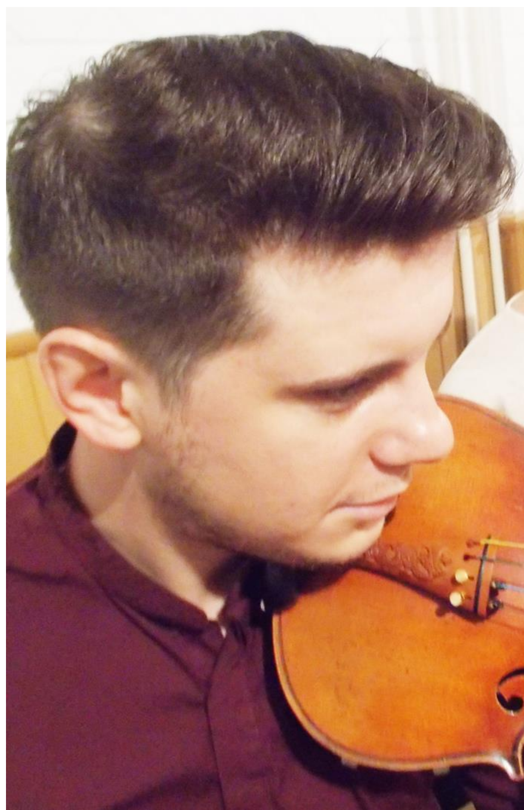
Alexandru Ovidiu Vintilă mi-a propus locul de deasupra desenului care îl înfăţişează pe Ştefuriuc, dar eu l-aş prefera pe acesta, în care te-am aşezat, doar ca să putem admira şi lucrarea fascinantă a pictorului Iosif Csukat, dar şi vibraţia ta tulburătoare, pe care Ioşka s-a priceput să o surprindă atât de bine. Poţi, desigur, alege orice loc, pentru că şi Ovidiu te aude şi te simte.

Astăzi, s-a născut Tiberiu Cosovan, omul unic, plecat pe cale înainte de a-i fi lansat albumul „Prin labirintul penumbrelor", care a însemnat pentru el şi o descătuşată bucurie. Îi doresc mulţi ani în memoria locurilor şi

mă voi strădui să contribui la consolidarea acestui loc pe deplin meritat. Deocamdată, doar atât am izbutit să fac pentru tine, prietene, dar te trăiesc, te respect şi mă închin memoriei şi operei tale.

Astăzi, de ziua naşterii lui Tiberiu Cosovan, se împlinesc 81 ani de la înfiinţarea Societăţii Scriitorilor Bucovineni. Nici evenimentul acesta nu-l pot sărbători, pentru că aşa a decis un decident judeţean: memoria, lemnul, cărţile, sufletele, minţile se înlocuiesc cu glaspapir! Sârşit.

Mihai COTOS

Nici un profesionist al artelor nu există cu adevărat, dacă nu are cultul antecesorilor săi. Știu adevărul acesta de o viață și de aceea m-am bucurat teribil, atunci când managerul Centrului Cultural „Bucovina”, Sorin Fi-

lip, și directorul Școlii de Arte „Ion Irimescu”, Ion Băițan, m-au rugat să îngrijesc editorial lucrarea monografică „Alexandru Bidirel – ultimul mare lăutar al Bucovinei”, scrisă de tânărul violonist Mihai Cotos, în ultimii ani ai studiilor sale universitare de muzică de la Chișinău, o adevărată academiei a românilor de pretutindeni în tehnică instrumentală și nu numai. Știam despre preocupările lui Mihăiță Cotos, pentru că, pe lângă membrii familiei lui Alexandru Bidirel, se sfătuise și cu Maestrul George Sârbu, și cu Oana Sârbu-Botezat și, în cele din urmă, și cu mine asupra surselor care confirmă existența unei tradiții lăutărești de excepție în Bucovina, inclusiv în familia stupcanilor Bidirel, unchiul lui Alexandru, Ion Bidirel, prieten al lui Ciprian Porumbescu, fiind nu doar cel care și-a crescut nepotul dinspre frate, ci și maestrul care i-a împărtășit toate tainele lăutărești, inclusiv cele componistice.

Știu lucrarea monografică a lui Mihăiță Cotos încă din vremea elaborării, capitol cu capitol, iar închinarea întru memorie pe care tânărul și exploziv de talentatul violonist sucevean o săvârșește îmi întărește convingerea că doar acolo unde există, cu adevărat, har artistic există și memorie, drept etalon al acelei hăruiri. De ceva vreme, Mihăiță s-a alăturat „Zicălașilor”, făcând inegalabilă tripleta de primași Narcis Rotaru, Adrian Pulpă, Mihăiță Cotos, iar curânda apariție a cărții lui ne bucură dumnezeiește pe toți recuperatorii de cântece vechi din familia „Zicălașilor”.

Lucrarea monografică „Alexandru Bidirel – ultimul mare lăutar al Bucovinei”, de Mihai Cotos va avea o

primă lansare, la Suceava, în 27 februarie 2017, cu ocazia manifestărilor organizate de Școala de Arte „Ion Irimescu” întru memoria patronului ei spiritual.

*

Fără a avea un precedent în publicistica naţională, cartea „Alexandru Bidirel, ultimul mare lăutar de la Stupca”, scrisă de tânărul violonist şi profesor al Şcolii de Arte „Ion Irimescu” din Suceava, Mihai Cotos, vesteşte o personalitate inconfundabilă a culturii bucovinene, iniţiată în profunzimile culturii naţionale prin ucenicia în grupul folcloric „Balada Bucovinei” şi desăvârşită prin studiile universitare, săvârşite la Chişinău, în cadrul Academiei de Muzică, Teatru şi Arte Plastice, Facultatea Artă Instrumentală, Compoziţie şi Muzicologie, Catedra de muzică populară, unde şi-a susţinut lucrarea de licenţă sub coordonarea ştiinţifică a redutabilului dr. lector univ. Nicolae Slabari.

Pusă, inspirat, sub aura lui George Enescu şi a îndemnului său de a le rămâne pururi recunoscători celor care „ne-au păstrat muzica, această comoară ce abia acum o preţuim”, pentru că păstrătorii de melos românesc, lăutarii veacurilor anterioare, „ne-au dezgropat-o, au trecut-o şi au dat-o în păstrare din tată în fiu, cu acea grijă sfântă ce o au pentru ce le e mai scump pe lume: cântecul”, cartea profesorului Mihai Cotos înseamnă o făptuire superbă a îndemnului enescian, o recuperare interesantă şi de legendă lăutărească, şi de melos tradiţional, dar şi de tehnici interpretative lăutăreşti, descifrate trudnic, după transformarea melodiilor în partituri şi

descoperirea, cu vioara şi arcuşul, a tehnicilor moştenite din tată în fiu de o faimoasă familie de lăutari bucovineni din Stupca, familia Bidirel. Iar decriptarea tehnicilor străvechi de interpretare, aduse la o perfecţiune de referinţă sub arcuşul lui Alexandru Bidirel, poate fi de folos generaţiilor viitoare de violonişti, în păstrarea unui autentic bucovinean inconfundabil şi prin utilizarea unor virtuozităţi moderne, de care s-a folosit ultimul Bidirel din necesitatea de a valorifica la maximum şi calităţile instrumentului, din ce în ce mai performant şi mai inepuizabil în posibilităţi.

În planul legendei lăutăreşti, povestea începe în copilăria lui Ciprian Porumbescu, geniul de la Stupca fiind fascinat de lăutăria inconfundabilă a Bidireilor şi descoperindu-le arta odată cu băiatul de lăutar, de aceeaşi vârstă cu el, Ion Bidirel, căruia avea să i se spună, când va deveni celebru, „Nagâţ", violonist înzestrat şi născocitor de cântece şi de hore minunate, care încă mai supravieţuiesc în folclorul bucovinean. Alexandru Bidirel, fiul violonistului şi trompetistului Vasile Bidirel, a deprins tainele viorii de la unchiul său, Ion, care l-a şi crescut, după ce tatăl său s-a stins pe neaşteptate.

În tainiţele oricărui cântec zac amărăciuni şi dureri mocnite, pe care lăutarul le zăvora, de-a lungul veacurilor, sub zâmbetul împietrit de nevoia de a-i bucura pe alţii. Lăutarul se rostea cu sufletul, şiroindu-l printre degetele îndemânatece, cu care împărţea fărâme de nectar îngerilor. Simţi organic amestecul dumnezeiesc de suferinţă şi de bucurie, definitoriu pentru arta muzicală naţională a românilor, lecturând cartea tânărului profesor Mi-

hai Cotos. Carte care freamătă, care caută şi află, care îndreptăţeşte şi obligă. Carte pecete şi carte arcuş de vioară.

Structurată pe trei capitole exhaustive, „Personalitatea Alexandru Bidirel, în contextul evoluţiei muzicii tradiţionale româneşti din secolul XX”, „Repertoriul lăutarului Alexandru Bidirel: istoriografie, unele particularităţi ritmice, melodice şi arhitectonice” şi „Unele particularităţi stilistice în repertoriul folcloric al lăutarului violonist Alexandru Bidirel”, încadrate de o „Introducere” şi o „Încheiere”, cartea lui Mihai Cotos analizează opera ultimului mare lăutar de la Stupca, Alexandru Bidirel, încadrând piesele ritualice şi neritualice ale materialului audio „A virtuoso of the violin Alexandru Bidirel: TRÉSORS FOLKLORIQUES ROUMAINS”, editat de Casa de discuri „Electrecord”, în 1974, în „melodii din clasa „Hora mare”, „Hora-bătuta”, „Bătuta-Brâu”, „Sârba”, „Geampara” şi Melodii de tipul doinei şi al derivatelor acestora: de origine instrumentală; de origine vocală”, iar această grupare pe teme nu doar de tehnici instrumentale, ci şi pe teme care ţin şi de istoria şi filosofia culturii, îi permit tânărului autor să descifreze, să-şi însuşească, să explice şi să-i iniţieze şi pe alţii în tehnicile interpretative ale ultimului mare lăutar violonist din Bucovina.

La doar 24 de ani, violonistul şi profesorul de vioară Mihai Cotos îşi conturează îndreptăţirea la o strălucită carieră prin asumarea unor legendari antecesori şi prin preluarea şi încredinţarea tehnicilor lăutăreşti stră-

vechi. Iar viaţa m-a învăţat că doar acolo unde există har, există şi memorie.

Dumitru COVALCIUC

Gazetar și publicist, dar înainte de toate român și luptător pentru drepturile românilor din nordul Bucovinei, profesorul Dumitru Covalciuc a plecat odată cu întâile sărbători de iarnă de la cumpăna acestor ani. Eu, însă, abia astăzi am aflat că și Mitruț a devenit amintire. Mi-a fost tare drag omul acesta, pe care l-am întâlnit, pentru prima dată, la Cernăuți, în iunie 1993, și pentru ultima dată, la Suceava, în decembrie 2017, și cu care am colaborat, printre altele, la scrierea monografiei folclorice a Bucovinei, tipărită și în română, și în ucraineană, în cadrul unui proiect european.

Dumitru Covalciuc însemna trăire întru Bucovina, însemna spirit scăpărător din duhul dumnezeiesc al bași-

nii, însemna memoria fremătătoare, prin care ni se vestesc străbunii. Dar a plecat. Îl văd pășind prin țărâna proaspătă a lui Cătălin Șandru și a lui Roman Istrati pentru a-și afla odihna în țărână și neodihna iluminătoare în veșnicie.

Alexandru COZACIUC

Vornicenii Mari, sat al comunei Moara, repopulat în 1783 cu români şi maghiari şi, tocmai de aceea, numit Joseffalva, în partea maghiară de sat, şi Tolva – în partea românească, se numea, în 1392, Tulova, iar vornicia de Tulova era superioară celei de Suceava, din care fusese promovat Oană, tatăl unei fete şi al unui băiat, ale căror moşii nu întâmplător s-au numit, deşi departe una de alta, Frumoasa şi Frumosul. Exista, cu siguranţă, o cetate pe dealurile din preajmă, ba chiar şi o mănăstire, dar, intrând în stăpânirea mănăstirii Slatina, satul s-a pustiit încetul cu încetul, devenind, până în 1742, o selişte, cu vagi urme de ruine. Cu un spirit al locului, desigur, dar pustiu şi parcă prevestitor de viitor, astăzi vatra lui Oană vornic de Tulova fiind o aşezare mică şi risipită, vegheată cu

tristeţe de biserica maghiarilor de odinioară, durată în 1905 şi închinată Sfinţilor Arhangheli Mihail şi Gavril.

Din vremea urmaşilor celor 60 de familii de secui, venite din Scaunul Csik, în 1785, datează şi şcoala, construită în 1890 (deschisă în 1892 – dacă nu mă înşel), când Ioseffalva avea 992 locuitori, aflaţi sub îndrumarea edilitară a ungurului Petru Ferencz, primii învăţători fiind Andrei Varda şi Pastei Ursachi. Astăzi, şcoala slujită, vreme de o viaţă, de legendarii dascăli Velehorschi - domnul Ştefan Velehorschi încă mai trăieşte şi este de o vitalitate care-l transormă în suflet al satului, este închisă, cei câţiva copii frecventând şcoala din Moara. Dar o întâmplare avea să redeschidă uşile ei deja înnegurate, pentru o zi, şi să o umple de viaţă şi de freamăt.

Întâmplarea a căpătat concreteţea unei cărţi, „Vornicenii Mari. La rădăcini”, monografie scrisă de domnul Alexandru I. Cozaciuc-Hogea şi publicată de Centrul Cultural „Bucovina”, în cadrul unui eficient proiect, demarat de Viorel Varvaroi, al priorităţii lucrărilor monografice. Iar cartea asta, anunţată, iniţial, pentru o lansare la casa parohială, a redeschis uşile şcolii de odinioară, cu funcţionalitate curentă de secţie de votare, oamenii satului sosind direct de la slujba de duminică, de la biserică.

Nu cred că vreun vornicean a mai prins, în viaţa lui, vreo lansare de carte, aşa că, bătrâni sau tineri, toţi au fost curioşi să ischitească şi să afle cam cum vine chestia asta. Cum îl însoţisem pe autorul cărţii şi pe soţia dumisale, doamna Viorica Cozaciuc, am fost „gazdă” încă de la primul venit, directorul adjunct al DGAA Suceava,

domnul Bogdan Pricop, prieten şi fost coleg de facultate cu Alexandru Cozaciuc, dar şi om dinamic, dornic de a şti cât mai multe şi de a participa la dezbaterea unor teme favorite.

Câtă vreme eu m-am tot dedat păcatului fumezării, au venit consilierii locali din Moara, a venit primarul Eduard Dziminschi, viceprimarul Simion Oniu, profesorii Veronica Stanciuc şi Constantin Gaube – directorul şcolii din Moara, şi preotul din Suceava, până de curând din Vornicenii Mari, Cristian Dumitru Popovici, uns preot de neuitatul Gherasim Putneanul şi fost student al Seniorului Scrisului Bucovinean Constantin Hrehor. În sat, totul începe cu o scurtă slujbă religioasă, iar părintele Popovici a ţinut să binecuvânteze cartea, printr-o slujbă de mulţumire Bunului Dumnezeu, care a îngăduit-o.

E frumoasă şi curată comunitatea din Vornicenii Mari, iar cuminţenia cu care oamenii se aşezau, ca în stranele bisericii, pe băncile de lângă pereţii fostei săli de clasă, în care intraseră, odinioară, ca şcolari, mi-a împlut sufletul de duioşie. Erau de faţă şi reprezentanţi ai mediei sucevene („Bucovina TV", agenţiile de ştiri ale lui Mihai Chira şi „Monitorul de Suceava"), dar prezenţele acestea erau firesc şi omeneşte acceptate, fără sfiiciuni de prisos, ci doar cu splendida cuminţenie a satului, pe care nu am mai regăsit-o decât în copilăria mea, de pe alte meleaguri.

Despre monografia Vornicenilor Mari au vorbit primarul Eduard Dziminschi, profesoara Veronica Stanciuc (naşa autorului, printre altele), profesorul Constantin Gaube, preotul Cristian Dumitru Popovici, autorul şi,

dacă nu mă înşel, şi eu, din postura de reprezentant al Centrului Cultural „Bucovina” şi, ocazional, al „Monitorului de Suceava”. Apoi avea să urmeze „sarea şi piperul”: un spectacol senzaţional al câtorva componenţi ai grupului folcloric „Dor”, din Moara, sub bagheta profesorului Constantin Irimie, dar, despre acest extraordinar concert, care mai-mai că-mi egalează „Zicălaşii”, voi scrie separat.

Lili CRĂCIUN

Astă-seară, vineri, 23 octombrie 2015, Suceava a avut parte de o splendidă lansare de carte. Publicul, în majoritate format din foşti colegi de liceu sau de facultate ai romancierei cu rădăcini în Lămăşeni, cu copilărie fălticeneană şi cu adolescenţă suceveană (fostul Liceu Pedagogic, unde a avut-o drept model de viaţă pe regretata profesoară Gica Pânzaru, după cum a mărturisit-o public), a fost cald şi generos, un fel de mângâiere vindecătoare pentru suflete. În public, şi omul de afaceri Ioan Iftode, fost coleg de facultate, la Filosofie, cu Lili Crăciun şi, desigur, durabil prieten de-al meu, care a şi mijlocit colaborarea mea cu autoarea şi cu soţul ei, ziaristul bucu-

reştean Virgil Cozma – un ardelean croit după sufletul meu.

Cartea, romanul „Călătoria” (Editura „Eubeea”, 215, cu Ilie Chelariu – consilier editorial şi cu Nina Ceranu – lector) e un ţipăt, o spovedanie dramatică a unei tragedii tulburătoare.

Deşi marchează debutul de romancier al doamnei Lili Crăciun, „Călătoria” poate fi considerată, pe o grilă valorică, un al şaptelea roman al unui scriitor serios şi înnăscut scriitor. Excelent construită narativ, cu o simbolistică filosofică insinuată discret (ca şi coloristica metaforică a elegantei frazări) şi cu o vervă a epicului ascendentă, care ajunge la apogeu prin ţipătul (vârstelor şi al cărţii) „Sunt liberă!”, cartea lansată, astăzi, la Suceava a însemnat o sărbătoare şi pentru noi, „străinii”, Gabriel Cărăbuş, Mihai Pânzaru-PIM, Tiberiu Cosovan şi subnesemnatul, care am cunoscut-o pe autoare odată cu cartea. E drept că tot noi am fost şi vorbitorii, elogiind un produs cultural care merită prinos, cu bucuria de a percepe că ţara asta, atât de pustiită în ultimele decenii, are, totuşi, şi oameni care îi dau consistenţă dumnezeiască în faţa dumnezeirii.

*

Născută în Fălticenii Vechi și stabilită, după o viață cât șapte, care a și convertit-o spre proză, în Suntandreii Bihorului, acolo unde, alături de publicistul Virgil Cosma, și-a descoperit vocația mărturisitoare, scriitorul Lili Crăciun a devenit, în foarte scurt timp, un condei

inconfundabil al scrisului românesc. Interesată de viață și de toate profunzimile ei, inclusiv în publicistica socializantă de pe net, Lili Crăciun desprinde din suflet cuprinderi tulburătoare, pe care le așterne inspirat între copertele cărților, pe care, doar pentru că are ceva de spus, le încredințează timpului. Nu scrie literatură doar ca să capete statutul de autor, ci pentru că, în neostenită căutare de sine și de sensuri existențiale, simte nevoia despovărării printr-o insolită spovedanie, care este, fără îndoială, întotdeauna o profundă transmitere, dacă nu cumva încredințare de mesaj.

Lili Crăciun este, prin știința de a exista, un simbol durabil al primăverii și, tocmai de aceea, țin să o salut cu toată reverența.

*

Un moto din Cioran („Nimeni nu găsește absolutul în afara lui, ci numai înăuntru") deschide larg orizontul spre înțelegerea unei cărți de poezie „rouă-n prag de dimineți" (*Definiție*), semnată de remarcabila prozatoare Lili Crăciun, „Între relativ și absolut" (Editura EIKON, București, 2018), care își află și își durează „un colț de nemurire... aici printre cuvinte", unde se abandonează drept „anonim într-un prezent // printre rădăcini rebele (*Uitatele cuvinte*). O poezie „foșnind a veșted" (*Toamnă cu miros de veșted*), care își propune să ofere „beția înălțimilor... / aripile acelea simple / chiar un pic ruginite" (*Aripi*) drept leac existențial în blagiana tentație a atentatului asupra absolutului, esențializează frământările, stoarcerile interogative din romanele prozatoarei Lili

Crăciun, „croite dintr-o bucată de suflet” (*Aripi*) pentru a împleti „visul / din petale de maci înfloriți / roșul aprins clocotește / la fel ca sângele” (*Dar*), când cu „cu șuvoaie de regrete insurmontabile / ucigașe” (*Lăsați-mă să râd*), când cu „visuri nepovestite nici măcar dimineții” (*Voi ști că mă cunoști*), când „din punct de vedere al timpului... / însă din perspectiva fericirii” (*Când spațiul se comprimă*).

Esențializându-și trăirile, Lili Crăciun încearcă și izbutește deslușirea și mai precisă a contururilor făpturii lăuntrice, predispusă atavic spre confesiune, cel mai adesea din nevoia de a înțelege, de a se pricepe și de a-și hărăzi locul, aplecându-și „palma / precum creanga unui copac desfrunzit” (*Poezie albastră*) asupra umbrei și asupra aurei, „lăcătuind dorul acolo / unde-l știu doar tăcerile și toporașii” (*Poezie albastră*). Și se confesează în curgere și străvezimi de izvor limpede și pururi grăbit: „eu am vrut dintotdeauna / să obțin dragoste / m-am așezat unde era puhoi de lume / femei și bărbați ferchezuiți / (care dădeau din coate să ajungă la fructul promis) / cu răbdare / fără să trișez / am înaintat cuminte până am ajuns în față / după ce m-am târguit puțin la preț / am plecat cu o comoară adunată în inimă” (*Iubire second hand*); umbră și aură, umbra conturând măreția și omenescul aurei, pentru că, în cele din urmă, absolutul își depune runele în cuiburile sufletelor omenești, mai toate intimidate, ba chiar speriate de trecere. Iar Lili Crăciun, fără voie sau premeditat trăitoare a înțelepciunii taoiste a aflării de sine, „arde răsăritul / printre pete de întuneric / ștergând roua dimineților reci” (*Ultimul val*), ca să constate că „suntem săraci / nu avem decât amintiri

împreună / iar amintirile mele sunt amintirile ei / și ale ei sunt totuna cu amintirile mele” (*Dușmanul*), acest abandon în trecut, de care se lasă „îmbrățișată” este ca o înrădăcinare, pentru că, dintotdeauna, omenirea a definit cele trei ursitoare ca fiind trecut, prezent și viitor, într-o unitate indestructibilă „spre întrebarea primordială a existenței... / indiferent câte variante de răspuns găsesc” (*Întrebarea primordială*), iar „iarna râde pe uliți vechi / în timp ce un poet anonim moare / iar umbra lui lunecă / prin ninsori” (*Statornicie albă*).

Răsfoită pagină cu pagină, cartea „Între relativ și absolut”, de Lili Crăciun, înseamnă o tulburătoare spovedanie, pe care am încercat să v-o spun pe scurt, folosindu-mă de versuri, de „crestările în cuvinte” (*Dorurile stafii*) cu care poetesa izbutește „să închege cuvinte / aidoma / ca și cum ar tăcea” (*Poveste în doi*). Sau, așa cum subliniază Georgeta Resterman, vorbind despre cunoașterea autoarei „mai îndeaproape și pătrunzându-i universul”, abia după ce îi citești cartea, în egală măsură poezie și metafizică, „realizezi ce amestec inedit de trăiri răsădite în vetre de maci înfloriți și dureri sugrumate în strînsură de rouă și-au dat mâna, prietenește, în sufletul ei”. Întâmplându-mi-se și mie să primesc, astăzi, cartea, m-am grăbit să o desconspir așa cum am înțeles-o.

*

O carte a eroismului existenţial, dezorientat şi tocmai de aceea însetat de dragoste, de „miracolul împlinirii”, ca de o ultimă şansă în demnitatea disperării, o carte bine structurată pe dimensiunile celei de-a doua şanse,

care, în fond, nu poate dura mai mult decât o derulare pripită a fazelor lunare, se întrezăreşte, ba se şi desluşeşte în noul roman al prozatoarei Lili Crăciun, „Prizonieri ai umbrelor” (Editura EIKON, 2018). Naraţiunea, aparent simplă, ba chiar *telenovistică* şi cu tuşe discrete de *policier*, umple golurile unei călătorii spre niciunde sau spre o ultimă şansă, între moartea accidentală a „secretarei celei vechi” a miliţiei şi o voită confuzie identitară („Dumneavoastră sunteţi Diana?” / „Contează?”), derulările epice, chiar şi atunci când operează cu fante luminoase asupra unei poveşti de dragoste, desfăşurându-se în acelaşi prizonierat al umbrei, în comun şi omenesc, în banal şi năzuit, ca o tentaţie a evadării, a semnificantului, a înveşnicirii.

„Prizonieri ai umbrelor” nu înseamnă o frescă socială (nici „Călătoria” nu a fost, în ciuda aparenţelor), ci o disperare existenţială, şi aceasta vremelnică (doar cât un timp lunar – şi nu întâmplător femeia se numeşte Diana) şi fragilă ca o construcţie de nisip, al celei în care „fiecare fibră cerea iubire” (p. 69), visând la „miracolul care o putea împlini” (p. 70), într-o „călătorie nouă, plină de neprevăzut… o călătorie spre centrul lumii, dincolo de înţelegere, de raţiune” (p. 87), atunci când nu se mai pot suporta „incertitudinile” (p. 272). Povestea de dragoste Diana – Adrian, când firească şi comună, când eroică în manifestările ambelor personaje, care se vor proteja reciproc, va fi curmată brutal de o crimă determinată de un banal partaj şi încheiată definitiv de accidentul de circulaţie, în care a murit şi criminala. Nu printr-un act al justiţiei divine, ci prin aceeaşi vânzoleală a umbrelor, care macină totul până la epuizare, până la îmbrâncirea

din amintiri şi, deci, din naraţiune, îmbrâncirea aceasta ridicând, în aparenţă, o perdea spre alte şanse în epopeea pământească a prizonieratului umbrelor.

Viaţa care constituie fundalul acestei caligrafii tragice a speranţei în schimbare şi în durabilitate este cea pe care o ştim şi o trăim toţi. Presărată cu dialoguri şi sporovăieli, deci şi cu comunicare, dar şi cu socializare, socializarea fiind, în fond, modul lesnicios de a refuza conştientizarea propriei tragedii existenţiale, o tragedie de lumânări aprinse şi mistuite în plină zi, într-un firesc al irosirii deja de milenii istoricizat. Dialogurile şi sporovăielile, însă, multiplică planurile narative, schiţează sau doar insinuează alte poveşti, alte contururi de umbre în inutil prizonierat, alte închipuiri sau justificări de „împliniri", de convenită fericire. Romanul e scris frumos, cu nerv, cu un înnăscut simţ al cuvintelor, iar genealogiile afective (Ani, Magda, Diana) diferă frapant, până la violentarea elementelor intrigii, care, în fond, nu sunt decât ale conduitelor umane, mereu altele, mereu altfel trăite, dar ca un amalgam ucigaş de omenesc şi de bestialitate. Atâta vreme cât, pagină cu pagină, viaţa propune o a doua drept ultimă şansă, fără a o întrezări pe a treia, personajele, chiar şi cele care fac eforturi să se conştientizeze, sunt instinctuale, devoratoare şi, tocmai de aceea, atât de familiare fiecăruia dintre noi. Pentru că o trândăvie creştină, caracterizată de compasiunea dezarmantă a lui „*Dumnezeu să-l ierte!* (bombănită) în acelaşi stil îngheţat" (p. 299), transformă în enigmă existenţială ceea ce „te face să fugi atunci când viaţa te pune în faţa unor întâmplări cumplite" (p. 7), fie ca narator, deci ca făptură umană care practică „penitenţa insomniilor" (p.

7), dar şi ca cititor, care-şi întrezăreşte propriile-i evadări din prizonieratul umbrelor.

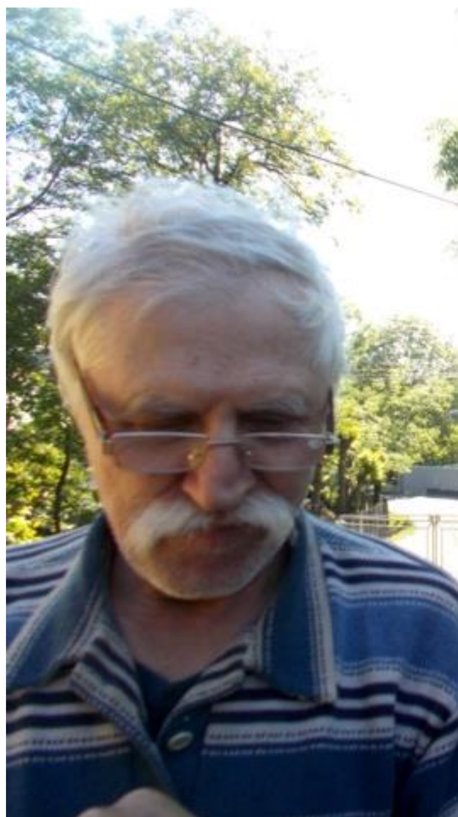
*

În această seară de 25 octombrie 2018, cu mult înainte de a începe lansarea celor două cărţi ale scriitoarei Lili Crăciun, „Între relativ şi absolut" (poezie) şi „Prizonieri ai umbrelor" (roman), lumea se aşezase frumos la coadă, pentru a primi autografe. Era de faţă şi savuroasa carte de proză scurtă a scriitoarei care şi-a petrecut adolescenţa la Suceava, „Menajerele soacrei mele", iar lansarea în sine, gestionată profesionist de către directorul Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera", domnul Doctor în Istorie Gabriel Cărăbuş, avea să se transforme, foarte curând, într-un fel de masă rotundă, Lili Crăciun ocupând un scaun din sală, pentru a putea convorbi cu prietenii săi, cititorii, din acelaşi spaţiu, inclusiv spiritual. A fost, prin urmare, o splendoare de manifestare, care a ţinut vreo două ceasuri (toate lucrurile frumoase durează cât o clipită), timp în care nu am prins ocazie de sporovăială cu partenerul de viaţă al romancierei cu rădăcini sucevene, fratele meu de peste munţi Virgil Marian Cosma, mai ales că-mi făcea concurenţă serioasă la pozat.

Am văzut, la viaţa mea, multe lansări de carte, dar nici una la fel de surprinzătoare, de pitorească şi de eficientă (ca schimb de idei) precum cea a cărţilor „orădencei" (prin domiciliul actual) Lili Crăciun. O comuniune spirituală în jurul paginilor tipărite şi atâta prietenie prin aer încât o puteai respira. Ceea ce am şi

făcut, desigur (puteam rata şansa?), înainte de a grăbi spre casă, ca să vă povestesc pe scurt despre ce şi cum am fost şi să vă arăt imaginile, în speranţa c-oi ajunge şi eu artist pozar, precum alţi tăietori de frunze la câini prin Suceava.

Nicolae CRASI

Ieri, pe la 10, m-a căutat arhitectul şi artistul plastic francez Radu Iatzko (Iaţco sau Iaţcu), originar din Ipoteştii Sucevei. „Hai, repede, să îţi arăt un pictor mare!”, m-a luat Radu pe nepregătite, dar decis şi ultimativ. Şi mi-a arătat, din ochi, maşina lui, de parcă ar fi vrut să îmi reamintească faptul că, în urmă cu vreo două decenii,

după ce m-a vizitat acasă, încercând să mă atragă în nu mai ţin minte ce proiecte publicistice bucureştene şi, pentru că nu a izbutit, a plecat înciudat. A treia zi, am văzut, într-un ziar, fotografia maşinii lui, făcută praf într-un accident, şi titlul greoi, care făcea ştire că şoferul autoturismului s-a prăpădit.

L-am plâns pe Radu Iaţcu, vreme de vreo trei ani, l-am plâns pe bune, cu lacrimi scurse des şi fără voie pe obraz, când, pe neaşteptate, după vreo trei ani, am dat nas în nas cu el, pe strada Grigore Ureche, din Zamca, şi i-am zis: „Spune-mi, te rog, că nu am o nălucire! Asigură-mă că văd doar ceea ce şi există, că eşti cu adevărat viu!". Radu a râs, apoi mi-a povestit că împrumutase maşina unui văr şi că acesta, circulând cu mult prea mare viteză, a sfârşit prin vecinătatea fostei uzine electrice a Sucevei.

Radu Iaţcu e un şofer excelent, calm şi prevăzător, care a bătut Europa în lung şi în lat, căutându-şi destinul. Aşa a ajuns să facă, în Franţa, târziu pentru alţii, dar nu şi pentru el, Facultatea de Arhitectură şi să-şi găsească, apoi, un loc bine conturat în arhitectura vestică, „parafat" şi de ciocnirea unei cupe cu şampanie cu fostul preşedinte al Franţei.

Intrăm în Ipoteşti, în satul vechi, acolo unde, odinioară, îmi însoţeam bunicele sau părinţii la cel mai bun cojocar din zonă şi, deodată, printre splendidele case, în stil consacrat, de pe coastele de deal din Ipoteşti, am zărit casa pictorului, marcată vizibil, cu o insolită „carte de vizită", adică o frescă.

Nicolae Crasi, un fel de Taras Bulba, cu falnice mustăţi zaporojene, cu priviri senine şi înveselitoare, cum numai la regretatul pictor Ion Grigore am mai aflat, trăieşte în lumea lui, o lume durată pe voinţa de a lăsa Ipoteştilor cât mai multe lucrări cu case vechi, reprezentate şi grafic, şi pictural, cu rol de tezaur de memorie, înfăşurat delicat în sufletul lui generos. Între timp, adică în clipele care-i mai rămân după trăirea mărturiilor şi după treburile gospodăreşti, Nicolae Crasi îşi exersează peniţa şi pensula ba cu reproducerea unor opere aparent imposibil de reprodus, ba cu opere proprii, năvalnice, dinamice şi ameţitoare. În casă, o singură lucrare (cred că o reproducere, aceiaşi cu cea de afară), lângă un felinar, de parcă nu ar fi casa unui pictor, şi nimic altceva, care să îi desconspire vocaţia.

Apoi vin lucrările originale, pe care Radu Iaţco le tot mută, de pe masa din centrul camerei, ca să le pot poza. Nu intenţionez să decupez fotografiile, pentru că, spre deosebire de artiştii plastici, care au de prezentat opere, eu am de prezentat o stare, o realitate dumnezeiască, fremătătoare, care există dincolo de măruntoşenia fiecărei zile. Iar Nicolae Crasi ţopăie pe lângă noi, explicând ici şi colo, cu precipitarea unui cazac de odinioară, care intră în luptă, fără să fi apucat o duşcă de vodcă. Iar „duşca de votcă” a lui Nicolae Crasi este desăvârşirea: „Aici ar mai trebui pus ceva, dar încă nu văd cu sufletul ce anume!” sau „Grafica asta nu e terminată; dar nu crezi că aşa ar trebui să rămână?” şi aşa mai departe.

Opera lui Nicolae Crasi mă copleşeşte într-atât, încât decid, în vreme ce fotografiez, să-i vehiculez lucrările, câte doar şapte pe zi, cât mai mult timp, să scriu ceva şi pentru „Monitorul de Suceava" şi să-i organizez insolitului artist din Ipoteşti, împreună cu Emil Ursu, o expoziţie personală amplă. Puteţi vedea lucrările lui Nicolae Crasi şi pe pagina lui de Facebook, dar nimic nu egalează contactul vizual direct şi, tocmai de aceea, e obligatoriu să-i organizez o expoziţie.

Arta lui Nicolae Crasi, bazată pe înrudiri tehnice de expresie diverse, e unică, are stil, adică o dezlănţuită desferecare de forme şi de culori, o ameţitoare cavalcadă de lumină străfulgerată (ce altceva este viaţa omului?). Mână sigură, desen exemplar, imaginaţie dinamică şi mistuitoare, dar şi o nostalgie a departelui (nu a depărtării) copleşitoare.

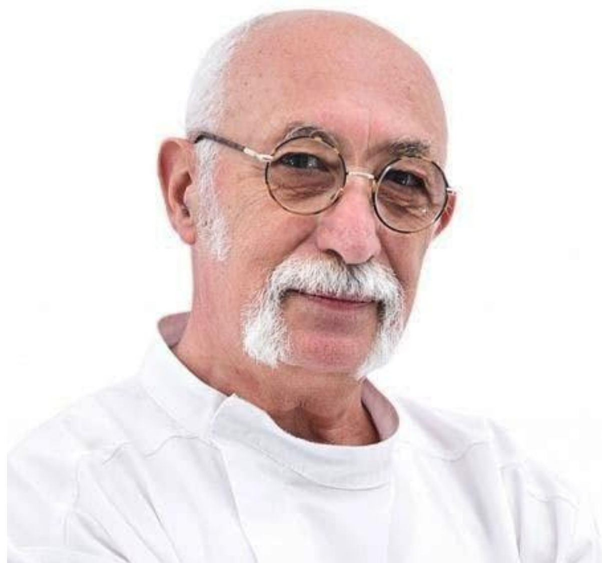
*

La vreo doi kilometri de Suceava, într-o casă de pe dealurile domoale ale Ipoteştilor, marcată cu o insolită carte de vizită (o frescă), trăieşte Nicolae Crasi, un artist plastic înnăscut, despre existenţa căruia nu am ştiut nimic, până în această săptămână, când l-am însoţit pe vărul lui, Radu Iaţcu, doar ca să-mi arate „un artist mai mare" ca el. Fiind noi vechi, ba chiar străvechi prieteni, cunosc bine opera plastică a (mai nou) arhitectului francez Radu Iatzko, iar provocarea m-a făcut curios.

Nicolae Crasi lucra, în grafică şi pictural, o mărturisire artistică a caselor vechi din satul lui natal, deja

invadat de mătăhăloasele făloşenii arhitecturale şi ale sucevenilor cu bani, dar şi ale multora dintre ipoteşteni, dar, fotografiind lucrările lui Crasi, în ordinea întâmplătoare a dezvăluirii, am decis să redau starea de fapt fără decupaje şi în naturaleţea descoperirii unei opere temeinice, pe care, împreună cu Emil Ursu, cu fiul meu, Andi, şi cu Mihnea Blidariu, premeditez să o scot la iveală, într-un mod cât mai spectaculos posibil, printr-o expoziţie de autor. Prima personală din viaţa pictorului pictor Nicolae Crasi.

Mihai CREŢEANU

Îl ştiu din anul în care cea mai frumoasă femeie din Suceava, Dr. Gabriela Creţeanu, organiza, în sala Teatrului din Suceava, primul congres mondial de diabetologie din România, şi când eu, din culise, săvârşeam îndatoririle de gazdă. Mă învăluise în privirile lui calde cu atâta prietenie şi bunătate, încât, ori de câte ori, de-a lungul vieţii noastre, ne-am reîntâlnit, îi căutam răsfăţul acela luminos al privirilor, ca să mă bucur de el cu toţi porii. Între timp, aproape fără ştirea noastră, deveniserăm prieteni. Are toate cărţile pe care le-am scris într-un amar de viaţă şi poate că şi pentru cărţile mele încă nescrise se ocupă grijuliu de inima mea. Uneori, chiar şi în zilele

sale libere, de la propria-i clinică. Într-o zi, l-am întrebat dacă, pe lângă medici cu reputaţie naţională şi internaţională, toţi membrii familiei Creţeanu sunt oameni de omenie cum rar mai poţi afla. A râs, asigurându-mă că toţi, deci şi fiul Mihai Creţeanu Jr., ezitând să se pronunţe doar asupra nepoţelului, care e încă prea mic, dar dă semne încurajatoare în privinţa viitorului.

În sufletul meu, întreaga familie Creţeanu are un soclu al încrederii şi recunoştinţei, dar Mihai Creţeanu, om optimist şi cu replici savuroase, este un fel de cântec, pe care mi-l şoptesc, adesea, cu duioşie, regretând doar faptul că, deşi avem atâtea în comun, rareori izbutim să ne şi întâlnim, pentru a sta la taifas. Doar atunci când e nevoie să mă folosesc de calitatea domniei sale de înger în Împărăţia Inimii, apucăm să ne bucurăm împreună şi parcă nu ne-am mai despărţi, pentru că avem atâtea şi atâtea de redescoperit în noi şi de confirmat prin dialog.

Ziua de astăzi aparţine şi domnului Dr. Mihai Creţeanu şi, poate că de aceea, zăpezile pe care le văd pe fereastră mi se par mai luminoase. Mă închin Domniei Sale cu mintea şi cu sufletul.

David CROITOR

I-am văzut, pentru prima dată, operele expuse într-o galerie de artă din Bistrița și am retrăit freamătul din sufletul lui Vincențiu Babeș, de acum un veac și jumătate, în fața unor lucrări de Epaminonda Bucevschi, zăgăzuite de fereastra unui anticariat vienez. Ca și părintele lui Victor Babeș, mi-am auzit, atunci, sufletul vibrând: „Aici e acasă!”, un „acasă” dumnezeiesc, un „acasă” psalmic, pictorul dornean David Croitor fiind cel mai tulburător psalmist al culorii, dintre câți mi-a fost dat să întâlnesc în această viață.

Ulterior, ne-am cunoscut, dar nu a urmat nimic nou, pentru că prieteni noi am fost dintotdeauna. Doar că

ne-am putut privi în ochi, ca să pot desluși din ce resurse cosmice se concretizează magma explozivă a trăirii contururilor paradisiace ale acestui pământ, pe care atât de puțini și de rari sunt cei care le și văd. Cu ochii, nu cu sufletul, nu cu adâncul adâncimilor luminoase, așa cum o face David Croitor.

Ultima dată, l-am întâlnit la Vatra Dornei, la lansarea „Confesiunilor cromatice” ale lui Radu Bercea, când îmi mărturisea că muzica „Zicălașilor” i-a tămăduit și trupul, nu numai sufletul. Era ostenit și parcă mult prea copleșit de durerile pământești, în mijlocul cărora există dintotdeauna și, tocmai de aceea, David Croitor și-a croit destin de psalmist al culorii, în tentativa de a îmbuna universurile care vehiculează legile inexorabile ale dumnezeirii. Sper că pulsul discret al primăverii o să-i urce în trup, pentru a-i întări sufletul. Doar s-a născut într-o primăvară, atunci când fantastica dezlănțuire a luminii avea nevoie de cineva care să o și înțeleagă, ca să o poată încredința așa cum este ciclicităților vremelniciilor.

*

Pictorul dornean David Croitor, sigiliu sacru al luminii pe pânzele vremuirilor, înseamnă atât de mult pentru Bucovina contemporană, încât o copleșește până la a nu fi observat (furnicile, cică, nu pot zări un stejar). Este un om plin de sfințenie, în ciuda puzderiei de răni care îi zdrențuiesc sufletul, fără să îl poată clinti din matricea ursită. David Croitor pictează lumina în toate întruchipările dumnezeiești care ne înconjoară, de la firul de iarbă, până la cer. Este un artist monumental pictorul

David Croitoru, în pofida aparenței de cult al miniaturalului din care recompune astralul, ceea ce există dincolo de spațiu și de timp.

*

I-am văzut, pentru prima dată, lucrările într-o galerie de artă din Bistriţa. Am zăbovit mult, în faţa fiecărei lucrări, înainte de a mă interesa de numele pictorului. Mă copleşise lumina, desluşită în toate întrupările ei, lumina care zugrăveşte frumuseţea realităţii de fiecare zi. Lumina prin care trecem adesea indiferenţi, deşi înseamnă, fără tăgadă, privirea binevoitoare a bunului Dumnezeu. Lumina, pe care pictorul dornean, cu rădăcini în Moara de lângă Suceava, o culege răbdător, cu pricepere iniţiatică şi sigur pe sine, pentru a ne-o încredinţa, nu doar a o dezvălui. Lumina, spre şi la care datori suntem să tânjim, dar pe care puţini dintre noi izbutesc să o şi desluşească.

Ulterior, pentru că-i admiram nepământeşte opera, l-am cunoscut pe marele, dar discretul şi modestul creator, care trăieşte dumnezeirea cu înfrigurare, adesea şi ca spirit comunitar, şi pururea prin inspiraţie creatoare. Este creştin practicant şi, din această perspectivă, consideră că toate, dar absolut toate exprimările artistice ale oamenilor înseamnă „chipul şi asemănarea” cu cel care ne-a creat. Iar arta lui, întotdeauna luminoasă şi încrezătoare ca o închinare, înseamnă şi un omagiu adus frumuseţii efemerului, deci frumuseţii vieţii, pe care adesea o umbrim cu inutile dileme existenţiale. „Dacă trăieşti, bucură-te!”, pare să fie deviza creatoare a pictorului David Croitor, deşi nici deviza lui Alexandru Ioan Cuza („Patrie şi Onoare!”)

nu pare să se fi înstrăinat de sufletul lui încăpător şi toropit de blândeţea luminii.

Maria Elena CUŞNIR

O impresionantă ceremonie „în fragilul ritual existenţial" (*Călătoriile – clipe de eternitate*, p. 133) avea să transforme patru ani din viaţa sucevencei Maria Elena Cuşnir în patru cărţi, adică în tot atâtea altare, în faţa cărora sufletul „îşi caută culcuş / Printre cutele poemelor" (*Călătoriile – clipe de eternitate*, p. 125), dezvăluind perspective tulburătoare despre „viaţa / În veşnică chemare" (*Călătoriile – clipe de eternitate*, p. 138), despre „taina din ceasul vieţii" (*Autopsia mirărilor*, p. 5), prin care un suflet liric, oarecum înrudit cu cel al

lui Rilke, îşi caută„urcuşul spre cerul despletit" (*Autopsia mirărilor*, p. 131), „apropiind pământul de cer" (*Din depărtări şi din adâncuri*, p. 111).

În aparenţă şi după confesiunea autoarei, două dintre cele trei cărţi, publicate de „Opera Magna" din Iaşi ar fi romane (*Din depărtări şi din adâncuri* – 2018 şi *Autopsia mirărilor* – 2020), iar pe cumpăna dintre aceste spaţii ceremoniale s-ar fi prelins, cu rol de memorii, „plânsul liniştii din ochiul cerului" (*Anomaliile singurătăţii*, p. 83), o altă superbă carte (*Călătoriile – clipe de eternitate* – 2019), în care, după cum observă Adrian Dinu Rachieru, după un prim contact cu naraţiunile Mariei Elena Cuşnir, „frisonul existenţial capătă un accent confesiv, o infuzie autobiografică". Iar a patra carte, apărută tot la Iaşi, dar la Editura „24:ORE", se autodenunţă drept „eseu mărturisire" (*Anomaliile singurătăţii* – 2021), deşi înseamnă, ca respiraţie liturgică, mult mai mult, adică o cuprindere de vibraţii care amintesc de litaniile egiptene, adică de primele tentative ale civilizaţiei pământeşti de descifrare plauzibilă a inefabilului drept „Rugăciune tuturor întrebărilor fără răspuns" (*Din depărtări şi din adâncuri*, p. 154).

Pretextele narative ale celor patru recente cărţi ale Mariei Elena Cuşnir nu înseamnă un „vuiet de plâns al trecerii; rană vorbitoare" (*Autopsia mirărilor*, p. 187), ci mai curând „ţipătul ţesut din amintiri" (*Autopsia mirărilor*, p. 121), deci litania cosmică – unică formulă de intere în armonie –, iar autoarea, „căutându-şi / Drumul înspre miresmele iluziilor" (*Călătoriile – clipe de eternitate*, p. 121), îndură cu stoicism cruzimea vremelniciei

sub„povara cuvântului” (*Călătoriile – clipe de eternitate*, p. 128), amăgindu-se sau chiar fiind încredinţată, graţie unei tentaţii demiurgice de tip blagian, că „inima ce va închide / timpul” (*Anomaliile singurătăţii*, p. 81) nu este decât „Cântecul nostru – jocul de-a viaţa” (*Din depărtări şi din adâncuri*, p. 51).

Există întâmplări, există secvenţe de cotidian, există şi idoli vremelnici – cântăreţi şi actori (în fond, „în cădere, lumina se risipeşte” – *Din depărtări şi din adâncuri,* p. 51), aşa cum există şi „vocaţia Vivianei pentru poezie”, care vocaţie „s-a relevat în adolescenţă prin fascinaţia pe care i-au produs-o versurile lui Rainer Maria Rilke” – „Nu-i de mirare: / s-apropie echinocţiul de primăvară” (*Din depărtări şi din adâncuri,* p. 51), dar Rilke nu-i decât o tentaţie a inefabilului, iar ferestrele lui rămân în general nezărite, în condiţiile necunoaşterii misticii şi miticii catolice, mai ales în profunzimile abisale, pe care, ca şi Trakl, Rilke s-a străduit să le descifreze şi să le contureze. În mod personal şi bine individualizat, Maria Elena Cuşnir beneficiază, în cărţile sale, mai curând de o înrudire instinctuală cu spiritul lui Mircea Streinul, profund şi luminos ortodox, în care „cuvintele se caţără cât mai sus” (*Călătoriile – clipe de eternitate,* p. 127), „îşi caută rostul / În visul celui Răstignit” (*Călătoriile – clipe de eternitate*, p. 123), apoi îşi găsesc „sălaş, în ochiul păsării” (*Autopsia mirărilor,* p. 49).

De aici, din modernismul înţelegerii şi exprimării revoltei antidogmatice, deci din discreta aură a lui Rilke, „între nopţi de forma cerului” (*Autopsia mirărilor,* p. 63), v-aţi născut, Maria Elena Cuşnir. „La capătul visului eşti

tu / Cel alungat de vocea adâncă a destinului” (*Autopsia mirărilor*, p. 49), iar „lumea ta nu-i cât cerul / E doar secunda, prăbuşită în veşnică fugă” (*Autopsia mirărilor*, p. 33). Tocmai de asta am grăbit cu spor să respir cele patru cărţi recente, regăsindu-mi răspunsurile (cele greşite ne individualizează) la întrebări nerostite încă. Rostul cărţilor este cel a dialogului care activează sinapse ignorate, slobozind adevărurile pe care le tăinuiau. Iar din punctul acesta de vedere, cele patru recente cărţi ale Mariei Elena Cuşnir, în parte naraţiuni, în parte lirică, întregesc o mistico-mitică existenţială, pe care am simţit nevoia să o salut, cu nestăvilit entuziasm, prin aceste biete rânduri de cronică omenească.

Lucian Francisc CSIBI

Își spune Looch Lars și e chitaristul solo al minunatei trupe rock „Relative”. Numărul meu de telefon e salvat în agenda lui de apelare rapidă drept „tata 2”. Firesc, pentru că și mie mi-i drag, de parcă ar fi altoit din sufletul meu, Lucian Francisc Csibi, unul dintre co-întemeietorii festivalurilor „Bucovina Rock Castle” și „Bucovina Acoustic Park”, festivaluri pe care le trăiește ca nimeni altul, numărând cu nerăbdare zilele, din prima de după și până la ultima de dinainte.

Ascuns sub una dintre măștile celei mai trăsnite trupe din România, atunci când urcă pe scenă, poate și pentru a-și ascunde timiditatea, Lucian Cisibi, tatăl unei prințese și soțul unei moldovence de viță princiară, e o stare de cântec absolut admirabilă și un artist care doar pentru muzică (muzică dumnezeiască sunt și prințesele

lui) există. Înțeleg că, astăzi, ar fi ziua nașterii lui și mă bucur firesc, așa cum mă bucur de primăvară.

*

Unul dintre „stâlpii” Bucovina Rock Castle, „Looch Lars”, chitaristul solo de la „Relative”, pe numele lui de tată de principesă şi de şi mai tânăr crăişor Lucian Francisc Csibi, „un pic şi-un pic secui / sau pe de-a-ntregul poate” – cum ar zice Joszef Attila, clujean născut la Topliţa, este proprietar temeinic al acestei prime zile de primăvară. Dimineaţă, când i-a cântat Andi urări la telefon, după obiceiul familiei noastre, Lucy a vrut să treacă grăbit peste „chestia asta nesemnificativă”, dar care pentru noi, drăguşanii, are mare şi profundă importanţă, atunci când e vorba despre oameni şi despre prieteni. Iar Lucian Francisc Csibi este şi om, ne este şi prieten, deci şi sărbătoare, deci şi o bucurie a sufletului pe care, să vrem, nu o putem ignora. Nu-i vorbă, mâine seară, când „Relative” va cânta la Suceava, în „Club 60”, voi fi acolo, între prieteni, între muzicieni şi tineri, la oficierea dumnezeiască a muzicii rock; deci îi voi putea ura şi acolo cele de cuviinţă (FERICIRE, pentru că le cuprinde pe toate şi este condiţionată de toate), dar vreau să o fac şi astăzi, cu entuziastă sinceritate.

Iosif CSUKAT

Remarcat şi încurajat de însuşi sacerdotul plasticii româneşti, Maestrul Ion Irimescu, ungurul sucevean Iosif Csukat este un artist deplin, un clasic al artei care vibrează, care trăieşte şi respiră. Dibaci în marcarea spaţialităţilor prin estompări cromatice îndrăzneţe, Iosif Csukat este pe deplin stăpân în definirea unui alt univers, cel care continuă să pulseze, să vibreze pentru totdeauna. Culorile lui nu au nimic static, ci văluresc, unduiesc, freamătă de

bucuria frumuseţii aidoma unei adolescente conştientă de structura îngerească a corpului ei tânăr.

Am privit îndelung şi în dese reveniri lucrările lui Ioşka, căutându-le cusururi, iar dacă lui Iosif Csukat îi poţi găsi cusurul trândăviei (în condiţiile în care nu eşti conştient de costurile pânzelor şi ale vopselelor), tablourilor lui nu le poţi reproşa nimic, deşi fiecare lucrare desfăşoară o altă naraţiune cromatică, cu alte străvezimi şi transparenţe, căutându-ţi, vânându-ţi privirile şi obligându-te la omenească închinăciune.

Iosif Csukat este un artist deplin, fără umbră de şovăire, un artist care, dacă ar fi sprijinit şi încurajat de comunitatea suceveană, inclusiv de cea culturală, ar putea fi şi receptat ca o autoritate a artelor plastice, statut pe care nu ţi-l poate da decât talentul, dar de care te poate păgubi indiferenţa cohortelor buiece, care mărşăluiesc insensibile, dinspre naştere, înspre naştere, fără să priceapă nimic.

*

Prețuit de Maestrul Ion Irimescu pentru tehnica, viziunea și identitatea inconfundabilă a operei sale, pictorul Iosif Csukat, sclipăt generos de transparențe ale luminii în toate expozițiile la care participă, încă nu a avut parte de recunoașterea publică la care este îndreptățit, fiind de regulă marginalizat de către banalii mânuitori de penele, care nu-i pot ierta aprecierea publică pe care a exprimat-o Maestrul Ion Irimescu față de opera sa plastică.

Nu sunt un inițiat al exprimărilor critice despre arta plastică, dar rareori am pierdut vreo expoziție (doar pe cele ale prețioșilor care ocolesc manifestările publice, dar pretind să le fie toată lumea alături) și, astfel, am început să discern între mâzgăleli unora și suprapunerile inspirate de transparențe ale altora – cum numea Mircea Streinul, care și el era doar poet, deschiderile spre cosmicitate pe care le săvârșește o pictură cu statut incontestabil de creație. Puțini pictori de astăzi, datorită unei violente promovări a amatorismului, pe care au făcut-o „maeștri" fără operă, dar investiți cu decizia culturală, au o individualitate în care meșteșugul iconar să intre în armonie cu viziunea, iar între aceștia, Iosif Csukat, om și artist pe care îl prețuiesc mult, se distinge și se învrednicește. Drept pentru care, împreună cu Constantin Horbovanu și Ovidiu Ambrozie Bortă-BOA, l-am recunoscut pe Iosif Csukat, în chiar Ziua Artelor Plastice Bucovinene (31 ianuarie), Senior.

*

O expoziţie duioasă, şi prin transparenţa culorilor, dar şi prin dedicarea premeditată a actului creator memoriei lui Tiberiu Cosovan, găzduită de Muzeul Bucovinei, m-a scos din casă, la ceasul timpuriei înserări, pentru că viaţa m-a obişnuit să mă simt ca într-o familie alături de Radu Bercea şi de Iosif Csukat, în pâlcul omenesc din care nu lipsesc niciodată Tiberiu Cosovan şi Roman Istrati, dar nici rătăcitorii prin lumină Constantin Horbovanu, Florin Cramariuc, Ovidiu Ambrozie Bortă-BOA, Constantin Ungureanu-BOX, Iulian Dziubinski, Mihai

Sultana Vicol, Gabriela Teişanu, Alexandru Negrea, Toader Ignătescu şi aşa mai departe. Simţi, cu astfel de prilejuri (mai ales eu şi la fel de explozivul Roman Istrati), aura tămăduitoare a acestor oameni, croiţi parcă din aceeaşi stofă a liniştii contemplative şi, atunci când şi înţelegi acest lucru, laşi totul deoparte şi dai ghes să te bucuri şi să te vindeci. Din păcate, la vernisaje, se şi vorbeşte, se azvârle cu copitele citatelor nărăvaşe, de scapără Noica pe pereţi, desprinzând tencuiala. Nimic despre arta care ţi se dezvăluie, prin fireştile ei individualizări, ci numai trufaşe afişări de sine, de preţiozităţi discursive care ascund cea mai jalnică sărăcie culturală. Citatele ne conferă o falsă identitate, cea a unor opere care nu ne-au încăput niciodată, pentru că nu le-am pătruns, şi se substituie minimei datorii a creaţiei, lăsând impresia că ai şi făptuit ceva, deşi lumea creaţiei nu-ţi păstrează nici o urmă, nici măcar colbul discret al umbrei, pe care nemţii îl numesc, printr-un ciudat cuvânt, „roua lăuntrică a focului ceresc”.

Uleiurile pe pânză ale lui Iosif Csukat şi acuarelele în necontenită vibraţie, desprinse din penelul lui Radu Bercea, înseamnă un univers de care eu am nevoie în permanenţă. Le simt şi înainte de a le întâlni şi cred că le şi văd prin ochii Maestrului Ion Irimescu, sacerdotul luminii care descifra lumină şi în talentul plastic al lui Iosif Csukat, dar l-a ratat pe Radu Bercea, care îşi trăia calvarul tinereţii prin temniţele neostoitei laşităţi şi indiferenţe a neamului românesc. Fotografiez lucrările, grăbit şi stânjenit de înghesuială (se adunase multă lume, cu un sfert de oră înainte de vernisaj), încadrând cu strâmbătate şi declanşând clikul înainte ca bietul meu aparat fără bliţ

să-şi poată face setările. Nu prea îmi ies fotografiile, dar, dacă vreţi să desluşiţi în adevărata lor frumuseţe lucrările expuse, în numele grupului DOMINO, de Iosif Csukat şi de Radu Bercea, aruncaţi o privire prin sufletul meu şi le veţi regăsi ca atare. Nu-i greu, pentru că şi eu am o risipă de suflet din care poate lua fiecare atât cât îi trebuie. Dacă îi trebuie.

*

Iosif Csukat, pictorul în care credea şi Maestrul Ion Irimescu, fascinat fiind de insolitul şi fineţea transparenţelor, deci de un simţ al culorilor şi armoniei care, vorba lui Konstantyn Ungureanu-Box, denotă profunda cunoaştere şi înţelegere a artei plastice, m-a surprins, în lucrările aflate acum pe simeze, cu fundalurile de factură flamandă, amintind, uneori de tuşele lui Corneliu Baba şi, fără îndoială, de cele ale discipolului său preferat, Virgil Parghel, care nu este decât... maestrul lui Iosif Csukat. Dar, spre deosebire de flamanzi, care foloseau umbra pentru decuparea luminilor de prim plan („luminile create”, adică oamenii, cum stă scris în străvechile cărţi religioase), pentru Iosif Csukat şi fundalul înseamnă o succesiune de transpareţe distincte, în care nu exisă forme, ci nuanţe care pot lua oricând contur, funcţie de puterea de a privi şi cu mintea, nu doar cu ochiul şi sufletul, a iubitorului de frumos, de naraţiune fără cuvinte sau de tăcere menită povestirii.

În planul apropiat, culorile păstoase, aproape sculpturale, cizelate într-o spaţialitate specifică operei lui Iosif Csukat, încearcă şi izbutesc evadări, dar fundalul

„flamand” este aidoma unei furtuni cosmice, care absoarbe şi eliberează, năzuind spre o mobilitate, cel mai adesea geometrică, a planurilor, a lumilor, a trăirilor, a sufletelor care îşi străfulgeră lăuntricul cu o anume sfială, dacă nu cumva cu disperare. Tocmai de aceea, transparenţele vizuale, cum ar fi zis Mircea Streinul – personajul plenar, dar nemeritat al ignorantei Bucovina, rotesc, decupează şi refac vârtejuri, într-un extaz existenţial la fel de proaspăt şi de pur ca o neprefăcută credinţă, cea care ţine mai curând de încredinţare, decât de smerenie.

Pictura lui Iosif Csukat nu este una smerită, dar nici revoltată, ci doar personală, în sensul unei intimităţi secrete, care are secvenţele ei de despovărare şi, implicit, de mărturisire. Pictura lui Iosif Csukat este profund mărturisitoare de sine, de sinele lui, pe care timiditatea de fiecare zi a artistului nu o lasă slobodă, să se bucure de prospeţimea fiecărei clipe. În tablourile acestea îndrăzneţe, în care întotdeauna vei zări numai lucruri care nu s-au mai făcut sau măcar perspective dinspre care nu s-a mai privit, trăieşte, povesteşte şi filosofează Iosif Csukat şi e surprinzător să constaţi cât de guraliv este tăcutul şi timidul om Iosif Csukat, atunci când ciopleşte idei sau plămădeşte, în voluptatea culorilor vii, puternice, matriţa frumuseţii lumii respirate de el, a lumii în care se simte răsfăţat, pentru că, în fond, un răsfăţ dumnezeiesc este viaţa pentru fiecare din noi. Iosif Csukat nu doar că înţelege, dar izbuteşte să şi exprime asta.

Vigoare şi frumuseţe. Prospeţime şi novaţie. Culoare şi lumină nestăvilită. Cam acestea ar fi caracteristicile intimităţii şi, deci, ale operei plastice a lui Iosif

Csukat. Am fost acolo, deci am văzut. Nu era obligatoriu să şi pricep, dar asta e meseria mea.

Mircea DĂNEASA

Astăzi, 23 iunie 2014, prin jurul orei 15, reputatul artist plastic sucevean Mircea Dăneasa a încercat un ex-

periment inedit: cu câteva pensule, un cuţit, două cutii cu vopsea albă şi albastră, s-a înfăţişat în mica galerie de artă din incinta Centrului Comercial „Zimbrul" şi a început să lucreze. Rând pe rând, schiţe de chipuri voievodale umpleau pereţii, iar Mircea lua un alt carton, pe care descifra anume semne, pe care se grăbea să le înfăţişeze ochilor. Ciudată îndeletnicire: parcă se căuta pe sine Mircea Dăneasa, parcă-şi răscolea buzunarele sufletului pentru a-şi afla cartea de identitate.

Trecea repede de la o lucrare la alta, răscolea printre tainele universului cu mâinile prelungite şerpuit în raze, iar când mintea artistului desluşea vreun zăcământ de cosmică avuţie, mâinile îşi recuperau menire şi-i vedeam degetele albe, osoase, din care picurau numai culorile universului, cum zămisleau lumină.

În aparenţă, identitatea lui şi identitatea noastră capătă contururi voievodale sau poate doar creştine, sau poate, şi mai mult, adică metafizice, adică receptoare de vibraţie divină.

Când pictează, Mircea Dăneasa e un sacerdot, un sihastru al frumosului, care tresare surprins, dacă, întâmplător, îi desluşeşti sfintele lui taine. Când picta, i-am zis că transcrie interesant sinonimia mitului Descălecatului şi a mitului Sfântului Gheorghe, iar el, luminându-se, mi-a zis: „Bine, acest tablou, când va fi gata, ţi-l voi dărui ţie!".

Din nefericire, am în dotarea profesională un aparat de fotografiat rudimentar şi ieftin, care face doar poze

proaste, aparatele performante şi scumpe fiind destinate şefilor mei, ca să-şi auto-pozeze şederea aparent cugetativă în jilţurile puterii. Ooo, dacă aţi vedea cât de superb şi de inteligent sclipesc dinţii de aur ai harnicilor gospodari rurali din culturnica arendăşie în cadrele aparatului lor ultra-performante!

Bun, şefii culturii nu-s obligaţi să fi auzit de ăştia, de teapa lui Dăneasa, care nici măcar la Steaua nu au jucat fotbal, şi nici nu-şi pot cărăbăni posterioarele din scaune, că li le ocupă alţii şi-i mare bai, pentru că scaunul este astăzi un însemn mai măreţ şi mai nobil chiar şi decât coroana voievodală de mai ieri.

Mircea Dăneasa pictează, iar păşitorii Sucevei trec pe lângă veşnicie nepăsători, mai nepăsători decât veşnicia pe lângă ei. Deocamdată, Mircea Dăneasa caută, penelurile şi cuţitul execută un dans ciudat, dar lumina numai din degete i se prelinge. Degetele lui albe şi noduroase, de sculptor cu operă.

Pereţii, în jurul lui Mircea Dăneasa, capătă identitate, dar mâine vor arăta altfel, iar amărâtul de aparat de fotografiat, care mi-a fost dat în dotare, cu greu va putea ţine pasul cu devenirea. Pentru că opera, spre deosebire de fotografie, are o devenire. Opera se caută, se defineşte şi durează, deşi nu face nici doi bani în faţa strălucitorilor dinţi de aur ai gospodarilor arendaşi de cultură. Parol!

*

Undeva, aproape de cer, într-o mansardă din centrul Sucevei, aproape de legendarul atelier de odinioară al bucovineanului mitic Archip Roşca, în care păşise fascinat Ion Grămadă, se află atelierul Maestrului Mircea Dăneasa. Sculptor, dar şi pictor. Unul dintre puţinii oameni care au înfrumuseţat, pe ici, pe colo, Bucovina. Personaj controversat, doar pentru că ignoră larmele şi pentru că este şi un filosof înnăscut, care se caută, se caută pe sine în toate cerurile iniţiatice ale iniţierilor primordiale. Aduce a sihastru, ba chiar are şi un păienjeniş delicat de bigotism ortodox prin tainiţele lui, dar zvâcneşte, clipită cu clipită, în preajma luminii şi se metamorfozează, firesc şi dominator, în sacerdot al făptuirii stilistice, la primul clinchet al cuvintelor care desluşesc prin preajmă, pentru a se învremui. Palid, marcat încă de suferinţa covalescenţei, după accidentul de mai adineaori – monumentul lui Ştefan cel Mare, de la Gura Humorului, ceruse, în logică ancestrală, şi jertfă de sânge, din partea făptuitorului Mircea Dăneasa, dar şi din cea a mărturisitorului Tiberiu Cosovan, Maestrul ne aştepta în megieşia uşii deschise spre lumea lui, iar noi am păşit, în alai cucernic, treaptă cu treaptă, până aproape de cer. Mă urmau două prinţese din poveşti, Maria Rusu şi Mălina Darea, apoi, mai agale, poetul Victor T. Rusu şi, mai îndărăt, umbrele ostenite ale artiştilor plastici Mihai Pânzaru-PIM şi Tiberiu Cosovan.

Şi pe scări, şi dincolo de uşa deschisă, în cadrul căreia ghiceam silueta Maestrului Mircea Dăneasa, lumina are în ea ceva tomnatec, de miere şi de cer purpuriu, de clar-obscur şi de Timp care cată, brusc, dar şi agale, doar spre sine. Ghiceam, în lumina aceea uleioasă, de

candelă a netimpului, tablouri, schiţe, cărţi, machete care ţin formele şi spaţialităţile într-o dulce încleştare-dezlănţuire, tuşe nervoase, cabrate, avertizând asupra galopului culorilor, liniilor, verticalităţii şi a necuprinsului. Simţeam, ştiam că am ajuns într-un templu şi, de aceea, nevăzut de nimeni, sufletul meu se închina. L-am auzit cum se închina.

Am urcat toţi, în ceas de seară, în atelierul Maestrului Mircea Dăneasa, pentru că trebuia să convenim asupra a ce anume va expune, vineri, 29 ianuarie, în şi de Ziua Artelor Plastice Bucovinene, adică într-o altă locaţia neterestră, în care doar bicisnicia vremii e datoare să plece fruntea cu smerenie, în faţa Artistului, pentru că noi, oaspeţii lui de noapte, ne-am născut cu această evlavie a Creaţiei. Încă nu ştiam că eu deja fusesem izgonit din Ziua pe care o recuperasem trudnic de sub colbul greu al uitării şi nepăsării, ceea ce, în fond, nici nu contează. Am trăit, un ceas, aproape de cer – i-am recunoscut contururile inefabile şi le-am pipăit cu sufletul – iar restul nu-i decât deşertăciune.

*

Lucrând monumentul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, pentru a fi amplasat în noua piaţă, din faţa Catedralei din Gura Humorului, sculptorul Mircea Dăneasa, printr-o voită şi explicită reinterpretare stilistică a propriei creaţii, a atins apogeul, monumentul humorean obligând la o reconsiderare a întregii lui opere.

Mircea Dăneasa este un filosof şi un metafizic, adică există, cu mintea şi cu inima, într-o cosmicitate iconară, în care credinţa creştină are condiţionări primordiale. De asta am şi separat cele două dimensiuni, filosofia şi metafizicul, pentru că „legătura” (credinţa) are repere dogmatice care o diferenţiază, aidoma luminilor din curcubeu, de libertăţile imaginative şi nu numai ale filosofiei. Câtă vreme îşi dura simbolistica proprie doar pe repere filosofice, Mircea Dăneasa era, uneori şi, din păcate, de mulţi, greşit înţeles, dar potenţarea metafizicului desluşeşte şi anteriorităţile creative ale sculptorului haţegan, care supravieţuieşte, în Bucovina, şi în spaţiul creaţiei doar datorită îndărătniciei lui ardeleneşti absolut benefică.

Caracteristicile şi canoanele picturii bisericeşti bizantine (longilinul şi expresia), pe care Mircea Dăneasa şi le-a asumat, în realizarea unui Ştefan cel Mare evlavios, rupt parcă şi din statutul de „atlet al lui Hristos” şi de „apărător al creştinătăţii”, pun în evidenţă cerebralul trăit, respirat, frământat în suflet şi în minte timp de o viaţă de om înhăruit. Mircea Dăneasa a fost, întotdeauna, un partizan al expresiei şi tocmai de aceea monumentul primarului-ţăran Vasile Deac, de la Vatra Dornei, care era invitat adesea la Viena, ca să-i ceară şi lui sfatul „drăguţul de Împărat” Franz Iosif, are linii îngroşate şi masivităţi sugestive, de om-piatră, pus de veghe în Muntele Soarelui. Dincoace, la Suceava, într-un adevărat omagiu irimescian, o simbolistică multiplă a tentaţiei zborului, cu vagi trimiteri spre mitul lui Icar, „Bucovina înaripată” (iniţial se numea, după o manifestare culturală pe care o organizam eu, citându-l pe Constantin Loghin, „Buco-

vina Eroică şi Martiră”), deşi „beneficiază” de amplasări improprii, total străine concepţiei artistice, în baza toanelor cetăţeanului Ion Lungu, care l-a supus pe artist şi la un linşaj financiar, izbuteşte, şi prin trimiterile la „Maica Glie” din reprezentările neolitice, să sugereze şi logodna cosmică dintre Pământ şi Cer, potenţând raiul pământesc, numit Bucovina (doar după izgonirea din rai, oamenii au priceput ce înseamnă Paradesha), iar conştientizarea simbolisticii pe care v-o mărturisesc a fost dăltuită şi explicit de Mircea Dăneasa, prin crucea de pe cealaltă parte a tentaţiei zborului.

La Gura Humorului, acolo unde marea artă a primarului Marius Ursaciuc constă în a pune în valoare inteligenţele creatoare, inclusiv ale arhitecţilor, complexul arhitectonic, în care noua Catedrală şi monumentul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt redimensionează calea spre munte (AR RA AR AUM – în reformularea lui David, din Psalmul 18: „Iar Dumnezeu şi-a făcut sălaşul în Soare”), sculptorul Mircea Dăneasa, ajuns la apogeul creaţiei, a stabilit şi cheia înţelegerii operei lui, ceea ce, în fond, înseamnă totul.

*

Îl știam și îl prețuiam ca artist, dar îl zărisem ca om abia în 22 decembrie 1989, când artistul plastic Mircea Dăneasa, scoborâtor din vechi genealogii românești din Țara Hațegului, părea să fie unul dintre puținii suceveni pregătit să moară pentru regăsirea demnității umane. Nu pentru libertate, pentru că un artist înnăscut beneficiază de libertate și sub cele mai cumplite dictaturi, ci

pentru demnitate umană, ideal pe care mai nimeni nu l-a conștientizat vreodată. Nu știu când ne-am regăsit drept prieteni, dar conștientizăm pe deplin de ce.

Ca pictor, deși înzestrat cu viziune și cu un simț al culorii și al transparențelor inimitabil, Mircea Dăneasa nu se caută și nici nu se află, pentru că pictura lui, adesea monocromă, e schițată drept tentație a spațialității, deci al altui reper al demnității vremelnicului în fața veșnicului. Dăneasa pictează, de fapt, idei sculpturale, concentrând în plan nu doar tridimensonalității, ci repere spațiale mult mai complexe decât cele cu care ne-am încetățenit și, deci, le putem percepe și pe care le sloboade în viziunile lui sculpturale, care dau adevărata dimensiune a artei lui și a eului său creator. Mircea Dăneasca este, în primul rând, sculptor, pentru că numai sculptura îi permite descifrarea demnității. Și ca tentație, și ca aflare de sine.

Un puști față de mine (sunt mai mare decât el cu ditamai 4.515 zile și câteva ore), Mircea Dăneasa deja îmi stă alături pe culmea de pe care – vorba lui Alecsandri, la vremea lui – începe coborâșul.

*

Cărţi întregi s-ar putea scrie despre sculptorul care, în 17 decembrie 1989, încerca să organizeze, împreună cu actorul Dan Victor, ieşirea sucevenilor în stradă, din solidaritate cu timişorenii, şi care, după 22 decembrie 1989, când Suceava a fost preluată de comunişti şi de informatorii securităţii, a fost „concediat de la Revoluţie”, odată cu Ioan Manole, Ghorghe Ştirbu şi cu alţi

câţiva, toţi oameni-strigăt şi pumn încleştat. Dar sculptorul Mircea Dăneasa, care nu e născut pentru politică, ci pentru idei, nici nu a luat în seamă obrăznicia veşnicilor parveniţi, pentru că el avea altceva de trăit şi, tocmai de aceea, s-a dedicat artei sale cu pasiune, îngăduindu-şi rare clipe de odihnă doar atunci când are cu cine frământa idei, în discuţii pline de patos, adânc răscolitoare de suflet şi purificatoare de spirit.

Spună unii cât îi duce mintea, dar peste platitudinea lor s-a înălţat operă Mircea Dăneasa şi drept operă va dăinui şi în viitorimea viitorului, care nici ea nu mai este ce-a fost – vorba dramaturgului Teodor Mazilu, la un păhăruţ de vodcă din cele tinereţi.

Remus DĂNEASA

Un perete de sticlă desparte expoziţia tânărului artist plastic Remus Dăneasa de atelierul de „pictură progresivă” (de fapt, expusă progresiv) al părintelui său, reputatul pictor, sculptor şi profesor Mircea Dăneasa. Picturile lui Dăneasa-Jr. mă iau pe nepregătite, pentru că experimentul pregătit de Remus şi Mircea Dăneasa, începând de vineri, 13 iunie 2014, pe la ora 15, şi până când se va închiria sala de arte din incinta Centrului Comercial „Zimbrul”, avea pentru mine o necunoscută: Remus Dăneasa. Am zărit expoziţia, m-au oprit tablourile, pe care le-am pozat cu jaful de aparat, pus mie la dispoziţie de Centrul Cultural „Bucovina”, apoi am dat buzna peste

Mircea, pe care îl ştiu de la Revoluţie, când l-am văzut, alături de poetul Ioan Manole, în fruntea celor care luaseră cu asalt palatul Comitetului Judeţean de Partid. Eu, atunci, ca şi acum, în mulţime.

Picturile lui Remus Dăneasa îmi rămăseseră, totuşi, în faţa ochilor, aşa că l-am întrebat pe Mircea despre autor. Şi tare m-am mai bucurat, când am auzit că sunt ale fiului său, Remus. Mai ales că Remus Dăneasa are o personalitate artistică distinctă, cu o armonie relaxată şi cu relaxate intrări în armonie cu universul.

Expuse nepretenţios, fără rame şi fără etichete, lăsate să se „cuvânteze” singure, picturile lui Remus, când încifrate în simboluri runice, când trăite, într-un extaz... dinamic, dar unduitor, mângâietor, capabil să vindece, mă readuc în faţa simezelor.

E clar, pe Remus nu l-a captivat ezoterismul şi, deşi cunoaşte, deşi e iniţiat în simbolistica străveche (doar e fiul lui Mircea), el regândeşte, cu un optimism devastator, o altă simbolistică, înrudită cu cea străveche, dar plină de prospeţimea sufletului lui. Nu-i poţi ghici vârsta, pentru că Remus Dăneasa, în lucrările lui, nu are vârste, el este aidoma bucuriei de a trăi.

Trec de la un panou la altul, incitat de prospeţimea viziunilor, şi pricep că, de fapt, Remus Dăneasa nu încearcă, în sensul clasic al cuvântului, o expunere, ci doar facerea de cunoştinţă, deci rostirea unor simple şi uzuale formule de salut, prin care îţi cântăreşti şi ghiceşti

noua cunoştinţă, ca să pricepi ce subiecte poţi discuta cu el.

De aici, de la această cunoaştere reciprocă, vine şi alternanţa de frumos explicit cu frumosul încifrat, de dublă adresare, şi simţurilor, şi minţii. Nu iau în discuţie sufletul, pentru că sufletul, în universul coloristic al lui Remus Dăneasa, e un cer înstelat, pe care atârnă mugurii de lumină, deci inefabilul acestor sacre trăiri, pe care le numim picturi.

Nu sunt critic de artă, dar nici prost nu am fost vreodată, aşa că îndrăznesc, judecând cu mintea mea pururi neostenită, să afirm că, şi în Remus Dăneasa, spiritualitatea acestor locuri minunate, dar mânjite existenţial de populaţii, are deja un nou exponent. Aşa că ţin să-l salut cu părintească dragoste!

Gheorghe DAVID

Soarta mea norocoasă a făcut ca, în urmă cu peste două decenii, să-mi scoată în cale bunul Dumnezeu nu doar un prieten, ci şi un înger ocrotitor. Un om care îmi dă siguranţă, pentru că ştiu, simt cu fiecare zvâcnet al sângelui, că niciodată nu m-ar abandona. Se numeşte

Gheorghe David, este inginer fizician şi, datorită cunoştinţelor temeinice dobândite în facultate, un reputat om de afaceri, împreună cu Daniel Tănase – celălalt înger ocrotitor al soartei mele pământeşti.

Modest până peste poate şi cu un bun simţ înnăscut, Gheorghe David îmi tot reproşează exagerări, atunci când mă deschei la suflet şi-i spun cât de mult înseamnă el pentru existenţa mea. Fără el şi fără Daniel Tănase, drept aură, aş fi vulnerabil uneori şi nu mi-aş mai asuma crezurile cu atâta îndărătnicie. Fără ei, în preajma şi în sufletul meu, m-ar zdrobi pietrele şi m-ar răni ierburile, iar frunzele toamnei mi-ar strivi lumina ca nişte lespezi de plumb.

De regulă, nu prea observ trecerea zilelor, ba mi s-a întâmplat să-mi aduc aminte că am trecut într-un alt an, la vreo două săptămâni după ziua mea de naştere. Nici Gheorghe David nu ţine la astfel de convenţii egolatre – pentru cei mai mulţi dintre noi, dar, deşi ştiu lucrul ăsta, mă grăbesc să-i urez Fericire. Pentru că, nu doar din punctul meu de vedere, o merită pe deplin.

*

Titlul acestei cronici sentimentale („Gheorghe David, o minte creativă”) l-am luat din deviza firmei AS-SIST, creaţia celor doi oameni de excepţie, ambii ingineri fizicieni, care mă onorează cu prietenia lor benefică şi statornică: Gheorghe David şi Daniel Tănase. Mâine, 15 septembrie, este, însă, doar ziua lui Gheorghe David, pe care l-am şi desenat, cândva, cu destulă îndemânare (ori-

cum, seamănă destul de bine!), transformându-mi semnătura într-o liră cu corzi din sârmă ghimpată (în fond, mulţi o văd aşa).

Niciodată nu o să aflu cuvinte, prin care să mărturisesc tot ceea ce simt eu pentru omul acesta, pe care, la ceasuri de închinare, îl asemui unui înger păzitor. Nu doar al meu, ci şi al Festivalului „Bucovina Rock Castle”, dar nici despre implicarea lui Gheorghe David în susţinerea acestui festival nu am voie să vorbesc, din pricina bunului simţ uşor exagerat, pe care l-a deprins, în preajma Dealului Grâielor din Bogdăneşti, încă din cei mai fragezi ani ai copilărie. Oricum, fără Gheorghe David şi fără Daniel Tănase, nu aţi fi putut asculta, la Suceava, în acest an şi poate că niciodată (în fond, eu am îmbătrânit şi nu prea îmi mai rămâne timp să vă slujesc şi cu fapta, şi cu sufletul, şi cu mintea), nici trupa lui ULI JON ROTH, nici pe austriecii de la RUSSKAJA.

*

Suceveanului Gheorghe David şi, implicit, partenerului său de afaceri, Daniel Tănase, ar trebui să le dedic, în acest an (păcat că nu am făcut-o şi până acum), Bucovina Rock Castle, ei fiind singurii oameni de afaceri şi, aş zice, politicieni, dar, din fericire, nici unul dintre ei nu o să decadă până la statutul de politicieni, care au contribuit decisiv la plata cheltuielilor de transport (şi de credibilitate) ale trupelor mari europene, care vor bucura, în vară, mii şi mii de oameni de vârste diferite, dar cu sufletele la fel de tinere. Şi tot ar însemna prea puţin, pentru că eu datorez prieteniei cu care mă onorează, deja

de decenii, Gheorghe David şi Daniel Tănase toate izbutirile mele, poem cu poem, carte cu carte, festival cu festival şi, mai presus de toate, libertatea de a fi şi de a mă exprima aşa cum sunt.

Ştiu că Gheorghe David nu obişnuieşte să se lase sărbătorit, evitând întotdeauna, cu discreţia înţelepciunii, poziţia nerâvnită de personaj central, dar nu pot să-mi încep dimineaţa cu altceva, decât cu un gând şi cu un freamăt al sufletului, pe care să le slobod peste adierea primăverii, nu înspre ei, ci înspre mulţimea de prieteni pe care Gheorghe David şi Daniel Tănase îi au peste tot în lume, datorită felului de a fi şi de a exista, a fi şi a exista fiind două complementarităţi ale parcursului celor care chiar merită să se fi născut.

Fără îndoială, astăzi este ziua patronimică a lui Gheorghe David şi a sutelor de mii de Gheorghe, George, Geta, Gheorghiţa, cărora desigur că le port un gând bun, dar simt nevoia să desfac urarea cu care trăiesc sărbătoarea fiecărui om de pe acest pământ, de care am ştiinţă, şi cu o adresabilitate către Daniel Tănase. Şi asta pentru că Gheorghe David şi Daniel Tănase nu-mi sunt doar prieteni, ci îngerii păzitori, pe care mi i-a trimis bunul Dumnezeu, ca să-mi ocrotească trecerea vremelnică prin lumea asta pururi necuprinsă şi vrăjmaşă.

Rodica DOMINTE

A fost să plece şi cea mai frumoasă femeie. O văzusem pe scenă, într-o revărsare de personaje, trăind în Zamfira lui Puşkin (*Ţiganii*), în Savanta Dinescu a lui Lovinescu (*Citadela sfărâmată*), în Nicolle a lui Everac (*Un fluture pe lampă*), în Femeia lui Baranga (*Viaţa unei femei*), în Constanţa lui Baranga (*O felie de lună*), în Momina lui Pirandello (*Astă seară se joacă fără piesă*),în Aneta Duduleanu a lui Kiriţescu (*Gaiţele*), în Roxana lui Genoiu (*Drumul spre Everest*), în Catinca lui Ionescu (*Cum s-a făcut de-a rămas Catinca fată bătrână*), în nemuritoarea Chiriţa (*Chiriţa în provincie*), am văzut-o

trăind totul, inclusiv ziua de fiecare zi, cu o dezlănţuită poftă de viaţă şi m-am închinat ei, ori de câte ori am avut ocazia, cu netrucată evlavie. Pentru că, pentru mine, Rodica Dominte însemna **sfinţenia femeii care are harul de a se căuta şi de a se afla**. Un har pe care l-a dobândit, împreună cu soţul ei, Nistor „Tucu" Dominte, ctitorind Teatrul Popular „Matei Millo" din Suceava şi durând zidiri temeinice în toate înfăptuirile culturale ale Bucovinei ultimilor 60 de ani.

Rodica Dominte s-a născut într-un 31 ianuarie al culturii române şi acolo se va naşte mereu şi mereu, nu doar în cel al anului 1944, când sângele ei italian şi român a pulsat, pentru totdeauna, sub lumina soarelui. În noaptea trecută, i s-a făcut dor de dus, dor de fânaţe înflorite, în care să se aşeze, împreună cu Tucu, lângă un ştergar cu caş proaspăt şi cu roşii. În urmă cu două decenii, pe când ne aflam într-un elegiac dialog cu primăvara (calea ei de acum), i-am închinat un poem, prin tehnica acrostihului, pe care fără voie simt nevoia să-l murmur:

Risipitorule, mi-a zis primăvara,
Oglindeşte-te-n dimineţile tale,
Drumul drept e iluzia clipei,
Iluzia unei repetate morale,
Caută-ţi singur drumul care-ţi convine,
Asumă-ţi responsabilitatea păşirii,

Dăruieşte-te pe deplin libertăţii
Ori abandonează-te firii!...
Mi-era iarnă în ceasul acela

Irepetabil şi poate păgân,
Nu-ndrăzneam să îmi umblu prin suflet,
Totuşi, iarna-ncerca un răsuflet
Efemer şi am prins să-l îngân

Andi DRĂGUŞANUL

Nu cred să fi avut, în viaţa asta, o altă tulburare a sufletului mai profundă decât cea provocată de muzica fiului meu, Andi, şi a băieţilor din trupa „Toy Machines”, care va alcătui primul lui şi primul lor album. O ascult,

zilnic, aproape încrâncenat, risipindu-mă când nisip presurat, când piatră ferecătoare de lumină, mă prăbuşesc, zilnic, în nostalgie până la înlăcrimare şi, tot zilnic, îmi cresc aripi şi pot să zbor.

Nu ştiu şi nici nu-mi pasă de cât succes se va bucura albumul acesta, cu muzica lui Andi şi cu muzica trupei „Toy Machines”, câtă vreme eu abia prin ea trăiesc cu adevărat, de parcă m-aş mai naşte de o mie de ori. Şi poate că asta mi se întâmplă, poate că vieţile acelea, o mie – la număr, sunt şi singurele care contează.

Deocamdată, adică până ce nu va fi gata albumul, nu am învoire să împărtăşesc şi altora desluşirile celor o mie de vieţi, din care sorb cu nesaţ. Mă şi tem de clipa aceea, sub impresia stranie că, începând de atunci, tot atâţia necunoscuţi îmi vor îmbrăca vieţile abia desluşite şi se vor tot duce pe cale...

*

La doar 25 de ani, pe care îi împlinește sâmbătă, 14 martie 2015, Andi, solistul trupei TOY MACHINES, deja are o operă componistică și lirică proprie, întregită de creațiile trupei sale, în care Andi Buzzu Parascan, Alexandru Teiu Teișanu și Edy Ciornea înseamnă, împreună cu fiul meu, o identitate creatoare distinctă și inconfundabilă.

O cronică video inedită, Last Confession, lucrată de prietenul nostru Dan Lungu, în 14 file (14 fiind ziua lui Andi), cu 2 coperte orchestrale (încercări compo-

nistice pe care nici măcar colegii lui de trupă nu le-au mai auzit), cu 10 piese proprii, unele cântate prin cluburi din Suceava și din Cluj-Napoca, altele pe scene de festivaluri, altele înregistrate în studio, și cu două închinări (cea dedicată memoriei lui Kurt Cobain, cu acompaniamentul trupei LUNA AMARĂ, în contextul unei strașnice răceli), înseamnă și o poveste de viață, dar și istoricul unui destin artistic.

+

Filmul acesta, care nu valorifică decât o frântură din creația muzicală a lui Andi Drăgușanul (multe piese nu am voie să le ascult decât eu, și doar pe câteva pot să i le arăt și lui PIM, dar numai lui!) îmi probează mie că Andi a pornit pe o cale fericit ursită, dincolo de suferințele care marchează destinul oricărui creator din cuprinsul mândrei noastre patrii.

+

În aceste zile, Andi se află la Londra, unde a plecat ca să-și întâmpine, sub zodia rock-ului, cea de-a 25-a zi a nenumăratelor sale nașteri (o, dacă ați ști de câte ori pe zi se naște un creator!). Va sta, acolo, vreo zece zile, adică atât cât e necesar ca să te reîncarci energetic.

Andi Drăgușanul. Toy Machines. Tinerețe. Cântec. Viață.

*

În 14 martie 1990, în timp ce tocmai aflam, telefonic, despre naşterea băiatului care avea să dea trup nou aceluiaşi suflet, mi s-a oferit primul contract de muncă prin care să trăiesc doar din scris. Nici nu visasem, dar

Andi, ivindu-se cu propria lui soartă, mi-a modificat-o definitiv şi pe a mea. Iar când l-am văzut şi când, cu maşina viitorului său naş de botez, publicistul Mircea Sfichi, l-am adus acasă, am înţeles aproape instinctual că există o aură care ne armonizează pentru totdeauna. Curând, trecând nişte anişori, părea să se îndrepte spre utopia ştiinţei, dar a biruit pasiunea pentru mit, ştiinţa cerului nefiind decât una a scenariilor mitice primordiale ale omenirii. La 13 anişori, era cel mai tânăr concurent din lume la Olimpiada Mondială de Astronomie de la Stockholm, făcând parte din prima echipă românească pornită pe această cale a misterului care doar aparent îşi oferă desluşirile. A fost şi pe la Cercul Polar, unde se află un fantastic observator astronomic, apoi, întors în ţară, a trăit şi trăieşte o dragoste aparte pentru Stockholm, pentru Suedia şi pentru iscusiţii urmaşi ai vikingilor, o dragoste care nu se va stinge niciodată.

În ultimii ani de liceu, datorită stăruinţelor profesorului de muzică de la „Petru”, şi-a cumpărat o ghitară, iar după vreo şase luni, îşi făcea trupă, împreună cu Teiu, cu Eddy şi cu Marius; după alte trei luni, Marius abandonând şi fiind înlocuit de Buzzu, a cântat într-un club sucevean, şase piese fiind ale acestui grupuleţ de tineri aflaţi în căutare de sine. Printre ele, „Morning Rush”, prima piesă compusă integral de Andi. Scrie versuri pentru toate cântecele trupei, dar cum preferă să se exprime în limba rock-ului, nu am prea ştiut, până nu mi-a tradus câteva texte, ce poet poet este. Şi m-am bucurat.

De câţiva ani, facem împreună (Emil Ursu, Mihnea Blidariu şi Lucian Csibi sunt identităţi ale familiei

noastre) nişte chestii, încercând să întâmpinăm frumos viitorul. Iar viitor înseamnă copii, tineri şi oameni cu minte şi suflet care nu se nasc cu trăirile deja îmbătrânite. Ne închinăm în faţa acestui viitor după cum ne pricepem şi cu cât ne ţin puterile, dar întotdeauna arzând vâlvătaie, de ni se cutremură trupurile.

*

„Se spune ca mântuirea nu-i chiar atât de dulce,
Am auzit că nu ar mai fi loc şi pentru mine,
Îmi crestez iluziile în ochii străinilor,
Cuprins ca un orb la vânare de îngeri;
Am auzit că n-ar mai fi loc şi pentru mine”

(*Mântuire / Redemption*)

„They say that redemption, well it ain't that sweet.
I heard there's no more room for me...
I cut my illusions in the eyes of the strangers,
Engaged, like a blind man in hunting angels.
I'm sure there's no more room for me”

(*Mântuire / Redemption*)

„Cuprins ca un orb la vânare de îngeri” în vâltoarea din „ochii străinilor”, Andi Drăguşanul este un veritabil poet de limbă engleză, atunci când premeditează textele pentru melodiile trupei „Toy Machines”, unele dintre cântece fiind, şi ca melodii, creaţia lui integrală (*Morning Rush* – prima piesă a trupei, *Flawless* etc.). Dar el există pentru trupă şi în numele ei „îşi crestează

iluziile" în „vremurile disperate", în care „sentimentele vor muri toate / ridicându-se, în timp ce cad". Nu s-a vrut poet, deşi identificase, în lăuntruri, poezia care cântă, şi-abia atunci când a tradus textele englezeşti pentru mine, ca să înţeleg mai bine mesajul muzicii „Toy Machines", abia atunci am trăit surprinderea şi bucuria de a descoperi în fiul meu şi un poet adevărat, cu construcţii discursive inedite, care valorifică alegoric, deci mai mult decât metaforic cunoştinţele lui de mitologie şi de astronomie, care l-au îndreptăţit, pe când avea doar 13 ani, să fie cel mai tânăr concurent din lume la Olimpiada Mondială de Astronomie de la Stockholm, deschizând pentru România o cale pe care acum se păşeşte atât de triumfal.

Pentru Andi Drăguşanul mitologia, ştiinţa cerului, muzica şi poezia înseamnă un tot unitar şi armonios, menit purificării, deci desprinderii de decadenţa structurală a trăirilor omeneşti, de realităţile în care „violent strigă minciuna", iar „mântuirea nu-i chiar atât de dulce", precum se crede, sentimentul de „purtat prea mult" vizând, de fapt, târâşul condiţiei existenţiale prin care suntem obligaţi să răzbatem, pendulând între înălţări şi căderi („raiul a încetat să mă mai urască"), în căutarea propriei identităţi („vei putea străpunge cerul cu vocea ta, şi să strigi numele meu: Ce e purtat prea mult?").

Fiecare poem al lui Andi Drăguşanul, menit doar împlinirii spectacolului scenic, înseamnă mult mai mult, mult mai adânc şi mai tulburător, iar când am înţeles că fiul meu este incomparabil mai dinamic şi mai divers decât am izbutit eu să fiu în poezie (şi niciodată nu am fost de mâna a doua), l-am rugat să scoatem împreună o

carte de poezie – ceea ce a însemnat o bucurie şi pentru regretatul poet Roman Istrati, pentru că rareori, în spiritualitatea universală, se petrec astfel de întâlniri tată-fiu într-un spaţiu comun al trăirii, al speranţei şi al mântuirii prin „cântecele despovărării”. De acolo, din filele care ne adăpostesc şi ne apără, „mă alint cu întunericul” şi, mai ales, pe seama lui, şi te invit, cititorule întâmplător: „Vino să guşti cum eu / devin apă!”. Eu, Ion sau eu, Andi Drăguşanul, nu contează, în suprapuneri ursite, întruparea eu-lui, chiar şi atunci când „acţionează în moduri disperate”. Contează doar sigiliul liric, pe care vi-l pun la dispoziţie, în cinstea zile de mâine, 14 martie 2019, ziua naşterii lui Andi Drăguşanul, pe care eu, Ion Drăguşanul, o voi petrece în faţa unei instanţe, apărând pecetea „Bucovina Rock Castle” de răutatea altor nefăcători decât cei deja ştiuţi. Rămâneţi, deci, cu câteva scăpătări de cântec, în variantă română şi engleză:

„Vremuri disperate se vor înlănţui,
Acţionează în moduri disperate
Purifică-te, ca să afli
Că totul rămâne la fel:

Violent strigă minciuna
Sub piele, se târăşte,
Sentimentele vor muri toate
Ridicându-se, în timp ce cad”

(*Treaz / Awake*)

„Desperate times will bind

Act in desperate ways
Purge yourself to find
All the same it stays

Violent calls the lie
Under skin it crawls
Feelings will all die
Rising as they fall”

(*Treaz / Awake*)

„Şi-acum mă tem de cădere, nu mai am nimic, totul e purtat prea mult,

îmi vei purta tu inima şi mă vei aştepta? Eu, cel întârziat, raiul a încetat să mă mai urască

vei putea străpunge cerul cu vocea ta, şi să strigi numele meu:

Ce e purtat prea mult? Sunt purtat prea mult”

(*Purtat prea mult / Worn Out*)

„And now I fear the fallout, I'm all out, everything's worn out.

Will you wear my heart and wait me? The late me? Heaven done hate me.

Could you pierce the sky with your voice? And call out my name,

That's worn out, I'm worn out”

(*Purtat prea mult / Worn Out*)

„Acum sunt violenţa
împăturită în tăcerea insulelor
ce nu mă vor lăsa niciodată să le văd
de aproape,
Flirtez cu ulcerul,
cu „post-ea”-ul
cu faptul că ea e o minciună
iar eu sunt uitat.
Iroseşte-mă, muscă şi gustă-mă,
dar nu te grăbi,
Vino să guşti cum eu
devin apă!”

(*Orb / Blind*).

„And now I'm violence, wrapped inside the silence
Of the islands that will never let me see them
Closer
I'm flirting with the ulcer,
With the post-her,
With the fact that she's a lie, and I'm forgotten.
Waste me, take a bite and taste me,
But don't be hasty,
Come and have a taste of how
am I becoming water”

(*Orb / Blind*).

„Mă alint cu întunericul,
Nimic nu e ce pare a fi;
De acum, am terminat cu artiştii
Care-mi pictează zidurile în melodii,
Ce nu-s atât de sincere
Şi-s făcute doar ca ei să plece”

(*Ultima confesiune / Last Confession*)

„Cuddling with the darkness,
Nothing is quite what it seems.
From now I'm done with artists
That paint my walls in melodies
that aren't quite sincere,
And only meant for them to go”

(*Ultima confesiune / Last Confession*)

Viorica DRĂGUŞANUL

Mult prea generos a fost bunul Dumnezeu, cu mine, în viaţa asta. Mi-a dăruit cea mai importantă bogăţie posibilă, o familie teribilă, ca să am pentru ce lupta, pentru ce trăi şi pentru ce muri. Înţeleg lucrul ăsta, mult mai reverberant, abia astăzi, când partenera mea de viaţă, Viorica, a avut nevoie de serviciile mele de „taximetrist" pentru ultima dată. De mâine, Viorica e cea mai tânără pensionară (norocul femeilor, în discriminarea pozitivă faţă de bărbaţi), de mâine, o tânără mă aşteaptă acasă. Dar asta doar în săptămânile în care nu se va afla la Cluj Napoca, unde s-a încetăţenit neamul nostru şi unde Ioana Carina şi Darius Andrei reprezintă viitorul nostru ardelenesc şi viaţa noastră fără de moarte.

Iulian DZIUBINSKI

Iulian Dziubinski, pictorul sucevean care, de ani buni, şi-a găsit un stil propriu de exprimare, pe fondul întoarcerii la uneltele şi perspectivele academismului, dar cu respiraţii stilistice ample şi diverse, a expus, astăzi, cinci lucrări, mie plăcându-mi cel mai mult „Casă veche (Suceava)”, deşi, în ultimele ore, m-am tot frământat, schimbându-mi mereu opţiunile, pentru că tare-mi plac şi

lucrarea pe care eu am intitulat-o „Domino” (nu avea un titlu afişat), şi „Salina veche (Cacica)”, şi „Undeva, la ţară”.

Lucrate în complementarităţi de tehnici, tablourile polonului Iulian Dziubinski redimensionează fiinţa şi chiar identitatea umană, în verticalitatea amplă şi profund trăită a sacralităţii naturii. Construcţii coloristice simple, în care transparenţele discern şi decid dispunerile fiecărei compoziţii, dar şi o exprimare artistică plină de sinceritate, un fel de bucurie a respirării de frumos, deci de divin, fac din lucrările lui Iulian Dziubinski un reper sigur al reinventării artei plastice bucovinene, şi prin raportări, mai mult sau mai puţin conştiente, la naraţiunile cromatice ale pictorilor de odinioară, mai ales ale lui Vladimir Nichitovici şi ale lui Paul Verona.

O simbioză interesantă între peisagismul lui Nichitovici şi între floralul lui Verona descopăr în modul de a se exprima ca artist al lui Iulian Dziubinski, care s-a aflat pe sine nu din operele antecesorilor, ci din neostenita căutare a unui sens existenţial, care să-i ofere mult visatul punct de sprijin.

*

Întotdeauna m-a surprins opera pictorului Iulian Dziubinski prin forţa lăuntrică a culorilor şi, deci, prin complementaritatea ţipăt-bucurie.

Iulian Dziubinski e un freamăt necontenit, o vibraţie nepământească, dar care-şi află ancoră în culoare,

pentru a-şi cuvânta şi disperările, şi bucuriile, ambele conştientizate şi trăite din plin. Dincolo de culoare, e forma, e geometria zilei şi a lucrurilor – toate amprentate fidel pe sufletul lui, şi-abia după aceea reverberate prin culoare, dacă nu cumva culoarea e o şiroire discretă a sufletului dornic să se desluşească. Iulian Dziubinski e exponentul omului încercat de viaţă, care a izbutit să-şi identifice, în energiile lui secrete, toate dimensiunile îngereşti.

*

Iulian Dziubinski, pictorul din gruparea „Domino”, întemeiată împreună cu regretatul Tiberiu Cosovan și teribilul cioplitor al culorii, Iosif Csukat, înseamnă, în universul creației plastice sucevene, un mănunchi de lumină, din care și-a durat penelul și cu care s-a definit pe sine. În rest, adică dincolo de explozia de culoare, în care se desface lumina, există doar tăcerea, transformată delicat în sufletul unui om care respiră, absoarbe, trăiește sacralitatea împrejurului cu fiecare indivizibilitate a făpturii și sufletului său, Iulian Dziubinski pășind, parcă, pe lângă cuvinte și în afara lor, pentru că a obișnuit culorile să cânte și să se închine.

Fără îndoială, ziua de astăzi, în care Iulian Dziubinski își aniversează nașterea, învolburează și în mine nostalgii, uneori asemănătoare dezlănțuirilor cromatice care-i caracterizează opera plastică, dar îmi și umple sufletul de o bucurie mângâietoare, care se prelinge nu doar din retina care păstrează crâmpeie de viață, de creație și de întâmplări, ci și senzația unei verticalități demne,

dar discretă, care pare să facă parte din personalitatea pictorului astăzi sărbătorit.

Marius Costel EŞI

Un eveniment de excepţie în viaţa culturală a Sucevei, respectiv lansarea unei cărţi, şi ea de excepţie, „Coleg de generaţie”, de Marius Costel Eşi, a trezit la viaţă densă şi profundă Observatorul Astronomic din Suceava, pur şi simplu luat cu asalt de universitari, profesori gimnaziali, studenţi şi niscaiva plebe creatoare, într-un amalgam scriitoricesc, actoricesc şi folcloric amuzant. Ambient remarcabil, înviorat de acordurile clasice ale chitarei lui Cosmin Mariciuc, de la Colegiul Naţional de Arte „Ciprian Porumbescu” din Suceava şi o ipostază surprinzătoare, adică intimă şi luminoasă, din partea exponenţilor sistemului educaţional local, care percep, în rândurile aşternute în pagini (admirabila şi

sugestiva copertă: Narcisa Eşi), o ciudată frescă a năzuinţelor lor, amintind mângâietor de sugestia „Cina cea de Taină”, din vremurile iluminării spiritului uman.

Moderator al evenimentului, o studentă „la litere” emoţionată şi emoţionantă, Andreea Sava, iar la prezidiul ştiinţific, împovărat de titluri academice care le glorifică îndreptăţit cariera, doamna Nadia Serdenciuc şi domnul Corvin Bejenariu, flancându-l pe dezinvoltul scriitor de subtilă profunzime Marius Costel Eşi, dornean prin naştere, ieşean prin genealogia dezvăluită de nume, scriitor român autentic, prin ceea ce scrie. Mie mi-a plăcut, în mod deosebit, prezentarea cărţii, din perspective scriitoriceşti, nu academice, săvârşită de Nadia Serdenciuc, pariind cu Eugen Prodan că Nadia Serdenciuc scrie, în taină, poezie şi proză. Scurtă, din pricina veşnicei neîncrederi în sine pe care o cauzează şi talentul, şi erudiţia. Între discursuri, folk şi covere neunitare, apoi, în două reprize de câte cinci, lecturi din carte, făcute inspirat şi cu o firească exaltare de către tânărul autor, care, fără premeditare, mi-a adus aminte de un personaj al lui Vajda, care deschidea o fereastră, spre o piaţă aglomerată, şi striga: Oameni, vă iubesc!

Ascultând cu atenţie, am înţeles, înainte de a citi cartea şi cu ochii mei, că proza lui Eşi are, dincolo de construcţiile alegorice directe sau indirecte, ceva din subtilitatea teatrului lui Lucian Blaga, în care nu personaje, ci idei se confruntă prin dialog; un eu tridimensional, suprapus peste aparentul binom autor-personaj, pe fundalul „Cinei celei de Taină” pe care o reprezintă sistemul educaţional românesc, „profesorul

de” sau „profesorul de” încifrând, cu sugestia caricaturală a numelor, o largă paletă existenţială, în care scapără rar, dar puternic spiritul dascălului, al iniţiatorului, al şlefuitorului de destine. Iar problema centrală a educaţiei, după cum o sugerează discret Marius Costel Eşi, o reprezintă, de fapt, dizolvarea, fărâmiţarea şi presurarea iniţiatorului în profesori, în identităţi ciudate, în roboţi educaţionali înstrăinaţi tridimensional peste perspectiva plată a platitudinii tragicomice.

Nu intenţionez să mă transform într-un recenzent, acum, până nu citesc cu sufletul meu cartea, aşa că revin la misia mea de fotoreporter, dar nu înainte de a sublinia răspicat: sâmbătă, 31 martie 2018, la Suceava, un prozator înnăscut, Marius Costel Eşi, şi-a vestit intrarea în lumea creaţiei, acolo unde va fi „Coleg de generaţie” cu toţi idolii vieţii sale de până acum.

Menachem M. FALEK

La Ierusalim, am un prieten. Se numeşte Menachem Falek, dar eu îi spun Mena. E poet, prozator, publicist, eseist şi traducător. E om. Un om pe care ştiu că îl cunosc dintotdeauna.

Mena Falek are funcţii importante în comunitatea profesională a scriitorilor hebrei (Preşedintele Asociaţiei din Ierusalim şi Vicepreşedintele Asociaţiei Scriitorilor Hebrei din Israel – cum se numeşte Uniunea Scriitorilor la ei), dar prietenia dintre noi ţine de altceva, de truda comună pentru promovarea literaturii bucovinene în Israel şi a literaturii hebraice în Bucovina. Lucrăm, împreună, şi alte cărţi, nu doar antologii sau cărţi de autor (cum a fost cazul regretatului ex-rădăuţean Dan Pagis).

Astăzi, Mena Falek mi-a trimis, în format electronic, revista literară MOZNAIM, întemeiată în 1926, avertizându-mă că, la pagina 34, apar două dintre cântecele mele, traduse de el în hebraică. Nu sunt primul poet bucovinean tradus şi publicat de Menachem Falek în revistele literare din Israel.

*

Îl cunosc dintotdeauna şi tot de atunci sunt fascinat de universul liric al cărţilor lui, deşi preşedintele Societăţii Scriitorilor din Ierusalim şi vicepreşedinte al Societăţii Scriitorilor Evrei, prietenul şi fratele meu Menachem Mordecay Falek, a scris şi cărţi de proză, inclusiv literatură pentru copii (deh, e şi el... bis-bunic!), dar şi traduceri importante ale operelor unor poeţi evrei cu rădăcini bucovinene (Dan Pagis s-a născut la Rădăuţi, iar Manfred Winckler în nordul huţul al Bucovinei) în limba română, el fiind, după cum singur o declară (mai ales cu fapta) preafericitul fiu al celor două patrii ale sale: Israel şi România, România şi Israel, ecumenul de

necontestat reprezentându-l poezia. Datorită acestei multiple vocaţii, mulţi poeţi contemporani din Ţara Sfântă au putut călători şi în limba română, prezenţa lor în Bucovina, cu ocazia lansărilor antologiilor apărute în cadrul Festivalului „Naţiunea Poeţilor”, rămânând de neuitat şi pentru ei, care descoperea o ţară nespus de frumoasă şi un neam românesc admirabil, dar şi pentru noi, care desluşeam, în mod natural, frăţietatea indestructibilă din necuprinsul poeziei.

În timp, cunoscând bine poezia bucovinenilor, Menachem Falek a antologat poeme de Sofia Vicoveanca, Roman Istrati, Carmen Veronica Steiciuc, Constantin Severin, Alexandru Ovidiu Vintilă, Liviu Dorin Clement, Victor T. Rusu şi un altul, al cărui nume voit îmi scapă, în „Înger cu aripi de gheaţă”, carte apărută doar în limba ebraică şi care a beneficiat de lansări şi la Tel Aviv, şi la Ierusalim.

Astăzi, poetul Menachem M. Falek schimbă o filă din calendarul trupului. Nu şi al sufletului, care, aparţinând unui poet remarcabil, o să rămână veşnic tânăr. Iar eu profit de prilej ca să-l salut de aici, din nordul înzăpezit al Moldovei, şi să-i urez cu sufletul cele cu adevărat simţite.

*

În fiecare săptămână, măcar câte o dată, ieşim amândoi la gard şi stăm la taifas. Vorbim despre copii şi nepoţi, despre poeţi şi poezie. Între Ierusalim şi Suceava nu-i decât un şleau, pe care grăbesc, încărcate de ură şi de

dezbinare, mulţimile. Aşteptăm şi, când se face linişte, mai schimbăm câte o vorbă. Ba despre un poem al unui bucovinean, pe care Menachem Falek îl traduce în limba hebraică, ba despre un alt poem, al unui evreu, care se va publica în limba română. Ţin mult poeţii evrei, originari din România, să-şi publice opera şi în patria străbunilor lor, iar când e nevoie, dau şi eu o mână de ajutor. Ca între prieteni şi doar sub motivaţia prieteniei.

Poezia lui Menachem Falek încă mai musteşte de românism; de asta se adună, la Corlata, când se întâmplă să vină prin ţară, întreg satul şi îi aplaudă poemele cu entuziasm. Se regăsesc bieţii oameni în cântecele acelea ciudate, pe care Menachem le citeşte în hebraică, apoi le murmur eu în limba română – ca să nu iasă din cadenţă. Cadenţele diferă şi doar simţirile rămân dăinuitoare aidoma tăcerii, aidoma a ceea ce este mai presus de cuvinte.

Astăzi, Menachem Falek, poetul din Ierusalim, împlineşte un reper al tinereţii sale fără de bătrâneţe. S-a născut la Bistriţa, dincolo de munţi, şi am fost împreună, ca să-mi arate cum respira el, odinioară, lumina zilei. I-am văzut şi strămoşii, i-am ascultat cântând în sinagogă. Ne înfăşurau în cântece şi în prietenie. Între Ierusalim şi Suceava nu-i decât un şleau, pe care grăbesc aglomerat doar cei care nu pricep nimic. Le rămân urmele clipitei, pe care le spulberă prima rază şi prima boare, iar noi, eu şi prietenul meu, putem sta la taifas mai departe.

Când, în două naţiuni, se nasc oameni ursiţi să fie prieteni, ambele naţiuni au numai de câştigat. Poeţii Bucovinei sunt prezenţe în spaţiul cultural hebraic, iar cei

evrei, în spiritualitatea românească. Împreună formăm Naţiunea Poeţilor. Nu călătorim pe şleaurile aglomerate de ură şi dezbinare, ci doar prin tăcerea sacră a cerului, în care sufletele se îngemănează.

Sorin FILIP

De câtăva vreme, interpretul de folclor Sorin Filip este managerul Centrului Cultural „Bucovina". Ieri, a fost ziua lui de naştere, iar astăzi, înainte de repetiţiile cu „Cântecele solcanilor", ne-a invitat la o gustare şi la un păhărel dulce, şi-am mers cu drag de drag şi Zicălaşii, şi cei din Centrul Tradiţiilor Populare, şi frumoasele noastre colege din serviciul administrativ. Am mers cu drag de drag pentru că Sorin Filip nu ştiu ce a făcut sau ce a dres, dar a răspândit numai armonie în instituţia asta, atât de răvăşită şi de neliniştită, în ultimele decenii.

Cu sentimentul că merg la petrecerea unuia dintre copiii mei, am folosit liftul şi, împreună cu Adrian Pulpă şi Tiberiu Cosovan, am mers şi eu, în familia Centrului Cultural „Bucovina", ca să mă bucur de ea şi să-l îmbrăţişez pe Sorin. Ca niciodată, nu m-am mai uitat la nimeni

piezіş, dimpotrivă, am glumit, am pălăvrăgit cu toată lumea care mi-a ieşit în cale şi am făcut niscaiva fotografii. Iar când am dat de Sorin Filip, care avea să participe şi el la repetiţia Zicălaşilor, în loc să îi urez mulţi ani, cum îi şi doresc, i-am zis, aproape instinctual: Mulţumesc!

*

Cu bunul simț înnăscut care îl caracterizează, Sorin Filip, managerul Centrului Cultural „Bucovina” și, din punctul meu de vedere, cel mai bun diriguitor pe care l-a avut instituția vreodată, s-a sfiit să îmi ceară acceptul prieteniei pe net, deși, în viața de fiecare zi, suntem prieteni prieteni. Drept consecință, am aflat târziu că ieri a fost ziua lui de naștere și mă văd obligat să-i salut ivirea sub Soare cu întârziere.

Sorin Filip este, în melosul tradițional românesc, un interpret de folclor îndrăgit, cu calități vocale incontestabile și cu un repertoriu bine ales și ingenios revărsat, dinspre prezent, înspre rădăcinile ancestrale, în ciuda faptului că folosește adeseori cadențe naționale moderne și, desigur, modernizate. În fond, fiecare epocă are propria ei respirație. Este, ca om și ca artist, un sincer admirator al valorilor, deci are caracteristica fundamentală a unui bun promotor al culturii.

*

O familie de vis, o operă interpretativă demnă de luat în seamă, o vocație umană care îl poziționează drept cel mai bun manager pe care l-a avut, în cursul vremii,

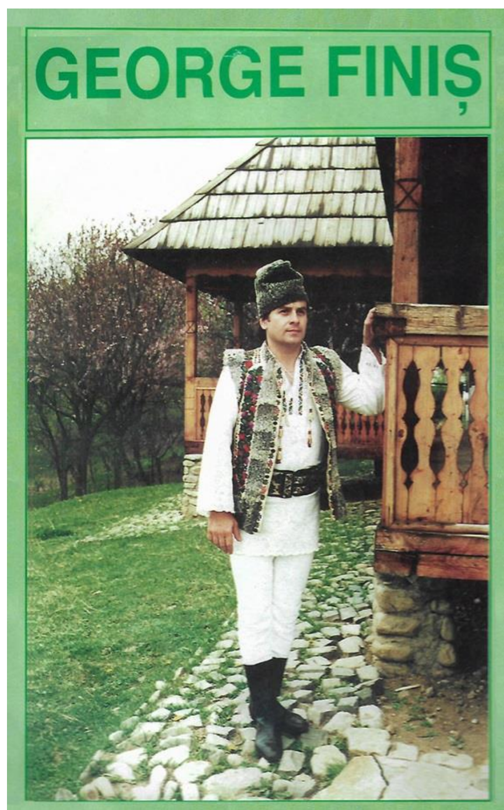
Centrul Cultural „Bucovina” și, mai ales, și corolar și cauză peste și pentru toate, un bun simț cum rar se mai poate întâlni, care îl definește pe Sorin Filip, conferindu-i o călduroasă unicitate. E atât de tânăr în împlinirile sale, încât pare răsfățat de ursitoare, care i-au pus pecete generoasă pe destin o stare de zâmbet neprefăcut, care-i înfrumusețează chipul și îi desăvârșește sufletul. Îl admir și îl prețuiesc în cunoștință de cauză, împrumutând, ori de câte ori am nevoie, din seninătatea lui, pe care o pot găsi și în cântecele bucovinene pe care le presură pe cer, dar și în fiecare gest de om drept, vertical și curat ca o rază de lumină. Și mai are Sorin Filip o netrucată solidaritate cu făptuirile culturale reale, și mai are și implicările ponderate, bine chibzuite, care amintesc de atingerea unei flori, care merită ocrotire, implicări pe care, la fel, am învățat să le prețuiesc drept ceea ce sunt.

*

Înzestrat de la natură cu glasul de tenor şi cu bunul simţ surâzător, care-mi amintesc de regretatul meu prieten Aurel Tudose, Sorin Filip a găsit punctul de sprijin, care să-i îngăduie mutarea universului, în soţia lui, Irina, care i-a dăruit trei copii, fiecare un alt luceafăr de ziuă, cel mai mare deja „năsturel”, adică elev al Liceului Militar din Câmpulung Moldovenesc. Cu responsabilitatea fericirii familiei pe deplin asumată şi asigurată, Sorin Filip s-a putut bucura şi de o impresionantă carieră profesională, fiind, rând pe rând, director al Ansamblului Artistic „Ciprian Porumbescu” şi manager al Centrului Cultural „Bucovina”, ba chiar cel mai bun manager din istoria Centrului, pentru că are înnăscută şi demnitatea do-

bândirii respectului, respectul fiind o consecinţă şi a dragostei, dar şi a respectului pe care îl datorezi şi îl acorzi celorlalţi. Dacă nu va uita de această condiţie esenţială, Sorin Filip va avea numai de câştigat şi se va impune în faţa tuturor aşa cum s-a impus în faţa mea, deşi eu rar mă am bine cu şefii, tocmai pentru faptul că întotdeauna spun ceea ce gândesc. Cu Sorin, această franceţe a funcţionat ca atare şi, drept consecinţă, băiatul acesta tânăr şi inimos nu doar că mi-a devenit prieten, dar beneficiază şi de întregul meu respect, statutul lui de cel mai bun manager fiind observat de fiul meu şi recunoscut, fără rezerve şi fără prefăcătorie, şi de mine. E drept că, în tentativa reuşită de a transforma Centrul Cultural „Bucovina" într-o familie, cântăreţul de folclor Sorin Filip a avut şi încă mai are de suferit, îmbogăţirea repertoriului şi a materialelor discografice desfăşurându-se mai lent, dar, vorba lui Alecu Hurmuzachi, din 1 ianuarie 1867, şi a lui Ion Grămadă, din 27 august 1917, „nimic nu contează în viaţa aceasta cât binele pe care-l faci altora; în rest, totul e colb şi cenuşă, pe care le spulberă vântul pustiei".

Gheorghe FINIŞ

O fotografie, rătăcită printr-un notes din tinereţe şi desprinsă dintre file aidoma unei frunze, mi-l readuce în memorie pe Gheorghe Finiş, la celălalt capăt al cântării, când, într-un spectacol cu Nicolae Glib, din Basarabia – alt admirabil interpret, spectacol susţinut pe scena Casei de Cultură din Suceava, feciorul din Botoşana aducea

pe scenă prospeţime şi un firesc al expresiei, al arhitecturii armonice – cum se zice printre savanţi, demn de toată admiraţia. De atunci şi până acum, multe, multe cântece au troienit şi peste Gheorghe Finiş, care nu mai este un flăcău dintr-un sat bucovinean, ci artist profesionist al Ansamblului „Ciprian Porumbescu” din Suceava.

*

M-a luat prin surprindere şi mi-a strâns sufletul în menghină neaşteptata veste că George Finiş a plecat pe Calea Cântecului, lăsându-ne nouă în dar Primăvara. El însuşi era Primăvară şi poate că ar fi trebuit să mai aştepte, timp de câteva zeci de primăveri, până când ne vom lepăda de toate măştile şi, mai ales, de cele ale vanităţii, ca să respirăm cântecul cu adevărat şi să ne mântuim cu puritatea melosului care veghează asupra spiritualităţii mileniilor neamului nostru. George înţelege ce spun, pentru că era împătimit şi de istorie, istoria fiind pentru noi brazda din care răsare, creşte şi înfloreşte Cântecul.

Îi ştiu parcursul acesta pământesc încă din tinereţea noastră, când descopeream în muzica lui George Finiş un alean, un „dorurile mă omoară, / dar nu prea le bag în seamă” şi râdeam împreună, uneori, pe seama acestei atât de exact descrise exponenţialităţi bucovinene. Noi, îmi place să cred, eram altfel, aveam crezul nostru şi, fiecare în felul său, ne-am depăşit condiţia, deşi familia, şi pentru unul, şi pentru celălalt, însemna şi condiţie existenţială, şi împlinire, şi fericire. I-am trăit cu nesaţ fiecare nouă apariţie discografică, pentru că în discul de

vinilin intervenea taina şi tăinuirea, intervenea arcana misterioasă a repoziţionării artistului în universul de dincolo de vremelnicie.

Despre George Finiş nu pot vorbi la trecut, pentru că el există şi va exista de-a pururi. E suficient să ridicăm privirile şi, dacă vreţi, sufletele spre Calea Cântecului şi îl vom reîntâlni ori de câte ori vom avea nevoie de el sau de Primăvară. Pentru că şi cântecul neamului nostru înseamnă o necontenită renaştere şi primenire; pentru că şi cântecul neamului nostru este primăvară, dar o primăvară care se poate auzi numai cu sufletul.

Este drept că, în ultimii ani, şi Gheorghe Finiş suferea, dar suferea pentru soarta cântecului, pe care o şubrezise şi statalitatea, dar o şubreziseră şi o bună parte dintre noi, cei care am uitat adevărul şi sensul închinărilor. Trupul, care l-a trădat acum, nu avea cusururi, dar sufletul lui George Finiş căuta şi tot căuta lecuirile care să îi aducă amăgirile care dau putere de viaţă: speranţele. Speranţele în ce? Nu mai avea decât certitudinea dragostei familiei sale şi a dragostei pruncuţului care urmează să vină în familia lui, dar care pruncuţ îşi va zări şi cunoaşte bunicul doar pe Calea Cântecului.

Ştiu suferinţa celor care înseamnă sufletul lui George Finiş, dar ei, şi mai ales fata şi nepoţii, au datoria să-şi şteargă lacrimile şi să păstreze neprihănită Calea Cântecului, pe care, în dimineaţa zilei de 17 aprilie 2021, a păşit George Finiş pentru a rămâne un veşnic biruitor.

La revedere, George Finiş, din universul nemuritor al cântecelor tale!

Sofia Katharina FUCHS

Mühldorfer
wochenblatt

21. Nr / 40. Jahrgang
Mittwoch, 20. Mai 2020
Tel. 08631/3616-0 | Vereint mit dem Blickpunkt-Anzeiger

Heute im Wochenblatt

Meine Woche
Jetzt holen wir uns die Biergärten zurück
S. 2

Wegen 45 Euro
Fahrgäste prügeln und treten Taxifahrer
S. 5

Ich habe um mein

În vara anului 1998, m-a căutat o nemţoaică, pe nume Sofia Katharina Fuchs, care dorea să scoată o carte despre viaţa ei, o spovedanie, dar şi un ţipăt de protest faţă de decadenţa uluitoare a civilizaţiei umane, căreia îi fusese victimă, o victimă a istoriei. Am ascultat-o, mai întâi, din politeţe, apoi, stârnit nu doar de subiect, ci şi de frumuseţea oralităţii narative a nemţoaicei de la Lichtenberg, i-am pus în mână un reportofon şi câteva casete, rugând-o să povestească în tihnă şi după cum îi vine, fără premeditări scriitoriceşti, povestea vieţii ei. Primeam câte o casetă în fiecare dimineaţă şi, ascultând-o, notam frază cu frază, fără intervenţii, ca să văd la urmă ce iese. Casetele cu gânduri intime, retrăite în intimitate, erau cutremurătoare. Mi-aduc aminte de una, în care începea cu

voce domoală: „Întotdeauna am spus: (o pauză ca un stins al glasului, apoi disperat, ca un strigăt) Doamne, dacă există vreun păcat din al şaptelea neam, dă-mi-l mie (iar pauză şi din tăcere abia se înfiripa rugămintea şoptită)... dar nu-mi lua copiii nici unul!”.

Când am terminat de cules şi am citit dactilograma, am înţeles că trebuie doar să selectez din fragmentele de text câte un titlu de capitol, naraţiunea orală a doamnei Sofia Katharina Fuchs având o naturaleţe artistică, în sinceritatea ei, pe care nu aveam voie să o alterez, prin repovestire. Şi nu m-am înşelat, pentru că o cărţulie de doar 112 pagini, a ajuns atât de cunoscută, încât un mare regizor evreu din America a pus pe cineva să mă contacteze, ca să întrebe dacă sunt de acord cu o posibilă ecranizare. Am răspuns că „Mireasa tiranilor” nu este cartea mea, ci a doamnei Sofia Katharina Funchs, şi că eu nu am fost nimic altceva decât un redactor de carte, care şi-a făcut onest datoria. Nu ştiu ce s-a mai întâmplat după aceea, nu ştiu ce se va întâmpla. Dar primesc, astăzi, un pachet din Germania, care conţine întreaga arhivă a Sofiei Katharina Fuchs, inclusiv acte şi fotografii sau scrisori primite de la universitari germani sau de la martiri ai decadenţei civilizaţiei umane din întreaga lume. Primesc şi multe ziare germane, în care nemţoaica noastră din Germania nu uită vreodată să se mândrească cu România şi cu dragostea ei neostoită faţă de tot ce este românesc. Spaţii serioase îi sunt puse la dispoziţie, iar coperta cărţii „Mireasa tiranilor” apare adesea mult mai colorată şi mai strălucitoare, faţă de cum mi-o lucrase cândva Rose Iftode, într-o vreme în care nu existau atâtea programe de conceput grafică pe calculator. Cât despre

nemţoaica noastră din Germania, la 88 de ani, nici mă-car „Corona" nu a putut să o învingă.

Şi cred că, folosind aceste moduri de receptare a cărţii, dar fără a-i altera conţinutul, ar trebui să lucrez o ediţie revizuită a cărţii doamnei Sofia Katharina Fuchs, o ediţie cu postfaţă multiplă, care să consacre şi statutul real de ambasador al românismului în Germania, pe care şi l-a asumat incredibila eroină, care a văzut lumina zilei în Bucovina. Dar, înainte de toate, trebuie să cercetez şi să clasific fiecare mărturie, inclusiv cele fotografie, din care scrutează sceptice spre viitor mama Sofiei Katharina şi sora ei, Erika.

George GAVRILEAN

Plecase. Habar nu aveam unde şi de ce plecase – poate că zugrăvea încă o biserică sau poate că îşi vernisa o nouă expoziţie de caricatură sau de pictură, pentru că era un artist desăvârşit şi în plastică, şi în poezie. Îi rămăseseră doar poemele, frumos stivuite, volum cu volum, pe masă, de parcă ar fi uitat să le încredinţeze memoriei, şi

atunci le-am luat şi le-am aşternut în paginile unei antologii de autor, pe care o am şi eu în bibliotecă şi pe care o mai răsfoiesc uneori, mai ales atunci când mi se face dor de prietenul tinereţii mele, împreună cu care desfăceam în dinţi nişte vodci glazurate, în vreme ce scriam, umăr lângă umăr, poeme care să şi vizualizeze, să şi cânte.

Plecase, dar iată că, astăzi, l-am reîntâlnit în Gura Humorului şi tare m-am mai bucurat. Ne-am salutat discret, sânge cu sânge, scrâşnet cu scrâşnet, şi ne-am bucurat de revedere.

Carmel GEORGESCU

E un băiat tânăr, care astăzi, 26 ianuarie 2016, împlineşte nu ştiu câţi ani. L-a descoperit PIM şi, când mi l-a prezentat, ştiam că îl cunosc dintotdeauna. Normal, doar i-am găsit bunicul printre răniţii asediului Lembergului din iulie 1916. Se apucase de pictură, pentru că nu-i plăcuse expoziţia unui oarecare sucevean cu notorietate şi, în scurtă vreme, avea deschisă o expoziţie permanentă, cu vânzare, în Botoşani şi o alta, similară, la Ierusalim. În Suceava încă nu expusese, decât în expoziţii de grup, şi l-am invitat, la sărbătorirea poetului Ion Beldeanu, să expună câteva lucrări. Cânta fiul meu, Andi, care a recunos-

cut în pictura lui Carmel esenţa nonconvenţionalului educat şi disciplinat, care caracterizează muzica rock. Şi, astfel, Carmel Georgescu se alăturase lui Radu Bercea între preferaţii lui Andi Drăguşanul, pentru expresia rock a plasticii celor doi bucovineni. Unul dintre tablourile lui Carmel Georgescu, de atunci, avea să devină şi coperta cărţii „Etnii bucovinene", de Dimitrie Dan.

Pe atunci, când Carmel Georgescu lua şi premiul „Pictorul Anului", s-a întâmplat să se desfiinţeze firma la care lucra, el fiind specialist în tehnică. A încercat să-şi găsească un loc al supravieţuirii în mândra Bucovină, dar nicăieri nu mai era nevoie de el (în sistemul culturii, nu are ce căuta: e creator înnăscut, nu-i lipitor de afişe într-un partid şi nici nepot al vreunui vremelnic potentat), aşa că şi-a luat lumea în cap. Şi a ajuns în Germania, unde şi-a găsit şi o slujbă demnă, dar a şi continuat să picteze. Şi să expună. E atât de înzestrat, încât am avut un adevărat şoc, atunci când i-am văzut autoportretul de mai jos, pe care desigur că l-am piratat. În Germania, Carmel Georgescu va face carieră ca artist plastic, iar dacă Europa va ajunge să-l preţuiască la adevărata lui valoare, apoi e sigur că şi mofturoasa Suceavă se va mândri cu el. În fond, e tradiţional: nu-i oferim creatorului nimic, dar straşnic ne mai fudulim cu el, atunci când creatorul respectiv probează, în lumea largă, o exhaustivă exponenţialitate, în care încap, în egală măsură, şi luminile Sucevei, dar şi bicisnicia ei.

Când l-am cunoscut, Carmel Georgescu practica un modernism copleşitor, dominat de vibraţia luminii şi a componentelor ei, culorilor. Forţă, senzaţie de năvalnic,

de descătuşare. Apoi, în vibraţia aceasta cosmică au apărut contururile vagi, aidoma unei tentaţii spre academism a unui revoluţionar în pictură (tabloul din fotografia pe care am folosit-o pentru coperta cărţii lui Dimitrie Dan este exponenţial pentru acea fază a artei lui) şi iată că, mai nou, fără să abandoneze nimic din monumentalismul (suprapunerile de pastă dau această dimensiune) modernismului său, Carmel Georgescu ia exact atât cât trebuie din academism şi îşi subliniază, decisiv, identitatea artistică.

Sunt tare mândru de tine, băiatule, şi-ţi aştept biruinţa asupra viitorului cu atâta încredere, încât azi, 26 ianuarie 2016, în ziua în care te-ai născut, nu-ţi urez decât ceea ce vei izbuti: Operă temeinică şi durabilă, Carmel Georgescu!

*

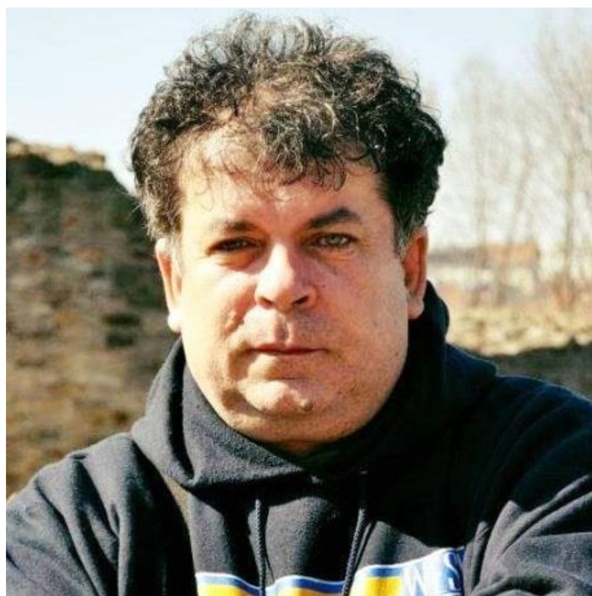
Pentru că îi cunosc bine evoluţia şi pentru că a izbutit să-mi întreacă şi cele mai optimiste aşteptări, obligându-mă să constat că în opera lui plastică pulsează un licăr de geniu, am hotărât să nu-l scap din mână pe pictorul Carmel Georgescu, împlinit în Germania, pentru că în Bucovina, deşi specialist în informatică, deşi creator de primă mână, nu găsea un loc de muncă. Intenţionez să-i păstrez vii, cu încrâncenare, rădăcinile lui rădăuţene. Şi nu îmi va fi greu, pentru că am onoarea de a-i fi şi de a-mi fi prieten. Dar trebuie să rămână în Occident, măcar încă zece ani, până se vor convinge tot mai mulţi europeni că pictorul Carmel Georgescu, cel care izbuteşte să zugrăvească aidoma şi lacrima de pe faţa unei fetiţe, dar

şi expresia aceea dezarmantă de inocenţă îndurerată, în ciuda faptului că pictează modern, aproape sculptural pentru a se rosti nu prin simboluri, ci prin semnificaţii, este un licăr de geniu al spaţiului plastic european şi, cu atât mai mult, al celui românesc.

Ca să nu-l scap din mână (nu a mea, ci a memoriei şi a mărturisirii), i-am cerut lui Carmel Georgescu fotografii ale lucrărilor lui, pe care să le folosesc pentru copertele unor cărţi, care se vor lansa în august, la „Naţiunea Poeţilor". Mi le-a trimis imediat şi rostul lor s-a împlinit.

Stăpânind, pe deplin, meşteşugul şi având viziune amplă şi dinamică, pictorul Carmel Georgescu înseamnă un licăr de geniu, desprins din vetrele în spuză ale Bucovinei şi luminând undeva, departe. Eu încă mai desluşesc imensul gol în spuza din care a ţâşnit licărul şi, tocmai de aceea, din când în când, mi se încredinţează lumină.

Gabriel GHINCEA

Sărbătoritul exponențial al acestei zile, din lista mea de prieteni, este ziaristul Gabriel Ghincea, cândva truditor prin media bucureșteană, dar stabilit, de multă vreme, la Suceava, târgușor și județ în care aglomerația de prostie, trufie și slugărnicie publică l-a făcut să se retragă, pas cu pas, ca de pe un câmp de luptă, din jurnalism. Gabi Ghincea, un rasat al anchetei și al scrisului, cu un mare și onest respect pentru exponenții adevărați ai gazetăriei bucovinene, în ciuda deplinului său profesionalism sau poate că doar de aceea, înseamnă un reper indiscutabil al istoriei jurnalismului democratic bucovinean, bucovinismul nefiind o desprindere genetică, ci o trăire,

în deplină cunoștință de cauză, a unei spiritualități. Nu am lucrat niciodată împreună, dar îi cunosc bine activitatea publicistică și, tocmai de aceea, îl respect și prețuiesc.

Mihaela GRĂDINARIU

Trupul meu, închisoare și rai,
Îngeri mîndri mă-mbracă mireasă,
Pentru nunta-ntr-al cărei alai
Doar poeme și lamii se-ndeasă,

Trupul tău, o biserică-n cer,
Răsturnată pe-o parte și oarbă,
Sfinții triști, cu toiege de fier,
Caută nume pierdute prin iarbă.

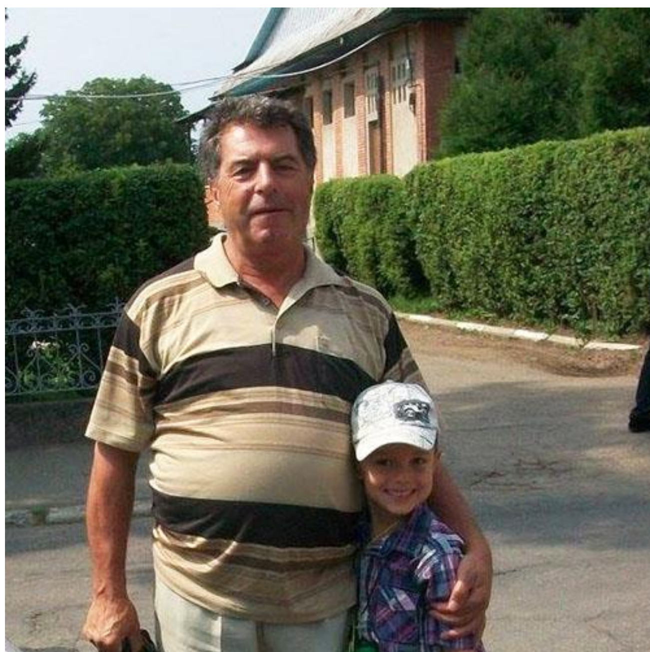
Între noi, numai umbre și sfori,
Primeniri de balauri în ape,
Cu o umbră de vis mă dobori
Într-o umbră ce nu mă încape,

Strîmtorați alb de fumul de nard,
Printre ruguri cu vorbe și săbii,
Două trupuri în candelă ard,
Între noi, scufundate corăbii...

Pe tărâmul sacru al creației, niciodată populat cu impostori, Mihaela Grădinariu are propriul Eden, vegheat de aura cosmică a poeziei adevărate și întregit, într-o peisagistică pururi proaspătă și primenită de celelalte vocații, care țin de arta plastică, de exegeza critică și, deși în-

că nemărturisită, de cea narativă, a prozei cu sens și semnificație. Se pare că i-a fost ursit, în acest astăzi de odinioară, să știe păși într-o anume cosmicitate, în care creștinismul primelor veacuri încă risipește lumină, și să culeagă roua iluminărilor, dacă nu cumva roua aceasta i se prelinge pe degete, dinspre suflet și minte, prin concretețea derutantă a cuvintelor, care-și caută calea spre inefabil, atunci când poemele, vorba regretatului Mircea Motrici, își caută poetul. Iar poemele Mihaelei Grădinariu, pe care le-am trăit întotdeauna cu încântare, vizualizează și cântă, devenind concretețea deplină a celor trei dimensiuni prin care ni se arată, clipă de clipă, dumnezeirea. Tocmai de aceea profit de prilej ca să mărturisesc bucuria cu care oameni și opere, precum Mihaela Grădinariu, izbutesc să-mi înfășoare sufletul în mângâietoarea intimitate a respirațiilor surprinzătoare ale durabilității.

Mihai GRAMATICU

Născut, sub un nume predestinat cărții, la Deleni, în județul Vaslui, domnul profesor Mihai Gramaticu, de la Facultatea de Inginerie Mecanică a Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava (și ca student, și ca dascăl, și pentru totdeauna), înseamnă o prezență vie și în istoria culturală, nu doar în cea academică, a orașului care l-a adoptat fără rezerve, încurajându-i arderile întru a fi și a se afla. L-am admirat, întotdeauna, pentru nonconformismul existențial, uneori umbrit de o lăuntrică nostalgie, și am văzut în domnia sa un important personaj al urbei în

care și mie mi-a fost dat să mă caut. Nu știu dacă ne-am cunoscut sau nu, dar l-am considerat, întotdeauna, un prieten, pentru că înseamnă un reper intim al acestui timp și al acestui spațiu.

Radu IAŢCU

Cel mai surprinzător, prin risipa de spirit și de imaginație, dintre toți artiștii plastici bucovineni, este, fără nici un dubiu, caricaturistul, pictorul și arhitectul Radu Iațcu, născut, într-un mereu repetabil astăzi, 5 aprilie, în Ipoteștii de lângă Suceava, dar rătăcitor prin lume și cu o biografie creatoare încetățenită și în Franța, unde a expus caricatură și pictură, soldate cu cronici elogioase prin publicațiile cu mare tiraj din țara lui de pasageră

adopție. Mai nou, din câte știu eu, Radu Iațcu cochetează și cu Italia, dar identitățile lui europene nu-l vor deposeda, vreodată, de cea înnăscută de ipoteștean.

În caricatură, Radu Iațcu este un grafician al hohotului gândirii, sugestiile lui satirice înfățișând „lăuntruri” intelectuale și sufletești, deci afișări caraghioase de gomoase eu-uri contemporane. În pictură, mizează pe șocul culorilor, în caligrafii cromatice dezinvolte și de o altfel de modernitate decât cea îndeobște consacrată. Îi cunosc mai puțin lucrările arhitecturale – îi știu doar minunatele mozaicuri – dar e de presupus că și în exploatarea verticalităților, inclusiv ale celor care stabilesc definitoriile contururi ale vieții, Radu Iațcu rămâne același risipitor de imaginație, pe care îl știu dintotdeauna.

*

Nu cred că a mai existat, printre personajele omenirii, unul care să-i semene artistului ipoteştean Radu Iaţcu, boem pe care viaţa îl răsfaţă, pentru că şi el o tratează cu aceeaşi măsură. Afirmat ca grafician satiric, apoi ca pictor şi, mai nou, ca arhitect francez, Radu Iaţcu, precum se zicea şi despre Vasile Alecsandri, s-a născut în România, dar s-a format francez. Vine des în ţară, când nu te aştepţi, ca să-şi descarce sufletul de taine şi de împliniri. Povesteşte amuzat şi amuzant, te domină prin şarm şi inteligenţă, dar şi prin rasa de artist înnăscut şi nu făcut.

Radu Iaţcu s-a născut libertate şi nici nu poate trăi altceva. De asta a ales şi l-a ales arta, ca tridimensio-

nalitate a spiritului, ca să-şi exprime spaţialităţile cărora le-a fost ursit. Acolo, în dezlănţuit şi în lumină, Radu Iaţcu clocoteşte intens, fără să-i pese de urmele abandonate pe ierburile din toate cele patru zări ale lumii.

Doru HALIP

Artist desăvârşit, ba pictor, ba sculptor, ba poet, ba muzician, în ciuda faptului că se foloseşte doar de aparate de fotografiat, Doru Halip înseamnă şi o parte din duioşia rar zăribilă a sufletului meu, adeseori... postată, cu semnătura artistului, şi în paginile acestui blog.

Era un copilandru, când l-am cuoscut, în redacţia splendidului ziar „NordPress", al fraţilor Ghiţă, Vasilică şi Ionică Iftode**,** dar clocotea de neastâmpăr creator aşa cum numai izvoarele de munte o pot face, de o prospeţime a imaginaţiei şi de o puritate a trăirilor unice în felul lor.

I se citeau, şi încă i se mai citesc, pe chip atât de limpede aceste două trăsături, încât Florin Piersic, jignit în paginile „NordPress”, înainte ca ziarul să fi fost cumpărat de fraţii Iftode, nu a avut inimă să nu se lase fotografiat şi răs-fotografiat de Doru Halip, când înlăcrimat de amintiri, când descurajat de „democraţia” românească, dar mereu profund, interiorizat adică în trăiri pe care nu le mai arătase nimănui.

Puteţi vedea fotografiile acelea, pe site-ul meu, ilustrând episoadele din „Piersicii Bucovinei”.

Doru Halip era şi a rămas o rază de lumină, aidoma celei furişate, printre scânduri, în vechile gospodării ţărăneşti, doar pentru a desluşi fărâme de fabulos. Avea, şi le va avea veşnic, şi aptitudini de mare portretist, care ştie, aproape atavic, să-şi valorifice formidabila intuiţie de vânător de stări sufleteşti. Era, care va să zică, un artist autentic, aşa că, încă de pe atunci, puneam să-i fie semnate lucrările, chestie care nu i se mai întâmplase.

Respectându-ne, s-a durat, în noi şi între noi, o prietenie care mă onorează. În fond, e minunat să fii prieten şi cu un înger de om. Aceste rânduri răzleţe, dar duioase, au fost provocate de faptul că, peste mai puţin de un ceas şi jumătate, joi, 1 august, Doru Halip îşi sărbătoreşte naşterea.

Lucian HARŞOVSCHI

Lucian Harşovschi, viceprimar al Sucevei, este un om tânăr, care şi-a început înţelept cariera politică, prin iniţieri în administraţie, săvârşite după moda austriacă de odinioară, când nu aveai voie să candidezi, fără să te fi pregătit şi calificat, mai întâi, pentru domeniul în care visai să te realizezi. Iar Lucian Harşovschi, care, în al doilea mandat de viceprimar, acceptă şi îşi asumă atribuţiuni din ce în ce mai grele şi mai dificile, practic îşi şlefuieşte şi defineşte potenţialul, nu neapărat pentru o carieră viitoare, ci poate că mai curând pentru sine, pentru a se simţi bine între semeni, fiindu-le de folos. Dar, oricum ar fi, tinereţea trăită cu folos îi va fi întotdeauna de ajutor.

Almir HASANBEGOVIĆ

Într-un azi de adineauri, a văzut lumina zilei, în Zenica, din Federaţia Bosnia şi Herţegovina, un flăcău cu sufletul categorică şi definitivă „Odă a bucuriei”, pe nume Almir Hasanbegović, unul dintre cei mai frumoşi muzicieni rock din lume, pe care am avut bucuria de a-l cunoaşte în 23 august 2012 şi de a-l revedea în 21 august 2015, în şanţul de apărare a Festivalului „Bucovina Rock Castle”. Scriam, atunci, în 2015, despre sărbătoritul zilei de astăzi: „Nu am întâlnit, printre muzicieni, oameni mai spirituali decât cei de la „Dubioza Kolektiv”. Ambii solişti îmi sunt prieteni de durată (Petar e fiul meu, pentru că taică-său e sosia mea: se speriase, acum doi ani, când a dat cu ochii de mine, surprins de faptul că-l găsea, aici, pe tatăl de acasă), dar Almir, fire năvalnică şi generoasă, un alt descheiat la suflet (pe lângă Florin Piersic), e bucu-

ria mea, la fiecare reîntâlnire, copleşindu-mă cu ghiduşii, pe care aparatul de fotografiat rar le ratează”.

În 23 august 2012, Dubioza Kolektiv a cântat împreună cu trupele româneşti Speak Floyd, Okra, Alternativ Quartet, Chilli Familli şi Travka. În 21 august 2015, Dubioza Kolektiv a cântat, la închidere, în aceeaşi seară cu trupele Basska, Travka, Luna Amară şi Zdob şi Zdub. După aceea, nu ne-am mai putut permite să-i aducem, pentru că trupa devenise una de mare succes în întreaga Europă şi, cum aparţineau unei mari case de producţie, nici ei nu mai puteau negocia favoruri pentru Suceava şi nici noi nu ne mai puteam permite, cu un buget veşnic prea mic, să aducem şi pentru a treia oară Dubioza Kolektiv, la Bucovina Rock Castle, dar am rămas apropiaţi şi încă ne bucurăm împreună şi pentru izbânzile lor, şi pentru cele ale noastre. Cu sentimente frăţeşti, cu solidaritate de neam distinct şi inconfundabil, cel al muzicii rock.

Dar astăzi, undeva, la Stara Zenica, în Federaţia Bosnia şi Herzegovina, în miezul unui peisaj muntenesc aproape identic celui bucovinean şi cu obiceiuri lumeşti asemănătoare, fratele nostru Almir Hasanbegović îşi sărbătoreşte ziua de naştere, aşa că ne teleportăm sufletele în preajma lui, ca să-l răpim, dimpreună cu toţi petrecăreţii, şi să-l aducem la Suceava, în şanţul care, odinioară, apăra Cetatea Sucevei, iar de o vreme apără doar Bucovina Rock Castle. Astăzi, în casa mea, va cânta numai Dubioza Kolektiv, pe toată durata cât voi scrie ce am de scris.

Emil HAVRILIUC

Remarcabil compozitor de romanțe și un muzician complex, care a lăsat amprente durabile pe arta suceveană a spectacolului, Emil Havriliuc a încântat, de curând, Suceava prin minunata reluare a operetei „Crai nou”, pe care o presoară, din când în când, pe cerul senin al memoriei românești. În urmă cu vreo câțiva anișori, de Paște, Emil Havriliuc făcuse și incredibilul concert cu instrumente tradiționale din lemn, sub impresia poemului „Se naște Dumnezeu”, de Vasile Gherasim, concert care pornea de la sunetul din ce în ce mai aglomerat al toacei, urca, prin doina lui Silvestru Lungoci, spre esența expresivității sublime a spiritului românesc, „Balada” lui Ciprian Porumbescu, apoi, iarăși, prin doina lui Lungoci și

prin ritmicități de toacă, deschidea calea spre consacrarea în veșnicie a destinului neamului nostru.

Autor de creații muzicale, de creații scenice și de cărți, om de o noblețe inconfundabilă, Emil Havriliuc înseamnă o personalitate unică a Bucovinei, care face parte din însăși ființa noastră spirituală.

Gabriela HAVRILIUC

Gabi Havriliuc, una dintre colegele noastre de la Centrul Cultural „Bucovina”, e un zvâcnet continuu, un freamăt de dinamism şi de hărnicie, adică o parte din discreţia din culisele culturii sucevene, care-i asigură acestei culturi elemente de siguranţă, de năzuire şi de confort. Iubeşte atât de vibrant ceea ce şi prin truda ei se înfăptuieşte, încât, şi în zilele libere, e prezentă la mani-

festările care-i sunt pe plac, căutându-şi un loc discret în public, cu care, de altfel, se şi identifică.

Gabi Havriliuc este atât de împătimită de frumuseţea actului creator, încât devine, subconştient, o trăsătură a tuturor dumnezeieştilor întâmplări care ţin de artă. Cu statul de salariat, Gabi este mai mult decât atât, prin pasiune, printr-o nestăvilită sete a sufletului şi a minţii şi printr-o solidaritate aproape mămoasă cu întâmplările cu adevărat vii ale Sucevei.

*

Gabriela Havriliuc este colega noastră, a celor de la Centrul Cultural „Bucovina”; colega și prietena fiecăruia dintre noi, pentru că s-a născut cu un suflet luminos și cu o fire dinamică, iar aptitudinile implicării firești întru slujirea culturii nu pot fi vreodată nereceptate. S-a născut în celebrul neam al muzicienilor Havriliuc din Siminicea, dar are propria ei personalitate, o personalitate distinctă, deci inconfunabilă, în care valorile umane primează și definesc, semnifică și ierarhizează.

Gabriela Havriliuc, Gabi de la Centrul Cultural „Bucovina”, e o zi de primăvară, care împrospătează cerul și pământul cu o cumsecădenie și cu o generozitate netrucate, ci respirate odată cu viața, de care se bucură cu aceeași dezarmantă seninătate. Gabi este un model de echilibru, de la care ne inspirăm și împărtășim, ori de câte ori ne zburătăcesc vremuirile.

*

Dimineaţă, când încă mai documentam povestea satului în care colega mea, Gabriela Havriliuc, îşi are rădăcinile, mi-am propus ca, imediat ce termin hronicul Siminicei, să scriu despre ea. Mai târziu, pe când discutam telefonic cu domnul Preşedinte Gheorghe Flutur despre posibilitatea de a face sau nu, la sfârşit de iulie, Bucovina Acoustic Park la Vatra Dornei, iar mi-am propus să scriu despre colega mea de festivaluri, Gabriela Havriliuc, care, astăzi, întinereşte cu un an – şi nu-i o gratuitate ceea ce am spus, pentru că am întâlnit-o ieri şi am constat direct că aşa este. Iar acum, când în sfârşit am găsit răgazul de după Mihalcea – sat care mi-i drag, deşi nu l-am văzut vreodată, pentru faptul că Bogdan al III-lea ameninţase Bistriţa cu represalii militare, dacă nu-i face dreptate „omului şi iobagului nostru, Matei din Mihalcea", nu mai ştiu ce să scriu despre „omul şi iobagul nostru", al celor de la Centrul Cultural „Bucovina", Gabi, prieten care îmi reaminteşte şi de cele două condiţii fundamentale ale vremurilor voievodale, „slujba şi credinţa", care fac parte din firea înnăscută a Gabrielei Havriliuc, atunci când vine vorba de implicarea într-o manifestare culturală sau alta. Iar dacă nu ştiu ce să mai spun, îmi aflu scăparea, tot în trecut, într-o formulă secretă a lui Vlad Ţepeş, de care mă tot folosesc de ceva vreme încoacece: La mulţi ani, Gabi Havriliuc, şi dumnezeu să ni te ţie numai întru bucurie!

Constantin HORBOVANU

Dincolo de aparenţele acestei lumi, oarecum triumfală, există micimea fiinţei umane, adică o zbatere existenţială ciudată şi, oficial, refuzată, caracterizată, în primul rând, de suficienţă, de resemnare, de licăriri fărâmiţate de bucurie şi de o dezlănţuire năucitoare de efemeritate. Lumea aceasta, pe care o dosim, cu tenacitate, în subconştient (nici măcar în intimitatea sufletului nostru nu ne-o asumăm) este o zbatere neglorioasă, în care zâm-

betul, dar şi omenescul, în general, capătă, ca trăire, dimensiuni epopeice, omul, bietul om, împovărat de vremelnicie, izbutind evadări neglorioase, dar pline de uman şi de umor, care-i permit să devină stăpânul clipei, dar cu făloşenia proprietarului de veşnicie. Lucian Blaga spunea că în fiecare dintre noi stă pitit câte un atentator la autoritatea Marelui Anonim, iar instinctul revoltei se manifestă prin brutalitatea cu care încercăm să impunem, celor din jur, propriul eu, cu micile lui plăceri şi făloşenii, cu ridicolul veseliei banale, care descinde mai ales din situaţii, dar şi dintr-o dezinvoltură a precarităţii limbajului.

Lumea aceasta şi, totodată, lumea aceea, nefiresc de aceea, splendid zugrăvită, cândva de Saltâkov-Şcedrin („Târguşorul Okurov”, „Mlaştina Glupovenilor” etc.), este, de fapt, universul ctitorit, prin descoperire şi redefinire, de către umorul românesc, în ciuda faptului că o bună parte dintre povestirile lui Gogol, ale lui Aleko Konstantinov („Bai Ganiu”) sau ale lui Şalom Alehem („Halal de mine, sunt orfan”, de pildă), sugerează universalitatea hazoasei nimicnicii a societăţii omeneşti. Iar în umorul românesc, suceveanul Constantin Horbovanu ocupă un loc distinct, probat prin cartea „Înţelepciunea umorului”, o carte construită, în ciuda diversificării distincte a genurilor (cugetări, proze umoristice şi epigrame), în spiritul unităţii unui roman bine chibzuit şi inedit înfăţişat semenilor.

La o lectură atentă, cugetările lui Constantin Horbovanu întrezăresc, în sensul conturării, o adevărată pleiadă de personaje, care au sau doar vor să pară că au ceva

de spus, personaje cu greutate, aproape filosoficoase, care definesc lumea cu metode aforistice („Praful nou distruge istoria veche”, „Nu-mi pare rău că îmbătrânesc. Numai să nu fie în zadar”, „Spre deosebire de minciună, adevărul se naşte o singură dată” sau „În viaţă, nu regreta ce n-ai făcut. Regretă ce-ai făcut în mod regretabil”), aşa cum există şi personaje gen Gâgă, care rostesc adevăruri importante, printr-un enunţ aparent banal, deci tradiţional pontos („Omul care nu latră muşcă”, „Omul pentru oameni este lup. Dar pentru lupi?”, „E atât de statornic în... nestatornicie!” sau „Nevasta blândă zgârie rău!, spunea un celibatar”). Se identifică, în astfel de cugetări, inspirat înşiruite, un adevărat dialog al orgoliilor pământeşti, orgolii care se vor dezlănţui, cu adevărat, în prozele umoristice, care au nevoie de asamblare, în modul nostru de a le recepta, dacă vrem, cu adevărat, să retrăim istoria ultimilor patru decenii ale Sucevei, târg provincial moldovenesc în care nimic nu se schimbă, în ciuda faptului că apelativul „tov.” sau „tovarăş” a fost abandonat cu cel al statutului de stăpân, de proprietar, adică „domn”.

În prozele umoristice, reperele importante ale vieţii provinciale sunt asociaţia de locatari, crâşma, revelionul şi familia, în universul acesta intim (al familiilor sucevene) ivindu-se, arar, personaje cu adevărat luminoase şi dinamice: copiii. Horbovanu are o complicitate afectivă dezarmantă cu copiii, soldată cu o adevărată încărcare energetică, lesne tansferabilă cititorului.

Personajele, începând cu personajul-autor, construit voit ca un reper cenuşiu al unui univers cenuşiu, au, în ele, resemnarea românească, admirabil sesizată de Ga-

briel von Spleny, dar şi de pe nedrept uitatul prozator Em. Grigorovitza, o resemnare deghizată, perdeluită cu bucuria nesemnificativului, deci cu umor. Personajele aparţin şi definesc proletcultismul, cu „valorile” lui desuete, menţinute, din păcate, şi în prezent, şi în viitorul apropiat, devastatoare, pentru civilizaţie, dar nu şi pentru provincialism, fiind iniţiativa, care promovează autoritatea şefilor de asociaţii de locatari sau a băncosului Titi, personaj care face colaje-întâmplări din bancurile vremii, asupra unei lumi arţăgoase, dar fidelă iniţiativelor obşteşti, prin care deja se simt potenţate până la importanţă.

Genul acesta de umor, care şi-a trăit anii de glorie în perioada cunoscutei reviste „Urzica”, umor în care cotidianul şi, deci, obştescul, reprezintă repere de bază, are, în Constantin Horbovanu, un exponent bucovinean singular, umorul Bucovinei fiind, de-a lungul vremilor, fie pamfletard (dar cu numai doi reprezentanţi, adică Mihai Teliman şi Ion Grămadă), fie epigramistic (gen în care au excelat George Voevidca, Vasile Bogrea, Eusebiu Hotinceanu şi Apolo Bolohan). Înrudiri discrete pot fi aflate doar cu câteva dintre povestirile lui Em. Grigorovitza, deşi primul traducător şi editor al operei eminesciene în spaţiul german, nu s-a dorit şi umorist, dar înţelesese că umorul poate reda cel mai bine „lumea măruntă”, cum o numea Iorga, a cotidianului fără de pretenţii („Omul păţit”, de pildă).

Prozele umoristice ale lui Constantin Horvovanu, ca şi cugetările lui, probează „înţelepciunea umorului” românesc, dar şi al horbovanismului în sine, remarcabile

fiind „Angelica” (prima proză pe care a publicat-o în „Urzica), „Ceasul”, „Ghetele”, „Lovituri”, „Imaginaţie”, „Nimic paranormal!”, „Papucii, la uşă!”, „Răzbunarea”, „Soarta preşedinţilor”, „Să nu mai laşi uşa deschisă!”, „Abaterea de la un principiu”, „Biletele de la Amara”, „Maşina de cusut”, „O soacră model”, „Viaţi paralele” şi aşa mai departe, deci părţile constitutive ale unei tulburătoare fresce a târgului provincial, ursit unui conservatorism anihilator pentru toţi vecii, şi târgul, dar şi conservatorismul, numindu-se, printr-o nedreaptă, dar eficientă ursire, Suceava. Târgul Sucevei, cel fără de memorie, cel de după gloriile de odinioară, cel care seamănă, cum sugera Wickenhauser, cu o regină părăsită, care-şi acoperă, cu vălul cotidianului anost, vestigiile ofilirii, suprapuse hidos peste frumuseţea-i măreaţă, de altădată, pentru care atâţia împăraţi şi regi s-a bătut cu încrâncenare.

Epigramele, cu premii importante obţinute la concursuri de umor din ţară, cu rare excepţii de agresivitate civică („De Moş Nicolae”: În loc să vină, stă năuc / Moş Nicolae şi se spune / Că daruri n-are unde pune / Fiindcă tot... cizmele conduc!”), înseamnă, adesea, extensii ale cugetărilor („Dilemă modernă”: O Evă, cum cuvinte n-am / Din alea, fără de perdea, / S-a rupt din coasta lui Adam / Şi s-a lipit de… coasta mea!), păstrând armonia provincială a unui umor dezarmant şi care nu creează probleme.

Beneficiind de ilustraţiile artistului plastic Mihai Pânzaru-PIM (29, în interior, plus 2, pe coperţi, deci un adevărat… album de caricatură!), cartea „Înţelepciunea umorului”, de Constantin Horbovanu, înseamnă o primă

apariţie, şi editorială, dar şi creatoare, a unui gen literar care nu a făcut epocă în Bucovina, cel umoristic. Tocmai de asta, împătimit consumator de umor fiind, am ţinut să apară această carte, pe care o salut fără rezerve, ba chiar cu un entuziasm pe deplin conştient de susţinerile sale.

*

Rareori şi doar la Vatra Dornei, Corlata, Gura Humorului şi Calafindeşti mi-a fost dat să văd un public precum cel care s-a adunat, astăzi, 19 mai 2016, în Sala „Elena Greculesi" a Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera" din Suceava, publicul lui Constantin Horbovanu. Un public care îi seamănă şi pe care el îi reprezintă, printr-un fel aparte al luminilor din noi, pe care îl numim umor.

Un public tonifiant, care l-a reînviat pe cant-autorul Cornel Angelescu până la a izbuti unul dintre cele mai frumoase concerte ale sale, un public frate şi icoană, care îţi vindecă sufletul şi care i-a inspirat, în discursuri impecabile, pe toţi vorbitorii, începând de la Gabriel Cărăbuş, directorul bibliotecii, savurosul umorist Ştefan Stroe, George Sauciuc, Gabriela Teişanu, Tiberiu Coso-van, Mircea Sfichi, Mircea Nanu Muntean sau tânăra critic de artă, „fata adoptată" spiritual de Constantin Hor-bovanu, şi pe care n-am izbutit să o pozez, pentru că era argint viu, inclusiv prin spirit, nu alta, sau domnul pro-fesor de literatură din Udeşti, al cărui nume, dintr-un lapsus inexplicabil, îmi scapă acum.

Discret, radiind de fericirea sărbătorii sale, de trăirea „Cu cărţile pe faţă", Constantin Horbovanu respira

cu nesaţ şi cântecele lui Cornel Angelescu, şi cuvintele care îi omagiau şi caracterul, dar şi „umorul de caracter", cum inspirat a formulat domnul profesor de literatură din Udeşti, caracterizând literatura pe care o scrie şi publică umoristul Constantin Horbovanu, cartea lansată fiind introdusă în programul editorial al Centrului Cultural „Bucovina", la fel de inspirat, de managerul Viorel Varvaroi.

Prietenii lui Constantin Horbovanu, care, din diverse motive obiective, au ratat evenimentul, îl pot retrăi, în curând, pentru că Lucian Căluşeriu, tânărul meu coleg, va posta filmul minunatei întâmplări, cu umor, cu muzică, cu oameni şi cu o carte, imediat după prelucrare, iar noi vă vom da de veste. Noi, pentru că am fost însoţit, în organizarea manifestării, de cea mai bună echipă de slujitori ai culturii care există în acest judeţ: Dănuţ Lungu, Corina Scîntei, Gheorghe Senciuc şi Lucian Căluşeriu.

Ce a mai urmat? Din câte îmi aduc eu aminte, a urmat o întruchipare a deplinei fericiri, un zvâcnet dumnezeiesc al sufletului, prin care Constantin Horbovanu s-a închinat, cu evlavie, cititorilor săi. Ceea ce, în fond, fac şi eu, acum, într-un pieziş al nopţii de mai.

*

Ziua de astăzi, care vine după Mihnea Blidariu și după Roman Istrati, nu-și putea afla un proprietar mai potrivit decât umoristul Constantin Horbovanu, om cu suflet croit din pâine caldă și cu un zâmbet, inclusiv în proza lui umoristică, aidoma unui revărsat de zori înspre călimările cu simțire ale lumii.

Constantin Horbovanu a răzbit spre spiritualitate din prea multă cumsecădenie și pentru că și noblețea sufletului este îndreptățită la „pecetea dumnezeirii”, cum zicea Pumnul, subliniind importanța socială și istorică a împlinirii unei limbi, pe vatra sacră a zămislirii sale. Autor de proze umoristice, de epigrame și de superbe și adânci cugetări, Constantin Horbovanu există doar între reperele umanismului celui mai netrucat, în a cărui perenitate sufletul și mintea lui își găsesc și premeditarea, dar și consecința justificării.

*

Pentru că, timp de o viață de om, nu a căutat decât sensurile luminoase ale vieții, pe care îndeobște le numim umor, suceveanul Constantin Horbovanu poate fi conside-rat, mai ales astăzi, când își sărbătorește nașterea, de râsul zilei. Și asta pentru că numai gândul la el izbutește să mă însenineze. Și nu doar pe mine.

Excelent în născocirea de cugetări și de aforisme, foarte bun în prozele sale umoristice și, doar uneori, inspirat în epigramă, Constantin Horbovanu, singurul umorist de rasă pe care îl mai are Suceava, este omul în care respect discreția și înțelepciunea celor care știu să trăiască viața ca pe un dar dumnezeiesc, deci aidoma unei nesfârșite sărbători.

Sărbători marcate, sporadic, de cărți de umor îndelung premeditate și lucrate cu o responsabilitate aparte, pentru că, în fond, umorul este o chestiune foarte, foarte serioasă. Iar între cărțile lui și omul de fiecare zi Cons-

tantin Horbovanu nu există discrepanțe, ci doar o stare de veșnic surâs tămăduitor.

*

Cel mai odihnitor dintre toţi prietenii pe care îi am – cum îl caracterizase fiică-mea Cozmina, umoristul Constantin Horbovanu, s-a născut „a doua zi, după Roman Istrati”, în 8 septembrie, iar principala lui calitate, în afară de aceea de a vedea şi trăi, întotdeauna, aura luminoasă a întâmplărilor, este cea de pătimaş consumator de frumos, inclusiv de literatură. În aceste circumstanţe, Constantin Horbovanu este o prezenţă, mereu atentă şi plină de afecţiune, în întregul hronic al clipitelor astrale ale Sucevei, pe unele împlinindu-le cu vorbe pline de duh, cu panseuri surprinzătoare şi, tocmai de aceea, pline de farmec. Ştiu că lucrează o nouă carte de proză umoristică, pe care intenţionează să o publice în 2019, rezervându-mi onoarea de a o citi primul (fiecare carte, indiferent de autor, are nevoie de o corectură neutră), ceea ce nu mi se întâmplă, şi în cazul lui, pentru prima oară. Dar îi trec îngăduitor cu vederea privilegiile la care mă supune, pentru că umoristul Constantin Horbovanu este prietenul meu şi, mai adineauri, tocmai am terminat borcanul cu zacuscă, făcută de doamna Livia, cu care m-a acontat de curând. În fond, trebuia să mă înfrupt şi eu din sărbătoarea singurului umorist pe care îl mai are oraşul în care locuim şi ne bucurăm de miracolul vieţii omeneşti.

*

Adâncul ascuns al zicerilor noastre de fiecare zi, pururi surprinzător și plin de farmec, a însemnat și înseamnă tentația scriitoricească a ultimului mare umorist al Sucevei, Constantin Horbovanu. Tocmai din această cauză, dacă nu cumva pricină, Constantin Horbovanu, specializat în remarcabile aforisme, a plusat și înspre umorul de situație, schițele și prozele lui răzbind, odinioară, spre revistele și emisiunile de umor din întreaga țară, asigurându-i, atunci o notorietate pe deplin meritată. Mai târziu, când societatea românească a lunecat spre gâlceavă și primitivism spiritual, Constantin Horbovanu a început să-și lucreze cărțile de umor, care, prin voia ursirii au apărut una după cealaltă, de parcă aveau rostul de a-l provoca spre alte scrieri, spre popasuri mai îndelungate și mai trudnice la masa de scris. Încet, încet, societatea noastră a început să se dezvăluie, în paginile lui Constantin Horbovanu așa cum este, ba chiar luminoasă prin naivitatea ei entuziastă, specifică unui neam care nu mai are înțelepți, ci doar prostul așezării, față de care toți ceilalți se simt și se cred geniali. Iar tușa aceasta a vânturărilor de identități reale caracterizează, în primul rând, lumea plină de haz nevinovat, datorat inconștienței, care ni se dezvăluie din paginile ultimului mare umorist al Sucevei.

*

Constantin Horbovanu este ultimul umorist al Sucevei. Are drept antecesori pe legendarii Mihail Teliman Eusebiu Hotinceanu şi Ştefan Stroe, faţă de care se diferenţiază prin umorul de situaţie şi prin esenţializarea, aproape lirică, numită aforisme, deşi el, iarăşi printr-o

superbă modestie, le numeşte „însemnările unui trecător”. Dar fiecare însemnare este, în fond, un poem într-un singur vers, care are, însă, şi verb.

În proza lui umoristică, dincolo de comicul de situaţie, evoluează, mărşăluieşte dezorientată şi se defineşte lumea obişnuită, iar Constantin Horbovanu izbuteşte, în conturarea ei, să sugereze şi eroismul, şi martiriul bietei societăţi omeneşti, din care toţi facem parte, indiferent de amăgirea care ne dă putere de viaţă (politicieni, artişti, sportivi, funcţionari, slujbaşi – doar un statul conjunctural, care ne împiedică să ne desluşim, fiecare în parte, aşa cum suntem). Şi tocmai de asta, pe bună dreptate sublinia prozatoarea Gabriela Teişanu, cea care l-a „uns” Senior al Scrisului Bucovinean, că umoristul Constantin Horbovanu este un contribuabil la starea generală de fericire, cioplind zâmbete chiar şi în materialele care, aparent, nu sunt propice zâmbetului. O poţi face doar dacă eşti ursit, doar dacă te-ai născut cu un suflet proaspăt şi plin de căldură, doar dacă te fascinează lumina până într-atât, încât să simţi nevoia, precum un ţăran din poezia lui Mircea Streinul, să iei în braţe snopi din soarele care ţi-a năvălit în ogradă şi să-i împrăştii prin câmpuri şi fâneţe.

Am observat, astăzi, o oarecare sfiiciune la Constantin Horbovanu faţă de dimensiunea poeţilor Constantin Hrehor şi Alexandru Ovidiul Vintilă, adevăraţi „aristocraţi ai simţirii”, deşi în firea lui omenească, dar şi în cărţile pe care le-a scris şi publicat până acum, eu şi mulţi alţii am desluşit aceeaşi nobleţe, cu care te naşti, fără să o poţi contraface vreodată. Constantin

Horbovanu înseamnă, în literatura din acest nord de ţară românească a Moldovei, o fereastră deschisă, prin care nu conteneşte să strige: „Oameni, vă iubesc!”.

*

Celebru, în tinerețe, datorită scenetelor interpretate, în emisiunile de umor ale postului național de radio, de mari actori români, dar și datorită schițelor și aforismelor (însemnările unui trecător”), publicate în „Urzica” și în presa locală, umoristul Constantin Horbovanu dă contur, de câțiva ani încoace, prin cărțile sale, unui dezarmant „Mare e grădina ta, Doamne!”, care surprinde și caracterizează, cum nu se poate mai bine, lumea în care trăim. Horbovanu râde, ca să nu plângă, dar o face cu eleganță și deloc ostentativ sau arogant, cu înțelepciunea înțelegătoare a unui cronicar, în trecere prin vremuri, izbutind cărți interesante, precum *Înțelepciunea umorului,* 2014; *Cu cărțile pe față,* 2016; *Așa-i românul!,* 2019. Le-am fost martor, le-am înțeles arhitectura ascendentă, de la temelia solidă a aforismelor, până la acoperișul trainic al dezinvoltelor sale schițe, cartea de față, *Cu câinele la plimbare*, însemnând, de fapt, o preumblare a privirilor înțelegătoare, de umorist înnăscut, peste păcatele lumii în care trăim și în care nimeni nu este infailibil, nici măcar umoristul. De fapt, asta este și principala calitate a literaturii umoristice „marca” Horbovanu: nu judecă pe nimeni, nu se substituie nici unei instanțe pământești sau divine, ci doar înfășură în lumina cuvântului ceea ce poate trece neobservat, în absența unor întăriri ale contururilor.

În scrisul său, mereu însetat de noi începuturi, Constantin Horbovanu este o sinteză existențială, în care „cei care au pășit în Anul Nou cu zâmbetul pe buze, vor zâmbi tot anul”, în cazul de față „Anul Nou” însemnând fiecare proză nouă, fiecare cugetare, care deja lunecă discret spre miniatura satirică, prin care ni se oferă șansa tihnei surâzătoare. Hohotul de râs nu este o țintă a consecințelor lecturii, pentru că surâsul are mai mult bun simț, deci și înțelepciune, pe când hohotul înseamnă o dezlănțuire brutală, o descătușare și o detașare care nu mai lasă loc și meditării, cu sau fără tentațiile moralizatoare, de care ființa umană nu va scăpa niciodată, pentru că știut este că doar „cel care nu iubește, nu are inimă; iar omul fără inimă nu te va încălzi niciodată, nici sufletește nici trupește”. Iar Horbovanu are o inimă cât roata cerului, doldora de dragoste nu doar pentru minunata vremelnicie, pe care o numim viață, ci și față de toate personajele acestei epopei divine, pe care o tot scrie bunul Dumnezeu sau, dacă vreți, soarta ratărilor și împlinirilor existențiale individuale.

Aidoma omului străzii, care cânta, în vreme ce răscolea prin pubele, explicând dezarmant trecătorilor („Cânt pentru că sunt sănătos”), umoristul înseamnă o perspectivă la fel de luminoasă asupra lumii, în care „sunt oameni care ne vorbesc de rău și oameni bucuroși că suntem vorbiți de rău”, neuitând că precizeze că „ultimii sunt mai periculoși”, iar produsele literare ale scriitorului capătă, mai ales în cazul „însemnărilor unui trecător”, dimensiunile unui adevărat roman existențial, în pofida faliilor identităților distincte. Cugetările fac parte dintr-un întreg și narează, deloc epic, dar cu o forță epică

uluitoare a întoarcerii în întreg, sensurile care ne scapă, din superficialitate sau din perspectiva unor „oameni care trăiesc din roadele pământului; de aceea sunt și cu banii și cu moralul la pământ”.

În treacăt și în final fie spus, Constantin Horbovanu, scriitorul sucevean de literatură satirico-umoristică, a izbutit, și prin această nouă carte, să se definească drept „Cel care iubește (și) vede lumea în culori mai vii și mult mai sănătoase”.

Marcel HORODINCĂ

Posesor al unei splendide voci de bariton, care l-a impus cu un rol de personaj care nu părăsea niciodată scena în opereta „Crai nou”, actor înnăscut, cu performanţe pe scena deja legendarului Teatru „Matei Millo” din Suceava şi, nu în ultimul rând, tenace slujitor al culturii, colegul nostru Marcel Horodincă s-a pensionat, în urmă cu vreo doi-trei ani. Dar sufletul şi mintea (se numără printre cei puţini, care le au neştirbite pe amândouă) i-au rămas la Centrul Cultural „Bucovina”, aşa că ne mai vizitează, măcar o dată pe lună şi maximum o dată pe săptămână. Iar sosirea lui se transformă, de fiecare dată, într-o zgomotoasă bucurie colectivă, întreruptă sacadat doar de pupăturile colegelor, pupături care se revarsă asupra bietului Marcel ca o ploaie de vară. Iar el, adoptând mimica unui copil nevinovat şi neajutorat, se

apără în glumă, deşi se vede de la o poştă că-i merge la suflet expansivul tratament feminin. Astăzi, însă, o straşnică pecete a buzelor Gabrielei Teişanu avea să-l bage în bucluc pe savurosul nostru coleg Marcel Horodincă, pentru că, neştiind nimic despre amprenta de pe obraz, tocmai se pregătea să plece, inclusiv pe la câteva biserici, în corurile cărora cântă, pentru că peste tot este nevoie de un „ghiers" precum al lui. Am rezolvat eu problema, pozându-l şi, când a văzut pozna Gabrielei, s-a făcut de un roşu uniform, din cap, până în picioare. Că doar nu avea să se lepede de dulceaţa vizuală a sărutului, la o vârstă în care somnul e scurt, iar nopţile, mult prea lungi. Mai ales el, Marcel Horodincă, este, dintotdeauna şi pentru totdeauna, idolul femeilor!

Octavian-Nicolae HORVATH

Ca om, nu prea are egal. Ca muzician, și-a întrecut chiar și propriile așteptări. Ca poet, deja locuiește în „ghetoul de aur” al deplinei împliniri artistice. E timișorean, compune și cântă cu două trupe românești exponențiale: „Implant pentru Refuz” și „Blazzaj”. Se numește Octavian-Nicolae Horvat, dar și-a ales nume de scenă un final de diminutiv care nu-mi place: Vita. Așa că prefer să-i zic Tavi.

Am ales cu premeditare această fotografie, în care Tavi „Vita” Horvath se afla, între doi prieteni, Mihnea Blidariu și Andi Drăgușanul, la „Bucovina Rock Castle”, pentru că „Implant pentru Refuz” și „Blazzaj” reprezintă,

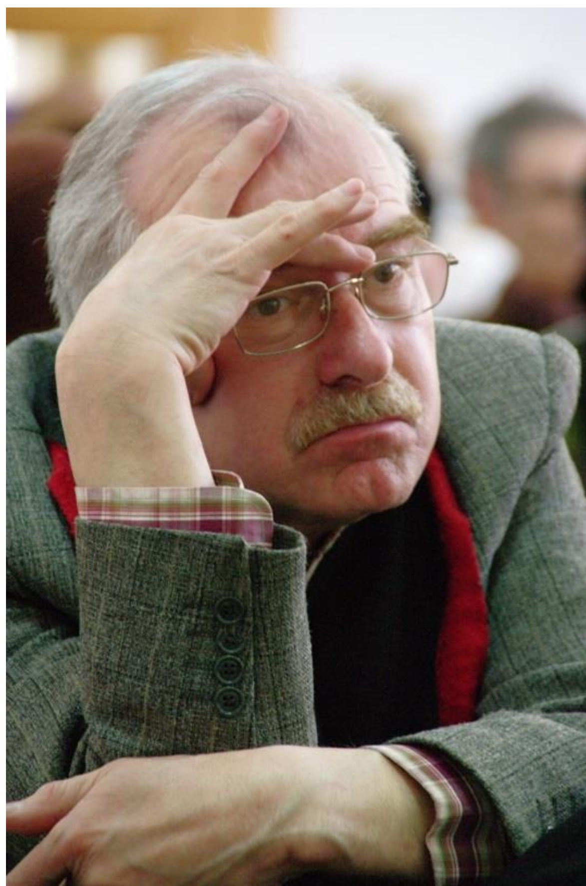
întotdeauna, la „Bucovina Rock Castle”, un minunat implant pentru cântec și pentru poezie.

*

Ceea ce prețuiesc la omul sărbătorit astăzi, în afară de muzică, de verticalitate și de umanism, este poezia, poezia încleștată pumn sub aura armonioasă a fiecărui cântec. Poezia de dincoace de „ghetoul de aur” al nonexistențelor parvenitismului contemporan, poezia Implant Pentru Refuz și poezia Blazzaj, poezia care țâșnește din sufletul lui Octavian Nicolae Horvath pentru a tămădui de prostie și de resemnare identitățile genetice fără de leac ale meleagurilor mioritice.

Tavi sau Viță (nicidecum „Vita”, cum se autodiminutivează) Horvath este un strigăt disperat în lumea care se risipește, pururi inconștientă de ursirea pe care și-o asumă.

Constantin HREHOR

Printre mesajele de Crăciun, am primit unul care îmi era cu adevărat destinat, semnat de poetul, publicistul, graficianul, muzicianul şi scriitorul Constantin Hrehor. Un mesaj sau un gând? Un gând, o trăire existenţială

tulburătoare, care îmi era doar mie adresată şi-n care îmi puteam descifra întregul destin de până acum, dacă nu cumva şi din viitor, dacă privim viitorul ca pe o îndatorire pe care conştient ţi-o asumi. Fără urări, fără cuvinte gratuite, Constantin Hrehor, şi cu vocaţia lui de slujitor al altarului – timp de o viaţă de om, se adresa sufletului meu, curăţindu-l şi îndemnându-l spre propria lui lumină, adică spre ceea ce, de regulă, numim iluminare. M-au tulburat cuvintele lui Constantin Hrehor, cuvinte de frate nelumesc, primit drept binecuvântare de la bunul Dumnezeu. Cuvinte care durează, dacă ţi-i dat să le respiri în neîngrădita lor capacitate de împrospătare, şi cărora le rămâi pe vecie dator, în dimensiunea tainică a netrucatelor închinăciuni. Cuvinte care probau că, în cuprinsul nopţii sacre, un gând bun şi luminos se desprindea din aura celui mai important poet al Bucovinei de astăzi, ca o încredinţare pe care numai astfel o poţi trăi. Mulţumesc, Domnule Poet, cu respectuoasă şi frăţească plecăciune.

Mihai HRINCESCU

Are câteva trofee ale unor mari festivaluri naţionale câştigate. Se acompaniază cu cobza, iar repertoriul lui se bazează pe înregistrări vechi, făcute de bunicul lui, prin zona Rădăuţilor. Se numeşte Mihai Hrincescu şi are rădăcini în Arbore. Petrică Oloieru, care îi urmăreşte parcursul de ceva vreme, mi-a vorbit primul despre Mihăiţă Hrincescu, pe care l-am cunoscut la Solca, de ziua lui de naştere, pe când fonotecam „Chindiile”, deci cântecele ritualice de nuntă. Am stat alături, atunci, schimbând rar câte o vorbă, pentru că amândoi căzuserăm captivi cântecului vechi românesc. Nu moldovenesc, nu bucovinean, ci românesc, adică nealterat, graţie necunoaşterii, de parvenitismul elitiştilor „ştiinţei” etno-folclorice.

Nici astăzi, când Petrică Oloieru şi Răzvan Mitoceanu au scos de sub colbul unui veac şi mai bine cântecele bucovinene – de data asta sunt bucovinene, pentru că au fost născocite de lăutarii bucovineni Niculai Picu, Grigori Vindereu, Ion Batalan, Traian Bidirel, Iancu Paranici etc., dar şi pentru că au structuri specifice: fiecare horă e o „boierească”, inclusiv prin dedicări, iar fiecare cântec începe doinit, pentru a exploda, aproape fără excepţie, într-o dinamică şi neaşteptată veselă ritmicitate – nici astăzi, deci, nu am prea avut când sporovăi cu Mihăiţă Hrincescu, din aceleaşi pricini de captivitate în alt veac, undeva, între anii 1860-1880.

Dumnezeieşte sună dansul popular „Ciocârlia”, cel care, după geniala prelucrare săvârşită de Grigoraş Dinicu, a devenit o capodoperă muzicală, adoptată de-a lungul, de-a latul şi în înaltul Balcanilor. Nu ştiu câţi au auzit vreodată sau dacă au auzit varianta veche, pe care o cânta şi taraful lui Ionică Batalan din Călugăriţa (Horodnicu de Jos). Un cântec vechi românesc, „Sub o culme de cetate”, pe care îl ştiţi drept „Cântecul lui Iancu”, interpretat de Veta Biriş, are, în Bucovina vremii, un parcurs glorios şi sub titlul „Două fete spală lână”, diferind şi de vechea melodie, şi de varianta paşoptistă (Iraclie Porumbescu a scris „Cântecul lui Iancu”, pe melodia „Sub o culme de cetate”), printr-o vioiciune surprinzătoare şi de o limpezime dusă până foarte aproape de puritate. „Hora Lenuţa” a lui Vindereu se reia, cu diferenţe novative de refren, drept „Hora Stăncuţa” sau „Hora lui Trifan”. Iar hora învăţată de „micuţul Ciprian Porumbescu” de la lăutarul Traian Bidirel din Stupca şi preluată, de la Ciprian,

de Ion Batalan (pe când Batalan încă mai cânta cu Vindereu, iar Ciprian lua lecţii de vioară, ca gimnazist sucevean, de la legendarul lăutar al Bucovinei), înseamnă, dincolo de frumuseţe, cu adevărat un „Ciprian Porumbescu necunoscut". Şi mai avem surprize: „Pasăre galbenă-n cioc" devine, în contextul pururi petrecăreţ bucovinean, „Am un leu şi vreu să-l beu", în vreme ce „Rabdă inimă şi taci" avea să se constituie, ulterior, în filonul melodic pentru cunoscutul „Mugur, mugurel". Şi aşa mai departe, cale de 30 de cântece uitate (operator: Lucian Căluşeriu), inclusiv o horă cu text post-paşoptist, intitulată „Hora Daciei" – frumoasă melodie, şubred text.

Dimineaţă, când am scris că urmează o zi dumnezeiască, am avut o premoniţie corectă. Încă-mi sună în auz, pe lângă „Ciocârlia", minunatele „boiereşti" ale lui Grigori Vindereu: „Cozăceasca", „Arcanul" (mai frumos şi decât varianta lui Picu, notată de Mikuli), „Rusasca" şi, desigur, amuzantele lui satire la adresa domnilor îmbrăcaţi „nemţeşte", precum „Hai, raci cu nădragi!" sau „Pâc! Pâc! Pâc!". Şi ne-au mai rămas doar vreo 30 de cântece vechi ale „Muzei Române", din 120, de desluşit şi de ridicat în lumina zilei aidoma unor coroane voievodale.

*

Singurul cântăreț tânăr de melos autentic românesc, Mihai Hrincescu, din Arbore, este un căutător de texte și melodii adevărate, pe care le descoperă ba prin Biblioteca și Fonoteca Academiei Române, ba prin satele Bucovinei, pe care le cunoaște din bătrân în bătrân, din zicală în zicală. Înzestrat cu o voce unică, o voce care

respiră cântecele, parcă fără nici un efort, și acompaniidu-se cu cobza, care a devenit o componentă a staturii sale artistice, Mihai Hrincescu ridică sălile în picioare, pe unde cântă, și dobândește, rapid și sigur, un viitor care-i fusese sortit, dar de care se și învrednicește. Este un muzician înnăscut, iar „Zicălașii" l-au adoptat cu entuziasm, pentru că arta interpretativă a lui Mihai Hrincescu ține de rădăcinile spiritualității neamului, și ele puse bine de ursitoare în sufletul generos și în mintea pururi iscoditoare a tânărului de pe vatra legendarului Portar al Sucevei Luca Arbure.

*

Astăzi, „Zicălaşii", într-o formulă restrânsă Narcis Rotaru – Răzvan Mitoceanu, cu Ionuţ Chitic de faţă, au avut o repetiţie secretă cu Mihai Hrincescu, abia întors de la o televiziune naţională, după vreo patru zile de platou. Deocamdată, Mihai Hrincescu nu face parte din formula concertului dedicat zilei de naştere a lui Ciprian Porumbescu. Deocamdată. Dar au, împreună, gânduri mari de viitor, pentru că Mihai Hrincescu este un zicălaş înnăscut, pe deplin îndreptăţit la a face parte din familia noastră.

*

Tânărul artist şi cercetător al spiritualităţii româneşti din Bucovina, Mihai Hrincescu, a devenit, prin el însuşi, un nume cu renume al folclorului contemporan. Dar Mihăiţă Hrincescu este mult mai mult decât atât, vocaţia lui de „zicălaş", lesne de desluşit şi în timbrul

special al vocii, manifestându-se mult mai profund, adică prin cunoaştere şi aprofundare, lui fiindu-i la fel de familiare şi rafturile cu manuscrise sau cu fonotecări ale Academiei Române, dar şi culmile bucovinene în care mai supravieţuiesc, discret risipite prin căsuţe vechi, comori de simţire, de inefabil şi de metafizic, pe care le scoate la iveală cu răbdare şi pricepere, uneori chiar în compania orchestrală a spectacolelor „zicălaşilor" Petru Oloieru, Răzvan Mitoceanu, Adrian Pulpă, Narcis Rotaru şi Ionuţ Chitic.

Mihai Hrincescu este concreteţea cântecului conştient de sine, a parcursului spiritual din veac în veac, dinspre respiraţia străbunilor, înspre cea a viitorimii conştiente. Dacă va mai supravieţui şi o astfel de viitorime printre nămolirile parvenitismului generalizat, ale căror crunte revărsări distrug totul în calea lor. Şi, în primul rând, identitatea.

*

De când îl cunosc – și e ceva vreme de atunci, tânărul interpret de folclor Mihai Hrincescu, din Arbore, m-a impresionat prin știința, prin înțelegerea melosului românesc tradițional, de dincolo de capcanele facilității degradante ale succesului ieftin. Mihai Hrincescu este, în sensul zicalelor lăutărești de odinioară, un zicălaș, care, cu vocea lui inconfundabilă și cu acordurile discrete ale cobzei drept țiitură, concentrează vremurile și chemările străbunilor pe muchia inefabilă a clipitei, reînviind și redându-ne o identitate, pe care parcă fără voie o adoptăm, semn că spiritul se culege cu sufletul, chiar și atunci

când mintea zace sub colbul ignoranței și al uitării. Iar peste statura aceasta înnăscută de mare și autentic artist se suprapune, la fel de copleșitoare, personalitatea umană, cea de toate zilele, a tânărului Mihai Hrincescu, om însetat de înțelepciune probată, pe care o culege, precum nectarul, din inflorescența sufletelor tuturor celor care-i sunt apropiați. Mihai Hrincescu a ajuns la maturitatea artistică în care creierul veghează și inima dezlănțuie șuvoiul proaspăt și vindecător al cântecului emblematic pentru specificitatea spiritualității neamului. Există și răspândește lumină, pentru că știe cât și cum să ardă.

Ana-Cozmina IGNAT

În 7 august 1984, după ora 11, mi s-a născut sufletul. Până atunci, doar rătăcisem. Apoi am început să şi trăiesc, să şi exist.

Mi-am privit sufletul în ochii lui de mugur de stea şi, pe neaşteptate, am trăit senzaţia pascală a mugurelui de lumină, care se mută, de pe o lumânare, pe alta, până la capătul capătului lumii, şi-am început să trăiesc, să exist. În sfârşit, aveam pentru ce trăi.

Mi-am privit sufletul în ochi şi i-am zis Ana-Cozmina, în vreme ce ursitoarele descâlceau luminile veacurilor şi ale mileniilor, pentru a-i statornici ursita de suflet veşnic proaspăt şi călăuzitor, care să-mi justifice şi să-mi îndrume existenţa. De atunci, şi eu exist. De atunci, sunt fericit. De atunci, încape o nemărginire de tămăduitoare linişte în sufletul meu. Începând de atunci, s-au durat toate celelalte suflete ale mele, pe treptele fericirii, pe treptele care-mi dau putere de viaţă şi sens.

*

În urmă cu 32 de ani, pe 7 august 1984, viaţa mea a prins să capete sens, odată cu ivirea scapărului cosmic, a darului dumnezeiesc, pe care l-am numit Ana-Cozmina. De atunci, sunt fericit. De atunci, nu contenesc să-i mulţumesc bunului Dumnezeu pentru copiii, nepoţii şi ginerele pe care mi i-a dat. Aştept şi nora, apoi şi nepoţii dinspre Andi.

Eram nedespărţiţi, o duceam cu mine şi prin teatru, şi în turnee, şi în minunata redacţie „Zori noi”, unde Cozmina era atât de aşteptată, încât, atunci când sosea, chiar şi domnii Ion Paranici şi Ion Nedelea, intelectuali serioşi şi sobri, lăsau treburile baltă şi se jucau cu ea de-a ascunsa. Avea şi are şarm prinţesa mea, care, după două facultăţi, la Cluj-Napoca şi la Clermont-Ferrand, cu master în Franţa, este pe deplin împlinită: are doi copii dumnezeieşti, pe Darius-Andrei şi pe Carina-Ioana, un soţ pe potriva ei, Mihai Ignat, şi o slujbă minunată.

Astăzi, când îmi sărbătoresc propria-mi renaştere, Cozmi e departe, pe litoralul românesc, dar Mihai mă ţine conectat la marea sărbătoare a drăguşanilor cu fotografii. Nepoţii au ieşit, încă din zorii zilei, la aerosoli. Iar Cozmi, ca şi mine, se bucură din plin de darul dumnezeiesc, numit viaţă. Pentru că şi ea a avut parte de renaşteri prin copiii ei.

*

Viaţa asta mi-a cam izbutit. Îmi place mai tot ce am avut de trăit şi nu sunt vrednic să-i mulţumesc bunului Dumnezeu pentru toate darurile şi harurile. Dar cel care ne-a încredinţat că-i suntem fraţi, Fiul Cerului, ştie ce-i în sufletul meu şi îl mărturiseşte aşa cum este, nu cum îl simt eu sau cum şi-l imaginează alţii. Nu am trăit degeaba şi asta chiar înseamnă ceva.

Dar toate sunt colb şi cenuşă, pe care le spulberă vântul pustiei – vorba lui Alecu Hurmuzachi şi a lui Ion Grămadă. Există, însă, şi o operă durabilă, cu care mă mândresc: nepoţeii mei, Darius şi Carina. Sensibilul băieţel şi zgâtia neastâmpărată, cu care mi-a înseninat bătrâneţile prinţesa mea, Cozmina. Îi aştept, vor sosi peste câteva zile. Am stat mult la ei, în ultima vreme, dar tot îi aştept cu nerăbdare. Şi vor veni, pentru că Moş Crăciun şi-a făcut sălaş în sufletul meu.

*

Cărțile străvechi ale omenirii vesteau că omul este ursit pentru „șapte lumi”, iar „cele şapte lumi pot fi explicate ca lumile tatăl, bunicul, şi străbunicul, fiul, nepotul, şi strănepotul, şi însuşi jertfitorul” (*Mundaka-Upanishad,* I, notă de subsol, p. 31). Dar în 1984 nu prea știam eu cum vin viziunile îndătinate ale omenirii și nici nu prea aveam un orizont, din care să sorb puterea de a trăi și de a năzui. Din fericire, în dimineața zilei de 7 august a apărut, în calea sufletului și a minții, un mugur de crăiasă, un lăstar de lumină, o zeiță pentru restul zilelor mele, căreia, pentru că și miracolele poartă câte un nume, i-am zis, după ce am căutat printre antecesoare, Ana-Cozmina. Și am început să exist și să știu pentru ce exist.

E adevărat: fiecare copil vine pe lume cu norocul lui, pe care îl răsfrânge asupra celor „șapte lumi”, cărora le ești jertfitorul. Am văzut, am trăit asta prin Cozmi și Andi, prin Darius și Carina, și tocmai de aceea, în ziua nașterii Crăiesei mele, nu pot să-mi ignor duioșia, adică universul sentimental, care există dincolo de tot și de toate, fiind singurul care și contează.

*

Din 7 august 1984, Soarele răsare şi pentru mine. Zilnic, şi pentru vremurile în care îmi lipsise şi, tocmai de aceea, orbecăiam printre metafore, punând doar cuvintele să scapere, conturându-mi calea. Apoi s-a îndurat bunul Dumnezeu şi mi-a dăruit Lumina, ca să pot vedea cu limpezime că am pentru ce şi prin cine trăi. Existam, deja, în universul concreteţii dumnezeirii, pe care o reprezintă familia, iar iluminările ulterioare (Andi, Mihai,

Darius, Carina) aveau să-mi transforme sufletul într-un cântec fără de sfârşit. Încă îl aud desluşind imagini, întâmplări. împliniri, de parcă dintotdeauna aş fi avut norocul să pot ţine Soarele în braţe.

Copil talentat, care, la 9 ani, câştiga un concurs internaţional de basme, cu o naraţiune scrisă la Clubul Copiilor din Suceava, Cozmina a făcut studii universitare la Cluj-Napoca şi, în paralel, în Franţa (inclusiv Master 1 şi 2) şi s-a dedicat familiei şi profesiei. Avea, de mică, o dezinvoltură incomparabilă, dobândită în culisele teatrului din Suceava şi în redacţia ziarului „Zori noi”, unde, de fapt, a copilărit cu adevărat, unde şi-a făcut ucenicia în a exista. Pentru mugurul de viaţă de odinioară lumea creaţiei însemna o proaspătă şi mereu inepuizabilă normalitate, în care se regăsea aidoma unui izvor de munte, şi tocmai de aceea, astăzi, răsădeşte cu migală, în sufletul copiilor ei, Darius şi Carina, aceleaşi repere ale fericirii, care ţin de o conştientizare precisă a ceea ce îţi ajunge şi poţi împlini.

Carina-Ioana IGNAT

Astăzi, fata mea, Ana Cozmina, m-a făcut, pentru a doua oară, bunic. Astăzi, s-a ivit pe lume Ioana Carina,

care a ţipat, mai întâi, apoi s-a liniştit, fascinată de lumină. Îmi spunea Andi, fratele Cozminei, că Ioana Carina privea, în jur, cu atâta curiozitate, la primul ei contact cu desluşirile noastre, încât lui Andi i s-a înmuiat sufletul de duioşie.

De la Mihai, ginerele meu drag, n-am putut smulge nici o mărturie, pentru că fierbea de fericire, dar mi-a promis, pentru mai pe seară, primele fotografii cu nepoata mea.

Cu straşnicul meu nepoţel, Darius Andrei, am vorbit, la telefon, mai zilele trecute, când, fremătând de emoţie, dar şi de o duioasă nelinişte, îmi spunea aglomerat: „Eu sunt foarte bucuros că îmi aduce mama o surioară!”.

Toţi suntem bucuroşi, ba, mai mult decât atât, suntem fericiţi. Şi vă dorim, tuturor, fericire!

*

Cel mai proaspăt membru al familiei mele, Ioana-Carina, va împlini, vineri, 13 martie 2015, venerabila vârstă de... un anişor! În urmă cu o clipită, când maică-sa, Ana-Cozmina, păşea, la fel de năvalnic, prin viaţă, ţin minte că scrisesem, fălos şi ţanţoş, ceva de genul: „De ziua ta, cea mai frumoasă şi mai deşteaptă dintre fete, / m-am bărbierit, mi-am pus cravată şi-am dat cu piaptănul prin plete”...

Ioana-Carina, cu o zi înaintea lui Andi (în 14 martie, Andi va împlini 25 de ani!), o să-mi ia sufletul în palme şi o să-l presoare în lumină. Ştiţi, cumva, vreun alt mod de a te înveşnici?

*

Carina Ioana este nepoţica mea. Adică ce spun eu, nepoţică! E Prinţesa Prinţesei mele Ana Cozmina, e Prinţesa Prinţeselor, cu care mă împac de minune, fiind ea împătimită de muzică şi, mai ales, ce cea a Zicălaşilor; muzica unchiului ei, Andi, o scufundă în sfiiciune, pentru că nu prea înţelege cum un atât de bun prieten al ei poate cânta, şi încă în faţa lumii, fără să se ascundă de fâsticeală sau să apeleze la soluţia definitiv salvatoare: „Darius, unde eşti!?".

Darius Andrei e frăţiorul şi mentorul ei, dar îl ţine din scurt şi-abia când realizează că mai şi exagerează slobozeşte din frâu. Altminteri, are sângele drăguşanilor, sângele care freamătă pentru toţi ai ei, sânge năvalnic, gata să despice universul, dacă nu ne-ar fi fost dată, odată cu el, şi imaginaţia.

Sunt tare mândru de ai mei – dovadă că m-am născut, în primul rând, făptură umană, aşa că e firesc şi raţional să mă mândresc cu ei, măcar în ziua în care Carina Ioana, Prinţesa Prinţesei mele Ana Cozmina, adună în pumnişor cele patru anotimpuri pentru a vesti Primăvara.

*

Cel mai frumos cântec al drăguşanilor, deja consacrat, pentru că mâine, 13 martie 2019, împlineşte 5 anişori de la... neuitata lansare, poartă titlul Carina-Ioana. Titlul, nu prenumele (unul dintre ele, cu calitate moştenitoare). Nimic mai dumnezeiesc şi mai profund omenesc nu poate ieşi din imaginaţia clanului nostru, clan de oameni fremătători şi frământaţi de perspectivele desluşirii, din convingerea că bunul Dumnezeu ni se arată în fiecare clipită, prin ceea ce lăsăm altora şi prin necuprinsa şi neîncetata Lui întrupare prin poezie, prin muzică şi prin artă plastică.

Carina-Ioana e o poveste cosmică, pe care au desenat-o în lumină Ana Cozmina şi Mihai, pentru a ne asigura nouă, bunicilor, tinereţe fără de bătrâneţe şi viaţă fără de moarte. Până în vara anului trecut, când l-a văzut, din faţa gardului de protecţie a scenei, pe unchiul ei, Andi, cântând cu „Toy Machines" la „Bucovina Rock Castle", bunicii erau universul fabulos al Carinei, dar, de atunci, Andi a păşit în legenda imaginaţiei neastâmpărate a nepoatei mele – spre bucuria lui Andi, care, fiind născut pe 14 martie, deci... a doua zi după Carina-Ioana, are cu cine solidariza împlinirile şi bucuriile. Cât despre Darius-Andrei, frăţiorul Carinei-Ioana, prinţ sobru şi cu o maturitate încântătoare în gândire, şi el ne-a trecut în linia a doua, în umbra lui Andi, ceea ce nu face decât să ne bucure. Aşa cum se bucură în adâncimi neştiute rădăcinile, atunci când primăvara brodează în crengi nestemate cosmice.

*

Timp de opt zile, am uitat de tot şi de toate, abandonându-mă în captivitatea nepoţilor, care m-au recompensat cu medalia „Cel mai bun bunic”, dar fără panglică tricoloră – onoare de care s-au bucurat doar nevastă-mea şi fiică-mea, la categoriile bunică şi, respectiv, mamă. Am fost şi la mare, îndurând cu stoicism nesfârşitele ore de plajă (norocul meu că Darius prefera bălăceala în valuri şi-atunci cu bucurie îl însoţeam, sporovăind împreună timp de ceasuri).

Nepoată-mea, Carina, construia cetăţi şi castele de nisip şi-abia în munţi, la Sinaia, aveam să înţeleg cu ce gânduri şi cu ce risipă de imaginaţie o făcea. „Bunicule – mi-a zis după ce dădurăm o raită pe la Peleş – e adevărat că zânele trăiesc în palatele din ceruri aşa cum trăim noi, oamenii, în casele noastre şi că, atunci când coboară pe pământ, se fac invizibile, ca să nu le vedem decât prin bucuriile pe care ni le fac? Apoi se întorc iar în palate şi castele şi trăiesc precum noi, oamenii, fericite pentru bucuriile pe care ni le-au adus?”.

Ascultând-o, nu mi-am crezut auzul, pentru că mugurul ăsta de fată tocmai intuise mitul lunar al Crăiesei Zăpezii (Eftepir – în dacă, Lucia – în latină, Alba – în celtică, Maya – în slavonă). Am mai avut noi discuţii de genul ăsta: „Vezi, bunicule, eu le vorbesc stelelor, dar stelele nu-mi răspund”. Ba da, Carina, dar tu încă nu auzi răspunsurile. „Tu le auzi?”. Sigur. Şi o să vină vremea, după ce mai creşti, când o să le auzi şi tu.

Cu Darius-Andrei, discuţiile sunt mai aplicate, mai „matematice”, ţin de domenii la care eu nu mă prea pricep, aşa că trebuie să-mi întrebuinţez serios raţiunea, ca să nu-l dezamăgesc. Doar în privinţa muzicii respirăm aidoma: amândoi iubim muzica vie, rockul.

Fiică-mea, Cozmina, şi bărbatul ei, Mihai, ne-au umplut zilele şi serile cu surprize, inclusiv o croazieră pe mare, numai să mă facă să uit de grijile care m-au îmbolnăvit şi m-au făcut mai suplu decât în tinereţe (în umbră, dimensiunile sunt ale prosopului cu care îmi protejam umerii), dar zilnic, spre seară mă suna Andi şi numai despre Bucovina Rock Castle discutam. Ăsta avea să fie şi motivul pentru care, după o seară petrecută la Sinaia, în splendida pensiune „Maragd”, din vecinătatea sudică a Peleşului, am evadat din captivitate (e un fel de a spune, pentru că m-a condus întreg familionul meu la gară).

A fost importantă şi tămăduitoare scurta vacanţă petrecută între cei care contează în primul rând pentru mine (Andi, chiar dacă se afla la Cluj, după o scurtă vacanţă în Anglia) era şi acolo, pe unde ne rătăceau nouă paşii. Şi nu am să povestesc mai multe, ci doar o să încredinţez spaţiului virtual parte din fotografiile pe care le-am făcut drept patrimoniu al sufletului comun al drăguşanilor. Necesar şi dedicat nouă, adică bucuriilor de care puţini ştiu şi pe care le trăim cu discreţie, dar adânc şi clocotitor.

*

În clanul drăguşanilor s-a ivit şi o pictoriţă, Carina Ioana, care, la doar 5 anişori, îşi asumă cu dezinvoltură provocarea sacralităţii propriului suflet. Are imaginaţie şi un simţ al culorii, ca semn primordial şi iniţiatic de limbă, incredibil, aşa că a fost cooptată într-un club clujean de pictură, unde învaţă tehnici şi i se încurajează dialectica imaginativă. Iar Carina iubeşte cu patimă lecţiile bisăptămânale de pictură, de la care nu ar lipsi pentru nimic în lume. Eu, ca bunic şi ca tenace slujitor al imaginaţiei, am înţeles, încă de la primele desene ale fetei Cozminei, că şi arta plastică va avea un viitor în izbânzile trăirii clanului meu. Tocmai de aceea, mini-expoziţia Carinei Ioana din această pagină nu înseamnă o trufie a clipei, deşi sunt tare mândru de nepoţica mea, ci un pariu pe viitor cu toţi cei care veţi apuca să vă şi înfruptaţi din acel viitor.

Darius-Andrei IGNAT

Pentru că astăzi, 15 octombrie, Darius-Andrei, şeful clanului urmaşilor mei transilvani împlineşte o vârstă de mugur care dă în floare, ne-am adunat în preajma lui, la Cluj-Napoca, toţi cei din clanul Drăguşanul, ca să ne înfruptăm din bucurie. În fond, ceea ce contează cu adevărat în viaţă este familia şi nu există vreo urare „La mulţi ani şi Dumnezeu să ni te ţie numai întru bucurie, Darius-Andrei!”, mai adevărată, ba chiar apropiată de dumnezeire, decât cea pe care ţi-o fac toţi ai tăi.

*

Când mi s-a născut primul nepot, Darius-Andrei Ignat, de care, ulterior, aveam să fiu foarte mândru, mi-am simţit sufletul respirând viguros în viitor. Prin el şi, apoi, şi prin Carina-Ioana, deveneam contemporan cu viitorimea şi cu orizonturile de după aceasta, pe care le pot de asemeni desluşi, dar niţel mai difuz şi mai fără de îndrăzneală. În fiecare toamnă, la jumătatea lunii octombrie, la Cluj-Napoca e sărbătoarea clanului drăguşanilor, noi, bătrânii, fiind reprezentaţi, cu consecvenţă, de Andi, care are în surioara Ana Cozmina şi în cumnatul Mihai Ignat o punte înspre concreteţea dumnezeirii, care este familia, după înţeleapta zicere a unui teolog ardelean din secolul al XIX-lea.

Pe măsură ce mă preling în amurguri, izbutesc să petrec mult mai mult timp cu Darius şi cu Carina. Am fost cu ei şi la Saturn, şi la Sinaia, şi la Sărata, iar ei mi-au fost alături la Bucovina Acoustic Park şi la Bucovina Rock Castle, în sacra rotunjime a mărului copt, pe care îl cânt în poeme, de câteva zile. Vor veni, de Crăciun, ca în fiecare an, ca să ne bucurăm împreună de biruinţa luminii asupra întunericului, de triumful bucuriilor vieţii asupra viscolirilor.

*

Astăzi, nepotul meu, Darius-Andrei Ignat, îşi rotunjeşte primul deceniu de viaţă. E sărbătoare mare în familie, întregul meu clan împrumutând tinereţe fără de bătrâneţe din năvalnica lui vârstă, deşi Darius este un fecioraş cuminte, inteligent şi sârguincios, ca să nu mai vorbesc de delicateţea sufletului, care se manifestă şi

atunci când ascultă muzică rock, pasiune pe care, ca şi mine, o moneşteneşte de la muzicianul familiei, Andi, de care toţi suntem mai mult decât mândri. Acuşi, acuşi, Andi îşi va vedea visul împlinit, adică va ieşi cu nepoţelul lui la prima bere, ca să-şi ureze unul altuia „La mulţi ani, Andrei!”, semn că sufletul meu trăieşte în mult mai multe trupuri decât am putut visa vreodată şi că, la bătrâneţe, am devenit atât de bogat, prin Darius, Carina, Andi, Cozmina, Mihai şi Viorica, încât o să-i rămân veşnic recunoscător bunului Dumnezeu mai ales pentru aceste haruri, care definesc familia, familia fiind, după spusa unui teolog cărturar din Transilvania veacului al XIX-lea, concreteţea lui Dumnezeu.

Între mine şi urmaşii urmaşilor mei stau punte, curcubeu şi aură Munţii Carpaţi, dar e atât de simplu de ajuns până la ei, într-o clipită, prin trăire, prin respiraţia pe care o numim dragoste. Ştiind toate acestea, încă din zorii zilei mă aflu, cu tot de am, în Cluj-Napoca, şi mă bucur de superba păşire întru sine, de care are parte Darius, astăzi, când deja se îndreaptă, fir de iarbă cu fir de iarbă şi frunză cu frunză, pe calea deceniului doi.

*

Cum unchiul lui, Andi, îi dăruise primele lui două chitare, caldă și rece, plus amplificator, nepotul nostru Darius-Andrei a început să ia lecții profesioniste de chitară. Are energie și chibzuială, pricepându-se cum să-și împartă timpul liber între pasiunea pentru baschet (joacă într-o echipă de copii la Universitatea Cluj) și muzică, dar cu chitara a avut un pocinog neașteptat: domnul pro-

fesor a scăpat pana din mână, pe când îi arăta un acord mai dificil, iar pana verde, pe care i-o dăruise Andi, dusă a fost. Au căutat-o, dar în zadar.

În drum spre casă, Darius plângea lăuntric, dar maică-sa, Cozmina, i-a intuit suferința și, când l-a iscodit, Darius a izbucnit în lacrimi: „Nu mai merg la chitară, nu-mi mai trebuie: dacă nu am fost în stare să-mi păstrez prima mea pană, înseamnă că nu-s bun de nimic!”. „Nu-i bai, puiule, îți dă unchiul Andi altele...”. „Poate să-mi dea un milion, că nici una nu va fi prima mea pană”.

S-au întors din drum. Din fericire, domnul profesor încă nu plecase. Au căutat împreună și, din fericire, au avut noroc: pana verde a lui Darius se pitise într-un colț al clasei. Acum e bine pusă, în camera lui Darius, alături de cele mai importante simboluri ale sufletelului său. „Cânt cu degetul, dar de aici nu o mai las dusă...”.

Nu va cânta cu degetul, pentru că Andi, căruia i-am povestit aseară, o să-i dăruiască un întreg set. Dar mult îmi mai place mie această poveste, care îmi probează un sentimentalism aparte, sfințit din generație în generație, de toți ai mei, cei care au fost ursiți să respire și prin artă.

*

Departe, dincolo de munţi, ba încă şi mai departe (la ora când am scris aceste rânduri, nu şi acum, când le retrăiesc), nepoţelul meu Darius-Andrei este astăzi sărbătorit, cu prilejul împlinii a 11 anişori de viaţă. I-am cântat

urări la telefon şi mi-am încărcat sufletul de cuminţenie. În fond, fericirea nu-i decât o necuprinsă cuminţenie a sufletului, care vine dintr-o comuniune profundă cu ceea ce-l defineşte. Iar pe mine nu mă defineşte nimic altceva cum o face familia, care mi-i şi crez, şi încredinţare. Spunea un teolog transilvan, în urmă cu vreo două veacuri că, în vremelnicie, familia este concreteţea dumnezeirii, iar adevărul lui, pentru că exista şi în mine, a prins contururi durabile.

Darius-Andrei este una din împlinirile mele în viitor. Afectuos, delicat ca o adiere, studios, inteligent şi ademenit de enigmele existenţiale, el se caută şi se află într-o dimensiune din ce în ce mai bine şi mai clar desenată pe lumina zilei. Mi-i prieten de nădejde, nu doar nepoţel, nu doar vlăstarul desprins din intimitatea secretă a sufletului. Ştiţi, cumva, o altă definiţie a fericirii?

*

Bunul Dumnezeu ne-a binecuvântat familia cu doi Andrei, fiul şi nepoţelul. Bunul Dumnezeu ne-a binecuvântat cu două chitare, ca să putem trăi, fremătător, dimensiunea atemporală a cântecului. Şi ca să fim pe deplin fericiţi. Cântecele lui Andi, pe care deocamdată doar noi le ştim, îmi împrăştie cerul prin casă, ademenindu-mi sufletul spre lumină. Am parte de o fericire atât de profundă şi de atotcuprinzătoare, încât nimic altceva nu mai contează. Chitarele care ne-au schimbat viaţa, cele ale începuturilor, au durat altar în camera nepoţelului Andrei Darius, aşteptând a doua serie de închinări. Spunea un mare teolog ardelean din secolul al XIX-lea că familia

înseamnă concreteţea lui Dumnezeu. M-am născut cu această convingere, dar mi-a fost bine să constat că a trăit-o şi un adevărat iniţiat. Acolo, la Cluj-Napoca, sub aura zicerilor înţelepte, cei doi Andrei ai familiei noastre trăiesc în zodia cântecului, iar lumina fiecărei dimineţi ni se aşterne pe fereşti dinspre ei, dinspre cântecele cu care vor birui vremelniciile.

*

Mult mi-am dorit să pot finaliza şi publica, exact în ziua în care nepotul meu Darius-Andrei împlineşte venerabila vârstă de doisprezece anişori, „Cartea Clujului”, o recuperare de memorie, la care am trudit, pe brânci, vreme de patru luni şi jumătate. Iar când îţi doreşti o făptuire din tot sufletul este imposibil să nu ţi se împlinească. Într-un fel, doream să retrăiesc, dar altfel, ziua de 7 august 1993, când, la ora 8 şi 17 din acea sâmbătă, începeam primul meu roman, „Omul de sacrificiu”, publicat, în 1994, la Sibiu, în Editura Transpres a minunatului cărturar ardelean Mircea Braga, roman scris pentru a retrăi altfel ziua de naştere a fiicei mele, Ana-Cozmina, care atunci împlinea nouă anişori.

Desigur că datoria de bunic mi-am achitat-o din vreme, începând cu Zilele Clujului şi terminând cu o „sesiune de cumpărături” în doi, pe care am savurat-o, împreună cu Darius-Andrei, într-un itinerariu de seară prin marile magazine clujene. Dar astăzi, când nepotul meu este sărbătorit de către toţi colegii lui de clasă, cu prilejul unei excursii educative la Lunca Bradului, din

judeţul Mureş, am vrut să-mi durez propria mea amintire, şi iată că am izbutit!

Cristian IRIMIA

Față de omul Cristian Irimia am o admirație sinceră și durabilă. Fără a ignora calitățile de medic ale domniei sale, mă plec, totuși, mai adânc în fața faptelor, care au prins contururi în peisagistica medicală suceveană. Cristian Irimia, în vremelnicia politicii și a unei funcții guvernamentale, a izbutit să modernizeze sistemul medical sucevean ca nimeni altul. Fără trufie, fără să aștepte

recunoștință publică, ci doar biruindu-și propriile suferințe, care îi puteau încetini faptele. Și, astfel, deși puțini știu, după omul și doctorul Cristian Irimia au rămas și vor rămâne durabilități care îi sublimează noblețea înnăscută.

Constantin IRIMIE

Am ascultat, astăzi, un concert pe cinste, la Vornicenii Mari, cu ocazia lansării monografiei, scrisă de Alexandru I. Cozaciuc-Hogea, susţinut de câţiva dintre componenţii Ansamblul folcloric „Dor" al şcolarilor din Moara, sub bagheta inconfundabilului profesor Constantin Irimie, o care există cu adevărat doar în preajma cântecului strămoşesc şi în mijlocul ucenicilor săi. Plin de vitalitate, de umor sănătos şi de originală carismă, Constantin Irimie a adus în faţa vornicenilor autenticul unei spiritualităţi străvechi. Autenticul cântecului instrumental, vocal-instrumental şi al dansului (fluieraşul şi gordunistul, împreună cu două violoniste, dintre care una sora contrabasistului ne-au încântat cu măreţia pură a coregrafiei lor). Nu purtau costume populare, ci sufletul

neamului nostru, respiraţia vibrândă a vemurilor, şi tocmai de aceea mi-au plăcut teribil tinerii aceştia, încă doar copii, dar care sunt pe măsura maestrului lor. Un spectacol adevărat (Mihai Chira l-a filmat şi îl va pune pe net, iar eu îl voi redistribui), onest şi, vorba unui localnic extaziat, „cum nu auzim pe la nunţi”, ci dincolo de vremuri, acolo unde strămoşii ne mai aşteaptă la sfat.

Roman ISTRATI

Există scriitori care ne încredințează doar un pumn de cuvinte, pe care noi, cu îndătinata noastră insensibilitate, le ignorăm, risipind nestemate și abandonându-le sub colbul ignoranței și al nepăsării. Și asta se întâmplă pentru că „nu doar lumpen-proletariatul e plin de zevzeci

și nătărăi. Nu doar lumea săracă și incultă e blamabilă sub aspectul lipsei de judecată. Mocofani întîlnim și în sferele înalte ale culturii, artei, în lumea plină de fițe a vedetelor, în sportul de performanță și, mai ales, în politică” (*Meditații cu nuiaua*), în care nu mai vibrează „imense clopote de humă” (*sentiment de toamnă*), chiar dacă „țipă sub cerul spart ca o fântână” (*însingurare*).

Un astfel de scriitor, care ne oferă mult, deși nouă ni se pare puțin, este Roman Istrati, poetul, publicistul și filosoful care s-a născut la Rădăuți, în 7 septembrie 1955, şi care avea să debuteze editorial, în 1978, deci la doar 23 de ani, în prestigioasa Editură „*Eminescu”*, cu placheta „Miezul adânc”, beneficiind şi de o prefaţă frumoasă, scrisă de Constanţa Buzea, următoarea lui carte, „d'istrati: jupânii”, fiind lansată abia în 7 septembrie 2015, adică în ziua în care, „piezișă stea de noapte” (*negândire*), Roman Istrati, împlinind 60 de ani, devenise „chiar pribeagul care-și cere prânzul” (*călcând lumina*), pășind pe „neliniștite trepte de untdelemn” (*somn*).

În tot și în toate, Roman Istrati a fost și rămâne un poet înnăscut, chiar și în această carte de publicistică, în care „Ștrumfii Kremlinului” înseamnă doar un pretext geopolitic pentru deslușirea comodității noastre istorice, a celor resemnați mioritic și veșnic nepăsători, deși analiza situație politice nu lipsește, ba, dimpotrivă, e acerbă, lucidă și competentă. Dar și aici, în această incredibilă parabolă a contemporaneității est-europene, „Roman Istrati își face iluzia că este un sceptic, când el este de fapt un luptător mocnit, ca viața însăși, pentru cauze mari. Nu se grăbește să tragă concluzii, și nu reușește să fie cinic...

este timp care trece greu, lăsând în urmă poezia agoniei lui, indicând paradoxalele soluții de viață și de bucurie ale celui care știe să piardă și să învețe” (Constanța Buzea). Citatul acesta se referă, desigur, la timpuria lui operă lirică, dar este cât se poate de potrivit și pentru pamfletarda carte „Ștrumfii Kremlinului”, în care pamfletul nu se manifestă doar ca o aciditate la adresa politicilor, ci ca o potență literară, în care „dansează lutul gata să se-aprindă” (*nunta*), iar „enoriași de lână se închină / din mâna lui Iisus lumina cade / uscată ca un colț de ghilotină” (*acuarelă*), sentința devenind destin tipologic pentru un popor caracterizat lăuntric și descifrat ca atare, de „plăvanul grobian şi anonim (care) bea tutun, decimează halbe de rachiu, violează, conduce mangă sau o pune de o bătaie cu răngi şi ciomege de baseball”, de „intelectualul rafinat (care) îşi întreţine plictisul cotidian încercînd să descopere sensuri filosofice în texte penibile sau pur şi simplu să întreţină nevinovate discuţii intelectuale despre fenomenele meteo”, de „intelectualul rural, (care), între mulsul vacii şi fierberea lăturilor pentru tenorii guiţului, îşi face timp şi pentru rezolvarea unui rebus sau pentru lectura rezumativă a presei”, de „intelectualii de oraş, absolvenţi ai unor facultăţi de la mare distanţă (care) îşi închipuie că-s mult superiori în toate domeniile şi, de şmecheri ce au ajuns, ca să se distreze, comandă la restaurant apă minerală feliată şi ciorbe de perişoare pătrate spre exasperarea pupezelor cu breton care, în calitatea lor de ospătăriţe, trebuie să ştie rînduiala tacîmurilor, să ştie să toarne discret în pahare, dar mai ales să ştie să rînească elegant după fiecare consumator” (*Spionul Floricel*).

În fața acestei lumi, care îl absoarbe, îl cuprinde și îl sufocă, „gându-i cărarea / trecând ca o spaimă târzie” (*rămâne un spațiu*), „și liniștea-și culcă genunchiul / umbrit de povară” (*rămâne un spațiu*), și tocmai de aceea poetul Roman Istrati, care vine dintr-o altă dimensiune spațială, din cea în care „și fructul ascunde în nemișcare o simfonie” (*toamna*), iar „lumina ei un singur sens arată” (*stea*), nu se poate resemna cu faptul că „noi, românii, sîntem cum sîntem, dar la fudulie nu ne bate nimeni. Cînd e vorba de scos nasul-n lume şi de organizat paranghelii răsunătoare suntem aşi, spargem orice concurenţă şi-i lăsăm pe toţi muţi de uimire cu făloşenia noastră cosmică” şi că „brandul Bucovinei s-a vrut ctitorit pe trei repere majore: tradiţiile nealterate (nu s-a zis nimic despre manelizarea cvasitotală a folclorului), multiculturalismul bucovinean (de fapt semianalfabetismul multietnic) şi bioland-ul (adică meniul cu produse pur ecologice şi cu certificate bio)” (*Jupîn de Pardon*). În fond, Roman Istrate vine de şi trăieşte acolo unde „e greu să naști puterea din cuvinte / când chiar cuvintele îți sunt povară” (*călcând lumina*), de acolo unde „durerea unor faceri se aude” (*din tată-n fiu*) „şi mâine somnul poate se va rupe / și mâna noastră mângâind va pune / vinul în flori și florile în cupe / brumă prin struguri și rugină-n prune” (*țară*).

„De dragul limbii române”, Roman Istrati aude cum „necuvios de simplu și curat / trece un vaiet sângeriu prin vie / clopotu-și sparge-n gură fluturi / lăptoși ca osul sfânt, de păpădie” (*somn*) şi se revoltă în faţa primitivismului îndătinat, în care „adoraţia tîmpă rămîne apanajul principal al gloatei, indiferent dacă subiectul adoraţiei e

un sfînt, o persoană publică, un obiect sacru sau un fetiş ordinar” (*Noi suntem de la Coţuşca/ Unde a-nţărcat dracu, răţuşca*), iar „unii opinează chiar că Tatăl Ceresc şi-ar fi scăpat creaţia de sub control şi că oamenii au ajuns să-şi facă de cap comportîndu-se împotriva naturii. Ca să fiu cinstit, tocmai aceste comportamente umane de la noi sau de aiurea, de pe planetă, îmi dau de multe ori fiori sau îmi creează coşmaruri” (*Capra rusească*).

„De dragul limbii române”, care, după cum sacerdotal susţinea Arune Pumnul, înseamnă „pecetea dumnezeirii” pusă pe identitatea noastră de neam, Roman Istrati se revoltă, precum în poezia din tinereţe, aşa şi în pamfletele literare din „Ştrumfii Kremlinului”, împotriva faptului că, „de multe ori, conştienţi sau fără să vrem, acţionăm împotriva firii. Ne răzvrătim împotriva tradiţiilor, împotriva normelor şi regulilor şi, din păcate, răzbunarea scăpată de sub control se orientează chiar împotriva propriilor persoane. Din idioţenie funciară ori cu rafinament masochist, fiecare ins îşi duce războiul împotriva propriei fiinţe” (*Sfinţia Sa MIG-ul*) – „Povești voi scrie, dacă timpul cere / și despre colții ierbii voi vorbi / cum stau ascunși în fiecare noapte / și ard precum un fagure de ploi” (*fratelui meu*). Iar acţionări „împotriva firii” sunt şi decadenţa – „Hai, că asta cu decenţa e doar o gogoriţă, nu o luaţi chiar mot a mot. Că doar n-am ajuns chiar în halul în care ecumenica Udrea să se rujeze cu carioca, Patriciu să se zgîrcească la hîrtia igienică, Becali să renunţa la Maybach-ul lui, Ţiriac să-şi radă mustaţa şi Vanghelie să nu-şi mai recunoască celebra inteligenţă. Păi cam aşa ar trebui să facă toţi. Măcar din adeziune la spiritul de economie” (*Şlapi pentru domnul Putin*) –, şi traseismul

politic – „Uite că adulterul politic nu figurează ca păcat. Şi atunci mă întreb cu îndreptăţire: dacă cercetătorii au stabilit că maimuţele antropoide, că primatele au sentimentul moralităţii, în sensul că deosebesc binele de rău atunci cum se face că primatele politice româneşti, deşi nu deosebesc binele de rău sînt departe de a poseda capacităţi morale" (*Capra rusească*), şi toate păcatele şi păcătoşeniile noastre istorice, împotriva cărora Roman Istrati, poet înnăscut, iar nu făcut, ridică, în sensul înălţării, un pumn de cuvinte, mărturisind cu candoare: „Atâta doar mi-e puterea mea în brațe / spini luminoși cu care vă ating" (*lumina de nectar*).

Indiferent de scrierile pe care ni le încredinţează, Roman Istrati doar ca risipitor de metafore trebuie înţeles şi citit. Iar primele semne ale unei astfel de inspirate lecturi le-au dat, deja, şi Ambrozie Ovidiu Bortă-BOA, autorul copertei, şi artistul fotograf şi poet Victor T. Rusu, care a realizat, drept simbol al operei, portretul lui Roman Istrati, pe care l-am încredinţat acestei cărţi

*

Boem incorigibil, grație poverii înnăscute a poeziei, Roman Istrati e un munte cu brazi, atingând discret stelele cu risipa de seve și de verde crud, prin care urcă sângele nebiruit al pământului. Roman Istrati, în ciuda aparentei lui fragilități terestre, este cel mai viteaz dintre pământeni, care își depune sufletul la temelia cărților lui încă nescrise, găsindu-și răgaz și pentru a trăi, aproape cosmic, fiecare carte a sa, cu care a hrănit, deja, memoria leneșă a neamului românesc.

Născut și renăscut în fiecare 7 septembrie al ciclicității generațiilor, poetul Roman Istrati clatină vremelniciile cu destinul lui de luptător inegalabil și de însetat devorator de lumină lină, cu care se tot despovărează de singurătăți. La mulți ani, prietene, și Dumnezeu să te ție numai întru bucurie!

*

rupt din lanţurile vremii,
Roman, Vodă prin ce-a scris,
a plecat să-adune ramuri
din promisul paradis
să-ncunune fruntea lumii
din înaltul univers
cu poemul cel din urmă
rătăcit, cândva, din mers

peste filele nescrise
din adânc şi din departe,
numai sufletu-i rămâne
să respire într-o carte
şi apoi că cate-n alta
dintre cele ce le-a scris
ca să-l regăsim aievea
şi să îl trăim drept vis,

însă astăzi totul doare,
totul este nedreptate:
ca-ntr-o punere pe cruce
a plecat Roman Istrati!

*

Despre poetul Roman Istrati nu voi vorbi niciodată la trecut. Despre întâmplări din viaţa noastră, da, dar despre el, niciodată. Şi asta pentru că Roman Istrati e mai viu decât toţi viii, iar undeva, pe masa lui de lucru, aşteaptă poemele „Decalogului”, scrise în ultimele luni, carte de poezie care se va lansa în 7 septembrie 2018, în ziua naşterii poetului. Vor cânta Mihaela Popescu şi Cornel Angelescu. Şi ne vom bucura, iar Roman Istrati va fi, iarăşi, viu, mult mai viu decât oricare dintre noi, şi la sărbătoarea aceea. Cartea este prinsă în programul Centrului Cultural „Bucovina” pe 2018 (admirabil s-a comportat instituţia pe care o slujesc faţă de acest poet înnăscut!) şi va primi, în curând, şi aprobarea Consiliului Judeţean Suceava.

Dar, până atunci, ce-ar fi dacă v-aţi împrospăta sufletele cu poemele lui Roman Istrati din vremea liceului? Poeme pline de sevă, poeme viguroase ca fructele ce dau în pârg, cu binecuvântarea Sfântului Soare. Poeme pe care Roman Istati nu le va repudia niciodată, pentru că sunt dimensiuni ale existenţei sale de dincolo de vârste şi de omeneşti aleanuri.

Poeme de Roman Istrati. Adică un ceva mai presus de noi, adică o stare de rugăciune la care pleacă auzul şi stelele, dar şi bunul Dumnezeu.

*

Roman Istrati s-a ivit pe „podeaua zodiei” sale pentru a-şi fereca „norocul în scripte de os” (*7 septembrie*), atunci când „a viscolit cu stele prin ogradă” (*vorbă grea*), iar el, poetul înnăscut, îşi dorea cu patimă un loc „în hora ce se cheamă nemurire” (*ţară de sus*), printr-o carte de poezie, la care a trudit ani în şir şi care urma să poarte titlul „Barbut”: am găsit printre manuscrisele şi dactilogramele poeziilor lui mai multe „coperte de gardă” cu acest titlu şi am înţeles, foarte curând, că din această viziune lirică s-au smuls ciozvârtele pentru „Miezul adânc”, o carte frumoasă de poezie, care a văzut lumina tiparului în 1978, la Editura „Eminescu”, cu Constanţa Buzea ca prefaţator şi redactor de carte, o carte în care „peste toate gândeşte steaua ta luminând / o linişte fără căderi şi elogii” (*miezul adânc*), dar o carte în care Roman Istrati nu se regăsea drept „pleoapa zilei despicată-n două” (*vorbă grea*).

O altă construcţie, durată cu aceleaşi „cărămizi”, dar care nu aducea nici pe departe cu arhitectura întrezărită, desluşită şi vestită de Roman Istrati, care îşi simţea sufletul „o şatră… nomadă, pustie / cu pasul domol ca vuietul ierbii” (*elegia ţiganilor*), pentru că „pe la noi ar bate un vânt de proză” (*colecţia de fluturi*), iar discursul amplu şi conştient de sine, care să contureze o nouă mitologie românească printr-un expozeu lirico-epic trăit până la spaimă, până la „păpuşa nopţii răstignită-n grindă” (*nunta*), îi fusese refuzat, în favoarea unui zigurat conceptual încropit de cenzura comunistă, în care „clopotu-şi sparge-n gură fluturi / lăptoşi ca osul sfânt / de păpădie” (*somn*), renunţând la statutul său de clopot şi la vibraţiile sale cosmice, în egală măsură misterioase şi

mistice, mistice şi misterioase, iar reconstrucţia aceasta brutală l-a derutat pe poet, care a trăit cu amărăciune prădarea de sine, care nu-şi mai putea purta „fiinţa în izvoare cu cerbii” (*elegia ţiganilor*), sufletul său vibrant, reverberat cosmic, fiind turnat în formele clasicizate ale cenzurii comuniste (patrie, poezie, sat).

Fără îndoială, deşi nu s-a născut la sat, ci în teritoriul sacru al iconarismului bucovinean, Roman Istrati trăia şi dragostea de patrie, într-o înrudire cu iubirea de patrie trăită de Ioan Alexandru, dar trăia, mai presus de toate, cosmicitatea de deasupra acestui spaţiu sacru, în care un „fum albastru umple casa noastră / din nou îl simt prin sânge colindând” (*nunta*), iar „în cer mesteacănul palid aprinde / neliniştite trepte de untdelemn” (*somn*), translaţia Cer-Lut, atât de profund iconaristă şi atât de inspirat definită de un poet, pe cât de poet, pe atât de filosof, „dansează lutul gata să se-aprindă / cu furca mama-mpunge speriată / păpuşa nopţii răstignită-n grindă” (*nunta*), pentru că doar *Mama Terra*, „doar mama ia-n lopată lutul morţii / cu care neştiut o să mă-nsor” (*nunta*). Da, asta urma să fie „Barbut”, de Roman Istrati, poeziei lui fiindu-i premeditat un destin al nuntirii cosmice, cu „lungi păsări (care) te cutreieră noaptea” (*7 septembrie*), cu un „munte, în trupul tău de lumină / cocoşii-nnoptează-ntr-un cântec de seară” (*elegia ţiganilor*) şi cu timpul vrăjmaş înfruntat în provocate şi nenumărate ocazii: „îmi intră un taur prin venele slabe / intră mugind adânc, obosit / cum intră frigul încet în silabe” (*7 septembrie*). Roman Istrati dorea să îşi facă din mister mistica lirică, deci „din noapte singura mea hartă, / altă poruncă nu mai împlinesc” (*fratelui meu*), pentru a

nu ajunge, în cele din urmă, la dureroasa, deşi retorica, întrebare: „aceste vorbe cine mi le iartă?” (*fratelui meu*).

Încerc să-mi aduc aminte despre discuţiile noastre despre poezia lui, dar realizez că, întotdeauna, ca şi „acum stăm trişti şi ceru-i orb de stele” (*vorbă grea*), Roman Istrati schimbând subiectul discuţiei, după obişnuinţa lui Constantin Ştefuriuc, „şi-n cer / caii de lut mai nechează” (*însingurare II*). Şi cu toate astea, a ţinut să-i lucrez eu cărţile de după, obligându-mă la o stare de veghe, prin care să ader „la înalta moralitate a florii” (*poem împotriva poluării mediului înconjurător*), o stare de veghe prin care „am tăiat din osia lungă a morţii / săbii cu care să baţi o cetate”, în vreme ce în „cameră fumul e ud de când zace / în candela scundă, uleiul se teme / şi arde în somn, fără pace // pe jos răsturnaţi mor sâmburii goi / din care cu frică băut-am povara / războiul pornit se întoarce-napoi / şi noaptea sub talpă-şi striveşte ţigara” (*împotriva lui Sisif*).

Stăm la sfat adesea; de când el a plecat, sfătuim împreună, „stăm trişti şi ceru-i orb de stele / tot cu genunchiu-n gură, amorţiţi” (*vorbă grea*), iar Roman Istrati veghează din Ceruri să nu mă împresoare „exacte / şi mari orologii… cu ochi tulburaţi / de ferigă” (*miezul adânc*). Şi totuşi, nu înţeleg de ce s-a desprins atât de brutal de poezie, deşi i-am oferit, de-a lungul deceniilor, o puzderie de motivaţii pentru reîntoarcere, inclusiv diplomele şi premiile care i-au fost acordate la propunerea mea şi de care, după cum văd într-un CV în manuscris, era cu adevărat mândru, pentru că, în fond, i se cuveneau pe deplin, eu fiind doar sortitul la a vedea,

atunci când a fost nevoie de asta, că „o stea îşi arde lâna biruinţei, / prea mare-i nemurirea, noi fiind / doar sluga întâmplării şi-a voinţei” (*gând 3*). Îi recitesc, pentru a nu ştiu a câta oară poemele (pe care tot eu le-am şi cules), le las, apoi, să îşi dureze făgaşul liniştit şi prin sângele meu („şi când te vei stinge, gândule? – când / o carne îţi va alunga speriindu-ţi steaua? / căci văd în somn cum voi căuta aiurând / un nufăr / cu care să-ţi curăţ tejgheaua”) „şi vai, tu, sângele meu – neatinsule / lungi păsări te cutreieră noaptea / cum ar cutreiera singuratice insule” (*7 septembrie*), fără să aflu răspunsuri, ci doar o nepământească furie, din care zvâcnesc spre cer păduri întregi de pumni încleştaţi.

*

Roman Istrati a fost şi a rămas, în spaţiul liric românesc, „sacerdotul răzvrătit”, ca şi Eminescu fascinat de miturile primordiale, în mare majoritate sanscrite; drept urmare, şi-a construit prima carte de poezie, „Barbut”, dar care avea să fie publicată, după masacrare prin încadrare în tiparele editoriale comuniste (poezie patriotică – poezie – poezie patriotică), sub titlul „Miezul adânc”. Poeme frumoase, dacă le iei unul câte unul la citit, dar nicidecum cartea premeditată de, pe atunci, tânărul poet sucevean, care ştia că naşterea şi moartea ni se dăruiesc împreună şi că „trecutul şi prezentul sunt o stare de somn, dar existăm şi în trecut, şi în viitor, prin *Spiritul nemuritor*”, deci prin *Sinele universal*[6]. Roman Istrati, filosof şi filosof al culturii înnăscut, deci şi cu temeinice cunoştinţe încă din tinereţe, îşi începuse

[6] *Katha-Upanishad* 2, p. 35

„Barbut” cu poemul „7 septembrie”, deci cu ziua naşterii, fără de care nimic nu există, nici măcar ursitoarele / ursirile nu există, ursirile însemnând, în culturile străvechi, trecut, prezent şi viitor: „Există trei fecioare ursitoare (trecut, prezent şi viitor), care decid destinul oamenilor”[7]. O sinteză a acestei cosmice mărginiri este poemul prin care Roman Istrati îşi schiţa desluşirile şi vestirile de pe luntrea de ceară, care este viaţa şi nicidecum cea a lui Charon, căreia, de altfel, îi dedica un poem de sine stătător. Istrati formula limpede, dar prin propria lui răzvrătire existenţială, condiţia umană de care era conştient, dar nu şi-o asuma cu entuziasm, ba nici măcar cu condescendenţă:

7 septembrie

n-am norocul în scripte de os
pe zar nu există numărul şapte
pe podeaua zodiei mele un aer
mătură frunze de lapte

mă tot sperie boli prin carne şi tac
şi vai, tu, sângele meu – neatinsule
lungi păsări te cutreieră noaptea
cum ar cutreiera singuratice insule

iată plăpândele rânduri din palmă
stinghere de frică şi de durere
vai, umezitelor, sunteţi ca cerul
umbrindu-l o ploaie de miere

[7] *The Prose Edda*, traducere de Jean I. Young, Cambridge, 1954, p. 12

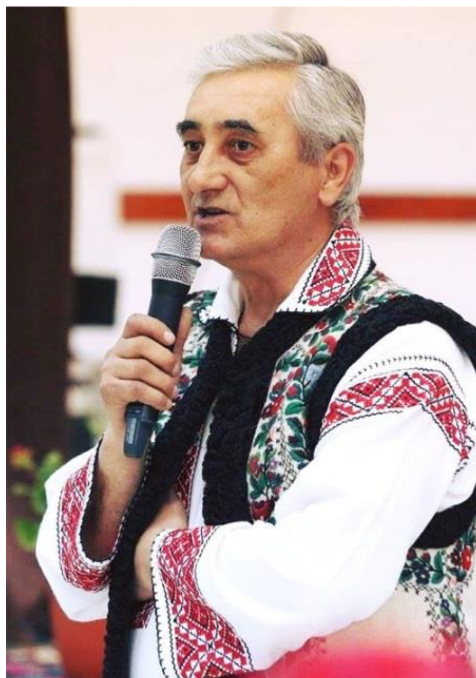
pământiu, cu ochi de fân îndulcit
îmi intră un taur prin venele slabe
intră mugind adânc, obosit
cum intră frigul încet în silabe

şi când te vei stinge, gândule? – când
o carne îţi va alunga speriindu-ţi steaua?
căci văd în somn cum voi căuta aiurând
un nufăr
cu care să-ţi curăţ tejgheaua

De aici, de la această mărginire cosmică, se desprinde calea dintre mit şi sfinţenie, într-o splendidă derulare de iniţieri în mistere, „tainele” enigmatice ale ruralităţii bucovinene fiind doar temelia pentru o cosmologie personală, dominată de cuplul iniţial, mamă-tată, care stăpâneşte, care domină şi universul, şi eternitatea. Prin părinţi, precum în toate miturile primordiale, Roman Istrati se înfruptă din eternitate, desfolie iluminările şi îşi contemplă oglindirile, contururile zvâcnirilor de aripi, de tentaţii ale zborului, ale înălţării spre un tainic pururi inefabil şi, prin aceasta, copleşitor, atrăgător şi distrugător aidoma flăcării opaiţului care arde aripile fluturilor. După ce am citit pe îndelete „7 septembrie” şi coperta de gardă (în mai multe exemplare) „Barbut”, nu mi-a fost prea greu să refac structura iniţială a singurei cărţi de mister şi poezie, pe care a scris-o Roman Istrati – „Barbut”, chiar dacă, din pricina unor situaţii reale, am fost obligat să publica a doua parte a cărţii, sub titlul „luntrea de ceară”, în ianuarie, iar partea de început, „vestirile”, abia acum. Prin sugestia copertei am făcut

trimitere la întregul pe care îl reprezintă „luntrea de ceară” şi „vestirile” (coperta 4 la „vestirile” este coperta 1 de la „luntrea de ceară), în demersul de a respecta promisiunea făcută lui Roman Istrati nu doar în spital, când i-am dus diploma şi premiul „Senior al Scrisului Bucovinean”, ci şi cu prilejul deselor vizite pe care mi le făcea la Centrul Cultural „Bucovina”. Încă îl mai văd păşind pe alee şi mă bucur, pentru că simt că Roman Istrati nu m-a uitat, ba chiar veghează misterios asupra a ceea ce sunt.

Costinel LEONTE

Pentru că are rădăcinile într-un sat, coregraful Costinel Leonte s-a întors, după o minunată carieră în cadrul ansamblurilor artistice „Rapsodia Română” din București și „Ciprian Porumbescu” din Suceava, la baștina Brehuieștilor, unde îndeplinește atribuțiuni de director al căminului cultural al comunei Vlădeni. Are dansul în sânge, ba și un talent actoricesc remarcabil, are și știința mișcării în coordonatele îndătinatului românesc, așa că

nici acum nu poate sta deoparte, după ce, timp de o viață, a existat pentru a-i bucura pe alții prin desfășurări ceremoniale care consacră permanența neamului nostru.

Costinel Leonte este, și prin predestinare, o identitate obștească, o veșnică nevoie de relaționare, inclusiv prin împărtășiri și încredințări (a fost și profesor de dans la Școala de Arte „Ion Irimescu” din Suceava), folclorul oferindu-i întotdeauna posibilitățile inefabile de a călători dintr-un veac într-altul, pentru a asculta respirația străbunilor și pentru a binecuvânta cu inima și cu mintea.

Gheorghe LUNGOCI

Violonist care desfăcea în strune respiraţia duioasă a Pământului, la fel de dumnezeieşte meşteşugit cum o făcea, la instrumente de suflat, regretatul lui frate, Silvestru Lungoci, rapsodul Gheorghe Lungoci, tezaur uman viu al Bucovinei, a păşit în amintire.

Umorul lui veşnic proaspăt şi inconfundabil, dar mai ales povestea de dragoste neasemuită, pe care a tot trăit-o cu vioara (cumva asemănător cu Charlie Chaplin), precum şi stilul aproape ancestral de transpunere muzica-

lă a spiritului neamului românesc fac din bădiţa Ghiţă Lungoci un reper artistic autentic pe calea deschisă, cândva, de Niculae Picu şi de Grigore Vindireu, dar continuată desăvârşit de fraţii Silvestru şi Gheorghe Lungoci din Călugăriţa Horodnicului, amândoi plecaţi să desăvârşească armonia universală.

Filmele şi înregistrările audio, realizate de Centrul Cultural „Bucovina”, ţin cântecele lui Gheorghe Lungoci în spaţiul trăirilor fără de bătrâneţe şi fără de moarte, înveşnicindu-i şi numele, dar absenţa lui va rămâne arsură în sufletele tuturor celor care l-au cunoscut.

Dănuţ LUNGU

Mi-e coleg, mi-e prieten. Ba şi nepot de-al treilea – dacă nu mă înşel, deşi despre înrudirea noastră nu am ştiut până de curând.

Îl văzusem tremurând de emoţie pentru un spectacol al prietenului lui, Vasile Purice, apoi pentru un alt spectacol, al altui prieten al lui, Petrică Oloieru, apoi pentru formidabila expoziţie a lui Victor T. Rusu din

iarnă, iar trăirile intense de bucurii ale altora întotdeauna au fost pe placul sufletului meu.

Dănuţ Lungu, colegul şi prietenul meu, încartiruit, pentru ceea ce înseamnă el ca om şi nu pentru înrudirea întâmplătoare, în clanul drăguşanilor, împlineşte, astăzi, o vârstă frumoasă. L-am întâlnit, dimineaţă, stors de oboseală, după trei îndelungate zile de manifestări artistice, pe care nu doar că le slujeşte, ci le şi trăieşte, şi am uitat să-i fac urările de cuviinţă. Nici nu prea era nevoie, pentru că Dănuţ Lungu ştie că şi eu, şi Petrică Oloieru, şi Vasile Purice, şi Mihai Pânzaru-PIM, şi Corina Scîntei, şi Oana-Maria Sârbu-Botezat, şi Andi Drăguşanul, şi Radu Bercea, şi Victor T. Rusu, şi Gheorghe Senciuc, şi Nicu Nuţu, şi Tiberiu Cosovan, şi Constantin-Emil Ursu, şi Constantin Horbovanu, şi Gabriela Teişanu, şi Lucian Căluşeriu, şi Gabriel Sandu, şi Marcel Horodincă, şi Mena Falek, şi „Zicălaşii", şi „Bucovina Rock Castle" şi aşa mai departe ne-am născut, ca şi el, pentru a trăi şi bucuriile altora, inclusiv pe cea reprezentată de ziua lui de naştere.

*

Dănuț Lungu, colegul meu de năzbâtii spirituale, poate fi localizat și în formula insolită a cântecelor de peste veacuri „Zicălașii", și în „Națiunea Poeților", și în „Bucovina Rock Castle", dar și în majoritatea manifestărilor culturale de spectacol de sub tutela Consiliului Județean Suceava. Un uriaș, cu sufletul ca un ecou mângâietor pe tărâmul artei. Parte din spectacol, pentru că

frumusețea sunetului și pe priceperea, și pe sufletul lui se clădește.

Puțini oameni știu că în profunzimea fiecărei săvârșiri culturale există, fără glorie și adesea ignorați, pătimiții împătimiți ai actului de creație, unul dintre aceștia fiind Dănuț Lungu, sărbătoritul Centrului Cultural „Bucovina”, în această iernatică zi de 20 aprilie 2017, când albul cosmic se suprapune peste imaculările din crengile copacilor doar pentru a imita delicatețea sufletului colegului nostru Dănuț Lungu.

Rodica MANCIU

Cândva, ca solistă a Ansamblului Artistic „Ciprian Porumbescu” din Suceava, Rodica Manciu cânta pe scenele Bucovinei, cu o cobză veche și cu vocea reverberând profund, apoi a plecat la București și, când a fost posibil, în lume. Din câte știu, în Italia, la Milano. Cel puțin acolo o întâlnise Ansamblul „Balada”, cu vreun deceniu în urmă.

Dar dincolo de propria-i carieră artistică, Rodica Manciu este o împătimită a cântecului românesc, pe care îl soarbe cu evlavie, indiferent din ce vremuri și din care zări s-ar ivi. Pentru ea, cântecul nostru strămoșesc înseamnă și o religie, și un fel de a fi, de a măsura timpul și de a-i refuza implacabilele lui măsurări. Rodica Manciu, un reper al cântecului național al românilor din Bucovina, își sărbătorește, astăzi, nașterea, undeva, departe de plaiurile natale.

Constantin MÂNDRIŞTEANU

Trompetist înnăscut odată cu cântecul, Constantin Mândrişteanu înseamnă mult mai mult, pentru folclorul contemporan românesc, decât îndeobşte se ştie. Pasionat de povestea miraculoasă a cântecului, ştiutor de poveşti din cărţi şi de poveşti de pe prispa caselor Moldovei, dinamic în a înţelege şi a discerne, Constantin Mândrişteanu e însetat de cunoaştere şi, tocmai de aceea, freamătă în căutarea dialogurilor, care să-i desluşească adevărurile care îi alcătuiesc sufletul.

Sigur pe arta sa de necontestat de către nimeni, Constantin Mândrişteanu, un reper al folclorului românesc de astăzi, este unul dintre puţinii căutători de caracteristici ale lumii creatoare în care s-a născut. Nu un polemist, pentru că polemica nu duce nicăieri, ci un însetat de adevăr sau măcar de plauzibil, cum puţini mi-a fost dat să întâlnesc în această viaţă.

Emilian MARCU

Poetul ieşean Emilian Marcu refuză să trăiască altceva decât poezie. Numai şi numai poezie, pe care o culege frunză cu frunză din respiraţia de veacuri a neamului său. Are, desigur, un simţ al patriei şi al neamului aproape religios, iar de aici vine vocaţia imnică a cărţilor lui de poezie, din care Emilian Marcu îşi durează propria cetate. Pentru a fi, pentru a dăinui, dar mai cu seamă pentru a se închina memoriei.

Emilian Marcu este poetul răzvrătit împotriva trecerilor şi a spaţiilor închise, e o stare a firii cutremurată doar de muzica stelelor din rememorările târzii ale lui

Pitagora. E poet, nu poate fi altceva, iar chestia asta îl face demn fie de admiraţie, fie de neînţelegere.

Ramona MEDELEANU

Centrul Cultural „Bucovina” ar trebui să fie, astăzi, în sărbătoare, dar colega noastră Ramona Medeleanu, pururi discretă şi retrasă, s-a sustras, cu delicateţe, chiar şi vigilenţei Facebook. Numai că nouă, slujitorilor culturii, nu ne scapă niciodată nimic, deci nu puteam rata nici solidarizarea entuziastă cu Ramona, care este, fără strop de exagerare, un suflet şi, mai ales, o minte pentru cultură. Pentru Ramona Medeleanu, creierul economic şi

financiar al Centrului Cultural „Bucovina”, primează, întotdeauna, făptuirea culturală, deci dimensiunea prin care un popor se defineşte în istorie, iar felul acesta de a gândi şi de a privi lucrurile ne tămăduieşte şi pe noi, cei care slujim cultura într-un mod mai direct şi mai vizibil, dar poate că nu la fel de implicaţi în povestea prozaică, de zi cu zi, a spiritualităţii româneşti în Bucovina.

Respectată şi preţuită nu doar de noi, slujbaşii culturii, ci şi de personalităţile creatoare din ţară şi din lume care conturează prezentul sucevean, Ramona Medeleanu are eroismul uman al omului de după cortină, dar fără de care spectacolul nu s-ar mai ţine vreodată.

De multă vreme am vrut să subliniez, în mod public, meritele Ramonei Medeleanu în spiritualitatea bucovineană, dar iată că abia astăzi, când privilegiul de a-i sărbători naşterea îl are numai superba ei prinţesă, pot să o fac.

*

Printre oamenii frumoşi ai Centrului Cultural „Bucovina”, Ramona Medeleanu reprezintă o identitate distinctă, identitate de piatră de la temeia tuturor zidirilor şi înfăptuirilor creatoare. Ramona este un om înnăscut pentru a sluji iluminarea, destinul ei de lumânare în ardere durabilă şi constantă împlinindu-se şi prin ceea ce, împreună, toţi izbutim să săvârşim, dar şi prin vlăstatul de viitorime, fiica sa, care deja se dovedeşte a fi un pictor cu potenţial şi nu doar o simplă promisiune a vremurilor care vor veni. Ar fi trebuit să-i aduc omagiile

mele Ramonei Medeleanu încă de sâmbătă, când îşi retrăia ziua naşterii, dar abia astăzi, când mi-am văzut colegii cu braţele încărcate de flori, am înţeles că tot belşugul acela de culori vii este destinat zilei de naştere a Ramonei, Ramona fiind, pe drept cuvânt, sărbătoarea Centrului Cultural „Bucovina". Pentru că aşa o trăim fiecare din noi – şi chiar o trăim – ca pe o sărbătoare care ne copleşeşte sufletele cu linişte, cu zâmbet, cu aromă cer cer proaspăt al dimineţii.

Ovidiu MIHĂILESCU

Muzician şi poet care locuieşte „departe-ntr-un oraş atins de ger / cu oameni slabi şi fabrici de tăcere", Ovidiu Mihăilescu, personajul exponenţial al acestei zi-le, stă „bucuros încolăcit ca Laocoon de plasa cu becuri / în sufrageria ta", pentru a trăi dumnezeieşte prietenia „în adâncurile unei oceanice melancolii", în care are de a se

mărturisi definitiv: „Cred în Cristos – cuvântul răstignit între rănile sale / Cred cu smerenie în nobleţea pătimirilor înălţătoare”.

Ca muzician (folk „încolăcit” cu rock) şi ca poet, Ovidiu Mihăilescu meditează „ca un scafandru izolat în abis dincolo de lumină”, cântecele şi poemele lui fiind importante pentru că a „pus acolo la loc sigur câteva amintiri din copilărie / a(m) lăsat la rece câteva sentimente fierbinţi / a(m) făcut mari provizii de fructe viitoare / pentru că în sufletul tău este mereu lumină”.

Alexandra MITOCEANU

Alexandra Mitoceanu îmi este coleg la Centrul Cultural „Bucovina” şi, desigur, prieten; nu prin extensia prieteniei mele cu Răzvan, ci pentru ceea ce este ea însăşi, adică o inflorescenţă de siguranţă, strălucire şi ţeluri temeinic chibzuite şi urmate, cu care îţi face plăcere să intri în dialog şi, indirect sau poate că chiar

direct, în acumulare de energie pozitivă, pe care numai oamenii luminoşi o emană cu generozitate. Alexandra este şi temelia creaţiei muzicale a lui Răzvan Mitoceanu, deşi vocaţia de tată a lui Răzvan este mai presus de creaţie şi contează, ca şi pentru Alexandra – ca mamă, mai mult decât orice altceva pe lume. Alexandra este, deci, jumătatea de măr rotund, redevenită mărul întreg şi perfect sferic al condiţiei existenţiale logice şi fireşti.

Maria MITOCEANU

Mama lui Răzvan Mitoceanu, doamna Maria Getica Mitoceanu, scrie şi publică poezie. Cum mama lui Răzvan este sora poetului Vasile Zetu, mi se pare firesc să scrie şi să publice poezie, ba să mai primească şi premii pentru creaţie, precum cel al Societăţii Culturale „Pa-

trimoniu” din Timişoara (2004), care organizase Concursul de Literatură Religioasă „Lumină Lină”, doamna Maria Getica Mitoceanu primind diploma „Premiul II” din mâinile regretatului profesor Aurel Turcuş.

Astăzi, dimineaţă, am primit cartea de poezie „Punctul meu de sprijin”, de Maria Getica Mitoceanu (Editura Accent Print, 2014), cu dedicaţie (sărut mâna, doamnă!), şi am citit-o cu mare atenţie. Şi cum să n-o fi făcut, când doamna Maria este mama lui Răzvan şi sora poetului Vasile Zetu! Încă din start, mi-a atras atenţia şi m-a bucurat o filiaţie spirituală din care mă revendic şi eu: „Am scris în adolescenţă un eseu intitulat „matca regăsirii”, definind-o ca fiind Poezia lui Lucian Blaga. Aveam să descopăr în cursul vieţii multe asemenea licăriri spirituale, determinante pentru „matca” trăirilor mele”.

Fără să folosesc literele mari pentru a atenţiona asupra valorilor în care cred (şi încă mai cred că, în materie de filosofie, între Lao Tse şi Lucian Blaga nu a mai existat nimic), lăsându-le mereu cuvintelor şansa de a se potenţa sau nu în mintea celor care mă mai şi citesc, funcţie de disponibilităţile lor intelectuale şi umane, eu rămân, ca şi Mircea Streinul, la convingerea că arta înseamnă, în esenţa ei, închinare, religie, credinţă şi că Dumnezeu ni se arată, zilnic, prin poezie, prin muzică şi prin artă plastică. Prin urmare, fiecare text poetic scris cu inspiraţie înseamnă un imn adus dumnezeirii. Cândva, regretatul Ioan Alexandru, căruia îi fusesem partener de discuţie într-o emisiune tvr, pe tema iubirii de patrie, îmi spunea că poezia română cu adevărat patriotică nu este

cea explicit şi direct formulată, ci „Mioriţa”, „Meşterul Manole” şi „Odă în metru antic”, deci poezia care ne sublimează în ochii omenirii. Tot aşa stau lucrurile – cred eu – şi când vine vorba despre poezia religioasă: cu cât este mai inspirat scrisă, cu atât este mai religioasă.

Cu aceste convingeri, am pornit la lecturarea cărţii „Punctul meu de sprijin”, de Maria Getica Mitoceanu, iar titlul frumos mi-a dat încredere (când parcurg opera cuiva, încerc să judec şi cu sufletul, dar şi cu mintea). Nu căutam, în lirica răspândită prin file, idei şi trăiri religioase, ci poetice, adică stări de inefabil respirate firesc, înnăscut. Un fel de „să păşeşti în iubire / ca într-o catedrală” (*Zidire tainică*) încercam eu să identific în scriptura lirică a doamnei Maria Getica Mitoceanu şi am şi izbutit, pentru că „E o biserică la margine de drum. / Mi-o amintesc – părea însingurată, / Uitată parcă printre brazi şi fum / Şi implorând o dragoste curată” (*Acasă*), într-un anotimp al vremuirii noastre, în care „Pe punţi de baladă e vremea să ningă! / Să ningă feeric pe umeri de munţi! / În jocuri de stele iubirea să ningă / Să ne-aştearnă Crăciunul pe frunţi”.

Atunci când nu uită că „iubirea nu se trufeşte”, cum inspirat observa Solomon, doamna Maria Getica Mitoceanu îmi aminteşte teribil, prin inspiraţie, de fratele domniei sale, poetul poet Vasile Zetu. Armonii fluente, scriitură modernă în tipar aparent clasic, tânjirea după sfericitatea perfectă din care toţi am făcut parte cândva („Sunt transferată-n dor de infinit / De-orice copac sau fir de iarbă crudă” – *Tăcere întru Dumnezeu*), trăirea forţei ziditoare a rostirii ca extaz cosmic („Cuvinte nu mai am

şi-s de prisos / Când liniştea cerească mă-nveşmântă” – *Înduhovnicire*), iată, deci, câteva repere importante ale poeziei, deci ale adevăratei şi cinstitei închinări, pe care le-am întâlnit în lirica mamei lui Răzvan Mitoceanu, adică a unuia dintre muzicienii muzicieni, care m-au călăuzit prin veacuri, ca să pot asculta şoapta sufletelor străbunilor şi, aidoma mamei lui, să „Rămân mereu cu ochii în mirare / Când văd un pom, o piatră, un ocean, / Căci simt imens minunea-n fiecare / Şi toate-mi amintesc fragilul meu liman”.

Răzvan MITOCEANU

Nu cred că am să pot uita vreodată că, în ziua în care îşi încreştina cel de-al treilea fecioraş, adică astăzi, muzicianul Răzvan Mitoceanu, dirijorul orchestrei Ansamblului Artistic „Ciprian Porumbescu”, compozitor şi orchestrator, a rupt trei ceasuri din viaţa lui pentru a le închina cântecului vechi bucovinean. De aceea simt nevoia să scriu şi câteva rânduri distincte: îţi mulţumesc, prietene, şi să dea bunul Dumnezeu să-ţi trăiască şi să te fericească prinţişorii tăi până în vremea vremurilor!

*

Dincolo de tot şi de toate şi, desigur, deasupra tuturor vanităţilor vremelniciei, tânărul muzician Răzvan Mitoceanu este, în primul rând, un adevărat muzician muzician. Trăieşte arta cântecului în deplinătatea arealului ei expresiv, de la preclasic, la rock, iar dincolo de calităţile lui de violonist, de şef de orchestră, de dirijor al orchestrei Ansamblului Artistic „Ciprian Porumbescu" din Suceava, de orchestrator şi de compozitor, Răzvan Mitoceanu este un dialectician al expresiei, capabil de asocieri şi disocieri care explică evoluţia şi involuţia tehnicilor interpretative în epopeea cântecului naţional românesc.

Minte şi suflet şi o năvalnică sete de luminos este Răzvan Mitoceanu, iar o probă în favoarea acestor afirmaţii o constituie faptul că Răzvan a ales să cântăm, de ziua lui de naştere, primul concert din istoria muzicală a umanităţii cu piesele culese de Karol Mikuli, în principal de la vestiţii lăutari bucovineni de odinioară, Nicolae Picu şi Grigori Vindereu. Îşi doreşte, după cum ne mărturisea, astăzi, la repetiţia Zicălaşilor, să-şi dureze o sărbătorire de neuitat („Cea mai frumoasă sărbătorire a zilei mele de naştere!" – luând în calcul, desigur, şi petrecerea, de după aceea, în sânul familiei), inclusiv prin bucuria de a fi lângă pictorul martir Radu Bercea la lansarea blazonului său artistic, „Confesiuni cromatice".

Geamăn mie prin suflet şi, de aceea, prieten drag, muzicianul muzician Răzvan Mitoceanu îşi retrăieşte ziua naşterii lui prin cea mai importantă ursire: cântecul.

*

Când ascultase „Doina”, cântată de „artistul popular Ciorobea”, în 1926, și fonotecată audio, pe discuri de patefon, de francezi, Răzvan Mitoceanu, directorul Ansamblului Artistic „Ciprian Porumbescu” din Suceava, a exclamat uimit: „Formidabil, ce final!”. Și, într-adevăr, după o interpretare minunată a doinirii, Ciorobea venea, în final, cu o dezlănțuire armonică, un fel de sârbă năbădăioasă, care te smulgea din reveria răscolitoarei doine.

Metoda aceasta, a strofei doinite sau măcar baladescă, urmată de refrene dinamice, de sârbă dezlănțuită, o mai întâlniserăm noi, „Zicălașii”, la cântecele din repertoriul lăutarilor bucovineni Grigori Vindereu și Ion Batalan, cântece în care baladescul, dacă nu cumva chiar doinitul, alterna încântător cu brâul sau bătuta, cântece precum „Să mă-nsor, să nu mă-nsor?”, „Câte flori pe Dorna-n sus”, „Brâul popilor” etc., fonotecate, în 7 iulie, la Vatra Dornei (astăzi sau mâine vor fi urcate pe net cele două părți ale concertului, lui Lucian Călușeriu ajungându-i o săptămână de miere, pentru că, dacă stă mai mult, face tripleți!), pricinuind adevărate dezbateri între noi. De ce? De unde?

Și nu aveam răspunsuri, iar să dăm cu pleasna presupunerilor nu ne stă în caracter. Fără dovezi, fără mărturii la fel de vechi precum cântecele pe care le retrezim la viață, noi nu facem comentarii. Nu aveam cum presupune, deci, că, începând cu jumătatea secolului al XIX-lea și continuând cu perioada interbelică, lăutarii români abandonau baladele, pentru că erau prea lungi, și doinele, pentru că erau prea triste, dar nu și liniile armo-

nice ale doinelor și baladelor, care aveau o anume frumusețe, demnă de încredințat viitorimii. Dar în formule instrumentale și vocale noi, în zicale dinamice, adaptate pretențiilor estetice ale contemporaneității lor.

Sâmbătă, pe când răsfoiam paginile „Familiei” lui Iosif Vulcan, mi-a atras atenția o mărturie a doctorului transilvănean în drept At. M. Marienescu, publicată în „Familia”, anul II, nr. 41, din 4/16 decembrie 1866, care spune, fără ecou în epocă și nici în viitorime, că:

1). „Deoarece baladele sunt lungi, cântăreţul cântă până osteneşte, pe urmă stă 1-2 minute. În acest răstimp, lăutarul acompaniator face variaţiuni fantastice cu arcul său asupra temei, apoi baladistul continuă mai departe”;
2). „După capătul baladei, lăutarul trece cu arcul său, totdeauna, în o arie voioasă, ca şi când ar calcula ca să scoată pe public din melancolia în care îl duse balada”.

Deci, ca și Ciorobea, mai târziu, lăutarii români ai secolului al XIX-lea păstrau liniile melodice ale diverselor balade și doine pe ceea ce numim astăzi strofă, urmată imediat de „o arie voioasă”, drept variațiune pe aceeași temă, în ceea ce avea să se numească refren. Se creau, astfel, cântece noi, pe structuri muzicale îndătinate.

*

Chiar dacă ziua de astăzi înseamnă o sărbătoare a folclorului românesc din Bucovina și în general a folclorului românesc, egoist cum mă știu de o viață, eu prefer

să o numesc și să o țin drept sărbătoare a Zicălașilor, adică a nevoii de a asculta respirația străbunilor. Și asta nu pentru că muzicianul Răzvan Mitoceanu a fonotecat audio, la vioară, acompaniat de ritmicitatea țambalului lui Petrică Oloieru, 300 de cântece românești din anii 1907-1914 (cântecele reale ale Unirii), păstrate în manuscrisele lui Voievidca; că la fonotecarea patrimoniului din colecția „Muza Română", a cântat, la vioară, împreună cu Adrian Pulpă (Narcis Rotariu avea un eveniment de familie important), repertoriul unor lăutari legendari de odinioară, precum Nicolae Picu, Grigore Vindereu sau Ion Batalan, în celelalte fonotecări, deci în alte vreo 700 de cântece pierdute, dar retrezite la viață, asumându-și rolul discret, dar atât de important de bracist.

Nu doar pentru implicări decisive și generoase într-un act de arheologie spirituală, în care, alături de cei numiți deja, se regăsesc și Ionuț Chitic, Constantin Irimia, Mihai Hrincescu, Viorel Kiriliuc și Mihai Cotos, nu doar pentru scânteia de geniu care îi caracterizează opera de muzician este ziua nașterii lui Răzvan Mitoceanu o sărbătoare a Zicălașilor, adică a unei adevărate familii, în care preț se pune pe interdependența suflet-minte, ci pentru natura lui umană, adeseori capricioasă și contra (cum se numea, odinioară braciul), care-mi amintește de propria mea tinerețe.

La doar 40 de ani, pe care îi face astăzi, Răzvan Mitoceanu începe, de fapt, adevărata tinerețe, cea a gestionării organizate a capacităților și háruirilor sale, tinerețea conștientizării și asumării vocației, deci un fel de în-

dumnezeire, pe care sufletul și mintea le va desluși molcom, dar decisiv, drept atotcuprinzătoare armonie.

Viorica MORUZ

De câte ori o reîntâlnesc pe treptele Centrului Cultural „Bucovina”, eu văd în pictorul Viorica Moruz o pecete pe lumina zilei, pururi însoțită de aura lui Tiberiu Moruz, pictorul sucevean care, alături de Ion Carp Fluerici, mi-a fascinat tinerețea.

Astăzi, în ziua nașterii ei, nu am întâlnit-o, dar mi-au trecut prin fața ochilor splendidele expoziții ale ucenicilor Viorică̆i Moruz, apoi „personalele” ei, toate vegheate, și dintr-o ramă albă, dar și din nemărginire, de miraculosul Tiberiu Moruz.

Artist plastic întrupat pentru a desluși libertatea creației prin viziuni personalizate, Viorica Moruz ne-a încredințat și ne încredințează o frescă a timpului nostru, în suprapunere transparentă cu neîngrădirea, dimpotrivă, cu slobozirea spiritului discipolilor ei, din plastica viitori-mii artelor plastice sucevene.

Nicu NUŢU

Fiu de muzician din garda veche a Ansamblului Artistic „Ciprian Porumbescu” din Suceava, Nicu Nuţu, pescar pasionat – de unde şi porecla pe care i-a dat-o compozitorul Emil Havriliuc, „Cărăşel”, a fost ursit pentru muzică, parcursul lui iniţiatic având ca repere Colegiul de Artă „Ciprian Porumbescu” din Suceava şi Academia de Arte „George Enescu” din Iaşi, unde, alături de

Răzvan Mitoceanu, l-a avut, printre dascălii de elită, şi pe udeşteanul Viorel Muntean, muzician total al spaţiului românesc. De ani buni, însă, muzicianul Nicu Nuţu este profesor de instrumente cu clape al Şcolii de Arte „Ion Irimescu", din cadrul Centrului Cultural „Bucovina" din Suceava, postură din care particularizează un vechi proverb românesc, în sensul că nu prin dar din dar, ci prin har din har se face raiul. Raiul, adică vibraţia luminoasă care ne înviorează sufletele, mai ales prin preajma cântecului.

Om de o rară sensibilitate, Nicu Nuţu înseamnă o risipire de generozitate, pecetluită de seninătatea zâmbetului, de care nu se desparte vreodată, dovadă că harul din har refuză prozaismele cenuşii ale încolonărilor prin cenuşiul zilelor. Suntem prieteni şi mă mândresc sincer cu prietenia lui – dar cu cine nu este prieten Nicu Nuţu, dacă omul întâlnit în cale are măcar un dram de puritate şi de prospeţime?

Doru Ghiocel OLAŞ

Doru Olaș, reputat arhitect, caricaturist și pictor sucevean, un veritabil Don Quijote al spiritului nonconformist, s-a născut cu niscaiva decenii. Nu știam că Doru Olaș, deși ne leagă multe întâmplări, se numără printre prietenii mei de facebook, pentru că, în vreme ce el crede năbădăios că ar crede, eu cred doar în libertatea omului de a trăi și simți, conform înhăruirii dumnezeiești.

În fond, nici nu-i rău să mai poţi evada de sub intransigența personalităților în libertinajul personajelor,

care, indiscutabil, au mai mult farmec decât personalităţile.

*

Doru Ghiocel Olaș este un capriciu al spiritului, în care coexistă poznaș și sacra verticalitate arhitecturală, și nostalgia șăgalnică a satirei desenate. Altminteri, Doru Olaș este un visător, care iubește cu patimă și muntele, de la care îi vin verticalitățile, dar și muzica, inclusiv rock-ul acustic (în iulie, l-am întâlnit, spre plăcuta mea surprindere, chiar și la „Bucovina Acoustic Park” din Vatra Dornei).

Descendent al unor polonezi stabiliți la Breaza, toți meșteșugari pricepuți, Doru Ghiocel Olaș a fost ursit spațialității, tocmai pentru nedogmatismul imaginației sale, pe care el, cel mai adesea, o ignoră conștient, în tentative de cumințire a sufletului. Dar e curat și proaspăt în suflet până la naivitate și sfințenie, aidoma zâmbetului care îi tot luminează trecerea prin viață.

*

Pasionat de „relaţia din dintre materie şi antimaterie sau spirit, unde spiritul este definit de schimbare prin schimbarea materiei”, deci de o cuantică cu mari tentaţii metafizice, prin care lumea ştiinţifică mondială încearcă identificarea sufletului şi a dumnezeirii, arhitectul sucevean Doru Olaş, care a durat în peisagistica oraşului surprinzătoare, dar minunate biserici, şi-a scris cartea vieţii, „Universul creaţiei prin creator. Teoria uni-

versală: scenariu" (Editura Opera Magna, Iaşi, 2018), luând în discuţie, pe baza unei temeinice erudiţii, „informaţia, materia sau timpul (pe care) le observăm prin imagine, iar spiritul sau schimbarea (pe care) o percepem prin viteză" (p. 5).

Subiectul, ştiinţific sau doar utopic, dar care consacră o… metafizică ştiinţifică, nu va lămuri niciodată întrebările şi tragicul fundamental al omenirii, care ţin de ceea ce se întâmplă dincolo de hotarul cunoscut al vremelniciei vieţii, dar cum omul, prin condiţia lui, se află în nesfârşită confruntare cu timpul, ba, uneori, şi cu statutul unic al Creatorului, după cum observa Lucian Blaga, îşi va pune mereu şi mereu întrebări, ignorând povaţa lui Lev Tolstoi („Iar dacă eşti prea curios, mori şi vei afla totul sau nu vei afla nimic"). O redefinire a relaţiei dualiste cu timpul şi o rupere de tirania lui prin schimbare şi viteză versus traseu, deci prin capacitatea înregistrării de imagini, determină un alt dualism, cel al informaţiei absolute şi a timpului absolut, un dualism care, din punctul meu de vedere, întotdeauna liric, banalizează până la prozaic tragicul misterios al condiţiei umane, misterul ştiinţific al secretelor numerologiei, în care, spre exemplu, „particola Higgs sau particola lui Dumnezeu", pentru care iarăşi există o formulă matematică, „este percepută ca schimbare, prin gravitaţie, şi poate fi observată prin ceea ce lasă în urma ei ca urmare a schimbării sau ca urmarea unui eveniment. Ca urmare a gravitaţiei de 0,618 sau ca urmare a schimbării prin particola lui Dumnezeu mărul, mărul este observat jos, iar ca urmare a gravitaţiei mai mici de 0,618 mărul nu mai este observat jos, el este neobservat printr-o gaură neagră, sau este

observat în alt univers paralel de o altă entitate mai evoluată” (p. 245).

Cartea lui Doru Olaş nu este prima carte de metafizică, din perspectiva fizicii cuantice, pe care am citit-o, iar rădăcinile în „Veda”, deci doar în cărţile iniţiatice ale purificării, limitează, cumva, complexitatea dumnezeiască a sufletului uman la o sintagmă, dar şi la o altfel de dimensiune şi de perspectivă, cea a câmpului informaţional; nimic nou, pentru că taoismul luase în discuţie tema, localizându-l în lemn, în vegetaţie, deci în ceea ce, în „Biblie”, s-a reformulat prin dialogul dintre Dumnezeu şi Solomon, atunci când Dumnezeu spunea că este în tot şi în toate, deci nu vede rostul „închiderii” între pereţii unui templu, deşi templu înseamnă „cortul lui Dumnezeu”, deci dimensiunea cosmică a lăcaşului primordial de închinăciune.

O astfel de carte se adresează, desigur, cititorilor cu iniţieri minime, iar utilitatea ei, într-o adevărată mişcare de re-desluşire a universului (poată că şi de regândire), este cu adevărat importantă, pentru că, funcţie de desluşiri – termen prin excelenţă taoist – „omul va avea o altă stare de graţie”, în condiţiile în care Universul „este limitat prin informaţiile a o mulţime de adevăruri forţate, neraportate la singurul adevăr prin conştienţa singurului adevăr”. De unde şi concluzia acestui personaj singular al contemporaneităţii sucevene, arhitectul şi cărturarul Doru Olaş, care pendulează, însetat de adevăr, între „Spirit şi Sacru”: „Bucuroşi cei săraci cu Duhul că a lor va fi Împărăţia”. Omenirea îşi va găsi sfârşitul nu printr-un dezastru natural ci printr-un dezastru provocat

de excesul de informaţii neraportate la singurul adevăr” (p. 182). Care „singur adevăr”, când, prin particularizări regionale ale Cărţii Sfinte a începuturilor, care „se cânta, ca să nu se uite”, după cum mărturisea Aristotel, Sinele Universal şi-a sleit, în inimile noastre, iluminările, iar „întreaga populaţie îşi va găsi plăceri false prin viaţa de zi cu zi ce se va desfăşura prin informaţiile puse în slujba” (p. 182) fiecărui călător prin vremelnicie în parte.

Tema libertăţii, care este, în fond, tema „celui ce gândeşte singur”, lipseşte şi din cartea lui Doru Olaş, ceea ce este firesc şi din perspectivă metafizică, şi din rutină ştiinţifică, domenii în care capacitatea creatoare a celui croit după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu este spulberată de dogme, deci de adevăruri absolute convenite, nicidecum naturale. Cititorul cărţii „Universul creaţiei prin creator. Teoria universală: scenariu”, de Doru Olaş, poate şi are obligaţia de a decide, cunoscând şi perspectivele cuantice propuse, şi de a-şi activa „chipul şi asemănarea” cu divinitatea, deci sufletul şi mintea, pentru cunoaşterea de sine, pentru că, aşa cum spun cele mai vechi cărţi religioase ale omenirii, „sinele universal şi sinele particular locuiesc, împreună, în grota inimii, precum lumina şi umbra; cunoaşte-ţi sinele particular şi vei dobândi veşnicie”.

*

Astăzi, 5 mai 2018, în Sala „Elena Greculesi” a Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera”, arhitectul Doru Olaş, personaj inconfundabil al spiritualităţii bucovinene, şi-a lansat cartea „Universul creaţiei prin creator / Teoria

universală: scenariu”. Public, unul şi unul, şi o curiozitate generală, deşi diversă şi eterogenă, dar unanim dornic să priceapă ce a vrut scânteietorul arhitect să înfăţişeze în inefabilul narativ. Concluzii nu se pot trage, deşi au existat interpretări diverse, inclusiv printr-un admirabil recital actoricesc al propunerilor dogmatice, susţinut de însuşi Doru Olaş, recitat din care am reţinut că: scrisul lui nu propune o viziune cuantică, nici una de teoria culturii, ci o perspectivă proprie a relaţiei creator-creaţie, care să determine meditaţii şi iluminări suplimentare. Dogmatic precum întotdeauna şi postulând dogmatisme, dar savuros în exprimări, în vizuini şi, uneori, chiar şi în revelaţii, Doru Olaş a strălucit cu adevărat, într-o lansare de carte care provoacă la meditaţie (şi cartea, dar şi lansarea) şi la îndumnezeire.

*

Arhitect vizionar, care iese biruitor din matricea timpului său, dar şi caricaturist inspirat, cu o puzderie de premii naţionale şi internaţionale, suceveanul Doru Olaş scoate, la Editura „Opera Magna”, Iaşi 2020, o aparentă „trăsnaie” editorială, „Covid 19. Iubiri”, în care alternează poeme de dragoste, cu rădăcini stilistice şi discursive în „Cântarea Cântărilor”, şi caricaturi „de text”, care surprind şi ironizează discret mentalităţi şi animozităţi sociale, pe fondul unei prefăcătorii generale de-a înţelepciunea, deci de parvenire individuală prin dominarea celorlalţi cu regulile infailibile ale propriei inculturi. În general, textele caricaturilor se bazează pe jocuri de cuvinte, de genul „Dragă, cu pandemia asta am rămas covidă!”, „Dragă, vara asta se poartă Covid 19, dar la

tenul tău cred că ar merge un Covid 20” sau „Dragă, stai şi tu în casă căci cu pandemia asta cine o să-ţi mai vină la înmormântare?”. Există, desigur, şi caricaturi fără cuvinte despre manipulare şi „orbirea” – „ţine-ţi gura” la vot, candidaţii pitindu-şi chipurile sub măşti, masca (botniţa) însemnând o spectaculoasă confundare cu poporul, şi nicidecum întoarcere.

În versuri, Doru Olaş este „lumina sărutului rămasă-n tine”, deci „măsura jumătăţilor”, „lăsând în urmă vechile metehne”, deci un zugrav al lăuntrului şovăielnic („umbra mea rămasă-n tine” sau „prezentul visului din vis”), este un rătăcitor biblic, şoptindu-şi lamentaţiile cu seriozitate: „Mă sculptez, michelangic, în faţă, / păstrând urme vii, păstrate în piatră. / Îndrept tăişul coarnelor aspre, / În singurul corn, inorog, / în singurul loc de piatră, / unde, în urme de pete de fată, / apar michelangiceuri sculptate. / Nu mai sculptez michelangic în piatră, căci răspunsul, sculptat de mine, / este sculptură în om, ce lasă pete în destine”.

Dotat cu puterea tainică de a „răstigni sărutu-n ceară” şi purtând stigmatul de a fi „muşcat de somnul / de după naşteri”, arhitectul şi caricaturistul Doru Olaş se lasă ademenit de poezie şi se caţără „răsturnând, din cer, / iubirea, ce-ntr-o viaţă întreagă / în răstignire şi-a găsit apel”. Nonconformist şi vizionar, dar înrădăcinat în iubire aidoma arborelui cosmic, şi el cu rădăcinile-n cer, Doru Olaş se răsfaţă cu o carte nonconvenţională, care îl reprezintă şi îl defineşte pe deplin.

Annamaria OLOIERU

S-a născut la Suceava şi studiază regia de film în Anglia, părinții ei, Petrică și Inga Oloieru fiind artiști instrumentiști ai Ansamblului Artistic „Ciprian Porum-

bescu”, absolvenți ai inegalabilului Conservator din capitala Republicii Moldova. Iar ce naște din artiști are calea ursită, universul creației fiind atât de atotcuprinzător încât deslușește chipul cosmic al Dumnezeirii. Prin urmare, peste câteva zile, Annamaria Oloieru se va muta la Londra, cu statut de studentă, pentru că adevărata cale a artei trece curcubeu peste meleagurile inefabile ale Albionului, insulă numit astfel de către vechii druizi, care imaginaseră „Tărâmul Albei”, deci al Lunii, în tainica ivire pământească de pe zarea Europei.

Annamaria Oloieru, concurenta mea în ascultare și fotografiere de Zicălași, e un lujer de floare care tânjește după deplinătatea luminii, uneori cu o vagă neliniște a sufletului, care pare că își va găsi contururile depline în arta plastică. Cunoscând-o bine și fiind noi și prieteni necondiționați, știu sigur că va răzbi, pentru că s-a întrupat din gena niciodată biruită a sfintei Basarabii.

Petru OLOIERU

Muzician de calibru, şi ca instrumentist, şi ca orchestrator, şi ca dirijor, dar şi din postura de compozitor, profesorul Petru OLOIERU, absolvent al Colegiului de muzică „Ştefan Neaga” şi al Academiei de Muzică din Chişinău, cu cursuri de pedagogie studiate în timpul facultăţii, solist instrumentist, de-a lungul anilor, la Ansam-

blul „Joc” din Chişinău, la Ansamblul Artistic „Ciprian Porumbescu” din Suceava şi în Orchestra „Rapsozii Botoşanilor”, lucrează în cadrul instituţiilor Centrului Cultural „Bucovina” din anul 2000, din 2007 fiind şi profesor la Şcoala de Arte „Ion Irimescu”, şi dirijorul, orchestratorul şi coordonatorul Ansamblului „Bucovina” al Şcolii de Arte „Ion Irimescu”, dar şi al trupei de redescoperire a muzicii medievale româneşti „Zicălaşii” a Centrului Cultural „Bucovina”, cu care realizează „Fonoteca muzicii vechi româneşti”, cu volumul I deja înregistrat în studio, şi cu volumul II pregătit pentru o primă audiţie publică.

Practic, în 15 ani de activitate în instituţiile de cultură ale Consiliului Judeţean Suceava, profesorul Petru Oloieru a avut împliniri profesionale de excepţie şi din abundenţă, celor deja nominalizate adăugându-li-se activităţile de orchestrare şi de dirijare pentru multe dintre concursurile şi festivalurile organizate în cadrul Centrului Cultural „Bucovina”.

Disciplinat cu sine, profesorul Petru Oloieru este un excelent organizator, dar şi un dascăl preţuit în domeniul cizelării tinerelor talente artistice, pe care le promovează, cu perseverenţă, spre deplină împlinire profesională, cinci ucenici de-ai domniei sale din cadrul orchestrei Şcolii de Arte devenind, ulterior, profesionişti ai orchestrei Ansamblului Artistic „Ciprian Porumbescu”, ba chiar şi parteneri în realizarea primei „Fonoteci a muzicii vechi româneşti”, cu câte 30 de piese în fiecare volum al „Zicălaşilor”.

Îmi dorisem enorm ca, în ziua de 29 mai 2015, când prietenul meu, Petrică Oloieru, împlineşte 41 de ani, să-l sărbătoresc, împreună cu ceilalţi prieteni ai mei, zicălaşii Răzvan Mitoceanu, Adrian Pulpă, Narcis Rotaru, Gabriel Hurjui, Ionuţ Chitic, Constantin Irimia şi Dănuţ Lungu, printr-un nou concert de muzică veche românească, în Cetatea Sucevei, dar nu s-a putut, şi nu din pricina noastră.

Nu-i bai, îl vom trăi printr-o repetiţie a „Zicălaşilor", apoi, în duminica din 7 iunie, dacă nu va ploua, vom continua sărbătorirea lui Petrică Oloieru şi a cântecelor vechi româneşti, pe care împreună, toţi nouă, le scoatem la iveală, prin lansarea albumului promis şi prin noul concert-premieră: „Chemarea străbunilor".

*

N-am mai trăit niciodată aşaceva. Numai Petrică Oloieru putea să-şi transforme ziua de naştere într-o splendidă invocaţie, „Chemarea Străbunilor", cea de-a doua premieră a ZICĂLAŞILOR, însemnând o invocaţie în dublu sens, mai ales dinspre străbuni, înspre noi. Iar după un repertoriu de 60 de piese, împărţite inteligent (de către Petrică) pe două spectacole distincte, eu pot să trag o primă concluzie: muzica românilor înseamnă cea mai tulburătoare cronică a veacurilor. Aşezată, elegantă, cu dezvoltări dinamice şi bogate – în veacurile XVI-XVII, apoi mai frustă, ceva mai „glodu-mi ştie sufletul / că-i croit ca ţipătul" spre sfârşitul amar al secolului XVII şi începutul secolului XVIII, apoi, iarăşi, plin de vitalitate şi

de bogăţie, cu o coloristică tulburătoare, care înfăşură anii cei vechi într-o aură astrală.

Ascultam şi nu mă mai săturam, apoi, bănuitor, am întrebat dacă am parte de o interpretare la prima lectură, în baza orchestraţiei lui Petrică Oloieru. Bănuisem chestia asta pentru că Răzvan Mitoceanu înşfăca, adesea, câte o vioară, lăsând braciul deoparte, şi, după ce cânta singur câte o frază muzicală, exclama: „Dumnezeule, cât de frumos cântau oamenii odinioară!”. De pildă lăutarii moldoveni, care, însoţindu-l pe logofătul Tăutul, la înscăunarea Regelui Poloniei, în 1502, au cântat, printre altele, un cântec în şase sau opt părţi (n-am reţinut bine), cântec încă ştiut, dar numai în două părţi. Să ascult ceea ce, cu certitudine, a ascultat şi Ştefan cel Mare (Tăutul şi lăutarii plecau în misiune!), şi să datorez această bucurie şi celor doi violonişti tineri, tineri, Adrian Pulpă şi Narcis Rotaru, care „citeau” cu arcuşul partitura la prima vedere, era mai presus de vis, era deja mit, ba chiar metafizică.

V-aş mai povesti, şi o s-o fac atunci când mă voi întoarce, dar trebuie să fug, acum, la concertul lui Vali Boghean, la care, cum este şi firesc, participăm toţi Zicălaşii, continuând sărbătorirea zilei de naştere a lui Petrică Oloieru...

În splendidul club de la etajul Julius Mall ne-am adunat mai toţi cei din Centrul Cultural „Bucovina” care au vreo legătură cu ZICĂLAŞII. Şi Dănuţ Lungu, şi

Corina Scîntei, şi Petrică Horvat, şi Lucian Căluşeriu, şi Gabi Sandu, şi Alina Irimia, şi fetele de la tehnic, pe care încă nu le ştiu după nume, deşi au merite incomparabil mai mari decât unele celebrităţi ale zilei, dar şi zicălaşii Răzvan Mitoceanu, Narcis Rotaru, Adrian Pulpă şi Ionuţ Chitic. Petrică Oloieru, însoţit de fratele lui, Ion, de cumnată şi de mândreţea lui de fată, Anamaria, avea o puzderie de invitaţi, prieteni şi colegi, ba chiar şi ucenici, la spectacolul spectaculoasei trupe de la Chişinău.

Din repertoriul trupei de peste Prut, cel mai mult mi-a plăcut prima piesă, un fel de „ska” inspirat lucrată, structurată ceremonios precum „Dojana” trupei rock DOR DE DUH, şi, tocmai de aceea, obligându-mă la autosugestia de a lua în calcul o eventuală prezenţă a virtuoşilor lui Vali Boghean la o viitoare ediţie Bucovina Rock Castle. A urmat, apoi, un concert amestecat, cu genuri muzicale care să acopere toate gusturile publicului şi care să permită punerea în valoare a virtuozităţii artiştilor, inclusiv a prietenului şi fostului coleg de facultate al lui Petrică, Valeriu Caşcaval, cu consecinţa unei spulberări stilistice, care m-a cam derutat.

Cum ascultasem, în după-amiaza zilei, împreună cu trei instrumentişti de la Ansamblu, cântecele „Chemării Străbunilor”, pe care zicălaşii lui Petrică Oloieru vi le vor oferi, duminică, 7 iunie, în Cetate, am trăit, la spectacolul trupei lui Vali Boghean, exact sentimentul dintr-o zi cu expoziţii, când, după inegalabila expunere a lui Victor Rusu, am mai participat la un vernisaj. Veneam de la nişte răscruci, una dintre ele fiind cea a adoptării, de către români, a dansului în doi, în patru şi în şase, prin

transferul parţial de melodicitate vieneză a incredibilului „Verbunkos” în ulteriorul românesc „Bărbuncul”, veneam copleşit de mit şi de respiraţia străbunilor încă pulsând în melodicităţi limpezi, rotunde şi pline de vrajă, iar abordările moderne ale aceluiaşi melos, pe care le săvârşeşte trupa lui Vali Boghean, nu mai aveau loc sau poate că nu-mi mai găseau sufletul în cale, sufletul meu fiind frunză în vânt undeva, prin Dumnezeu ştie care veac, prin revolta ceremonială a cine ştie cărui străbun.

Trăisem şi încă mai trăiam sărbătoarea zilei de naştere a lui Petrică Oloieru, cea mai frumoasă aniversare la care am participat în 60 de ani de viaţă, o sărbătoare care spulberase barierele timpului, şi înspre trecut, prin cântecele zicălaşilor, şi înspre viitor, prin cântecele muzicienilor din Chişinău. Acolo unde-mi pot auzi şi descifra străbunii, acolo simt menirile sacerdotale ale oamenilor care-mi devin, astfel, prieteni. Ştiam toate acestea în clipa în care, din dragoste faţă de prieteni, am sărutat fruntea lui Petrică Oloieru, ca să mă întorc, apoi, în noapte.

*

Mâine, 5 octombrie 2016, vom pleca la Solca, pentru a propune o călătorie, cu „Cântecele solcanilor”, care să acopere peste un veac (1800-1911). Astăzi, la repetiţie, am descoperit cântece şi mai vechi, precum hora boierilor Şeptilici, numită „Şapte fraţi”, pentru că atâţia erau şi de aceea au fost numiţi Şeptilici, înainte de ctitorirea Dragomirnei (ulterior îşi vor slaviza numele, devenind Semaca), sau „Pe o stâncă-naltă”, sau, şi mai vechi, cântecul „Haiducii”, pe care l-a cântat taraful care

însoţea solia moldovenească, în 1502, la înscăunarea regelui Poloniei, în Krakowia (a fost notată de Jan z Lublina). Ce-i drept, piesa aceasta, numită ulterior „Banul Mărăcine”, iar şi mai târziu „Ardeleneasca” (unul dintre multele cântece cu acest nume), figura în repertoriul lăutarilor solcani într-o variantă în două părţi, faţă de cea iniţială, cântată în şase părţi. Există şi un „Arcanul”, care se cânta numai la Solca, există 48 de piese minunate, pe care, mâine, le vom retrezi la viaţă, fie în Parcul Central – dacă nu e prea frig şi nu plouă, fie în modernul restaurant „Costa Rica”, din faţa Parcului Central din Solca.

Ca întoarcere în contemporaneitatea folclorică, „Zicălaşii” vor încheia concertul filmat cu trei piese noi, acompaniindu-l pe Sorin Filip, care ne este, în primul rând, prieten şi abia apoi manager. E invitatul meu şi al nostru, pentru că a început să-mi placă şi să-l preţuiesc pe băiatul ăsta plin de bun simţ şi de cumsecădenie. Vom cânta cu trei primaşi (Adrian Pulpă, Narcis Rotaru şi Mihăiţă Cotos), cu un b(r)aci (Răzvan Mitoceanu, şef de orchestră la Ansamblul „Ciprian Porumbescu”), cu un ţambal (profesorul Petru Oloieru) şi cu un contrabas (Ionuţ Chitic), de sunet, de înregistrări, cu track-uri separate, şi de filmări ocupându-se, ca întotdeauna, Dănuţ Lungu.

*

„Pe locul arătat de Dumnezeu, anume Solca”, au fost, odată nişte zicălaşi. Şi a mai fost şi un Învăţător, pe nume Alexandru Voievidca, avansat, de la Suceava, la Boian, care a încredinţat muţeniei unui veac 48 dintre

cântecele solcanilor. Şi au mai fost odată, în 5 octombrie 2016, şi alţi zicălaşi, care au aprins candelele cântecelor vechi, visând să se facă lumină. Din nefericire, e prea multă beznă în Bucovina orbilor, ca să se mai poată zări şi căţuia de la Solca, licărul acela de armonii, care a făcut pe unii dintre solcani fericiţi că pot respira din bucuriile stră-străbunilor lor.

Azi! Aşa exclamau şi lăutarii solcani, odinioară, într-o anume zi de vară, când erau chemaţi să cânte la curtea boierului Kapri din Iacobeşti, mai ales că venea şi domnul Voievidca, să noteze cântecele şi să vorbească, întotdeauna plin de admiraţie, cu Gheorghe Chiciu, care avea vârsta lui Mihăiţă Cotos, cu Bujdei Ioan Ienciu, care avea vârsta mea, cu Nicolae şi Anghel Ienciu, care erau de-o seamă cu Răzvan Mitoceanu şi cu Petrică Oloieru, cu alţi şi cu alţi lăutari îndumnezeiţi de cântec, de-un leat cu Adrian Pulpă (Casă de piatră, prietene!) sau cu Narcis Rotaru sau cu Ionuţ Chitic. Dar vin vânturile, ploile, ninsorile, se rostogolesc frunzişurile peste corzile viorilor şi, când se împrimăvărează, Anghel Ienciu îşi priveşte mâinile, care sunt ale lui Răzvan Mitoceanu, ba – ciudat capriciu al sorţii! – chiar şi tânărul profesor de vioară, de la Şcoala de Arte „Ion Irimescu” din Suceava, Mihăiţă Cotos, când încearcă un glisando elegant pe griful viorii, zăreşte alte mâini, la fel de îndemânatece, dar din veacul ce va să vină.

Cel puţin cam aşa simţeam noi, tehnicul Centrului Cultural „Bucovina” (Tiberiu Cosovan, Corina Scîntei, Dănuţ Lungu, Nicolae Gabriel Sandu, Gheorghe Senciuc, Liviu Velniciuc şi Marian Moştoflei), călătorind, dinspre

cântecele lui Sorin Filip şi, implicit, ale generaţiilor de azi, înspre dezlănţuirile armonice, aproape preclasice, ale melosului străvechi românesc. Apoi, am revenit pe muchia clipei, în minunata sală de nunţi a restaurantului „Costa Rica" din Solca (mii de mulţumiri, doamnelor şi domnilor, pentru gratuitatea locaţiei!), unde, din pricina frigului şi a ploii, ne-am văzut nevoiţi să mutăm concertul şi filmarea.

Partiturile şi textele cântecelor solcanilor le-am oferit, frumos legate, tânărului primar Cornel Tehaniuc, ştiind că, energic şi plin de intenţii bune, cum se arată, le va folosi aşa cum trebuie. Filmul concertului, realizat de Nicolae Gabriel Sandu, dar cu sunet făcut, cu track-uri pentru fiecare instrument, de Dănuţ Lungu, va fi postat pe net în câteva zile (Dănuţ, al doilea component al „Zicălaşilor", după mine, deşi nici unul dintre noi nu cântă, mi-a promis, din proprie iniţiativă, că va fi gata joi seara, adică în 24 de ore), iar cei din lumea largă, conştienţi ca şi mine că toţi suntem doar o carte scrisă, pe care deja s-a oploşit colbul viitorimii, vor putea asculta muzica minunată şi adevărată a românilor, desprinsă, odinioară, din arcuşurile lăutarilor solcani. În fond, prin muzica veacurilor, putem deveni veşnici.

*

În urmă cu doi ani, am vrut să-i sărbătoresc viața și opera printr-o premieră, „Chemarea Străbunilor", în interiorul Cetății de Scaun a Moldovei, dar, din motive obiective (veșnica neghioabă „Cântarea României" electorale), nu s-a putut, așa că spectacolul s-a amânat cu

o săptămână. N-a fost bai, pentru că profesorul Petru Oloieru merită o săptămână de elogii, și nu doar din partea noastră, a prietenilor lui.

În doar doi ani de voluntariat întru slujirea memoriei românești, profesorul Petru Oloieru a pregătit, împreună cu „Zicălașii”, opt premiere absolute cu muzică veche românească (alte două sunt în pregătire), din care două ceremoniale, „Chindiile” (întreg ritualul muzical al nunții de odinioară) și „Vechi colinde românești din Bucovina” (48 colinde, nu vifleimuri, îmbrâncite de ignoranță din ceremoniile sărbătorești de Crăciun și de Anul Nou), iar împreună cu Răzvan Mitoceanu, la vioară, a fonotecat audio 340 cântece vechi bucovinene (în cele 8 premiere fonotecate video, 320 melodii), în tentativa de a realiza o hartă a cântecului național românesc în Bucovina.

Ca recuperator de memorie muzicală românească, dar și ca animator al vieții culturale sucevene contemporane (dirijor al Orchestrei „Bucovina” a Școlii de Arte „Ion Irimescu” din Suceava, orchestrator, componist, profesor, instrumentist inegalabil, consultant artistic etc.), profesorul Petru Oloieru binemerită o largă solidaritate sufletească, din partea celor ursiți și întru trăirea frumuseții spiritului, dar și o amplă recunoștință publică și oficială, ultima, nu doar în cazul lui, absolut inexistentă în județul Suceava.

*

Săptămâna viitoare, după marea sărbătoare a „Zicălaşiloe”, prin care starostele Petru Oloieru va consacra, mâine, 45 de ani de existenţă, 300 de cântece vechi româneşti vor intra în interpretare şi dezbatere, interpretarea însemnând descifrarea ritmicităţilor extreme ale fiecărui cântec, mărturisite, în timp, de Franz Joseph Sulzer, Otto Wagner, Karl Engel şi aşa mai departe, iar dezbaterea vizând supravieţuirile în linii melodice vioaie, de măcar horă mişcată, ale unor cântece precum „Romanţa” lui Dimitrie Cantemir, care, în notaţie primă şi în ritmicitate extremă, conturează două cântece distincte, ultimul încă în viaţă. Există, desigur, în nevoia de înţelegere şi hora Muntelui Soarelui, numită „a buciumului”, care descrie aproape pictural ceremoniile astrale din jurul ziguratelor din Carpaţi (la Densuş, există încă deschiderea circulară prin zid, menită pătrunderii buciumului, din interior, pentru a anunţa bucuria cosmică a împlinirii „călătoriei prin Ceruri”, cum numea Mircea Eliade horirile străvechi), şi încă în variante din 1690, 1849 şi 1907, dar toate organic înrădăcinate în primordial.

Dacă nu mi-ar fi ieşit Petru Oloieru în cale, el ar fi rămas acelaşi mare muzician şi instrumentist, dar eu nu aş fi auzit niciodată respiraţia strămoşilor, fisura aceea în suflet sfârtecându-mi nevoia disperată de tăcere, care, precum undele izvoarelor, înveleşte şi freamătă contururile pietrelor, ca să nu le mai putem ghici lumina lăuntrică. Din fericire, Petru Oloieru există, iar ceata lui dumnezeiască (Răzvan Mitoceanu, Ionuţ Chitic, Narcis Rotaru şi Adrian Pulpă) probează că armoniile serafice sunt calea, de la noi, până lângă tălpile dumnezeirii.

*

Chiar dacă rătăcesc prin vremuri, căutând poveştile necunoscute ale unor comunităţi umane, las totul baltă atunci când vine vorba despre „Zicălaşi” şi, mai ales, despre starostele lor, profesorul Petru Oloieru, cel născut la Cotiujeni, în nordul Basarabiei, şi care ar fi vrut să urmeze o carieră de finanţist, dacă buclucaşa soartă nu l-ar fi îmbrâncit spre Conservatorul din Chişinău, ca să-şi asume adevărata vocaţie, cea de trăitor al cântecelor Neamului, de la începuturi şi până întotdeauna. Asta ne-a unit, ne-a înfrăţit şi ne-a slobozit pe căile sacralităţii româneşti, în care existăm toţi ca unul şi unul pentru toţi, căi ale sfinţeniei în care Petru Oloieru = Ion Drăguşanul = Răzvan Mitoceanu = Narcis Rotaru = Adrian Pulpă = Ionuţ Chitic = Mihai Hrincescu = Constantin Irimia = Viorel Kirilov = tentaţia chemării străbunilor, pe care o tot desluşim, de câţiva ani, cu infinită evlavie. Ne prindem în hore iniţiatice cu moşii şi strămoşii, spulberând tăciunii focului sacru pentru a-i împrăştia pe cer, respirăm veacurile cu nesaţ, până ce nu mai rămâne decât înşiruirea cosmică dintr-un capăt în celălalt al vremuirii vremurilor.

Vorbind despre Petru Oloieru, fără voie îl descifrezi în identităţile lui reale, cele ale orchestralului şi ale lăutăriei, dar şi ale Doina (primul nume al credinţei omeneşti) şi ale ceremoniilor Caluşar, puse la cale, prin cântec şi joc, în vremuri imemoriale, de către Kali Calusar, adică, în traducere, de către „Naşterea Limbii Credinţei”. Vorbind despre Petru Oloieru, dai contururi unor chipuri omeneşti, care îl înconjoară, pentru că prin ele se mani-

festă, iar legendarii Angheluţă, Lomiş, Barbu, Dinicu, Ciolacu, Ochialbi şi aşa mai departe reînvie prin Petru Oloieru şi prin „Zicălaşii” cărora le este staroste, suflet şi minte.

Dumitru ONIGA

Mi s-a spus, astăzi, că poetul-martir Dumitru Oniga ar fi murit. Prostii, un poet-martir nu moare niciodată, ci, atunci când osteneşte să-şi mai trăiască poemele, porneşte cătinel pe cale, şoptind abia auzit: „Pentru rănile mele nedrepte, / Eu, Doamne, te iert!”. Aşa mă asigurase şi celălalt poet-martir al Sucevei, Vasile Pânzariu, după publicarea ultimei lui cărţi. Aşa îmi zâmbise şi Dumitru Oniga, în apartamentul lui din vecinătatea fostei închisori a Sucevei, când i-am dus exemplarele „drepturi de autor” ale uneia dintre cărţile lui. Nu mai ştiu care şi a câta,

pentru că eu mi-am început drumul şi îndreptăţirea îngrijind şi publicând, mai întâi, cărţile martirilor Bucovinei, şi-abia după aceea şi pe ale mele.

„Mai îngăduie, suflet al meu,
Curând temniţa cărnii se va destrăma
Şi te vei elibera de întuneric şi chin,
Mai îngăduie puţin!

Până voi trece dincolo de fiinţă,
Mai am un legământ, o făgăduinţă,
Să sădesc în suflete o credinţă
Măcar
Cât un bob de muştar
Care să răstoarne munţii de ură,
Minciună, înşelătorie, impostură,
Să-i prefac în pulbere, în zgură.

Până când semnul îngerului o să mă cheme,
Mai îngăduie o vreme!
Cu ultima fărâmă de voinţă, de cutezanţă
Să aducem în cugete o speranţă
Pentru dreptate, libertate, bunăvoire,
Pentru un petic de cer, pentru izbăvire.

Până se va apropia clipa despărţirii
Ceva va veni în plicul nemărginirii
Să pot aprinde în inimi o scânteie de iubire,
Să ne putem apropia de dumnezeire
Cu sfânta ramură de măslin.
Mai îngăduie puţin!

Pe fundul paharului a mai rămas drojdie amară
Şi ştiu că nu mi-e îngăduit să mă eschivez,
Curând o să te eliberez,
Mai aşteaptă un ceas, o seară,
Suflet al meu, nepieritoare comoară!

(*Cântece triste*, Editura NordPress, 1996).

Născut la Stupca, în 14 august 1925, Dumitru Oniga, rănit de un glonte rătăcit, pe când privea, ca tânăr gimnazist, din Parcul Central al Sucevei, la o represiune armată, a fost arestat, în martie 1942, pentru apartenenţă presupusă la „Frăţiile de Cruce“, condamnat la trei ani de închisoare şi încarcerat la Cernăuţi. Nu era legionar, dar avea să devină, din spirit de solidaritate, un naţionalist temperat după arestările şi condamnările din 1944, din 1946 şi din 1958, soldate cu aproape 17 ani de detenţie politică. În timpul detenţiei la „Uniunea Scriitorilor din Aiud“, cum numea Petru Pandrea temniţa celor 45 de mari scriitori români, Dumitru Oniga avea să ucenicească în arta poetică pe lângă Radu Gyr, dar poemele lui aveau să fie încredinţate colilor de hârtie abia de prin 1990, când neştiutul poet bucovinean începe să publice în gazetele „Crai Nou“ din Suceava, „Solstiţiu“ din Satu Mare, „Tribuna Transilvaniei“ din Cluj-Napoca, „Ţara“ din Chişinău, „Plai Românesc“ din Timişoara etc.

În 1996, ziarul sucevean „NordPress“ al fraţilor Ioan, Vasile şi Gheorghe Iftode i-a publicat, ca şi lui Vasile Pânzariu, o primă carte, „Cântece triste“, iar de atunci cărţile lui apar cu ritmicitate pentru a rosti dragos-

te, libertate, credinţă într-o Bucovină din ce în ce mai încenuşată şi mai insensibilă.

O antologie de autor, apărută în 1998, „Novissima Tristia / 1948-1989“, o carte de sonete, „Iubiri“, apărută recent, un volum de memorialistică, pregătit pentru a fi încredinţat tiparului spre sfârşitul anului 2006, stabilesc coordonatele tulburătoare ale unei opere literare dedicată „Celor ce iubesc fără limite Libertatea“.

Dincolo de statutul său de martir, Dumitru Oniga înseamnă o neţărmurită dragoste pentru poezie, cuvântul potrivit durând lumea lui reală, în care a existat, există şi va exista mereu, poezia însemnând şi pentru Dumitru Oniga, în anii grei ai detenţiei, dar şi ai marginalizării de după aceea, zilnica înfăţişare a chipului Mântuitorilor, care numai ochilor iniţiaţi se desluşeşte.

Mit, credinţă, înrădăcinare, asta am simţit, mereu şi mereu, în poezia lui Dumitru Oniga, identificându-l, într-una dintre prefeţele cărţilor sale, drept ultimul poet iconar, iar definirea i-a făcut bine, bădiţa Mitruţ asumându-şi cu încântare acest statut pe deplin meritat.

Orodel OLARU

Născut la Vatra Dornei, în orașul în care teatrul înseamnă o nobilă identitate umană, Orodel Olaru a făcut parte din splendida generație a tentativei de înființare a unui teatru profesionist la Suceava, începând cu toamna anului 1984. Se născuse pentru teatru și nu-și putea dori un alt spațiu existențial, în afara scândurii sacre a scenei. La Suceava, a avut roluri importante, pe care le-a trăit cu un firesc lăuntric dezarmant, așa că nu a fost o surpriză pentru nimeni să-l regăsim, peste vremuri, în distribuțiile

teatrelor bucureștene, inclusiv și mai ales ale Teatrului Național, dar și ca realizator de emisiuni interesante la Radio România Actualități.

L-am reîntâlnit, în urmă cu câțiva ani, la Vatra Dornei, și nu l-am recunoscut, pentru că purta patina dumnezeiască a personajelor pe care le-a tot trăit, de-a lungul vremii. Era aidoma unui sacerdot, care există dincolo de vremuri, și doar vocea lui sonoră, vibrantă și cu un timbru inconfundabil mi-a atras atenția, pentru că încă mai exista în sufletul meu de biet slujitor, odinioară și pentru totdeauna, al unui teatru sucevean, care să scapere din reflectoare și să spulbere negurile ostenite ale acestui oraș nenorocos.

Orodel Olaru, actorul care ne reprezintă, mai presus de orice închipuire optimistă, în istoria teatrului românesc, împlinește, astăzi, una dintre vârstele personajelor presărate pe jariștea veșniciei.

Constantin PAPUC

Un mucalit incorigibil, cu premii pentru caricatură dobândite la Zaporojye (Ucraina), Gura Humorului (România), Margate (Anglia) Legnica (Polonia), Cuneo (Italia) şi cu desene satirice răspândite prin întreaga lume expoziţională, cu expoziţii personale la Suceava, Londra, Iaşi, Sydney, Cambera, deocamdată revinde în atenţia lumii cu „Deocamdată”, un album de caricatură, publicat, în condiţii excepţionale, la Editura „CreArt” din Iaşi, 2020, prin care Constantin Papuc îşi eşalonează o parte a vieţii lui creatoare (2005-2020). Într-o scurtă prefaţă, Mihai Boacă semnala aproape axiomatic faptul că „un volum de caricatură este o victorie a spiritului, a tenacetăţii, a credinţei că avem ceva de spus, şi, ca un corolar, o

victorie raportându-ne la noi înşine". Iar Constantin Papuc îşi explică, olograf, ideea noii lui cărţi: „După ce ani de-a rândul am muncit şi a fost cât pe ce să făurim societatea socialistă multilateral dezvoltată, brusc, ei au schimbat macazul şi ne-au propus ceva cu totul şi cu totul original, ajungând cam în acest stadiu, DEOCAMDATĂ!".

Desenele lui Constantin Papuc sunt tot atâtea filipice, care-i vizează pe „ei", cei ce „au schimbat macazul", începând de la tâlharii de pe copertă, care nu sunt bieţi meseriaşi ai şperaclului, ci politicieni, care au palate care i-au costat „doar doi ani de puşcărie" şi promit „lucrul bine făcut" pentru a ne obişnui cu „merge şi aşa", într-o ţară în care domină şi îşi face de cap prostia agresivă şi nesimţită, rareori aflându-se cât un „cioban", care să se mulţumească doar cu rosturile lui: „Aş putea să fiu prim-ministru, da' nu vreau". Desenele lui Constantin Papuc râd-plâng o ţară a eroismului bagatelizat, în care „tot ce-aţi apărat… s-a vândut" şi în care integritatea este persiflată băşcălios: „N-are nici măcar dosar penal, da' vrea să candideze!!!". O Românie plină de grotesc se dezvăluie din peniţa lui Constantin Papuc şi se poate desluşi în textele mucalite, care fac parte din întregul satiric, dar şi dintr-o lehamite generală şi generalizată a românilor faţă de realităţile care îi domină şi îi irosesc. Şi-atunci, ca răsfoitori ai albumului, râdem, ici şi acolo, semn că, vorba lui Romulus Vulpescu, nouă nici măcar plânsul nu ne-a mai rămas.

Ion PARANICI

Ion Paranici, „poet prin ceea ce scrie, fie poezie, fie tablete de ziar” (Emilian Marcu), „întemeietor de valoroase cărţi” (cum scria Ion Paranici despre cărturarul

Ilie Dan), şi-a scos, discret, pentru a o împărţi prietenilor şi, deci, şi rafturilor bibliotecilor, o splendidă carte de înţelepciune, „Din cele câte au fost” (Editura „Muşatinii”, 2013). „O carte de împăcarea cu lumea şi, deopotrivă, de nelinişti, însoţite de bucuria că, din toate câte au fost, trăieşte respectul”, cum îmi scria, în dedicaţia de pe coperta de gardă, în recentul decembrie.

Structurată pe patru teme mari („Timpul mărturisitor”, „Destin de statui”, „Muzica – „pusă în scenă” la Casa Cristian” şi „Supus literei de tipar”), cartea domnului Ion Paranici reprezintă, în primul rând, o revoltă a înţelepciunii, dar şi o înţelepciune a revoltei, din partea unui „ziditor de cuvinte” remarcabil, deci a unui om cu o tulburătoare „vocaţie întemeietoare”, a unui „nume al cetăţii”, în faţa căruia, de când mă ştiu, eu mă plec şi cu evlavie, dar şi cu dezarmantă dragoste.

Ion Paranici, omul ursit atavic să priceapă că „istoria se învaţă şi se trăieşte, întreţinându-i lucrarea”, deşi viaţa avea să-i arate, uneori cu mult prea multă brutalitate, „cum se trăieşte starea de jenă”, într-un târg „cu mult prea puţine statui”, dar cu o ignorată redutabilă aristocraţie a frumosului, care păşeşte serafic prin paginile cărţii şi care divinizează aerul pe care îl respirăm.

„Supus împătimirii jurnalistice”, Ion Paranici a „pus cuvinte şi idei la lucru”, le-a „făcut să se bucure sau să se încrunte, să mediteze şi să pledeze pentru întruparea binelui”, într-un timp social al jalnicei alienări, în care „neodihna condeiului, a cuvântului aspirând la cerneala de tipar” par să piardă din sacralitate. Iar ideile întovă-

răşesc păşirile lui Ilie Dan, Grigore Ilisei, George Sidorovici, Dimitrie Loghin, Mihail Iordache, Mihai Iacobescu, Mircea Motrici, Radu Mareş, Mircea A. Diaconu, Ion Carp-Fluierici, George Damian, Ioana Nistor, Grigore Vieru, Toader Hrib etc., într-o „stare a permanenţei" care îndepărtează definitiv „culoarea urâtă a nedreptăţii" lumeşti din spaţiul şi timpul care îi aparţin lui Ion Paranici.

„Încotro mergeţi, domnilor? E momentul dezmeticirii! Istoria, timpul nu mai au răbdare", se aude starea de nelinişte în „convingătoarea expresie artistică", din fiecare „literă a cărţii", carte de mărturisire şi carte de închinat, deci un fel de „luciditate a dialogului" refuzat de „o vârstă" a civilizaţiei urbane sucevene din ce în ce mai alienată, mai netrăitoare, dar şi carte care va dura, pentru că merită, pentru că duce cu sine, în viitorime „oameni ai Sucevei (şi nu numai) dăruiţi artei, culturii, care au trăit sau trăiesc din rostirea frumoasă şi înţeleaptă".

După trei cărţi de poezie poezie şi după tot atâtea cărţi de remarcabilă publicistică, Ion Paranici înseamnă o existenţă reală şi durabilă, care şi-a construit „cetatea sufletului, cu toate ferestrele deschise" (Emilian Marcu), aşa cum înseamnă şi un reper însemnat „din cele câte au fost" sunt şi vor fi jaloane sigure ale spiritualităţii bucovinene.

*

„Încâlcit în ştirile / ce-s carnea vie-a zilei", dar încă năzuind spre un „mâine (care) va fi poemul / întors de pe drumuri", Ion Paranici îşi descoperă „Mersul înse-

rării” (Junimea, 2016) „dintr-o înserare neiertătoare” – după cum îmi scrie în dedicaţie, cu retorisme contrarii („în fiecare întrebare-s nervi” versus „peste toate / se aşază colbul lenii”), în absenţa întrebărilor şi în prezenţa unei înţelepte împăcări cu tăcerea („liniştea bătrână vine de departe”), pentru că „vinul iar se crede zeu”, pentru că „versu-i / cumpăna prin care treci / când vrei”, în ciuda faptului că „însingurat e condeiul”, că „pagina de carte-i / loc de veci / al celui care cheamă în ea” şi că „iar s-anunţă / vreme rea în oameni”.

Cândva, cu prilejul unei alte cărţi, Ion Paranici îmi spunea că aceea e ultima, dar ştiam că se amăgeşte singur, pentru că Ion Paranici nu poate trăi în absenţa tainei lirice, a unei intimităţi secrete, „în amăgiri, ca într-o taină”, poate şi datorită faptului că poemele lui nu sunt cântece, ci „tristeţea unui loc / în care nu m-aşteaptă nimeni”, loc adânc zvârcolit de „jarul clipei / când în noi, tăcută, / încă-o zi va fi să moară”, jarul predestinat să urmeze „mersul sângelui / din zori şi până-n înserare”. Şi asta, pentru că, dintotdeauna şi pentru totdeauna, Ion Paranici nu a fost decât drumeţul tăcut şi, prin aceasta, secret „în umbrele de-acasă” („pe faţă / i se odihnea culoarea / lanului de grâu / care-ncepuse să viseze pâinea”, deci o ascendenţă „peste vorbele cu nervii rupţi”, „din cer înalt şi până-n frunză”, drumeţul care nu pleacă niciodată din rădăcinile sale, dar se lasă măcinat de „porniri ascunse”, deşi e conştient că „neamurile-i sunt / într-un neam de cuvinte”). Şi nu te poţi descălţa de destinul acesta, dar poţi urca şi coborî, odată cu sevele, pentru că „poemul, atunci când se ştie în viaţă, / e plecarea-ntr-un / crez fără margini / şi-i ţărâna ce-aşteaptă / s-o împrăştii / pe răni

care ard şi acum / în litera şchioapei istorii”, iar condiţia fundamentală a poemului ţine de cea a Arborelui Cosmic („el va fi să creadă / că-i cerneala / pentru viaţa unei alte cărţi”).

Poezia lui Ion Paranici e o ţesătură fină şi fragilă, dar prin care poţi descoperi „în câte geamuri / este-acum lumină trează”, în ciuda faptului că „oraşu-i mai sărac / şi întunericul / e mult prea des” şi că „în bărbat se adunase vremea / care-avea în pază / drumuri neumblate”, bărbatul fiind acela care „a vrut, apoi, să ştie totul / despre aer, / despre-ngândurarea ploii” şi, nu în ultimul rând, „s-ajungă lângă / singuratici pomi / ce-şi spun / că-n fiecare zi / pădurile sunt ei”.

Poeziei lui Ion Paranici „i-au fost gândite temelii / să ţină-n spate timpul”. Poezia lui Ion Paranici, „încă o noapte tăiată / de ţipătul / păsării aflate în primejdie” evită „un vag Babilon de întrebări”, „acolo unde ţipă / secundele pe care graba / le-a uitat / pe când aveau de spus / că fără ele / Timpul nu-i întreg”, suie spre viaţă, spre vibraţiei, spre revărsarea sufletului pe cer, chiar dacă „tăcerea de-apoi va fi rece / ca fuga de teamă”. Şi asta, pentru că Ion Paranici, veşnic sfios în faţa propriului suflet, abia îndrăzneşte să cate spre eul său liric şi, dacă îl zăreşte printre pleoape, anevoie îndrăzneşte un zvâcnet discret de extaz: „Bucolică a fost această-nchipuire…”.

*

Adineauri, am aflat că Ion Paranici nu mai este, că a pornit pe cale, la fel de senioral ca întotdeauna, întru desluşirea tainelor, pe care, de altfel, le întrezărise admi-

rabil în cărţile sale de poezie, de proză şi de publicistică, dar şi în modul aproape unic de a trăi şi a se apropia de toată lumea. Îl ştiu de prin vara anului 1976, când un alt mare senior al culturii de prin părţile noastre, domnul Ion Nedelea, universitar mutat ca adjunct la ziar pentru a face loc la catedră unui preferat al elitei administrative, îmi publicase o poezie – dacă nu cumva mai multe – şi l-am vizitat, ca să-i mulţumesc şi să-l cunosc. Atunci l-am întâlnit, prima oară, şi pe Ion Paranici, cel care avea să-mi devină, în mod firesc, începând cu aceeaşi clipită, fratele meu de peste apă, el văzând lumina zilei şi copilărind la Tişăuţi, iar eu, dincoace, la Mereni. Era un bărbat falnic, cu părul ca ninsoarea încă din tinereţe, impresionant prin nobleţe înnăscută şi prin vibranta căldură a sufletului. Am intrat, de-a lungul tinereţii mele, prin multe redacţii, prin cea a revistei „Flacăra", care mă publicase simultan şi unde George Arion devenise îngerul meu de veghe, prin redacţia „Viaţa Românească", unde aveam un alt înger, pe Ioanichie Olteanu, iar Cezar Baltag îmi citea mie şi finului său, Petre Got, pagini nou traduse din „Ulysses" a lui James Joyce şi din „Istoria religiilor" a lui Mircea Eliade, sau prin redacţia „Contemporanul", unde, iarăşi, aveam doi îngeri, pe George Chirilă şi pe Platon Pardău. Păşea cu sfială, prin astfel de temple, ţărănuşul care am fost, dar nimeni, nici măcar uriaşii Adrian Păunescu şi Nichita Stănescu nu mă copleşiseră precum Ion Paranici, care îmi oferea o familie de neuitat, cea numită „Zori noi", ziar pe care îl citeam încă de pe vremea liceului, fascinat de foiletoanele lui Victor Micu.

Ion Paranici izbutise să transforme un ziar local într-o adevărată gazetă literară, în redacţia „Zori noi"

ucenicind Arcadie Arbore, Clement Antonovici, Constantin Hrehor, Gheorghe Lupu, Constantin Severin, Vig Istvan, Ion Cozmei, Liviu Popescu, Mircea Motrici, Radu Bercea, Mircea Aanei, Vasile Zetu, Octavian Lazăr, Victor Ionescu, toţi legaţi printr-o caldă frăţietate cu Gheorghe Parascan, Mihai Ţânţar, Nicolae Groza, Constantin Ştefuriuc, Victor Micu, Mircea Sfichi, Dumitru Teodorescu, Dumitri Vinţilă, Ion Mândrescu, Emil Morea, Victor Traian Rusu, Dumitru Brădăţan, Doina Cernica, Ştefan Ursache, ca să nu mai vorbesc de cei trei şefi, Ion Paranici, Ion Nedelea şi Costică Borş sau de tehnoredactorii Valentin Milici şi soţii Manolache sau Emil Reric. Acolo, sub aura lui Ion Paranici, fiecare dintre noi se descoperea şi se afirma, încetul cu încetul, şi beneficia de un „acasă" unic, nesperat şi inconfundabil.

Într-una din acele zile, Ion Paranici m-a invitat în biroul său de redactor-şef şi mi-a întins un teanc de poezii, ale „unui prieten, Ion Tisă", rugându-mă să-mi spun părerea. Am citit cu atenţie şi, la nu mai ştiu care poem, am tăiat o virgulă, pusă unde trebuia, dar care despărţea două metafore frumoase, anulând-o pe o a treia, care le îngloba pe cele două. Ion Paranici a privit atent, a citit textul, apoi a început să-mi explice la ce se gândise Ion Tisă. Am râs: „Aaa, deci dumneavoastră sunteţi Ion Tisă!". „Nu, nici vorbă!". „Şi-atunci, de unde-i cunoaşteţi intenţionalităţile?". Strâns cu uşa, Ion Paranici a recunoscut că despre poezia lui este vorba, dar m-a rugat să nu spun nimănui. Am promis, apoi, după două ceasuri şi ceva, am părăsit biroul; prietenii mei, Parascan, Micu, Morea şi Sfichi, mureau de curiozitate să afle ce-a vrut „şeful" de la mine. „Mi-a arătat poeziile. Scrie minu-

nat, domnilor, aşa că e timpul să afle şi lumea!”. Deşi m-a auzit, Ion Paranici nu a protestat, chiar dacă, îndată ce a prins să publice prin revistele literare din ţară, tot de pseudonimul Ion Tisă se folosea, abia după pensionarea de la „Crai nou” – cum rebotezaseră studenţii admirabilul ziar „Zori noi”, începând să-şi publice cărţile, mai întâi pe cele de publicistică, sub numele cu care s-a născut.

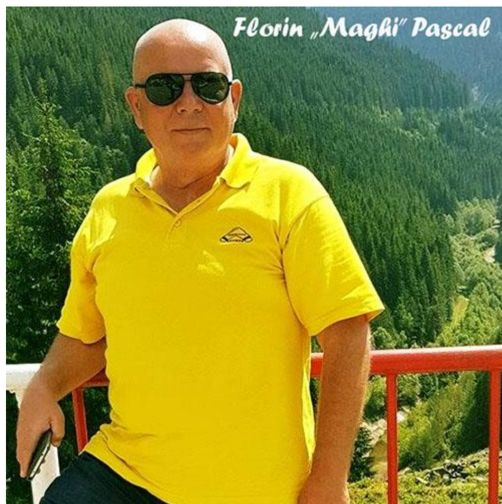
Între timp, viaţa ne îmbrâncise pe drumuri paralele şi ne vedeam rar, dar tot cu trăire de frate. Uneori, mă suna şi ne întâlneam la vreo cârciumă, deşi niciunul dintre noi nu se atingea de băuturile alcoolice. Întotdeauna, petreceam împreună câte două ceasuri şi mai bine. Îmi dăruia cărţile, pe care le publica în mare taină şi le răspândea numai printre prieteni. Scriind despre fiecare carte în parte şi publicând cronicile în „Monitorul de Suceava”, devenisem, fără să prind de veste, un adevărat exeget în opera lui Ion Paranici, o istorie a literaturii române, scrisă şi publicată la Iaşi, în mai multe volume, folosind cu predilecţie textele mele, deşi au fost mulţi cei care au scris despre ele, majoritatea critici literari încercaţi şi recunoscuţi ca atare. S-ar părea că, datorită frăţiei care ne unea de aproape o viaţă, eu înţelegeam mai adânc, adică mai aproape de trăirile lăuntrice ale poetului.

Ultima dată, ne-am văzut prin vară, pe un trotuar oarecare al Sucevei. Nu am stat mult de vorbă, deşi ne-am bucurat de întâlnire poate că mai mult decât oricând. Nici dacă am fi ştiut că urmează să-l pierd în acest an, tot nu am fi stat mai mult la taifas, pentru că Ion Paranici se simţea oarecum ostenit. Dar nici nu conta durata clipite-

lor de sporovăială, câtă vreme ne-am tot trăit unul pe celălalt, clipă de clipă, Ion Paranici fiind fratele pe care mi l-a dăruit şi-apoi mi l-a luat Dumnezeu.

În textul acesta, care nu-i decât o lacrimă a mea, nu am folosit cuvântul „domnul”, pentru că Ion Paranici a fost, este şi va fi mult mai mult decât atât: unul dintre puţinii seniori adevăraţi, pe care am avut norocul să-i întâlnesc. Frate, căruia îi închin sufletul cu evlavie şi de memoria căruia, dacă va fi să mai rămân, mă voi ocupa cu sfinţenie. Nu din sentimentul frăţiei, ci pentru că i se cuvine pe deplin. Ion Paranici merită o carte a cărţilor sale de poezie, cu o amplă şi exhaustivă prezentare. În viaţa asta, am întâlnit mulţi creatori mari, dar numai doi oameni m-au impresionat prin măreţia umanului: Radu Beligan şi Ion Paranici. Iar ca poet, ca scriitor, Ion Paranici nu a fost decât icoana măreţiei sale omeneşti.

Florin „Maghi” PASCAL

Mi-a fost coleg, pe vremea condamnării la depersonalizare în bastilia „Ștefan cel Mare” din Suceava, apoi ni s-au despărțit cărările, dar tot aflam vești despre el, pentru că Florin „Maghi” Pascal inventase tot felul de soluții tehnice care se aplicau mai ales în China, țară de poveste, în care și-a petrecut o bună parte din viață. În anii bastilieni, și „Maghi” scria poezie, eu fiindu-i, de regulă, primul cititor, iar tentativele acelea de evadare ne-au îngemănat într-o durabilă prietenie, pe care amândoi am regăsit-o intactă la bătrânețea trupurilor, mai ales în lunile în care, tot amândoi, am izbutit să complicităm întru salvarea fundației transfrontaliere a Poetului Roman Istrati, fundație care, de curând, a pus în valoare, în mod

strălucit, sufletul intim, dar veșnic, al regretatului nostru coleg și prieten. Florin „Maghi” Pascal, o dimensiune existențială lirică inconfundabilă, împlinește, astăzi, o vârstă frumoasă în tinerețea lui fără de bătrânețe, și mă bucur să-mi deschei sufletul de partea acestei sărbători.

Viorica PETROVICI

Locuind într-o nemărginire în care „răsar din ziduri îngeri foarte înalți” (*Lumina trece în afară*), iar „sfera roșie are în mijloc un vultur cu aripile țintuite” (*O carte deschisă lângă o cobră regală*), Viorica Petrovici se întoarce „într-o geometrie sacră”, în „punctul zero” (*Plan cauzal*) al transcendenței, pentru a încredința „straturi de lumină / ... / în cuvânt în trupul meu albastru de vânt” (*Partea întunecată a unei oglinzi*) și prin această a treisprezecea carte, „Roata de circ”, scoasă în lumina memoriei de Editura „Ateneul Scriitorilor” din Bacău,

carte în care cântecul, „bântuit de nesomn de nelumi / crucificat pe axul imuabil cânt / orb de întuneric și lumină” (*Crucificat pe axul imuabil*) caută și află „tărâmul apei în tărâmul luminii”, tărâmul în care „focul e un joc inițiatic fără întreruperi / cercuri ritmice / evadare / un portal diapazon prin care / sufletul întinde aripi de mărgăritare” (*Oglinda cu imagini suprapuse*). Iar aceste descifrări „în oglindă”, aproape obsesiv „în oglindă”, și nu în preajmă sau în lăuntru, săvârșite prin „vibrațiile unei muzici de trăsnet / ... / un dezmăț total de sunete” caută „o singură realitate Misterul”, printr-o ciudată suprapunere a elementelor propriului corp peste cele ale universului, pentru că „întâii născuți receptează lumile suprapuse” (*Pleoapa nu este nici închisă nici deschisă*), în ciuda faptului că tocmai această „vie temelie / de împărăție piatră ceasornic solar / piatră altar” doar te face să crezi că „izvorăște din tine o căldură albă”, pentru că întrebările lirice sfârșesc în răspunsuri lirice, în care „nu li se mai deosebește sufletul de trup” (*Piatră ceasornic solar*).

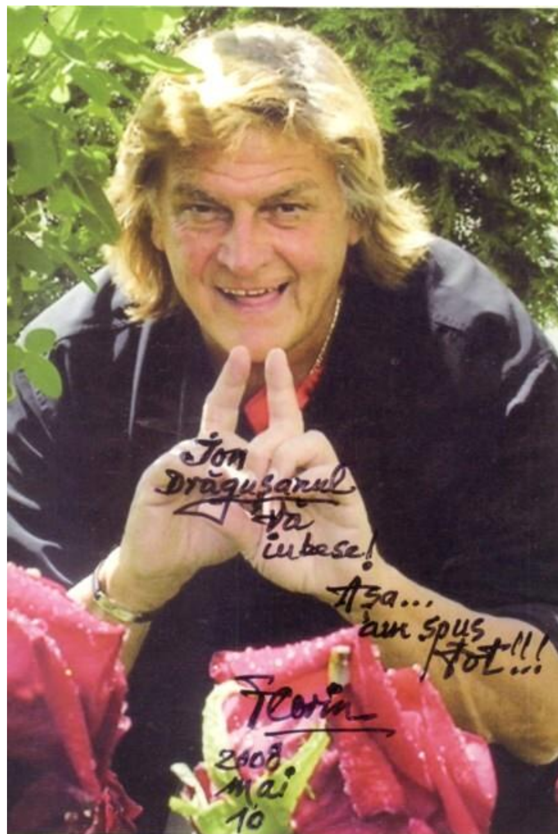
Astfel, deci prin corelația și nicidecum prin interdependența lirică întrebare-răspuns, trupul-suflet copleșește universul, substituindu-se sinelui universal, „și rădăcinile glisează încâlcindu-se / printre stele fără a prelua praful lor / nici o undă nici o vibrație doar plutirea” (*Într-o sferă neagră o plutire*), plutirea vedică, formulă inițiatică de detașare și, fără îndoială, de acces în armonia universală, ceea ce și este, în fond, prin inefabil, transa poetică și, mai rar, poezia. Dar transa poetică este o trăsătură a post-modernismului, decadență a lirismului spre un haos deloc întâmplător, în care cuvântul nu mai

durează, ci, desprins din temeliile sale, deduce și induce o ciudată levitație, o ademenire în aburii nourilor, care nu sunt, dacă ne așezăm și pentru a chibzui, starea Ira a Mariei, cum se zice într-o parabolă a Sfântului Ioan Damaschin, în care concretețea veșnicului, apa din fântână (Maria), descinde din Ira (văzduhul apos, respirat până mai adineauri). Iar starea aceasta de levitație a cuvintelor, deși se soldează cu imagini insolite (precum cioburile unei oglinzi), exclude starea, statutul de închinăciune, pe care l-a avut, până de curând, poezia. Tot mai des și tot mai intens, poetul se substituie Atoateziditorului, revendicându-și statutul de demiurg peste propriul lui univers, și-atunci se aude „din adânc un cântec ca de sirene / sau un muget de valuri răzvrătite / sunetul a două planete când aurele lor se ating / trâmbița unui oracol orb într-o peșteră" (*Frânturi dintr-un dodecaedru rubik*), oracol orb dintr-o peșteră fiind, precum miticilor Rhadamanthys, Minos, Anacharsis sau Zalmoxis, poetul sau, cum îl numea Strabon (*Geografia*, II, III, 5, p. 166), noul „înțelept al voinței cerului". Ceea ce nu-i rău, atunci când „lumile visate visele din vis și ideile pure / pânză de păianjen cu țesătorul la mijloc / roata de circ în care urci pentru joc / și timpul se dilată altfel pe fiecare spiță roata / are aripi albastre" (*Roata de circ*), atunci când albastrul inițiatic nu doar că revine cu disponibilități de locuire, ci și definește „urmele trecerii prin râul negru" (*Într-o sferă neagră o pădure*) al existenței umane.

Viorica Petrovici, prin noua ei carte de poezie, „Roata de circ", își reconfirmă vocația de poet, punându-și și frematându-și, cu fiecare vers încredințat paginilor,

„aripile negre și albe ale unui timp de poveste” (*Râul imparțial cerne albastrul*), timpul de poveste fiind cel al creației, al spovedaniei încredințate unei ciudate, dar expresive levitații.

Florin PIERSIC

O ştire din „Gazetei Bucovinenilor” din 1 februarie 1936, anunţa că „Familia bunului nostru prieten şi sprijinitor dr. *Ştefan Piersic* s-a sporit. În ziua de 27 Ianu-

arie s-a născut micul *Florin*, căruia îi dorim sănătate, iar părinţilor bucurie".

De atunci, s-a adunat pe ceruri o spuză de vremuire, dar Florin Piersic rămâne ce a fost: un model de viaţă pentru generaţii întregi, o năzuinţă şi o admirabilă împlinire.

În urmă cu câteva decenii, scriam, în „NordPress" că, dacă nu s-ar fi născut Florin Piersic, niciodată nu am fi avut de la cine învăţa cum se umblă descheiat la suflet. Expresia asta i-a plăcut atât de mult, încât, de atunci, ne ştim şi suntem prieteni. Pentru că aşa cum eu mi-am regăsit sufletul în opera sa, şi mai ales în „Oameni şi şoareci", în care îl avea partener de scenă pe Matei Alexandru, şi Florin Piersic şi-a recunoscut conturul de lumină în „actorul descheiat la suflet", deci într-o trăsătură gazetărească de condei, care mi se prelinsese din degete.

Astăzi e ziua naşterii lui Florin Piersic, o zi plină de sacru în calendarul neamului românesc. Doar cine are ochi să vadă, dar nu şi suflet, să simtă, îmi poate refuza cuvintele prin care mă înclin în faţa Omului şi a Operei Florin Piersic.

Cezar POPESCU

Arareori am avut ocazia să o spun, cu tot sufletul şi cu toată mobilitatea minţii, că pictorul şi sculptorul sucevean Cezar Popescu este artistul exponenţial al vremii. Nu al vremii noastre, a celor cărora nu ne aparţine, deşi ne tot macină şi ne spulberă, ci al vremii, adică al timpului cu repere, în care operele ţin loc de epoci.

Când s-a ivit în plastica suceveană, sub privirea blajină a Maestrului Liviu Suhar, când încă mai spera în rolul civilizator al creaţiei, am fost cucerit de vizionarismul concepţiilor şi, în arare ocazii, am şi apelat la sculptorul Cezar Popescu, rugându-l să mi-i scoată în oglinda zilei pe Ion Grămadă – Eroul Bucovinei, pe Franz Ritter Des Loges – singurul primar pe care l-a avut Suceava vreodată, sau pe cei doi tineri din Udeştii bunicilor lui, Zamfir Nicoară şi Dumitru Catană, care au ales, în toamna anului 1916, să-şi sape propriile morminte, decât să tragă în fraţii lor, românii.

Folosind figurativul, poţi identifica în destinul creator al lui Cezar Popescu aşchii de lumină din destinul celor doi martiri bucovineni, cu care se şi înrudeşte. Asta înseamnă o învinuire a generaţiilor care suntem, total nevrednice să-şi asume şi să pună în valoare un artist exponenţial, precum Cezar Popescu.

*

În urmă cu vreo două decenii, puneam la cale, împreună cu inconfundabilul artist plastic Cezar Popescu, o „Cale” stâlpică între Reuseni și Tihuța, marcând, astfel, nu doar calea pe care și-au aflat supraviețuirea și intrarea în istorie Ștefan cel Mare și vărul său drept, Vlad Țepeș, în noaptea de 15 spre 16 octombrie 1451, când fu ucis Bogdan Vodă, ci și o adevărată „Cale a Străbunilor”, similară cu „Calea cea demnă de admirațiune a zeilor”, din zorii imaginativi ai civilizației umane care își conștientiza locul său în univers. Proiectul urma să folosească doar resursele taberelor de creație și să ofere, astfel, Bucovinei

un itinerar spiritual și istoric pe deplin ignorat, în care splendida realizare arhitectonică de la Reuseni să-și capete adevărata strălucire.

Cezar Popescu, tovarășul meu de vise, avea deja o operă sculpturală demnă de toată considerația, care includea bustul lui Constantin Ștefuriuc de la Udești, cel al lui Ion Grămadă de la Stroiești, efigia lui Franz Ritter Des Loges din Palatul Administrativ Suceava, discretul „Monument al Martirilor”, din Muzeul Satului Bucovinean, „Trofeul Bucovinei”, cu care se mândrea, cândva, în Norvegia, chiar și celebra trupă „Dubioza Kolektiv”, ca să nu pomenesc și contribuțiile decisive în arta ambientală, cu care își asigură supraviețuirea în aceste vremuri atât de vrăjmașe față de mărturie și de identitate.

Din nefericire, ceea ce există bine conturat în imaginația creatoare a artistului plastic Cezar Popescu nici măcar în discuție nu s-a luat, noi, glorioșii contemporani ai trasului pe sfoară având de edificat chestii ale sacralității clipei de imbecilitate, de genul drumul rumegușului, drumul tămâiei, drumul haida-dâra-dâr-dâr-da etc. Dar nu-i bai.

În fața unor astfel de realități, Cezar Popescu a aflat în sine înțelepciunea de a trăi într-un alt univers, în care fetița lui înseamnă totul, despovărându-se de imaginea publică și de statutul de artist plastic inițiat în performanță și în cadrul Universității din Chișinău (unde ar fi putut cunoaște mai bine dimensiunea artelor plastice rusești?), dar și a celei din Iași, unde, dacă-mi aduc bine

aminte, rememorând atmosfera primei lui expoziții, l-a avut Maestru pe admirabilul Liviu Suhar.

Cezar Popescu este una dintre resursele de creație valoroase ale contemporaneității. Nu spun a Bucovinei, pentru că Bucovina nu mai există decât ca vechitură cu care-și lustruiesc ciubotele toate gângăniile vremelniciei clipei. Am un mare respect față de acest creator profund și cu viziuni care depășesc frontierele tulburi ale mondenității, pe care țin să-l salut cu sufletul, în această zi în care își aniversează nașterea.

Mihaela POPESCU

Mihaela Popescu este simbolul culturii moderne româneşti din Bucovina, în aceeaşi măsură în care Sofia Vicoveanca este emblema culturii tradiţionale. Mihaela şi-a născocit şi interpretat muzica drept suport divin al poeziei, iar ecourile de „daina” (la noi, doina) primordială, identificabile mai ales în interpretarea „Mioriţei” lui Labiş, iar după aceea, în toate cântecele ei, înseamnă, fără îndoială, istoricizare, adică un „revizited” modern şi plin de imaginaţie.

Născută cu aprioricul identitar în hăruire, Mihaela Popescu aude şi reverberează, cu o splendidă unicitate, care ţine şi de accesul, şi acesta înnăscut, dar şi educat, la cuprinderea a două octave în dezlănţuirile de armonii sonore, cosmicitatea muzicii, cum se tot tinde, de la formularea lui Pitagora, încoace, iar dacă ar fi plecat, la timp, din Suceava, altul şi desăvârşit ar fi fost destinul său artistic. Rămânând aici, doar destinul creator i s-a desăvârşit, nu şi cel artistic, poate şi din pricina intoleranţei la prostie publică, pe care a manifestat-o Mihaela Popescu dintotdeauna. Dar dincolo de toate, Mihaela Popescu este şi rămâne exponentul inimitabil al modernităţii cântecului ancestral, într-o lume opacă şi insensibilă, care nu o prea merită.

*

Astăzi e ziua de naştere a excepţionalei cantautoare Mihaela Popescu, odinioară component strălucit al celebrului cenaclu „Flacăra". Văd că a ales sărbătorirea prin „amintiri comune", publicând o fotografie, de la prima ediţie a Festivalului BUCOVINA ACOUSTIC PARK, în care apare alături de minunata Violeta Codorean şi de şapca celor 9 ediţii BUCOVINA ROCK CASTLE, sub care obişnuiam să mă adăpostesc. Dacă nu a părăsit Suceava, Mihaela se scufundă, încet, dureros de încet, în „amintiri", adică în uitare. Dacă ar fi fugit oriunde altundeva, în România, astăzi Mihaela Popescu ar beneficia de notorietatea care i se cuvine pe deplin. Suceava nu o merită. Suceava nu-şi merită decât „aleşii" pe care îi

are, tropotitori cu strigături pe sufletele oamenilor ei reali, inclusiv pe sufletul Mihaelei Popescu.

Octavian Doru POPOVICI

Cel mai pătimaş trăitor al muzicii rock de pe mapamond, profesorul gimnazial de engleză Octavian Doru Popovici, căruia noi îi zicem, că-așa vor mușchii lui – pardon, pielea și ciolanele, căci cu mușchi n-a fost dotat, Dodo, își pune, astăzi, pecetea pe vremelnicie, asumându-și, de-un moft petrecăreț, lumina acestei zile. Dodo, dincolo de dimensiunile lui intelectuale, este, în primul rând, un personaj și încă unul fabulos, care dă culoare și dinamism mediilor de viață socială pe care le frecventează. S-a născut cu vocația prieteniei, deci cu temelia fundamentală a optimismului, și există când zâmbet larg, când râs sonor și dezlănțuit. Are un singur viciu (de unde și numele Popo-**viciu**!) notabil: pescuitul. În rest, Doru

Octavian Popovici e un cântec conștient de propria sa natură.

*

În urmă cu niște ani, când căutam o echipă, cu care să fac din premeditatul festival Bucovina Rock Castle un eveniment cultural de excepție și în continuă evoluție calitativă - chestie care ne-a reușit pe deplin, m-am văzut, undeva, pe lângă „Areni”, în mașina lui, cu Dodo Popovici și am pus țara la cale. Vreme de vreun ceas, dacă nu cumva mai mult. Apoi, an de an, profesorul de engleză de la Colegiul Național „Ștefan cel Mare” din Suceava, dar și sutele de liceeni, cărora le-a încurajat dragostea pentru muzica și cultura lor, ne-au fost parte din sufletul nostru și din identitatea Bucovina Rock Castle.

Întotdeauna gata de sacrificiu, Dodo Popovici, publicist și profesor inconfundabil în peisagistica suceveană, este, ca și mine, ca și noi, ceilalți făptuitori de Bucovina Rock Castle, un fir de nisip în roțile ruginite ale ostilității talibane a inculturii.

Sanda POPOVICI

Amară este luna aceasta, în care o concretețe existențială inconfundabilă, Sanda Popovici, a renunțat la a mai trăi dumnezeirea între cele două dimensiuni pământești, apa și muzica, pentru a-l căuta în ceruri întru despovărare de suferință. După cum o știu eu, încă din vremea în care eram colegi de an în liceu și nu doar colegi de Bucovina Rock Castle, precum în ultimul deceniu, Sanda, cumplit de nedreptățită de soartă și supusă unui nemeritat martiriu, va retrăi cosmic amarul lui Radu Gyr („Pentru rănile mele nedrepte, / eu, Doamne, te iert!"), apoi se va transforma într-o stea, conform sfatului melodic al lui Kempes, pentru a putea rămâne pentru totdeauna aici, bucurie și părtașă la bucurie, conturată în mod

egal și de lumina nemărginirii, și de cea a vibrantei libertăți, pe care o numim muzică rock – „piatra” cu care ne apărăm demnitatea noastră de muritori de credulitatea, dacă nu cumva de prostia universală.

Pasionată, dintotdeauna, de pescuit, pentru că o fascina liniștea vindecătoarea a apei (numele Maicii Sfinte, Maria, Fântână, deci Apă înseamnă), și de muzica stelelor, pe care, din voință divină, doar unora le este dat să o audă și să le-o dăruiască și celorlalți, în anumite clipe ale festivităților universale, Sanda a trăit frumos, profund, reverberant și așa va trăi întotdeauna, pentru că asta i-a fost ursirea, atunci când, prin naștere, i s-au arătat împreună cele trei ursitoare, care, în toate cărțile vechi de înțelepciune ale omenirii, se numesc trecut, prezent și viitor. Pentru că viitorul va continua să existe și pentru Sanda Popovici, chiar dacă, într-o lună amară, a pustiit prin sufletul lui Dodo și al feciorilor lor, în care s-a cuibărit neliniștea. Până o vor zări și vor reînvăța să o trăiască altfel și să asculte muzica stelelor prin ea, îngerul de pază al liniștii apelor și a muzicii. Pace ție, Sanda, și putere nouă, să te putem trăi până la capăt!

Narcis ROTARU

Violonistul Ansamblului Artistic „Ciprian Porumbescu” din Suceava, Narcis Rotaru, primaș, împreună cu Adrian Pulpă, în trupa de recuperatori de memorie muzicală românească „Zicălașii”, își sărbătorește, astăzi, ziua nașterii, deși Narcis Rotaru, ca toți adevărații artiști, se

naște iar și iar, aproape în fiecare clipită, prin fiecare cântec scos la iveală, pentru a fi slobozit în inefabilul luminii zilei. La chip și, fără îndoială, prin talent, seamănă cu neuitatul Ion Voicu, dar are propria sa individualitate, fiind un mucalit plin de haz, atunci când lasă arcușul din mână.

Împlinit ca om, prin ivirea unei crăiese, căreia nu i-a scăpat nici un licăr (i-a dedicat și un concediu de paternitate), violonistul Narcis Rotaru a deprins, cu o remarcabilă naturalețe, stilurile lăutărești ale veacurilor, trecând de la primaș la secund, funcție de arhitectura cântării, cu inspirație mereu proaspătă și creatoare. „Citește” partiturile străvechi cu pricepere și dezinvoltură, motiv pentru care, împreună cu ceilalți patru „zicălași” (Petru Oloieru, Răzvan Mitoceanu, Ionuț Chitic și Adrian Pulpă), contează pentru mine drept adevărată personalitate creatoare a acestui nord de țară românească a Moldovei. Iar ziua nașterii lui devine, în sufletul meu, un reper important al vieții care mi-a fost dăruită.

Victor Traian RUSU

Cu fostul meu coleg de liceu, Victor Traian Rusu (celălalt poet, născut, iar nu făcut, era Roman Istrati), am pus de câte o sâmbră foto în câteva rânduri, fiindu-i eu în megieşie şi la splendida expoziţie „Miniaturi bucovinene / obiect şi semn”, şi la „Casa bucovineană”, şi la „Bucovina catolică”, şi la o mulţime de alte expo-document, pe care le-a tot durat, de-a lungul ultimilor ani, de când suntem iar colegi, dar în culturnicie (am mai fost şi la „Crai nou”). Colegi, ba chiar prieteni, deşi Victor a

fost uns director al Culturii Tradiţionale, deci şef al meu, fiind legat ca iobagul de moşia culturnică a politrucilor aflaţi vremelnic la smântânit oalele judeţene.

Ca poet, Victor a pus în rafturi vreo trei cărţi de poezie-poezie, apoi a aruncat condeiul, descoperind aparatul de fotografiat şi câteva personaje legendare, care l-au folosit (Balint, Vinţilă, Mîndrescu etc.), personaje pe care le mută, cu hărnicie, în mitul creator bucovinean.

Ca director, Victor Rusu nu prea mai are timp pentru fotografie artistică, iar când rupe ceva din bicisnicia momentului managerial, se dedică total viitoarei lui expoziţii, cea din 13 februarie 2015, în care valorifică, în mod exemplar, potenţialul coloristic alb-negru, deci o esenţializare a luminii, pe care am mai aflat-o, într-o altă tratare, doar în linogravurile lui Tiberiu Cosovan. Dar, în ciuda irosirilor sale, Victor T. Rusu este prins din urmă de satisfacţii ale recunoaşterii artistice, precum diploma de la un salon internaţional de excepţie, cel din Târgu Mureş, 2014.

În acelaşi plan, selectarea şi expunerea lucrărilor sale, „Violet", „Toamnă în Bucovina" şi „Spre casă", în expoziţia „România şi China pitorească" (99 lucrări, 36 artişti fotografi), organizată de EURO PHOTO ART ASSOCIATION, înseamnă încă o confirmare a faptului că şi în arta fotografică, nu numai în poezie, Victor Traian Rusu e un artist... dă artist!

Ce-aş mai putea spune? Felicitări, şefu', şi ţine-o tot aşa! În fond, exişti, iar umbra ta, în ciuda aparenţelor, chiar lasă dâre de lumină pe pământ.

*

Victor T. Rusu, poetul care a fost, până de curând, ochiul „în care apele-s fierbinţi", deci „o lacrimă a pământului / o neînchipuită lentilă", cutează un nou început în descifrarea „semnelor pământului" prin capacităţile lui metafizice.

Fugar, în anii din urmă, din ţinutul sacru al poeziei, dar prins în captivitatea imaginii, Victor T. Rusu, de data asta ca artist fotograf, descoperă un nou teritoriu al sufletului, în care „s-or bate apele ca de o stâncă / şi soarele va-nvia": fotografia.

Deci tot metafora, dar nu ca o multicoloră suficienţă estetică, pe cale de a se banaliza în marele ospăţ mondial al risipelor, ci ca o incantaţie ritualică, improvizată inspirat în simplitatea elementelor primordiale, de fiecare dată altfel, de fiecare dată în vizibilităţile esenţiale ale trecerii: alb şi negru.

Iar conceptul acesta, al „înveşmântării în lumină", pe care, în fond şi în fapt, îl tot exersase în ultimele lui cărţi de poezie, se numeşte jazz-foto, vizând conştient improvizarea armonioasă întru desluşirea esenţelor, a componentelor fundamentale ale celor „două semne ale pământului", prin care „şi ochii, doar ochii vor străluci".

Regăsindu-se şi renăscând printr-un nou concept plastic în arta fotografică, mereu „cu ochii la semnele mute / şi neînţelese”, Victor T. Rusu descâlceşte umbrele în tratări grafice unitare, prin care fotografia, „fără de cântec şi falduri”, redevine incantaţie sacră în „tăcerea pământului”.

Recursul la textele poetice de odinioară ale lui Victor T. Rusu este obligatoriu, în condiţiile în care caracteristicile noului concept artistic, jazz-foto, pe care îl propune Victor, nu este decât un nou început, la fel de esenţializant ca şi cele de odinioară, pentru un suflet înnăscut metaforă, după cum o probează şi expoziţia de artă fotografică jazz-foto, care, în 13 februarie 2015, se va înfăţişa, pentru prima dată în lume şi ca manifest programatic, ca o improvizaţie grafică a desluşirilor esenţiale.

Nicolae Gabriel SANDU

Informatician la Centrul Cultural „Bucovina”, Nicolae Gabriel Sandu nu are obligația de a filma sau de a face poze, dar e nelipsit de la evenimentele culturale care chiar înseamnă ceva, din dorința, mărturisită sfielnic, de a ajuta după puterile lui. Iar ca operator și ca fotografi, Gabi Sandu este un poet al imaginii, care știe desluși unghiurile din care realitatea își pune în evidență aura. Altminteri, Nicolae Gabriel Sandu este un balsam pentru suflete, născându-se în stirpea nobilă și generoasă, întrupată în Bucovina și de Radu Bercea, și de Tiberiu Cosovan, și de Adrian Bocancea, și de Constantin Horbovanu, și de alte seninătăți existențiale, dar care nu-mi vin acum în minte.

Dimitrie SAVU

Nu ne-am mai văzut de peste un deceniu, de atunci când un tablou al lui Dimitrie Savu ilustra coperta cărţii „Blestemul lui Brâncuşi”, o antologie a poeziei ro-

mâneşti din diaspora. Omul îmi era, totuşi, prieten dintotdeauna, fiind croit din scânteia cosmică din care se mai întrupaseră încă doi prieteni, pictorii Adrian Bocancea şi Radu Bercea.

În perspectiva creaţiei, opera plastică a lui Dimitrie Savu este exponenţială pentru mai bine de un secol şi jumătate de artă plastică bucovineană, atât prin caracterul ei mărturisitor, în care tipologiile capătă expresii surprinzătoare, cât şi prin înrudirea stilistică şi cu opera primilor trei mari pictori români ai Bucovinei, Epaminonda Bucevschi, Eugen Maximovici şi Archip Roşca, dar şi cu cea a marilor acuarelişti germani, mărturisitori ai aceluiaşi spaţiu spiritual, şi, în primul rând, cu Franz Jaschke, Julius Zalaty Zuber, Rudolf Bern şi Mattias Adolf Charlemont. Ba chiar şi cu Knapp există o oarecare înrudire, mai ales în tehnica impresionistă de potenţare în transparenţă a depărtărilor.

Plecasem la Rădăuţi împreună cu colegii şi prietenii mei Mihai Pânzaru-PIM, Gabi Sandu şi Aurel Alexa, pentru a mă convinge, deşi nu mai era nevoie, că una dintre candidaturile serioase pentru premiul „Opera Omnia”, care se acordă, anual, în ianuarie, de Ziua Artelor Plastice Bucovinene, este cea a lui Dimitrie Savu. Tiberiu Cosovan, Mihai Pânzaru-PIM şi Ovidiu BOA văzuseră expoziţia „Peisaj bucovinean”, găzduită de splendida Galerie de Artă din Rădăuţi şi ţineau să o văd şi eu, care nu am şi refuz orice drepturi de jurizare. În plus, Dimitrie Savu ţinea morţiş să mă reîntâlnească, fiind dispus la orice sacrificiu în favoarea celor care mă vor captura şi mă vor aduce.

Nu ştiam că PIM premeditase să-şi facă emisiunea „3 G" de săptămâna viitoare cu Dimitrie Savu şi cu mine, aşa că am fost luat prin surprindere, pe când făceam încă o fotografie, de avertismentul tele-astrului de la „Intermedia": „Gata, opreşte aparatul, căci se filmează!". Şi s-a filmat.

Expoziţia lui Dimitrie Savu este atâta de frumoasă, încât vreau să o aduce la Suceava, în 12 noiembrie (când Tiberiu Cosovan va împlini 60 de ani şi-l vom sărbători cu lansarea unei noi cărţi), apoi va fi itinerată prin judeţ, odată cu cartea lui Tiberiu Cosovan. Dimitrie Savu trebuie smuls din singurătate şi adus la taifas în mijlocul celor câteva sute de oameni care mai trăiesc în acest judeţ (ceilalţi sunt populaţie politică şi populaţie electorală).

*

Dimitrie Savu este pictorul exponenţial al tradiţiei artelor plastice bucovinene. Regăseşti în tablourile lui neaşteptate înrudiri cu marii acuarelişti germani din secolul al XIX-lea (Jasckhe, Knapp, Charlemont, Zuber, Bernt), dar şi cu ctitorii fenomenului plastic românesc din Bucovina (Bucevschi, Roşca, Maximovici), expunerile lui tematice fiind un încântător şi îndelung elaborat eşantion de contemporaneizare a academismului, prin discrete nuanţe de expresionism.

Dimitrie Savu, care, la 83 de ani, a avut, în toamna trecută, prima expoziţie personală în Suceava (ce

Dumnezeu au păzit breslele profesionale?) s-a născut pictor şi pictor pictor rămâne, deasupra disputelor gomoase despre „profesionism” în arta plastică, pe care le tot stârnesc trândavii cârpaci ai culorilor, care n-au operă, dar se au pe ei.

Dimitrie Savu, pictor cu lucrări în colecţii particulare din Europa, din Asia şi din America, om de o rară nobleţe, pe care numai o statură intelectuală autentică ţi-o poate conferi, ar merita, măcar în Rădăuţi, un muzeu de artă, care să-i adăpostească lucrările, tezaurizându-le, înainte de a risipi în cele patru zări ale oamenilor care au şi bani, dar şi preţuiesc arta. Şi în judeţul nostru sunt mulţi oameni bogaţi (mai ales politicienii!), dar gust pentru frumos nu cred că are vreunul.

La Ziua 83 a Artelor Plastice Bucovinene, lui Dimitrie Savu i-am expus doar două panouri cu tablouri din expoziţia vernisată în toamnă, doar atât încât privitorii să înţeleagă cât de justificată, ba chiar obligatorie, era recompensarea acestui mare artist contemporan cu Diploma şi Premiul „Opera Omnia”.

*

La Rădăuţi, oficiile de sol al preşedintelui Gheorghe Flutur le face Tiberiu Cosovan. Artistul, pictorul Dimitrie Savu, este încă om tânăr, de doar 86 de ani, fiind născut, la Frătăuţii Noi, în 16 iunie 1931. E un om ca pâinea caldă, drag mie de multă vreme, şi un penel inconfundabil în Artele Plastice Bucovinene.

Tiberiu Cosovan şi Ovidiu BOA intră pentru prima dată în casa lui Dimitrie Savu şi rămân impresionaţi de „expoziţia” de pe casa scării, apoi de tablourile din casă, ultimul, care ocupă locul central în sufragerie, „Balerina”, lucrat în urmă cu vreo patru decenii, îşi păstrează locul în toate expunerile anuale, cu care îşi împrospătează ochiul şi amintirile pictorul Dimitrie Savu. BOA, care îl cunoaşte abia acum, rămâne fascinat de omul acesta delicat ca o adiere şi sesizează umbra de tristeţe care-i macină sufletul, în faţa indiferenţei societăţii faţă de fenomenul plastic din zilele noastre. Tocmai de asta, expoziţia pregătită pentru toamna trecută a amânat-o pentru primăvara care vine. „Mă doare sufletul când văd, la vernisaj, sute de oameni, care se bucură pentru mine, dar fără să arunce ochii măcar spre un singur tablou şi fără să scrie un rând în caietul de impresii. Pentru cine să expun? Pentru ca să văd eu cum arată lucrările mele expuse?”.

Stăm vreun ceas la Dimitrie Savu şi-i admirăm, cu entuziasm nereţinut, lucrările, iar pictorul se bucură, încredinţându-ne că, din banii de premiu, îşi va cumpăra materiale şi că va mai lucra încă o expoziţie, deşi în atelierul de la mansardă zac, elegant stivuite, sute şi sute de lucrări. S-a dus vremea când veneau turişti europeni şi, poposind în Rădăuţi, intrau şi în Galeria de Artă şi cumpărau, fiecare, câte măcar două-trei lucrări de Dimitrie Savu, uneori ajungându-se chiar la încăierări între ei pentru câte un tablou. Şi sunt atât de minunate armoniile cromatice ale lui Dimitrie Savu, inclusiv cele de pe casa scărilor, pe care le savurăm şi la plecare, înainte de a păşi printr-un oraş Rădăuţi sobru şi rece, dar frumos ca o pictură de Dimitrie Savu.

Corina SCÎNTEI

E greu să încerci o definiţie, fie ea şi figurativă, atunci când e vorba de Corina. Pentru că ea, prin felul de a fi şi de a făptui, e mai presus de cuvinte şi, tocmai de asta, de câte ori o întâlnesc, folosesc apelativul „Domnişoară Doamnă” (domnişoară, pentru cum arată; Doamnă, pentru cum se comportă).

În instituţia de cultură a Consiliului Judeţean Suceava, numită Centrul Cultural „Bucovina”, Corina Scîntei este deja o legendă, cu reverberaţii adânci în toate comunităţile satelor bucovinene. Oamenii o iubesc şi o respectă din exact aceleaşi motive din care şi noi, colegii ei, o iubim şi respectăm. În fond, Corina este o expresie a umanului netrucat, care află zilnic resurse de reîmprospătare. Corina este o stare de generozitate, un nestins surâs, care îi urcă sufletul în lumină. Corina este trăirea culturii, care ne dă şi nouă putere de a face, de a fi, de a năzui.

*

De la regretata Rodica Dominte, încoace, nu am mai întâlnit slujitor al culturii care să scapere prin sufletele oamenilor atâta lumină precum Corina Scîntei, colega noastră care, iarăși precum Rodica Dominte, știe pe nume pe fiecare artist amator și profesionist din Bucovina și care, din multe alte cauzalități, a devenit singurul om de neînlocuit în Centrul Cultural „Bucovina”. Și asta pentru că așa s-a născut, într-un „astăzi” de odinioară, generoasă, comunicativă și cu sufletul descheiat, răspândind căldură și sinceritate, dar și un zâmbet netrucat, care provoacă până și seninătatea zilelor.

Corina Scîntei trăiește cu adevărat dimensiunile culturale ale Bucovinei, iar totala ei implicare în fiecare eveniment în parte, ține de firescul ei lăuntric, de o stare de normalitate intimă care o favorizează în deslușirea visului împlinit prin făptuire. Corina Scîntei este ea însăși

o sărbătoare, percepută ca atare de către toți cei care o cunosc.

Gheorghe SCÂNTEI

Nu mi s-a mai întâmplat să întâlnesc, în viaţa asta, un om care să adune înţelepciune şi s-o tezaurizeze, cu încrâncenare, doar în sufletul său, apoi, la vremea vremii, să apuce sământa cea bună din sac şi să încerce să o încredinţeze, cu migală, brazdelor proaspete, primăvăratice. Nici n-am ştiut că un om se poate mulţumi, zilnic, cu doar atât de puţin, ca să descopere, cândva, că a adunat atât de mult încât nimeni nu-l mai poate egala şi în bogăţie, şi în îndestulare.

Nici măcar nu mi-am putut imagina că, undeva, pe lume, nu doar în vecinătatea propriilor mele nelinişti, s-ar fi durat un altar viu al cărţilor, al rostirilor definitive,

care înfruntă cu măreţie vremuirile, izbândind împotriva timpului, asupra acestei ireparabile erori a imaginaţiei omeneşti, care stabileşte trecerea şi irosirea. Pentru că omul care a săvârşit această carte, domnul Gheorghe Scântei, cu religiozitatea pasiunii sale pentru rostiri înţelepte, asta este, un altar viu al cărţilor, cu străluminări discrete, în ciudata lor fermitate, spre reperele fundamentale ale condiţiei umane.

Nu cred că rostul cărţilor s-a mai desluşit, vreodată, cu atâta nepământească vigoare, încât să li se închine, timp de o viaţă de om, toate dimensiunile unui suflet conştient de sine, precum cel adăpostit în domnul Gheorghe Scântei şi care, cu certitudine, merită vegheat, pentru totdeauna, între copertele unei cărţi închinată cărţilor. Pentru că înseamnă o vocaţie nu să citeşti, ci să pricepi până la a-ţi modela sufletul, până la a te întrupa spirit din spirit, ca să fii îndreptăţit să-ţi ospătezi semenii la cina cea de taină a desluşirii luminilor.

Şi Lev Tolstoi, dar şi bucovinenii Vasile Gherasim şi Mircea Streinul obişnuiau să spună că, în fiecare clipă, păşim pe lângă bunul Dumnezeu, dar fără să ne dăm seama de asta. Ca cititori de cărţi, ni se întâmplă şi mai des, ba mai ajungem, uneori, şi la sacrilegiul păşirii indiferente peste tot ce este dumnezeire, semn că minţile noastre, mult prea ostenite de trăirea clipei, nu mai au puterea desluşirii de divin. În cărţile omenirii, veşnicia deja a durat punte luminoasă spre lumină şi rari sunt cei care o şi văd, contururile ei vindecătoare fiind sufocate de narativul propriei existenţe, pe care ne tot străduim să o dedublăm şi, dacă se poate, să-i conferim şi un sens.

Domnul Gheorghe Scântei, însă, nu s-a căutat niciodată pe sine, semn că se cunoştea bine, ci a râvnit la zestrea de divin din conştiinţele umane, pe care, generaţiei după generaţie, le-au spulberat mărşăluirile fără de ţintă şi pururi înspăimântate de beznă.

Tezaurizând înţelepciune, domnul Gheorghe Scântei s-a tot rupt, conştient, din bezne, întrezărind adevăratele repere existenţiale; iar zicerile tezaurizate, prin voia sorţii şi a întâmplării, şi-au ocupat locul într-o stranie naraţiune astrală, pe care o puteţi descifra, dacă vă preocupă cu adevărat, din paginile acestei cărţi, care, în ciuda aparenţelor, nu înseamnă o colecţie, ci un mod de a năzui şi, deci, de a deveni.

*

Timp de o îndelungată viaţă, suceveanul Gheorghe Scântei a colecţionat înţelepciune, apoi, când a venit vremea, a încredinţat-o tuturor celor care au sau vor avea nevoie de ea, prin două volume de aforisme inedite, „Luminile pleiadei”, volume care au dezmorţit lumea culturală suceveană, dintr-odată implicată solidar în organizarea lansării celor două volume, atât ca instituţii, cât şi ca simpli slujitori ai culturii. Acolo, în cele peste 700 de pagini ale volumelor sale, Gheorghe Scântei soarbe din veşnicie, izvorul pământesc al nemuririi întrupându-se, dintotdeauna, în înţelepciune şi, implicit, în mărturisirea şi încredinţarea ei din generaţie în generaţie.

Îmi amintesc, de parcă s-ar petrece acum, concertul „Zicălaşilor”, cu cântecele lui Wachmann, închinat

sărbătoritului autor de carte, şi parcă îl văd pe Domnul Gheorghe Scântei, copleşit de emoţii, dar încercând să-şi asume câte ceva din curajul nestăvilit al cântecului. Şi, când i-a venit vremea, vocea lui frumoasă, plină şi catifelată, s-a revărsat armonie deplină peste aripile cântării, întregind-o cu tuşele luminoase ale cuvintelor cu care se poate zidi. În zilele următoare, a dus prietenilor exemplarele de carte care i se cuveneau ca autor şi era nespus de fericit de fericirea lor. Trăia însorit, de parcă şi-ar fi scos sufletul mănunchi de lumină la iveală.

Ca redactor de carte, ne-am văzut des şi ne-am descoperit prieteni. Cum fata lui, Corina, îmi este colegă şi... soră, rareori s-a întâmplat zi în care să nu ne zâmbim şi să nu-mi încredinţeze alte câteva nestemate ale spiritualităţii umane. Abia în zilele din urmă, când l-a înfăşurat osteneala unei vieţi depline, nu ne-am mai văzut, deşi n-aş exagera cu nimic dacă aş spune că şi în timpul acesta au existat clipe care ne-au adus împreună. Pentru că toate cărţile determină comuniuni şi dialoguri mai presus de simţurile şi de comunicările umane.

Apoi, adică adineauri, a plecat. În rafturi au rămas cărţile aidoma unor zâmbete, ca să risipească doar generozitatea luminii. Odihnă în lumină, Domnule Gheorghe Scântei, odihnă precum viaţa, pe care din lumină v-aţi împletit-o!

Gheorghe SENCIUC

Un suflet de om, împătimit necondiţionat de cultură, pe care o slujeşte necondiţionat, ştiindu-i toate rânduielile, este colegul nostru, de la Centrul Cultural „Bucovina”, Gheorghe Senciuc.

„Dom’ Jorj”, cum obişnuiesc să-i spun, cu neascunsă afecţiune, se află în concediu de odihnă, dar, cu toate astea, dimineaţă l-am întâlnit „la slujbă”, pentru că noi suntem a doua lui familie, pe care nu o poate ignora, în ziua naşterii lui.

Gheorghe Senciuc nu este un creator, dar, cum am mai spus-o, cu prilejul unor manifestări culturale, Gheorghe Senciuc are merite mai mari faţă de spiritualitatea bucovineană decât multe dintre personalităţile gomoase ale zilei de azi.

Atitudinea lui faţă de făptuirile culturale este aproape religioasă, un fel de închinare sinceră, directă şi dezarmantă. De asta ţin la el şi nu ezit să-mi rostesc respectul pe care i-l port.

*

Prietenul şi colegul nostru Gheorghe Senciuc trece printr-o nedreptate a soartei atât de necuvenită, încât îmi vine să zvârl spre cer cu cea mai frumoasă înjurătură a literaturii române, „Amurgul dumneaei de vieţişoară!”, născocită de marele şi pe nedrept uitatul poet sucevean Gheorghe Lupu. Am căutat prin colecţia mea de fotografii una sugestivă, pe care să o folosesc drept portret real al lui Gheorghe Senciuc, om devotat slujirii culturii şi dotat cu evlavia înnăscută faţă de săvârşirile ei. Şi am găsit-o pe aceasta, făcută în casa pictorului Dumitru Savu, casă în care încă trăiesc şi respiră operele Maestrului din Rădăuţi, de care nu s-ar despărţi pentru nimic în lume. Acolo, sub aura luminoasă şi de o copleşitoare prospeţime a operei, aparatul meu de fotografiat l-a zărit pe Gheorghe Senciuc cel real, pe cel pe care îl ştiu eu până în profunzimi şi care, astăzi, fără să-i pot ajuta cu ceva, duce singur povara despărţirii veşnice de Melentina, tovarăşa lui de viaţă, care i-a dăruit trei copiii remarcabili, pe deplin împliniţi prin largul Europei.

Gheorghe Senciuc a rămas singur, copleşit de povara acestei nedrepte despărţiri. Încă nu se ştie dacă vor ajunge la timp copiii, ca să-şi salute mama pentru ultima dată, dar fără să poată poată depune ultimul sărut al sacralităţii pământeşti şi fără să-i poată şopti aleanul veşnicei ei pomeniri. La Centrul Cultural „Bucovina”, cealaltă familie a lui Gheorghe Senciuc, se lăcrimează de neputinţa fiecăruia dintre noi de a-l mângâia, de a-i încălzi sufletul de dincolo de neaşteptatele zăbrele ale însingurării. Gheorghe Senciuc ne e frate, nu doar prieten şi coleg, iar durerea lui doare profund şi în fiecare din noi. Amurgul dumneaei de vieţişoară!

Constantin SEVERIN

Poet cu opera lirică desăvârşită, prozator formidabil şi publicist pe măsură, veşnicul evadat în arte, Constantin Severin, fascinat de runele sacre ale metafizicei civilizaţii totemice, a înlocuit condeiul cu penelul, cioplind în dinamismul culorilor nu doar o simbolistică ancestrală, pe care o decriptează cu migală, ci şi o viziunea a creaţiei inedită, la care au aderat mulţi, mulţi artişti plastici de pe câteva continente ale planetei noastre.

În arta plastică universală, Constantin Severin e mai mult decât pictor, e novatorul culorii care zideşte templul atemporal al nevoii disperate de metafizic, al culorii care se despovărează de sine şi care jertfelnic statorniceşte calea luminilor create spre Necreat. E un fel de sacerdot Constantin Severin, care, în sihăstria artelor, numără pe degete perechile de întrebări şi răspunsuri, într-o neostenită căutare de sine.

*

Constantin Severin, poet, prozator, eseist, pictor – și capitolul nu este nici pe departe încheiat, a izbutit să-și săvârșească universul prin forța cuvintelor și prin astralitatea culorilor, ordonate în structuri arhetipale, conform unui limbaj al iluminării – cum sunt îndeobște numite simbolurile și runele sacre primordiale – care împrumută mult din inefabilul propriilor sale trăiri.

Ca poet, Constantin Severin a dat măsura înzestrării sale, apoi, când și-a considerat opera lirică desăvârșită, a trecut la celelalte săvârșiri: pictura, proza, eseistica.

Pictura lui Constantin Severin, care încadrează efemeritatea, inclusiv cea care ține de atașamentul omenirii față de scenariile mitologice care au bântuit vremurile, efemerul fiind tratat aproape academic, pentru a fi covârșit de limbajul iluminării ancestral, surprinde de la tablou la tablou și prin vigoarea viziunilor poetice, bine și îndrăzneț definite.

Consecința acestor îndrăzneli creatoare este universul săvârșit, despre care va trebui să se discute, odată și odată, întru definirea operei lui Constantin Severin. Nu o fac eu, trăitorul acestor impresii, în clipa în care mi-am adus aminte că astăzi s-a născut, se naște și se va naște, până în veac, prietenul meu Constantin Severin.

*

O carte apărută de sărbători „o veritabilă apocalipsă a cuvintelor şi a învăţăturilor secrete, pe care ar fi trebuit să le păstrez cu sfinţenie" (p. 231) fiecare generaţiei în parte, *Biblioteca Infernului*, de Constantin Severin (Cartea Românească Educaţional, Iaşi 2019), confirmă, ba chiar întrece cu mult elogioasele aşteptări ale excelentului recenzor Paul Gorban, formulate şi publicate pe coperta finală: „Prozator profund, cu o imagistică bogată, cu o tehnică proaspătă care stârneşte interesul lecturii, Constantin Severin aduce în faţa lectorilor săi o poveste captivată, în care pe putem regăsi fiecare. Obsesiile culturale, cele carnale, cele sociale, precum şi cele mentale ale personajului principal ne fac să trăim cu intensitate fiecare pagină a acestei cărţi, cu atât mai mult cu cât ai mereu senzaţia că din cititor poţi deveni treptat un personaj al romanului. *Bibliotecarul Infernului* este una dintre cele mai tulburătoare cărţi scrisă în ultimii ani în România, iar asta nu face decât să recunoaştem vocaţia autentică a lui Constantin Severin, prozator, poet şi artist vizual pe care istoria literară nu îl mai poate ignora".

„Răsfoind clipele precum filele unui incunabul rar". Prin cea mai recentă operă a sa, Constantin Severin

probează nai mult decât convingător faptul că „o carte poate deveni uneori un mesager al destinului, îţi poate arăta o cale pe care poţi traversa miezul de foc al unui vis, oricât de îndrăzneţ” (p. 14), deşi, în tentativa lui iniţiatică, întâmplător sau nu definită de Empedocles din Agrigent, printr-o frază-motto, de frontierele astrale ale cunoaşterii („Dublă e naşterea celor de mor, şi dublă pieirea”), frază de la care Constantin Severin o preia drept sinteză axiomatică a parabolei Ada Kaleh şi, desigur, a bibliotecii uitate sau ignorate şi, tocmai de aceea „a Diavolului” sau „a Infernului”, nu concretizează nimic păcătos, ci sacralitatea dumnezeiască a cunoaşterii, ignorată de fiecare dintre noi, deşi se află la îndemâna oricui, cu „cheile” la vedere.

Parabola Ada Kaleh sau a Bibliotecii, ingenios formulată într-o cuprindere atemporală şi a-spaţială, este cea în care se porneşte de la „o insulă jupuită de vie de memorie (…) o insulă care trece, cu imensa ei zestre de invizibil, dintr-un trup de femeie în altul, se naşte din ele şi le naşte *in aeternum*” (p. 289), o insulă „cheie către lumile din interiorul tău (care) se găseşte doar în interiorul tău” (p. 239) şi parabolă a creaţiei scufundate în uitare, în condiţiile în care „orice carte e o insulă de cuvinte, o formă pură şi închisă în care simţi uneori briza atemporalului” (p. 267), dar fără a respecta întru totul reperele rigide ale istoriei mărturisite, ci simbolizând, mai curând, dar tot parabolic, povestea vieţii interioare a autorului, o viaţă care înţelege că „dincolo de frumuseţe şi de nefrumuseţe, de bine şi de rău, de rostit şi de nerostit, ne aşteaptă Sufletul însuşi, simplu, gol de toate” (p. 32), pentru că autorul, artist plenar al Europei contem-

porane şi, tocmai de aceea, „administrator fantomatic al Bibliotecii Diavolului, răsfoind clipele precum filele unui incunabul rar” (p. 264), resimte „extrem de dureros povara timpului” (p. 265) şi, tocmai de aceea, aşa cum singur mărturiseşte, „în viaţă” nu a făcut decât să caute esenţa fiinţei sale, „sâmburele atemporal aflat în consonanţă cu muzica sferelor” (p. 264).

„Stare de graţie în care te identifici practic cu Dumnezeu”. Parabola Biblioteca Infernului este, de fapt, parabola iniţierii, în care orice carte şi nu doar incunabulul, folosit drept simbol, este „îngerul, unicul nostru prieten dinainte şi de după viaţă” (p. 24), pentru că fiecare carte sau incunabul „îţi oferă arta de a intra, în anumite momente privilegiate, într-o stare de graţie în care te identifici practic cu Dumnezeu. Asta înseamnă, printre altele, să ai acces la întreaga cunoaştere” (p. 12), pentru că fiecare „tom îmi oferea arta de a intra, în anumite momente privilegiate, într-o stare de graţie în care mă identificam cu Dumnezeu. Asta însemna, printre altele, că aveam acces la întreaga cunoaştere” (pp. 267, 268).

Dorindu-şi măcar să întrezărească sensurile „prăpastiei spre care ne îmbulzim în ceea ce numim viaţă” (p. 23), Constantin Severin, valorificând un impresionant depozit de memorie, pe care obişnuim să-l numim erudiţie, adoptă „autoflagelarea onestă şi crudă a cuvintelor, biciul gândurilor cu care îmi zgândăresc, *ca să-l văd* (…) orgoliul rănit de propria-mi impotenţă de a crea ceva” (p. 31) şi se presură pe sine, aidoma nisipului, în toate personajele cărţii sale, inclusiv în cele fabuloase, precum Carravaggio, Shakespeare şi „*Doamna Neagră* din sonetele

sale” (p. 11), adeseori cu trimiteri de proroc ancestral şi spre scrierile sale, inclusiv la poemul „Oraşul Alchimic” (p. 14), publicat în 2003, despre care vorbeşte un personaj de la începutul secolului al XVIII, care l-ar fi copiat, deşi nu cunoştea limba română, în limba lui, pentru că „în perioada în care mintea ta se uneşte cu cea a lui Dumnezeu, înţelegi toate limbile”, drept consecinţă a faptului că „adevărul e o artă inaccesibilă (doar) omului comun” (p. 14).

„Atunci când cântecul cântă singur, fără trudă”. În unicitatea lui de creator, rătăcit prin universul cenuşiu al „omului comun”, Constantin Severin, cu „oasele sufletului tot mai durute” – splendidă intruziune lirică într-o aforistică reverberare a înţeleptei lui naraţiuni, în care opinează că „niciodată nu e prea târziu, doar că drumul de întors e tot mai lung şi oasele sufletului tot mai durute” (p. 23), înţelege pe deplin pitagorica definiţie a misticii muzicale, pe care o consacră parabolei Ada Kaleh, cu convingerea că „orice insulă scufundată poate fi regăsită în muzica universului” (p. 8) că „orice ştiinţă se află inclusă în muzică”, „citatul său favorit” dintr-un incunabul al lui Cornelius Agrippa (p. 9), concluzionând aproape tragic, dacă nu ar fi tumult existenţial, deci „nevoie sufletească şi organică de frumosul pe care voi, artiştii, ştiţi să-l coborâţi pe lume” (p. 31): „Eu, fără muzică, nu pot să trăiesc” (p. 286). Pentru că, „atunci când cântecul cântă singur, fără trudă” (p. 34), arta „respiră o incredibilă tinereţe”, iar cartea lui „va răspândi ca o molimă arta de a rămâne un adolescent perpetuu, un vagabond rătăcind prin vămile Absolutului, dar mai ales arta de a regăsi acel drum de suflet” (p. 33).

„O insulă de cuvinte, pietrificată în stomacul cosmicului”. Ca naraţiune, deci ca epic excelent construit, cartea lui Constantin Severin dezvăluie „secrete” din viaţa reală a iniţiaţilor, cale de trei veacuri, desfăşurare prin Italia, prin Balcani, prin marile capitale ale lumii, printr-o Suceava natală altfel trăită, dar fără a-şi asuma calităţile de „spadasini neîntrecuţi” sau de „iniţiaţi martiri” ai personajelor exponenţiale, care populează adevărate „universuri paralele”, ci iniţiindu-se, prin repetate treceri ale fisurilor, ale faliilor timpului, permise şi înlesnite doar de Bibliotecă, de coborârea „în Împărăţia Întunericului, pe care trebuia să o iau în primire”, „un adăpost subteran, în care trebuia să trăiesc pentru o perioadă de timp nedeterminată”, în care „totul era învăluit într-o lumină de un albastru profund şi transparent” (p. 158) şi în care doar „o inimă frântă e mai deschisă la întâlnirea cu miracolul” (p. 132), deci cu îndumnezeirea prin cunoaştere. Uneori, Constantin Severin încearcă perspective şi înspre sinele biografic, Nini, vorbind şi despre neamurile şi despre familia lui, dar într-o fixaţie ereditară şi monografică înţelept construită, care dau simultaneitate, de pildă, legendarilor Cavaleri de Malta şi martirilor tovarăşi de luptă ai patriotului Motrescu, despre care Constantin Severin a scris şi publicat cândva, în „România liberă”, o atotcuprinzătoare relatare, un adevărat filon epic de roman istoric. De altfel, dimensiunile mitice şi istorice ale personajelor reale ale cărţii, devin, în *Biblioteca Infernului*, „Balada lui Iorgu Iorgovan”, pe care Constantin Severin o aude, cântată de nişte ţigani, şi nu o mai uită niciodată, cântând-o oriunde are o ocazia imaginată să o facă. Fără citări din străvechiul cântec al „tita-

nului Iorgovan”, deci colind – după confirmarea lui Strabon, ci doar ca parabolă a altor fapte urieşeşti din scufundarea astrală, pentru că, în fond, aşa cum şi recunoaşte autorul, în ultima frază a cărţii sale, „nici o întâmplare nu poate fi povestită fără riscul de a nărui realul într-o insulă de cuvinte, pietrificată în stomacul cosmicului” (p. 289).

Din „gândirea filtrată a unor adevăraţi artişti”. *Biblioteca Infernului,* roman inconfundabil al literaturii mondiale, deşi, la o privire pripită, poate sugera influenţe din „Codul lui Da Vinci”, înseamnă, probabil, pentru creaţia în proză a lui Constantin Severin ceea ce însemna, în lirica lui, „Oraşul Alchimic”, adică nu doar un vis, ci şi o împlinire deplină, înseamnă „a trăi întru adevăr şi mituri sfinte”, o stare de graţie în care „Întru e mai mult decât identitate” (p. 31), înseamnă, în palierele creaţiei, „cu câte o viaţă cu fiecare carte” (p. 32), înscriindu-se, firesc şi decisiv, „între spaţiile fizice ale timpului în care trăim”, drept un exemplu din „gândirea filtrată a unor adevăraţi artişti” (p. 285). În fond, creatorul sucevean Constantin Severin este un adevărat artist, iar *Biblioteca Infernului* îi consacră deja consolidatul lui statut, obligându-ne să-i reevaluăm, din această insolită perspectivă realitate-mit şi întreaga lui creaţie plastică, în care, până acum, eu, de pildă, îi desluşeam doar poezia, nu şi răsfrângerea dumnezeiască prin faliile timpului.

Mircea SFICHI

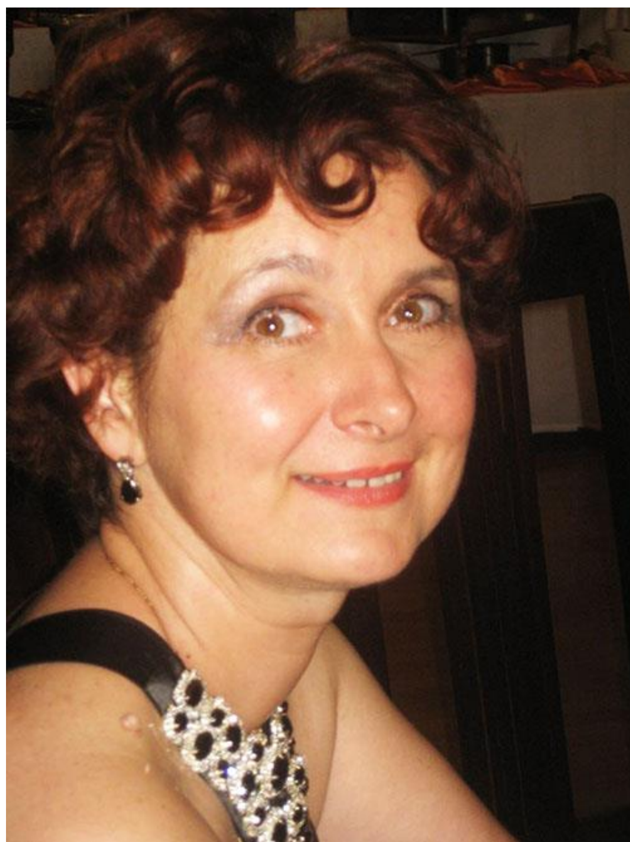
Ca să consimţim, cândva, prietenia care ne leagă, Mircea Sfichi s-a hotărât să-mi încreştineze un copil. S-a întâmplat să fie Andi, poate şi ca efect al simpatiei vii pe care Mircea i-o purta Cozminei. Aşa se face faptul că, dintotdeauna, noi suntem mai mult decât prieteni. Chiar dacă ne vedem rar.

Mircea Sfichi, ziarist cu o puzderie de decenii la activ, dar şi publicist remarcabil, de vreo douăzeci de ani,

de când a prins să împărtăşească şi altora impresiile lui de călătorii, înseamnă, alături de regretatul Victor Micu, un nume de referinţă al presei sucevene. Se specializase pe foileton şi fapt divers, dar izbutea, adesea, şi tablete literare demne de interes şi care, tocmai de aceea, împreună cu... şahul, a deschis calea dialogului între noi. Iar de la dialog, la prietenie, nu-i decât un pas.

Peste Mircea Sfichi anii nu trec, ci i se aşează, supuşi sau măcar sfielnici, la picioare, copleşiţi de firea lui însorită şi plină de generozitate, care îi întregeşte opera publicistică într-un mod minunat.

Mihaela SIMINICEANU

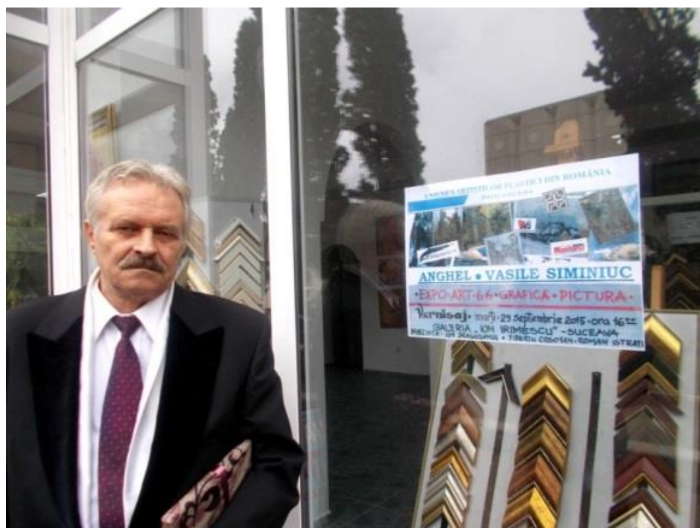

Am cunoscut-o târziu, abia după ce tatăl ei, regretatul Ion Siminiceanu, trecuse în legendă, iar senzația trăită atunci a fost aceea a regăsirii aceluiași prieten într-o altă întrupare. Pentru că și Mihaela Siminiceanu este și înseamnă o stare de spirit, o neostenită învolburare a un-

delor care mențin pe vecie statutul de apă vie al spiritului conștient de sine și de fireasca-i unicitate. Pentru că și Mihaela Siminiceanu, ca și inegalabilul Ion Siminiceanu, s-a născut cu ferestrele deschise spre prospețime și inefabil, deci spre șansele mereu repetate și neirosite ale purificării sufletului și minții omenești.

Nu cred că ne-am întâlnit, în viața aceasta, mai mult decât de două-trei ori, cu prilejul unor întâmplări culturale sucevene, iar acum, când, din câte știu, este departe, la mii de kilometri de orașul natal, o întâlnesc zilnic, pe calea frământărilor cunoașterii, mai întotdeauna prin întrebări fără răspuns și prin răspunsuri care nu presupun și întrebări. Fiecare dintre noi, cu propriile căutări, cu enigme și misterioase puseuri de metafizic menite să spulbere dogme și suficiențe, iar eu aș numi starea aceasta dinamică prietenie. O prietenie din care statura astrală a lui Ion Siminiceanu nu lipsește nicicând, ci, dimpotrivă, fixează punțile luminii în arcuiri dezinvolte de pribeag curcubeu.

Vasile Anghel SIMINIUC

Spunea poetul Roman Istrati, astăzi, 29 septembrie 2015, că există atâta dumnezeire în arta plastică a lui Vasile Anghel Siminiuc, din care ne împărtăşim cu toţii, încât nu se poate păcătui îndestul pentru a o egala. Şi are dreptate poetul, pictorul ajungând la apogeul creaţiei sale, şi în pictură, şi în grafică, dar mai ales în grafica picturală, în care, deşi tehnica manufacturieră ţine de grafică, imagistica filosofico-metaforică impune o monumentalitate a viziunii creatoare, total specifică marii picturi.

Eu observasem, în ultimele expoziţii ale lui Siminiuc, starea hegeliană de „in statu nascendi”, de alegere a imponderabilităţii formelor pentru vremelnicirea spiritului universal, din care tocmai s-au desprins câteva scân-

tei. Pentru că Vasile Anghel Siminiuc nu imaginează monştri, ci iluminări, şi în sens religios, dar şi într-o metafizică superioară religiilor, cea care ţine de relaţia lumină-umbră, în sfericitatea sinele universal – sinele particular. Mă fascinase atât de mult similitudinea trăirilor de metafizic – prin pictural, la Vasile; prin inefabil, la mine – încât, după ce am văzut tablourile lui, le-am comentat liric, prin poemul pe care îl reiau, chiar dacă l-am publicat în urmă cu doar două-trei zile:

să rătăceşti tot căutându-ţi trup
pentru alean şi pentru condamnare,
să te gonească gurile de lup
deschise-n universuri uimitoare,
să vezi cum îngeri orbi s-au sinucis
şi se preling pe stropii ploii dese
şi să constaţi că totul e un vis
de care a-nceput să nu-ţi mai pese;

să te desprinzi din pagini şi să pleci
cu frunza toamnei înspre depărtare,
să te tot cheme umede şi reci
aceleaşi stele veşnic ursitoare
şi să arunci în cer cu lumânări,
cu sângele ce-ncepe să te strângă
atunci când fructe urcă în cămări
să-ţi cate lumânarea şi s-o stângă

înseamnă o cădere în destin,
cu palmele prelung crucificate
şi ţi se-ntinde un pahar cu vin
al vremuirii în singurătate

din care poţi să bei sau să refuzi
şi să te-ntorci în altă rătăcire
ca să îţi afli trup şi să auzi
că naşterea înseamnă răstignire.

Dar Vasile Anghel Siminiuc, vorba şefei supreme a artiştilor plastici suceveni, Lucia Puşcaşu, este un artist deplin în toate exprimările sale, deşi, aidoma lui Roman Istrati, eu îi trăiesc mai mult picturile cu aparenţă de grafică, picturile în care Siminiuc trece dincolo de barierele existenţiale. Da, e minunat şi în peisaj, şi în portretistică, dar peisaj şi portretistică se mai fac în Suceava, şi încă la fel de bine. În pictura grafică (puteţi să-i spuneţi şi grafică picturală), însă, Vasile Anghel Siminiuc nu are egal în întreaga ţară.

Evenimentul de astăzi, care a scos la rampă un mare artist plastic sucevean (Vasile Anghel Siminiuc a împlinit 66 de ani, „primii 66 de ani de viaţă", cum glumeşte el), a fost gestionat de Lucia Puşcaşu, care, ca moderator, dar şi din postura de critic de artă avizat... de propria-i creaţie, a exprimat opinii critice bine cumpănite, în faţa unui public de excepţie, în rândurile căruia am recunoscut pe artiştii Baban-tatăl, Box, Doina Catargiu, Dziubinski, Ignătescu şi Pim, dar şi pe mulţi dintre jurnaliştii de cultură ai Sucevei, în frunte cu Daniela Micuţariu. Au lipsit paraziţii electorali, politicienii, şi bine au făcut că s-au dus la Aeroport, să le arate Nechifor ce anume naşte somnul raţiunii şi al naţiunii.

*

Un amestec ciudat de grafică şi de pictură, o impresionantă armonizare a liniilor şi a culorilor, prin transparenţe demne de toată admiraţia, cam asta ar însemna, din punctul meu de vedere, opera plastică a suceveanului Vasile Anghel Siminiuc. E drept că notorietatea şi-a câştigat-o cu un fel de caligrafii ale aurelor sucevene rispite sau chiar pierdute prin vremuri, dar şi mai mult decât respirările picturale ale Sucevei vechi mie mi-au plăcut şi îmi plac picturile îndrăzneţe ale lui Siminiuc, în care artistul recompune realitatea şi rescrie regulile artei prin propria sa naştere. De fapt, asta şi înseamnă arta: naştere. Iar Vasile Anghel Siminiuc s-a născut şi neostenit de repetabil se naşte astăzi.

Oana Maria SÎRBU-BOTEZAT

Era încă o fetișcană când fata maestrului George Sîrbu, Oana Maria, mi-a atras atenția nu doar prin frumusețe, ci și prin puternica personalitate artistică și umană, care o îndreptățea pe deplin să preia mitul viu al spiritualității românești din Bucovina, numit Grupul folcloric „Balada Bucovinei”. Curând după aceea, adică după absolvirea Conservatorului din Cluj-Napoca, Oana mi-a devenit colegă la Centrul Cultural „Bucovina” – și rău a

făcut că nu a rămas pentru totdeauna la Cluj-Napoca, deși îi înțeleg și imensa dragoste cu care își cinstește părinții și frații.

În județul Suceava, în care bucovinismul a pierit de mult, chiar dacă noi nu băgăm de seamă, Oana Maria Sîrbu, ca și minunatul grup „Balada Bucovinei”, nu este pusă în valoare; dimpotrivă, beneficiază de o masivă marginalizare din partea nepricepuților care au nimerit în sistemul culturii ca la o felie de cașcaval. Dar Oanei nu-i pasă, pentru că are o familie minunată și un rost aparte, cu tot sufletul asumat. Astăzi, însă, fiind ziua nașterii Oanei Maria Sîrbu, profit de prilej, deși mă prefac a nu ști nimic, ca să-i urez, din toată inima: La mulți ani, Ana Maria Sîrbu, și Dumnezeu să ni te ție numai întru bucurie!

*

Mai ieri, pe când Maestrul George Sîrbu încerca biruitor să identifice sufletul intim al Bucovinei și să-l înalțe în lumină, a creat și întrupat, mai întâi, Balada Bucovinei, pe care a numit-o Oana, apoi, pentru că înmugureau lăstarii, iarăși „Balada Bucovinei”. Că așa-i Maestrul, mereu și mereu unifică sub aceeași identitate divinul și pământescul, pentru a le conferi măreție amândurora. Din Baladă în Baladă s-a împlinit, apoi, Rapsodia drept armonie definitivă a viitorimii românești și a primit consacrarea drept Anda. Anduța, cum îi zice Magul Cântecului din Străbuni. Că așa-i sufletul Maestrului George Sîrbu: biruiește vremurile și le stăpânește cu farmecul nepieritor al cântecului fără de prihană.

Dar ziua de astăzi îi aparține Oanei. Colegei mele Oana Sîrbu-Botezat și despre ea ar trebui să vă vorbesc, chiar dacă știu că Oana există în spațiul sacralității familiei, între tatăl ei, George, și prințesa cu care a hărăzit-o bunul Dumnezeu, Anda, precum între Soare și Lună. Artist înnăscut, prieten înnăscut, Oana Sîrbu-Botezat trăiește un destin aparte, împărtășindu-se din liniște ca dintr-o apă vie. Vine dintr-o rădăcină, conturează un trunchi și sloboade în lumină o mlădiță fascinantă.

*

Cândva, când conștientizase că ajunsese la perfecțiune artistică, Maestrul George Sîrbu, cu gest demiurgic, a modelat o întrupare a cântecului, pe care a numit-o Oana Maria (în traducere: Fântâna Știutoare de Cer), apoi i-a cerut să pășească, doar din dorința de a vedea cântecul întrupat și împărtășindu-se din sfintele bucurii pământești. Iar cântecul a populat vârstele, devenind când Anduța, când Oana Maria, când închinarea cea mai sfântă, cu care sufletul Maestrului George Sîrbu omagiază deplinătatea vieții, Oana Maria și Anda, Anduța și Oana Maria fiind Una, adică deplinătatea desăvârșită a cântecului. Am fost coleg cu Maestrul George Sîrbu, sunt coleg cu Oana Maria Sîrbu-Botezat, datorită norocului prieteniei mele evlavioase cu cântecul, care îmi primenește sufletul și îmi dă putere de viață.

Cezar STRATON

Cezar Straton, militant al normalităţii universale şi publicist aprig, deci dibace risipitor de inteligenţă şi de simţire, printr-o dezinvoltură a dinamicii rostirii irepetabilă, este, dincolo de tot şi de toate, un suflet în lumină, deci o intimitate lăuntrică plină de poezie şi de alean, o sfială plină de tandreţe faţă de dimensiunile şi de verticalităţile existenţei umane. Nu un existenţialist, ci un ado-

rator al existenţialismului, simţul estetic fiind cel care-i domină închinările, până la extaz.

Astăzi, Cezar Straton îşi retrăieşte naşterea, regăsirea uimită în lumină şi iluminarea prin regăsiri. Nu mă joc deloc cu cuvintele, deşi las impresia că o fac, atunci când tot fac recurs la aceleaşi două repere, care, cred eu, îl definesc pe Cezar Straton: lumina şi adoraţia. Adică starea de extaz pe care o provoacă iluminarea, mai ales în cazul unui cărturar ca el, a unui degustător şi făuritor de semnificaţii ale cuvintelor care nu li se desluşesc tuturor. Pentru că au şi cuvintele o anume demnitate, uneori chiar şi trufie, care durează obloane pe ferestrele plate sau doar pâcloase ale cotidianului.

Ştefan STROE

Dacă spiritul viu și clocotitor și-a găsit, vreodată, o întrupare pe pământ, apoi acea vremelnicie dinamică s-a numit Ștefan Stroe. Un om cum nu mi-a fost dat să mai întâlnesc altul, care se durase arbore peste cenușa suferințelor din tinerețea lui de deținut politic, pentru că era flămând de lumină și de iluminare, pentru că avea destin de

flacără încleștată pe cenușiul celorlalte existențe pământești. Întâmplarea a făcut să-l cunosc la botezul meu literar, când a oficiat cu seriozitate, cu afecțiune și cu un umor devastator, transformându-ne în prieteni pentru totdeauna. Nu până astăzi, când Ștefan Stroe, călător prin pulberea vremii, a pus capul pentru odihnă pe viața veșnică a minunatelor sale cărți. Cărți mărturisitoare și de lacrimă, dar și de contra-lacrimă. Cărți vii, adică întrupări definitive ale lui Ștefan Stroe. Onoare ție, Ștefan Stroe, pentru că ai trăit cu adevărat!

Florin SUŞINSCHI

Descendent al unui puternic neam de boieri moldoveni, cu o ramură în nordul Bucovinei, în satele de pe Sireţel şi de lângă Cernăuţi, formată din răzeşii care se trag, de pe la 1600, din Toader Bercea, strănepotul lui Bercea cel Bătrân, Florin Suşinschi, şi cu un adaos de sânge germano-polon în vine, păstrează, ca şi rubedenia lui, artistul plastic Radu Bercea, apucături genetice de purtător de lance, pe care şi le pune în valoare, cu condeiul-lance, pe herbul imaculat al colii de hârtie. Dacă nu ar fi avut acele apucături genetice de boieri luptători (pe vremea lui Bercea cel Bătrân, „boliarin" era călăreţul ca-

re sosea în oastea domnească, însoţit de minimum doi suliţaşi pedeştri), nici Radu Bercea şi nici Florin Suşinschi nu ar fi devenit şi caricaturişti, şi încă unii remarcabili, cu numeroase premii naţionale şi internaţionale.

Caricaturistul Florin Suşinschi s-a născut ieri, într-un ieri de mai adineaori, dar eu am aflat abia astăzi, şi, preţuindu-i de decenii desenele acide, cu linii subţiri, elegante, nu puteam să nu-l salut măcar astăzi.

Maria ŞTEFANACHE

În 1985, când a venit actriţă la Suceava, Marina Ştefanache – o fată frumoasă, debordând de o sinceritate aproape sălbatică, veselă şi zgomotoasă, nonconformistă şi aparent rebelă, poate că şi datorită părului negru care se răvăşea în şuviţe, a devenit unul dintre prietenii mei. La fel ca redutabila zeiţă a scenei Carmen Tănase sau poematica Mioara Ifrim şi, desigur, Puşa Darie, în prezent actriţă la Naţionalul ieşean, pe care am mai întâlnit-o, cu prilejul unor recitaluri actoriceşti la Suceava. Le cunoscusem odată cu „Deşteptarea primăverii" (Wedekind) şi intrasem împreună într-o minunată familie, prin „Adio, studenţie" (Vampilov). Prietenia noastră dura şi în preajma scenei, şi în afara ei, tinereţea fiind, în fond, cea mai frumoasă şi mai adevărată democraţie. Pe atunci, îmi purtam fericirea în braţe.

Crăiasa mea, Cozmina, a crescut în Teatrul din Suceava, căruia îi devenise mascotă vie, în ciuda concurenţei cu Smaranda, fetiţa actorilor Georgeta Burdujan şi Adrian Păduraru, cu care era, de altfel, cea mai bună prietenă. Cristian Rotaru i-a fost „dădacă" timp de două zile, câtă vreme i-am bătut la maşină, în redacţia ziarului „Zori noi", textul piesei „Iona", de Marin Sorescu, cu care a făcut un recital actoricesc, jucat la Iaşi, eu sprijinindu-l cu toate atribuţiunile tehnice. Regretatul Nicolae Manolache fura fructe şi flori pentru ea de prin grădinile localităţilor din cuprinsul turneelor autofinanţării. Carmen Ciorcilă, care avea un băieţel de aceeaşi vârstă la Ploieşti, acum intelectual american get-beget, mi-o lua adesea, ca să o privească în timpul somnului de amiază. Iar Puşa şi Marina se jucau cu ea atât de firesc, de parcă şi-ar fi căutat fiecare propria copilărie. Până ce s-a pus în scenă un basm, al cărui al cărui titlu nu mi-l mai amintesc, în care Puşa Darie era zâna care se ivea dintr-un arbore cosmic (Cozmina îi deschidea, nevăzută, întotdeauna uşa-scorbură), iar Marina Ştefanache juca o nostimă şi năbădăioasă mumă a pădurii cu atâta naturaleţe, încât fata mea născocea o puzderie de soluţii pentru a-i câştiga bunăvoinţa, deşi începuse să o evite şi prin teatru, şi prin autobuz. Cea mai nostimă întâmplare s-a petrecut la Putna, Cozmina culegând un braţ de margarete, pe care, la sfârşitul spectacolului, le-a dus glonţ Marinei Ştefanache, apoi s-a adăpostit, ca o pasăre speriată, în braţele Puşei Darie. Iar întâmplările de acest fel ne transformau pe toţi slujitorii teatrului sucevean, actori şi tehnicieni, într-o familie de neuitat.

După Revoluţia din 1989, teatrul sucevean s-a desfiinţat, fiecare pornind pe căile doar visate, dar posibile. Orodel Olaru a ajuns actor la Teatrul Naţional din Bucureşti, Puşa Darie, la cel din Iaşi, iar Victor Dan, regizor. Aflam, din când, veşti, de la Emil Orban şi Vasile Corduş, printre acestea şi despre cariera surprinzătoare a actriţei Marina Ştefanache, care a plecat în Italia, la Milano, unde s-a pus, mai întâi, pe studii la Civica Scuola di Cinema „Luchino Visconti" şi la Accademia Nazionale d'Arte Dramatica „Silvio D'Amico", deschizând, în 2006, o afacere proprie, „Tac studio Ştefanache", şi devenind Director la Centro produzioni teatrali e documentari video din Milano.

Marina Ştefanache, cunoscută în Italia drept Maria Stefanache, înseamnă un om împlinit, deşi nu a renunţat niciodată la a sluji arta teatrală până la sacrificiul de sine. Văd că a lansat şi câteva concepte interesante de folosire a mijloacelor de expresie ale teatrului în comunicarea socială, văd că are mulţi, mulţi prieteni în patria ei adoptivă, dar şi în cea natală (Crăiasa blondă, pe care o ţine în braţe, este o finuţă de la Cluj) şi mai văd că a rămas aşa cum o ştiu: sinceră, veselă, deschisă, optimistă şi fericită şi de împlinirile prietenilor risipiţi de-a lungul deceniilor. Sunt sigur că voi mai afla multe lucruri despre ea, dacă tot ne-am regăsit din fericită întâmplare. Şi o să vă povestesc, pe măsură ce dialogul va căpăta consistenţă. Deocamdată, vizualizându-i grăbit site-ul, v-am schiţat portretul unei actriţe sucevene, născută la Iaşi, care a ajuns regizor la Milano.

Oana ŞLEMCO

Nu ştiu din ce cauze şi pricini şi-a dorit Oana Şlemco să urce, fluturându-şi condeiul, pe baricadele visului de a contribui la asanarea societăţii. E posibil să o fi atras doar simbolistica aparent eroică a jurnalismului şi spun „aparent eroică" pentru că, în absenţa culturii, cum se întâmplă prea des prin arealul gazetăresc, este imposi-

bil să devii un autentic lider de opinie, iar peniţa cu siguranţă că ţi se va înclina jalnic, aidoma unei butaforii gonflabile dezumflate. Dar chestia asta o ştia şi Oana Şlemco şi, tocmai de aceea, s-a păzit, mereu şi mereu, să emită judecăţi, fără a le verifica, în prealabil, cu oameni de la care putea şi afla, şi învăţa. Iar calitatea aceasta mi-a plăcut şi mi-a smuls o fărâmă de încredere, care a şi rodit, Oana fiind, în clipa de faţă, un important om de televiziune în media suceveană. Ceea ce înseamnă un răgaz, pentru că Oana Şlemco poate mult mai mult.

Constantin ŞTEFURIUC

Astăzi, 5 mai 2021, se împlinesc 75 de ani de la nașterea lui Constantin Ștefuriuc, ultimul mare poet al Bucovinei. Nu-i plăcea să-și sărbătorească ziua nașterii („Nu-i a mea, ci a lui Karl Marx, de asta am și ales-o

pentru ivirea în lume", obișnuia să glumească), pentru că detesta trecerea timpului, tropotitul cu bocancii inconștienței peste măreția primăverii, pe care el o trăia sfielnic, furișându-se „desculț pe cer", întotdeauna drept „frumosul în piele de tigru", care propunea împărtășania din trupul sacralității Poeziei, oficiind sacerdotal și devenind, astfel, „mirele pâinii".

Era și rămâne poetul înnăscut, căruia cele trei ursitoare (trecutul, prezentul și viitorul, care ți se dăruiesc împreună, la naștere) îi hărăziseră existența martirică și vremelnică a celui menit să inițieze și să trăiască doar ceea ce a avut de spus. A fost primul iconar modern și, deci, ultimul vrednic descendent spiritual al lui Mircea Streinul. Făcea partea din cea mai minunată redacție pe care am întâlnit-o eu în această viață, cea a ziarului „Zori noi" din Suceava, întotdeauna rupt de mondenitatea literară, care îl și izola, speriată de dimensiunea răscolitoare a operei lui. Era prieten cu toți marii scriitori ai României contemporane lui, dar nu și cu celebritățile sucevene ale clipei.

Mulți sunt cei care s-au tot lustruit cu numele lui, dar eu îi știu, din acele vremuri, doar câțiva prieteni: Dănuț Burgheaua, Gheorghe Parascan, Victor Micu, Emil Satco, Ion Paranici, Ion Nedelea, Dumitru Vințilă și cam atât. Avea, desigur, și o mulțime de prieteni tineri, iar dintre femei, pe celebra Dida Drăgan, artista care i-a botezat fetița. Știa să fie prieten, dar nu și familist. Era prea boem, prea serafic, pentru a face față și realității și pentru a-și găsi calea și printre cele pământești.

Cântecele lui, întotdeauna dumnezeiești închinări, pururi aripi pulsând în profunzimile tainice ale cerului, fascinau trăitorii de poeziei și răscoleau invidiile făcătorilor.

Astăzi, 5 mai 2021, eu încalc un embargou al prieteniei, propunând sărbătorirea lui Constantin Ștefuriuc, la împlinirea a 75 de ani de viață. Mă bazez, în această afirmație, pe o învățătură a lui Iisus, care spunea că nu există moarte, ci numai nașterea cea adevărată și deplină. Iar eu sunt de părere că nu se poate păși în veșnicie fără bagajul pământesc al trăirilor. Tocmai de asta, adresându-mă autorului Constantin Ștefuriuc și operei sale, am să-i urez, sfidând pizmele și neghiobiile: La mulți ani, Constantin Ștefuriuc, și Dumnezeu să ni te ție în memoria românilor drept bucurie!

Victor ŞUTAC

Din punctul meu subiectiv de vedere, profesorul sucevean de imaginaţie Victor Şutac merită acelaşi respect ca şi legendarul Ioan Nemeş sau vrednicul său părinte, regretatul universitar Ionel Şutac. Îi zic profesor de imaginaţie pentru că Victor Şutac nu predă doar o disciplină ştiinţifică, ci ştafete întru hăruire şi aflare de sine. Victor Şutac nu încredinţează taine ale ştiinţei, ci oferă

ştiinţei elite viitoare, pe care doar el ştie să le identifice din vreme şi să le călăuzească.

Omul Victor Şutac împlineşte, astăzi, o jumătate de veac de existenţă. Sacerdotul Victor Şutac nu are vârstă, el este atemporal, inexorabil şi de-o vârstă cu vârstele care au nevoie de iniţieri şi beneficiază de ele la momentul oportun.

Prin profesorul Victor Şutac şi prin câţiva dintre prietenii lui, profesori şi discipoli, Suceava a fost poziţionată definitiv pe harta ştiinţifică a lumii, dar Victor (mi-i nepot de văr) pune mai mult preţ pe răsadurile care vor nutri viitorimea.

Ovidiu ŞVARŢ

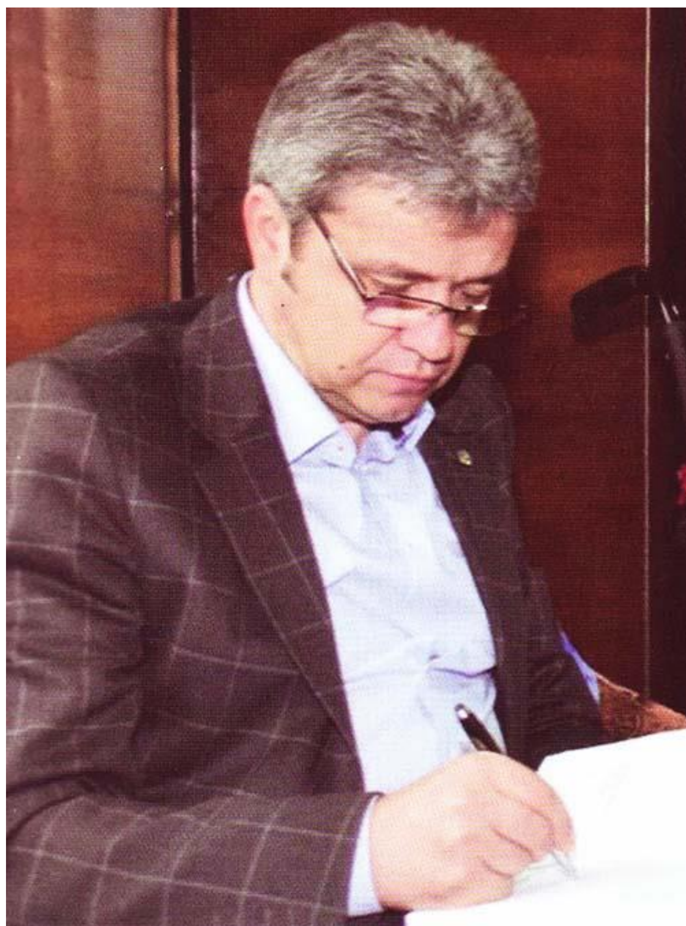

Numărându-se printre puţinii etnici germani ai folclorului românesc din judeţul Suceava, pe care îl omagiază nu doar cu naiul, ci cu o mulţime de alte instrumente, Ovidiu Şvarţ este, din punctul meu de vedere – pe care nu-i obligatoriu să-l împărtăşiţi, un veşnic şi neobosit căutător de sine, iar o astfel de înfruntare a vieţii merită luată în considerare.

Instrumentist şi nicidecum lăutar, autodidact în cunoaşterea melosului românesc, egolatru doar atât cât

să-i stea bine, Ovidiu Şvarţ împlineşte, astăzi, o vârstă, care face parte, fără îndoială, din vârstele Sucevei.

Daniel TĂNASE

Născut la Ploieşti, în 11 martie 1963, pasionat de munţi şi de fizica atomică, autor, împreună cu Gheorghe David, al primului proiect românesc al unui reactor cu

neutroni rapizi – la absolvirea Facultăţii de fizică tehnologică, Secţia de reactori nucleari, a Universităţii Bucureşti, Daniel Tănase este, împreună cu geamănul sufletului său, Gheorghe David, unul dintre primii oameni de afaceri din Suceava, redutabila firmă ASSIST SOFTWARE fiind înfiinţată şi funcţională încă din 1991.

Ne ştim şi suntem prieteni încă din anii aceia ai începutului, iar în clipele de nostalgie le tot repet îngerilor mei păzitori: „Doamne, ce aţi ajuns voi şi ce am rămas eu!”. Îngeri păzitori, pentru că Daniel Tănase şi Gheorghe David sunt singurii oameni de pe acest pământ care nu-mi cer niciodată nimic, ci doar mă întreabă cu ce mă pot ajuta. Şi mă ajută cu stabilitatea care îmi dă putere de luptă, de creaţie şi de viaţă, pentru că eu ştiu că pe sufletele lor mă pot bizui veşnic. Altminteri, modest, dar şi inteligent în exces, cu o familie exemplară drept aură, Daniel Tănase făptuieşte durabil, dar asumându-şi o discreţie a făptuirilor de neînţeles pentru mine. E un om, un om profund, vertical şi de nerepetat Daniel Tănase, un om în pustietatea zilelor care macină şi macină acest nord de ţară românească a Moldovei.

*

Deloc surprinzător pentru mine, Daniel Tănase păşeşte şi îşi conturează inspirat locul în literatură, adică în spaţiul nespaţiu „uriaş depozit de aripi”, printr-o carte, „Aripi la vedere / trei vocaţii” (Muşatinii, 2017), în care motoul din Nichita („Oamenii sunt păsări / cu aripi crescute pe dinăuntru”) nu înseamnă un pretext, ci un reper întru desluşire şi desluşiri. O carte aparent metafizică,

aparent existenţială sau poate că din plin metafizică şi existenţială, în care parabola conturează, între Pământ şi Cer, vocaţiile sacerdotale ale fiecărei fiinţe umane, cele trei personaje, Preotul, Profesorul şi Doctorul, sugerate, încă din subtitlu, ca însemnând „trei vocaţii", consacrând şi delimitând tot atâtea tentaţii iniţiatice, dar şi zăgăzuiri ale spiritului uman. În fond, ne naştem „reporteri" (simbolul unei curiozităţi pe care aş numi-o arhetipală, în ciuda faptului că împărtăşesc în totalitate argumentele lui Lucian Blaga împotriva surogatului arhetipal) şi, tocmai de aceea, preluăm şi vehiculăm valori metafizice şi existenţiale convenite şi acceptate istoric, într-un parcurs liniar care ignoră aripile stănesciene „crescute pe dinăuntru", conferindu-i iniţiatorului-zăgăzuitor puterea de a fi „un simplu negustor de aripi", în ciuda faptului că, deşi le tot achiziţionăm, arareori folosim vreo pereche pentru a încerca zborul, capacitatea individuală a spiritului de a se avânta spre libertate.

Fiind vorba de vocaţii, deci de aptitudini de intrare în armonia universală, şi nu doar de personaje ca atare, Preotul lui Daniel Tănase este Sacerdotul, deci creatorul de spiritualitate şi nu doar „bătrânul înţelept care se ocupă de sacrificii", cum glăsuiesc etimologiile tuturor religiilor lumii, Sacerdotul care, amintind de Iisus, „cu zâmbetul pe buze şi cu bucurie păşeşte" printre desluşiri şi închipuiri, apoi, ostenit de respiraţiile din preajmă, „se opreşte din mers şi cântă". Preotul ţine ochii închişi şi cântă. Cuvintele sale cântate nu se ridică către cer, cum te-ai gândi, ci cad pe zăpadă. Atunci când ating zăpada ele lasă urme". Închiderea ochilor înseamnă desprinderea din desluşiri, în toate cărţile religioase ale omenirii, dar,

„uneori, sunetele grave, în căderea lor pe zăpadă, lasă forma unei cruci”, iar din „sunetele înalte cad lumânări, de bună seamă în număr mare şi aprinse, care lovesc zăpada”, pentru că lumânarea nu este iluminarea de dincolo de pleoapele ochilor închişi, pentru că „pentru Preot a cânta nu este decât o formă de respiraţie (…) prea puţin înţeleasă de ceilalţi”, vocaţia iniţiatorului în libertatea spiritului înveşnicind vremelnicia, prin faptul şi făptuirea, ca să fac iarăşi o trimitere la Blaga, că el „trăieşte un singur anotimp: anotimpul zăpezii”, iar „călătoriile sale sunt solitare, pentru sine şi întru sine”.

Pe un alt palier al degenerescenţei sacralităţii convenite şi istoriceşte acceptată, se află iniţiatorul în lumesc, neguţătorul de aripi care nu folosesc la nimic: Profesorul. Veşnic intersectat cu fireasca şi banala curiozitate umană (Reporterul, care poartă şi un nume, Andrei, pentru că numele vremelniceşte – cum se zice în primele cărţi sacre ale omenirii), Profesorul se iveşte doar atunci când „legenda este o formă deghizată a tăcerii”, când „cuvintele sunt cu totul neputincioase să descrie realitatea, iar tăcerea nu ne apare ca o opţiune comodă”, pentru că „ficţiunea se scrie prin realitate, iar realitatea se scrie prin ficţiune”. Iar iniţierea în nebuniile realităţii creează, în planul degenerescenţei spirituale, o altfel de lumească ierarhie, cea a notorietăţii, admirabil sintetizată de Daniel Tănase prin postulatul deloc întâmplător, conform căruia „în materie de notorietate, nebunul este întotdeauna superior prostului”. În fond, prostul ignoră că e locuit de aripi, iar nebunul le foloseşte nechibzuit şi aglomerat şi, prin asta, „sparge rutina, rupe monotonia”, şocând şi înfricoşând prin întrezărirea involuntară şi haotică a zborului, a

desprinderii din convenit şi obligatoriu, din „întunecimea spaţiului strâmt”, în care „fluturii se aşează pe corpul tău”, determinând ultimativ apariţia Doctorului, cel care se ocupă şi se asigură, pe un palier iniţiatic inferior, că „mişcarea persoanelor între grupuri (… este) liberă”. Doctorul, „o licărire neobişnuită acum”, un acum al trupurilor „uriaş depozit de aripi”, cu o anume misiune, care ţine de prezentul continuu, apare „de îndată ce cuvintele se scuturau de sensurile lor obişnuite”, de ordinea firească, cu tentative doar de întrezărire a poeziei – degenerescenţa cântecului sacerdotal al iniţiatului iluminării, care închidea ochii, când „pe zăpada nemărginită”, pe care păşea „fără să lase urme”, şi pentru care „singurul strigăt este cântecul său” – Doctorul, deci, lasă după sine „faimoasele sute de pagini cu versuri scrise” (necântate!), deci de realităţi convenite, dar care „urmau desigur să rămână necitite”, condiţia fundamentală a omenirii fiind uitarea îndatoririlor faţă de memorie.

Citind altfel „Aripi la vedere / trei vocaţii”, de Daniel Tănase, cred că mi-a fost dat să întâlnesc o proză care, alături de romanul „Play-list pentru sfârşitul lumii”, de Mihnea Blidariu, chiar înseamnă ceva în literatura română a ultimelor trei decenii.

Cea de a doua carte a lui Daniel Tănase, „Jurnal de guvernator” (Muşatinii, 2016), deşi va trece, în ochii bigoţilor şi ai celorlalţi neştiutori, drept una masonică, este, de fapt, o mărturisire a acestor vremuri, din perspectiva relaţionărilor umane, inclusiv prin acte de caritate. Scrisă ca un raport, ilustrat de numeroase fotografii – mărturii ale unei solidarizări umane atotcuprinzătoare,

dar şi ale unei fireşti sloboziri a sufletului de înnegurări istoricizate, cartea înseamnă „un combustibil excelent pentru miile de proiecte” pe care numai solidarizarea umană la poate transforma în realităţi.

Vasile TĂRÂŢEANU

Întotdeauna, i-am iubit în mod egal, iar poezia lor ca un descântec tămăduitor mi-a încărunţit sufletul cu linişte, pentru a-l revărsa frunziş fără de moarte până la poalele munţilor. Şi-am fost, şi suntem, şi vom rămâne fraţi până în veacul veacurilor.

Vasile Tărâţeanu, acest Grigore Vieru al Bucovinei, e o flacără care pârjoleşte stelele – o simţi şi o vezi mai ales noaptea, când rădăcinile arborelui vieţii, înfipte adânc în nesfârşitul cosmic, prind să ardă, în dâre de lumină ale scrisului, ale risipirii poemului în sfânta carte a iluminărilor astrale. E atâta jar şi spuză, şi flacără, şi zvârcolire de scântei în cântecele lui Vasile Tărâţeanu, încât uneori chiar şi bunul Dumnezeu pleacă urechea şi ascultă vrăjit. L-am văzut şi pot depune mărturie.

Când mi se face dor de Vasile Tărâţeanu, care trăieşte pe muchia zării, la Sinăuţi, închid ochii şi îl aud cântând; apoi îl văd dansând, cum s-a întâmplat, într-o noapte de vară, la Breaza, şi mă simt fir de iarbă, pentru că, atunci când joacă, Vasile Tărâţeanu este un uriaş, care poartă pe umeri Căile Lactee. Nu există dansator mai bun decât Vasile Tărâţeanu, aşa cum nu există nici suflet mai cântător, de când fratele nostru, Grigore Vieru, a plecat să culeagă stelele, aruncându-ni-le, noapte de noapte, în palme ca pe fructe.

Vasile Tărâţeanu este nobleţea poeziei care frânge lanţurile pentru a ne dezrobi. Cei care nu le văd, măcar să le asculte zăngănitul prăbuşirii verigilor departe de noi. Pentru că aici, între zare şi sufletului fiecăruia, cântecul lui Vasile Tărâţeanu e o stare de veghe. A lui şi a noastră.

*

Nu l-am întâlnit de ceva vreme, deşi nu m-a părăsit nici o clipă, poetul din Sinăuţi fiind fratele de care dintotdeauna am avut nevoie. Vasile Tărâţeanu înseamnă

un model, o năzuinţă, o ţintă şi o împlinire, care, de când ne ştim, a marcat calea, presărând rodnice cuvinte, care au lăstărit, apoi, şi în sufletul meu. Iar icoana, depusă pe cer de Vasile Tărâţeanu, mi-a înviat străbunii şi strămoşii, pe care-i tot văd împrăştiind cărbunii galaxiei în necontenita rotire a horelor identitare, rare scânteieri lunecând şi pe buzele noastre, care parcă fără voie, ca într-o ursire, încep să cânte.

Între noi, e un mărăciniş izvodit din sârma ghimpată a alienărilor geopolitice, dar există, deasupra, curcubeul slobozeniei celor care îndrăznesc şi sunt ursiţi să viseze şi să desluşească lumea visată, care, astfel, capătă şi conturul realităţii, nu doar pe cel al aleanului din care, ca dintr-o stâncă sacră, se desprinde poemul. Iar noi păşim împreună, frate lângă frate, într-o unică identitate, care face să fie şi a mea ziua poetului Vasile Tărâţeanu, deşi cununa de spini singur o duce, fără să o poată împărţi cu cineva.

Vasile Tărâţeanu este poetul martir al limbii române, iar eu, ca simplu închinător, mă plec în faţa sufletului uriaş, care-i conferă lui Vasile Tărâţeanu dimensiuni reale de atingător al cerurilor cu creştetul, dovadă fiind aura lui inconfundabilă în nemărginirea spiritualităţii româneşti. Ştiut fiind că aura se întrupă numai din mintea şi inima celor cărora li se prelinge lumina din degete, pentru a fi desluşită, literă cu literă, drept inefabilul adevăratei noastre identităţi.

Gabriela TEIŞANU

Într-o sărbătoare humoreană, când sala de festivităţi a Primăriei din oraşul condus de Marius Ursaciuc fusese mai plină decât oricând, Gabi Teişanu a cântat o doină. Putea cânta orice, pentru că aveam, cu mine, un grup instrumental de excepţie, dar a preferat o doină, pe care s-o aştearnă, precum lumina dimineţii, pe memoria Porumbeştilor.

Şi a fost o surpriză incredibilă pentru întreg publicul auditor, inclusiv pentru mine, ca să nu mai vorbesc de liderii dumneavoastră politici, prefectul Florin Sinescu şi subprefectul Harasim, preşedintele C. J. Suceava, Ioan

Cătălin Nechifor, şi vicepreşedintele Ilie Niţă, deputatul Ştefan Alexandru Băişanu (şi mai erau vreo trei aleşi de-ai dumneavoastră, dar nu le-am reţinut numele) şi pentru primarul oraşului Gura Humorului, Marius Ursaciuc.

Suna atât de tulburător vocea colegei mele Gabi Teişanu, încât, încă emoţionat, am rugat-o, după manifestare, să evite, în viitor, parazitarea cu acompaniament de orchestră, Gabi fiind unul dintre puţinii interpreţi de folclor care poate fascina doar cu propria-i voce.

Ulterior, am văzut-o în filmuleţele postate pe Internet sau evoluând în programe de televiziune şi am rămas, iarăşi, surprins să constat că este singura interpretă de folclor care foloseşte portul de răzeşiţă, deci de româncă get-beget (din Ilişeştii natali), şi că, dincolo de ţinuta scenică şi de interpretare, stă un bagaj temeinic de cunoştinţe despre datină, tradiţii şi obiceiuri, toate mereu oblonite, îmbrâncite, puse sub obroc de către foştii cârmuitori de tristă, ba chiar jalnică amintire, ai culturii sucevene.

Despre Gabi Teişanu voi mai scrie şi, cu siguranţă, vor scrie şi alţii. Astăzi, nu fac decât să evoc o amintire frumoasă, în care o valoroasă artistă ocupă locul central.

*

Provocată de întâmplare, colega mea, de la Centrul Cultural „Bucovina”, înzestrata interpretă de folclor Gabriela Teişanu, a pus în pagină un vechi şi stăruitor

impuls, acela de a scrie. E cumplită tăcerea colii albe de hârtie şi tocmai de asta, Gabi Teişanu s-a năpustit asupra ei cu o adevărată explozie a sufletului, izbutind o proză mustoasă, de un remarcabil pictural – ceva în genul lui Traian Brăileanu, în care mitologia satului ia locul îndoielnicei realităţi şi în care timpul nu-i altceva decât un cal alb, în goană nebună, de la o margine a zării, spre cealaltă.

În neaşteptata proză a Gabrielei Teişanu, fraza e viguroasă şi întărită cu ferecătura de argint a metaforei fireşti, deşi inedită, o metaforă „ca pâinea proaspăt înmiresmată de arşiţa cuptorului, o metaforă frescă pentru desfăşurarea luminoasă a tuşelor sentimentale, a trăirilor încleştate disperat de netimp, deci şi de ursit, de ceea ce îţi este scris.

Şi vă asigur, după lecturarea acestei prime proze scurte (un bucătar bun nu are nevoie să mănânce întreg conţinutul unei oale cu ciorbă, ca să priceapă dacă a fost făcută de o gospodină adevărată), că Gabriela Teişanu va deveni, în curând, unul dintre cei mai buni prozatori ai Bucovinei. Înzestrată este, îi lipsea doar provocarea, dar nici aceasta nu a întârziat să se ivească.

*

E un fel de Vitoria Lipan a vremii noastre, care îşi apără, cu neostenit curaj, adevărurile în care crede şi pe care le durează. Cântă frumos, slobozindu-şi aleanurile şi nostalgiile mai ales în doine şi în romanţe populare, înfruntând potrivniciile arendaşilor culturali ai timpului nostru. Scrie o proză suculentă, plină de scapăr şi de li-

rism ponderat, întru reînvierea vremurilor şi a frumuseţii. O suspectez că, în secret, cochetează şi cu poezia, pentru că, altfel, nu se explică de ce doar în vâlvătaia trăirilor culturale se simte cu adevărat fericită.

Dar, mai presus de tot şi de toate, este mama tinerei actriţe Maria Teişanu şi a tânărului muzician Alexandru „Teiu” Teişanu, adică are ursirea descifrată de Anton Achiţei, într-un insolit poem: de a scrie în cartea timpului şi cu mâinile copiilor ei. Este un om împlinit, în ciuda faptului că încă mai freamătă de căutări. Se numeşte Gabriela Teişanu, fiind, în fapt, o poveste a biruinţelor.

*

La biroul de dincolo de biroul meu, sărbătorita acestei zile, Doamna Gabriela Teișanu, abia apucă să răspundă la toate telefoanele de felicitare, prilejuite și cauzate de ziua nașterii domniei sale. Suntem colegi pe arii multiple: și la Centrul Cultural „Bucovina”, și în trupa „Toy Machines”, în care basistul Alexandru „Teiu” Teișanu este și unul dintre cei mai buni prieteni ai fiului meu, Andi, dar suntem și „o echipă” în încrederea totală pe care amândoi o avem în viitorul artistic al fiicei sale, tânăra actriță Maria Teișanu. Odată cu trecerea anilor, datorită acestor motive și cauzalități, familiile noastre au devenit una singură, aproape fără delimitări și doldora de solidaritate.

Într-o astfel de familie de artiști, Gabriela Teișanu este, desigur, personajul central, și ca admirabil interpret

de doine și de cântece românești, și ca prozator cu frază vie, spumoasă, din care țâșnesc ipostaze și sensuri profunde ale vieții omenești, și ca inconfundabilă... actriță, care își joacă rolul propriei individualități existențiale. Are un „ce" Doamna Teișanu, care o scoate în evidență aidoma unui scapăr de lumină în povestea cenușie a Sucevei ultimelor decenii. Este ba cântec, ba narațiune, ba replică vie și scăpărătoare. Este un om pe care îl prețuiesc și admir.

*

Povestitor înnăscut, cu izbânzi care nu pot fi ignorate în proză scurtă și poezie, Gabriela Teișanu, ursită doinitului alintător și tămăduitor, cântă, face emisiuni de radio și de televiziune, coase ii frumoase de parcă ar picta cu acul, organizează omagieri expoziționale ale măiestriei rurale românești din Bucovina, nu ratează nici un eveniment cultural, nici o lansare de carte, vernisaj de expoziție, spectacol de teatru sau concert, cu un firesc al trăirii, care, iarăși, presupune înnăscutul și un fel de religiozitate a sufletului care nu poate respira și fi ceea ce este decât în condiționările inefabile ale creației.

Gabriela Teișanu există în afara timpului, pășind pe clipite cu dezinvoltură pentru a-și defini propriul univers. Se simte minunat în universul ei de litere, de armonii sonore și coloristice, de parcă și-ar arcui sufletul curcubeu asupra fiecăruia dintre noi.

Maria TEIŞANU

Printre sărbătoriții zilei de astăzi, se află și un om tânăr apropiat sufletului meu, încă studenta, dar deja actrița Maria Teișanu. Studiază, desigur, în noua capitală a Moldovei, Cluj-Napoca, în clasa celui mai renumit profesor de actorie din România, și are, deja, în palmares, roluri importante, care nu doar că i-au creionat, ci i-au și definitivat, încetul cu încetul, personalitatea artistică. E surioara lui Alexandru „Teiu” Teișanu, de la „Toy Machines” și fata interpretei de folclor Gabriela Teișanu. Aparține, deci, unei familii de artiști înnăscuți, și mă bucur teribil că nu își ia în joacă harul și ursirea. Fericire, Maria!

*

Ajunsă, deja, pe cele mai dificile baricade ale artei, spectacolele afirmării, ale definirii de personalitate, tânăra actriţă Maria Teişanu, suceveancă prin naştere, clujeancă prin educaţie şi probabil bucureşteancă prin carieră profesională, repetă, în aceste zile, la Constanţa, sub bagheta regizorală a Maestrului Alexander Hausvater, un text dramatic bazat pe o operă a lui Marin Mincu, „Ovidius in Love".

Maria Teişanu face parte dintr-o splendidă generaţie „Manastur City", care-i enumeră şi individualizează pe tinerii entuziaşti ai scenei şi, simultan, martiri ai supravieţuirii sociale Boda Norbert, Alex Chindriş, Radu Dogaru, Andreea Bănică, Robert Danci, Nicolae Burlacu, Victor Tunsu, Irina Sibef, Dan Pugh, Denisse Moise, Blanca Doba, Cosmin Stănilă, dintr-o generaţie de exponenţi ai forţei de creaţie şi de înţelegere a viitorimii. O aşteaptă bătălii cumplite, îi aşteaptă răni nemeritate, în confruntarea cu îngustimea tot mai accentuată a societăţii omeneşti.

Actriţa Maria Teişanu s-a născut şi se naşte astăzi, pentru că aşa-i ursirea omului care se iveşte pe lume înzestrat cu har, să se nască mereu şi mereu, să-şi repete cât mai des posibil întâia sa naştere.

*

Născută într-o casă în care se scrie poezie şi proză, se cântă muzică tradiţională, jazz şi rock, Maria Teişanu, o excelentă pictoriţă şi graficiană – atunci când stă la taifas cu propriul suflet, s-a făcut actriţă, meseria şi

vocaţia aceasta însemnând un necontenit urcuş pe Golgota, o risipă de sine pe care numai răstignirea, mântuirea şi învierea scenică o presupun. Maria Teişanu este un scapăr de Bucovina, înfiripat cu aparent surprinzătoare vigoare în spaţiul inefabil al împlinirilor româneşti, un scapăr care conturează dezinvolt o autentică personalitate.

Dumitru TEODORESCU

Dumitru Teodorescu, senior de drept al gazetăriei bucovinene, înseamnă pentru mine un înger călăuzitor, datorită căruia am ajuns să trăiesc din scris. Am fost şi vom fi prieteni şi dincolo de omenesc, de vremelnicie, de eternitate. Ne-am văzut rar, dar ne-am simţit întotdeauna împreună sau poate că şi împreunaţi într-o anume licărire, menită puterii de a trăi, de a fi. Când s-a aruncat pe nedrept cu pietre în el, chiar din tabăra din care făcea parte, cea a presei, am explodat aşa cum mi-i ursit să o fac, şi s-a bucurat teribil, atunci şi după aceea, când s-a dovedit că am avut dreptate, Dumitru Teodorescu fiind unul dintre gazetarii demni şi frumoşi ai Sucevei, căreia nici măcar injustiţia politică nu-i pot întina aura.

A lăsat după sine o singură carte, un tulburător studiu despre viaţa şi opera cărturarului martir Em. Gri-

gorovitza. Celelalte cărţi, toate nescrise, le-a luat cu sine. A plecat împovărat de cărţile care i-au rămas nescrise, Dumitru Teodorescu robotind şi irosindu-se în gazetărie, adică în misiunea de a alina, atunci când nu poţi dobândi dreptatea, şi a face cunoscut adevărul, atunci când minciuna copleşeşte totul. Avea condei de scriitor şi rigoare de om de presă înnăscut, iar tabletele lui literare, risipite prin filele de o zi ale presei, pot alcătui, oricând, câteva cărţi de atitudine şi de înţelepciune.

Despre plecarea lui Dumitru Teodorescu nu vreau să scriu. E o nedreptate cosmică, de care are parte, printre atâtea alte nedreptăţi, e o ofensă cu care soarta îl împovărează. Dar s-au rupt lanţurile amarului, s-au frânt beznele şi Mitică, prietenul atâtor existenţe reale şi făptuitoare, străluceşte în lumină. E liber şi plin de viaţă precum odinioară. Pentru rănile lui nedrepte, va şti să ierte ceea ce este de iertat, aidoma lui Radu Gyr. Pentru bucuriile făcute altora, cu forţa cuvântului scris, aura lui triumfă asupra vremurilor. Eu aşa ştiu, aşa simt, aşa gândesc.

Vasile TUDOR

Dincolo de „cuiburi de aer”, există „lumea-n silabe / în negrele secunde / albul infinit” şi nevoia de a scrie „la acelaşi cuvânt / până când hârtia mototolită / desprinde cerul / până când literele / mijesc ziua”, cuvântul fiind o vibraţie, prin fiecare căutare, năzuire, născocire, o matrice primordială, care ar putea redefini, odată cu spaţiul liric, însăşi fiinţa poetului. Tocmai de aceea, în secreta lui identitate poetică, Vasile Tudor premeditează descoperirea şi caligrafierea primordialului, al acelui *in status nascendi*, prin care „zilele toate se întorc într-o singură zi”, deşi „sunt linii care nu mai dor / în nici un chip”. Linii, adică schiţări de contururi pentru aspiraţii şi inspiraţii, şi nicidecum „umbra unei idei”, cum formulează Nichita Danilov, din frumuseţea altei perspective, în condiţiile în care Vasile Tudor nu este un iniţiat, ci un intuitiv al ancestralului cu care începe şi se sfârşeşte totul. Iar „fun-

dalul acesta expresionist”, la care face apel Mircea A. Diaconu, introducând în evaluare şi un „pariu existenţial” („Seara un cântec râios mistuie văzduhul / umbra păstorului a ucis soarele”?) nu este nicidecum iniţiatic, pentru că păstorul nu este un element al peisajului mioritic al idilismului nostru patriotard, ci reperul primordial al iniţierilor, cu mult anterior Paradeshei lui Zarathustra.

Vasile Tudor, însă, deşi nu a avut vreme şi nostalgie pentru iniţieri mai vechi sau mai noi (Blaga, de pildă, doar se simte discret, dar nu înseamnă şi o amprentă iniţiatică), fiind doar cel care „fără formă învaţă-nchipuirea”; are instincte bune pentru a descifra „sufletul morţilor în mâna Cerşetorului” şi, desigur, că „cuvintele sunt pietre curgătoare”, atunci când „naşterea stă să se întâmple”, după aceea urmând îndepărtările, înstrăinările: „Să luăm aminte / eşti un punct / cu umbra / descompusă-n linii”. Vedeţi, aceleaşi linii, aceleaşi contururi bănuite („eroarea morţii e Cuvântul”), un fel de „lumină împotmolită în geamuri”, care naşte nu conştiinţa, ci doar tentaţia bănuitei condiţii umane: „O, de-aş avea cuvântul prim!”. Deci prima vremelnicire, pentru că vremelnicirea se produce, în primul palier al iniţierilor astrale, prin desluşirea desprinderii din veşnicie şi prin numirea acelei desluşiri, „chiar dacă uneori Cuvântul” l-a „îndemnat la erezii”.

Iar poezia, ca erezie (Babel se traduce prin „zidit de Dumnezeu”, şi nu prin vraiştea „încurcării” limbilor) şi ca admirabil orgoliu al sufletului omenesc („un rege obosit de Alb”), deşi înseamnă doar un „redându-mă iluziei” şi „un cimitir de păsări”, de inutile tentaţii ale zborului, „se-aude noaptea sângele mă plouă”, „noapte de

noapte ţi-am ascultat mâhnirea”, noaptea însemnând premeditată şi pătimaşă însingurare şi nicidecum singurătate, chiar dacă „într-o altă apă numele-i scăldat”, „cum şi genele-n imagini / înnoptează alt contur”, deci aceeaşi tentaţie liniară… a liniilor abia schiţate „în sufletul meu incomod”, reperele acestea definind o parabolă pentru poezia lui Vasile Tudor, care este, în primul rând, o frumoasă înmănunchiere de caligrafii spaţiale, cu lujerii în propria-i însingurare şi cu inflorescenţe ciudat risipite pe cer, din ce în ce mai difuz şi mai neiniţiatic.

„Inima mea / e anticarul altor inimi, / gol pendulat pereţilor străini”, spune Vasile Tudor, apelând, în titlul noii sale cărţi de poezie, la mistica vraişte şi nu la mitica durabilităţilor dumnezeieşti pe pământ, vraiştea („cuvintele-mi rămân împrăştiate”) fiind, din perspectivă existenţială, nelinişte. Marcată rar de preţiozităţile ideii, adică de naive formulări axiomatice, poezia lui Vasile Tudor rămâne, şi-n „Babel / poezie” (Editura *Paralela 45*, Piteşti, 2016), ceea ce a fost, adică poeziei minunat elaborată („în literele negre / tăcerile-mi albesc”), în vreme ce „printre degete inocente / se risipeşte frumuseţea”, poetul fiind martorul, uneori panicat, alteori exaltat, al destinului astral, prin care „Timpul profanează intimitatea lumii”. Şi nu există intimitate a lumii mai dumnezeiască decât poezia.

Alina ŢĂPAR

Proaspătă și luminoasă, ziua de astăzi seamănă puțin cu Alin Țăpar, adică are străvezimile ei de plutire cosmică în neostenită căutare a muzicii astrelor. Ziua de astăzi aparține Alinei Țăpar, deși neîndoielnic este faptul că Alina își va pune pecetea harului și a perseverenței nu doar pe zile, ci și pe aura luminoasă a acestui veac. Pentru că și veacul acesta ca o lespede în derivă are nevoie de astfel de purități martirice, ca să se mai poată salva.

Alina Țăpar este însuși cântecul, este concretețea, în aflare și regăsire de sine, a spiritualității românești din Bucovina. Este geana de lumină, în care putem întrezări și de la care ne putem revendica identitatea.

Alina Țăpar este modelul nostru de speranță și de năzuire, dacă mai avem putere să ne răsfoim sufletele, în căutare de adevăruri spre care trebuie să tindem. De asta, profitând de clipită, o salut cu entuziasm.

Violeta ŢĂRAN

Îmi spun colegii că, tot astăzi, primărița Berchișeștilor și a „Națiunii Poeților”, Violeta Țăran, își sărbătorește ziua de naștere. Și eu, care credeam, judecând după fapte, că Violeta se naște în fiecare zi dintre zilele întregului an. Pentru că Violeta este asemeni zorilor, adică mai proaspătă și mai luminoasă, cu fiecare zi care vine. La mulți ani și Dumnezeu să te ție numai întru bucurie, omule om Violeta Țăran!

*

Mi-i tare drag omul acesta, care există cu adevărat şi care se numeşte Violeta Ţăran. Un om care respectă viaţa, oamenii şi tot ceea ce înseamnă creaţie dumneze-

iască şi creaţie omenească şi, tocmai de aceea, îndrăgit şi de Creatorul Ceresc, şi de creatorii care rătăcesc prin vremelnicia pământească.

Violeta Ţăran, fost primar al Drăgoieştilor, până la înfiinţarea comunei Berchişeşti, apoi al comunei natale, primar şi al „Naţiunii Poeţilor", recunoscut şi însuşit ca atare de scriitori din Olanda, Belgia, Israel, Germania, Brazilia, Ucraina, Anglia, Franţa, Italia şi, desigur, din România, are vocaţie de „Meşter Manole", înfrumuseţându-şi vârstele cu zidiri de şcoli, de atenee populare, de străzi şi de monumente ale memoriei. Violeta Ţăran este un om atât de viu, încât va trăi şi în memoria locurilor, beneficiind de neuitarea de care s-a învrednicit pe deplin prin ştiinţa înnăscută de a exista cu adevărat.

*

Nu am avut norocul să o întâlnesc în acest an, dar nu-i bai, pentru că Violeta de Berchișești este o parte din sufletul meu, ca și copiii și nepoții pe care mi i-a dăruit bunul Dumnezeu, ca și Violeta de Vatra Dornei, cealaltă floare adevărată a spațiului bucovinean. Și asta pentru că Violeta Țăran, primarul Berchișeștilor, este omul care sfințește locul cu sufletul ei cald, cu inteligența sclipitoare și cu perseverența cu care știe să se dăruiască total comunității din care face parte și pe care o reprezintă și o ocârmuiește. O comunitate superbă, care include și Corlata, o comunitate care adună, chiar și la o lansare de cărți de poezie, 400-500 de oameni. Pentru că prin asta se diferențiază Violeta Țăran, Berchișeștii și Corlata de restul lumii, prin vocația omenescului și a omeniei.

Constantin UNGUREANU-BOX

O imaginaţie debordantă, care sloboade culorile, formele, ideile şi inefabilul cu o dezinvoltură absolut nevinovată, artistul plastic Konstantyn Ungureanu-BOX, cu o notorietate universală, durată nu doar pe insolitul artei sale, ci şi pe agresivitatea talibanismului în sutană autohton, dar şi poet rasat, dar şi muzician fascinant, care îşi vindecă, adesea, rănile cu nectarul cuvintelor şi al armoniilor vechilor instrumente cu coarde, înseamnă, astăzi, 8

februarie 1956-3956, un reper inconfundabil al somnoroasei noastre Suceava.

În egală măsură personaj şi personalitate a timpului nostru, Konstantyn Ungureanu-BOX reface universul, dându-i stabilitatea grinzilor păstoase cu care reconstruieşte curcubeul, ca să sprijine cerul cenuşiu de deasupra noastră, iar fiecare coborâre a lui din turnul inefabilului se constituie într-un eveniment, la care lumea dă năvală ca la un punct de distribuţie gratuită a libertăţii spiritului.

Konstantyn Ungureanu-BOX e artă şi martir al creaţiei, domiciliind, de-a pururi, doar pe axa solstiţială a capacităţii umane de a adora mai firesc decât respiră generozitatea cosmică.

Vasile URSACHE

Om de o inteligență rară, intelectual în adevăratul sens al cuvântului și un poet înnăscut, Vasile Ursache, pururi cu zâmbetul înfășurându-i sufletul cu seninătate, încă există în universul boem al trăitorului de idei, care simte mereu și mereu nevoia unor evadări din megieșia cuvintelor, iar tentativele acestea, care țin, în fond, de firea omului, îl recomandă și îl caracterizează drept boem. Dar luminozitatea dezarmantă a lui Vasile Ursache

disimulează o tristețe bine ascunsă, de parcă poetul cu metafore pururi cântătoare ar dori să împrăștie negurile de deasupra celorlalți, asumându-și-le tainic, atunci când nu mai are cine să o facă.

Ca istoric, Vasile Ursache știe aproape totul, până foarte aproape de conștiința zădărniciei; ca poet înnăscut, el îndură tirania cântecului, slobozindu-l spre tăcerile astrale doar atunci când nu-l mai poate îndura. În restul timpului, se caută și se străduiește să se priceapă. Cel mai adesea, izbutește.

*

Poet, istoric şi narator înnăscut, fascinant în fericirea irosirii boeme, pe care şi-a ales-o drept filosofie de viaţă, Vasile Ursachi, cărturar nepereche al Bucovinei, pe care îl respect fără prefăcătorie, fuge de sine, mereu şi mereu, ca de un mit, care-l şi ademeneşte, dar îl şi alungă. O parabolă pentru destinul său ar fi starea de inefabil, pe care o trăieşte, anual, la Voroneţul „sfântului poporului" Daniil, şi nu m-ar mira dacă o astfel de tainică lăuntrică ar însemna mai mult decât toate zădărniciile pe care le numim împliniri. În fond, sufletul lui Vasile Ursachi este o carte scrisă şi pe cale de a se scrie, dar care instinctual îşi refuză mărturisirile, pentru că îşi ajunge sieşi.

Timpul pare să-l ia, uneori, de guler, cerându-şi obolul mărturiilor, şi atunci Vasile Ursachi – un personaj pe care Bucovina nu îl înţelege şi nu îl merită – deschide larg fereastra şi strigă devastator de sincer: Oameni, vă iubesc!

Sorin URSAN DELACLIT

Îl cunoscusem drept caricaturist, pictor și portretist de mare forță. Se numea Sorin Ursan și preciza, ca semnătură, că vine în artă... de la Clit, sătucul acela pitoresc, înființat de coloniștii germani, pe drumul dintre Solca și Rădăuți. Dar, deși hăruit pentru artele plastice și, desigur, umoristice, Sorin Ursan Delaclit avea și pasiunea muzicii de operă, așa că, deși jurist cu palmares, a dat examen și a studiat la Conservatorul din Iași, devenind,

cu multă trudă o voce reală a României în muzica minunată, pe care o numim clasică.

Sorin Ursan Delaclit, artist total, aflat în neostenită căutare de sine, deja trăiește cele două înfățișări ale dumnezeirii: muzica și arta plastică. I-a mai rămas de trăit și poezia, pentru a desluși, în totalitate, chipul lui Dumnezeu – după cum formula Mircea Streinul.

Constantin-Emil URSU

Astăzi, în sfânta zi de duminică şi de... naştere a poetului Roman Istrati**,** 7 septembrie 2014, la Iaşi, în sediul Filialei din oraşul celor şapte coline moldave al Academiei Române, respectiv în incinta Institutului de

Arheologie Iaşi, managerul Muzeului Bucovinei, Constantin-Emil Ursu, a compărut în faţa unei înalte instanţe ştiinţifice, condusă de un neamţ get-beget (oare nu trebuia să scriu be-got?), Alexander Rubel, şi formată, în ordinea aşezării pe scaune, din savanţii români Nicolae Ursulescu**,** Vasile Chirica şi George Bodi**,** toţi universitari de prestigiu, autori de opere-reper şi, în primul rând, oameni faini foc – aidoma tuturor oamenilor cu adevărat mari.

În public, lângă scaunul meu de paparazzi de ocazie şi de plăcere, se aşezase, fără ca bietul de mine să conştientizeze şansa, Academicianul Victor Spinei, un clasic al istoriografiei româneşti, pe care îl respect aproape mistic, dar şi reputatul arheolog, specialist în epoca dacică, Ion Ioniţă, ambii universitari ieşeni, care au ţinut să participe la eveniment. Şi mai erau câţiva arheologi germani, care îl cunoscuseră pe Emil la un recent simpozion, şi ei solidari cu autorul tezei de doctorat „Plastica antropomorfă a culturii precucuteni".

Şi mai erau, umplând sala de conferinţe până la refuz, o puzderie de suceveni faini, în frunte cu Paraschiva Batariuc şi Mihai Pânzaru-Pim, în front şi plutoane cu Viorel Varvaroi, cu doamnele Violeta, Asica, Roşca, Pântea şi celelalte, pe care, din păcate, nu le ştiu după nume, dar şi cu recentul premiat în Coreea, universitarul sucevean Filoti (Dan, dacă nu greşesc), Bogdan, Marcel, Palamar, Dănuţ şi aşa mai departe, cei mai mulţi dintre ei doctori, ceilalţi doar oameni cumsecade şi prieteni cu Emil şi cu familia lui, prezentă „in corpore", de la soţie, fiică şi frate, până la cumnate, cumnaţi şi nepoţi. Eu, de pildă, mă aflam acolo, ca pozar, din cinstită prietenie faţă

de Anisia, fata lui Emil şi... stră-străbunica mea dinspre tata.

Drd. Constantin-Emil Ursu şi-a prezentat lucrarea cu atâta dezinvoltură şi atât de expresiv-succint, încât toţi i-am putut urmări şi pricepe argumentaţia, chiar şi neiniţiaţii, desele corelări de ştiinţific cu sugestii mitice sau de filosofia culturii producând avalanşe de scurtcircuitări între sinapsele mele, pururi captivate de primordial. Când va fi publicată, sigur voi citi lucrarea, cu creionul în mână, de la prima, până la ultima filă.

În cele din urmă, adică după ce i-au acordat „inculpatului" dreptul la „ultimul cuvânt" – jocuri de cuvinte folosite de domnul Alexander Rubel, „inchizitorii" s-au retras pentru deliberare. În timpul prezentării opiniilor lor, notasem, cu păcătosul meu instinct gazetăresc, expresii precum: „lucrare monumentală şi unitară", „valoroasă lucrare de doctorat" (Vasile Chirica), „lucrare densă în informaţii şi în evaluări critice" (Nicolae Ursulescu) etc., aşa că începusem să nu mai fiu îngrijorat pentru sufleţelul prietenei mele, domnişoara Anisia Ursu.

Trebuie să precizez faptul că Emil Ursu fusese desemnat, prin încredinţarea temei, drept moştenitor, în sensul continuării unui anume demers ştiinţific, de către regretatul universitar Dan Monah, autoritate incontestabilă în domeniu şi, prin şansele oferite corelaţiei cu notorietăţile vremurilor vechi (mituri, literatură, inclusiv religioasă), un îndrăzneţ deschizător de drumuri. E greu de crezut că un alt om de ştiinţă, în afară de superbul domn profesor Vasile Chirica, ar fi putut admite, cu atâta dezin-

voltură, continuarea unei direcţii de cercetare pe care doar parţial o împărtăşeşte. De altfel, întreaga comisie părea să probeze aceeaşi deschidere faţă de argumente şi faţă de plauzibilul lor, care, în fond, derivă dintr-o scânteie, din instinctul cosmic (Blaga izbutise să probeze penibilul ilogism al arhetipului) al iniţiaţilor, deci al celor care cutează să mai şi spargă dogme.

Deliberările nu au durat mult, rapoartele membrilor comisiei întrezărind, de altfel, un „verdict" favorabil. Cu calificativul FOARTE BINE, doctorandul Constantin-Emil Ursu a devenit Dr. Constantin-Emil Ursu! Doamne, şi ce m-am mai bucurat, mai ales că, din pricina curentului, făcusem o nevralgie cumplită, care mi-a mâncat noaptea! Cum am auzit că Emil e doctor, cum am făcut ţâşti în faţa lui, ca să-l întreb dacă-i musai să trec pe antibiotice sau dacă pot rămâne la aspirină şi antiinflamatoare.

Nu a apucat să mă dumirească, pentru că s-au bulucit toţi în jurul lui, iar eu şi Palamar, corp bucovinean de paparazzi pui de dihor, am fost îmbrânciţi la pozat.

Imediat după aceea, chiolhan voievodal, tataie, şi cu „zeamă de ploşniţă" irlandeză, şi cu vodcă rusească, şi cu vin moldovenesc, la o cochetă crâşmuliţă din megieşie. Iar Emil, habar nu am de ce, ne tot mulţumea că am fost alături de el, dar i-am retezat-o scurt, de la obraz, că să nu-şi mai facă probleme şi că, ori de câte ori va dori să ne dea de mâncat şi de băut pe gratis, să dea dor un ţignal, pentru că, vorba regelui, de prin '90, noi suntem pregătiţi.

De un lucru, totuşi, am uitat, dar mă revanşez acum, când am trecut, fără să mai întreb pe nimeni, pe antibiotice: Dom' Doctor Ursu, continuu cu antibioticele sau mă întorc la aspirină?

*

Arheologul care a scos la lumina zilei locuințele din anul 5000 înainte de Hristos, de la Baia, dublând patrimoniul arheologic al Sucevei, Constantin-Emil Ursu, doctor în istorie și manager al Muzeului Bucovinei, se înfruptă, astăzi, din tinerețea fără de bătrânețe a neastâmpărului. Sunt ceva ani de când Constantin-Emil Ursu făptuiește exemplar, bucurând toate categoriile de vârstă și de civilizație. Suceava nu va pricepe niciodată cât de mult îi datorează acestui om de excepție, pe strădania căruia au fost restaurate și Cetatea Sucevei, și fosta Căpitănie a Sucevei – Muzeul Bucovinei de astăzi.

Constantin-Emil Ursu a transformat Muzeul Bucovinei în principala instituție de cultură a județului, expozițiilor remarcabile, organizate, de-a lungul anilor, și lucrărilor științifice de mare valoare, editate de Muzeul Bucovinei și, apoi, premiate adesea de Academia Română, adăugându-li-se, și într-o complementaritate trecut-prezent, dar și ca durări pe sufletul lui, manifestări culturale de largă și copleșitoare audiență, precum Festivalul de Artă Medievală „Ștefan cel Mare și Sfânt" sau Festivalul Internațional „Bucovina Rock Castle".

Constantin-Emil Ursu e un lider în a face prin totală dăruire. Așa îl știu și așa va birui vremurile, prin prisos de îndreptățire la memorie. Când făptuiești zilnic, aidoma lui Emil Ursu, fiecare zi a vieții tale devine un reper inconfundabil al unor nașteri și renașteri irepetabile.

*

Rar risipitor de sine, în lumea asta necuprinsă și vrăjmașă, precum suceveanul Constantin-Emil Ursu!

Doctor în istorie, descoperitor al așezării de la Baia, datată cel târziu în anul 5000 înainte de Hristos, manager al Muzeului Bucovinei – singurul care a izbutit să restaureze și fosta Căpitănie a Sucevei, și Cetatea, inițiator al tuturor tentativelor culturale menite să asigure notorietate patrimoniului românesc din Bucovina, care i-a fost încredințat spre neostenită veghe, Constantin-Emil Ursu a cam renunțat la sine, trecând nepăsător și pe lângă beteșugurile pe care i le pricinuiește sănătatea și pe lângă nevoile firești de fiecare zi.

El există într-o stare de spirit, în netimp, acoperind cu sufletul parcursul aparent de necuprins al respirărilor care s-au înfrățit cu miresmele codrilor în veșnicia pururi vie a Bucovinei de dincolo de noi și de înnegurările de peste clipita unui veac sau a altuia.

Constantin-Emil Ursu, un simbol al dăinuirii reale a Sucevei, pune pecetea dumnezeirii, pentru că i-a fost ursit să o facă, peste întâmplări și năzuiri, căutând, că-

tând, căutând existențe durabile și aflându-se, fără să-și fi propus să se caute, pe sine.

*

Toți fanii Festivalului Bucovina Rock Castle au, astăzi, prilejul de a se bucura, cu prilejul zilei de naștere a unuia dintre cei care, anual, se bate pentru drepturile și îndreptățirile generaților tinere și ale celor care și gândesc la propria lor cultură: Constantin-Emil Ursu. Nu fusese un fan rock, dar a devenit după a doua ediție, când a trebuit să ținem cont și de sugestiile lui afective, discret formulate și, tocmai de aceea, devenite pentru noi, ceilalți, lege. De pildă, Kempes însemna un alean pentru Emil, ca și pentru generațiile tinere, așa că ne-am grăbit să le facem amândurora o bucurie.

Dar Constantin-Emil Ursu, Doctor în Istorie, prin valorificarea cercetărilor ştiinţifice care valorificau descoperirea așezării din mileniul V înainte de Hristos de la Baia, este o personalitate uriașă a slujirii culturii românești din Bucovina și tocmai de asta îi poartă sâmbetele toți nevolnicii. Emil a continuat, într-un mod exemplar, ceea ce începuse Romstorfer, de parcă ar fi vrut să înlăture mustrarea lui Iorga, din 1919, pentru lăsarea Cetății de izbeliște, implicările lui în renovări temeinice ale unor vestigii ale trecutului din Suceava, Fălticeni și Siret fiind decisive și la timp manifestate. Iar prin cele două festivaluri, „Ștefan cel Mare" și „Bucovina Rock Castle" – ambele făcute în șanțul Cetății, deci într-o locație în care sfârșeau doar vrăjmașii, și prin puzderia de expoziții și manifestări inedite, pe care le tot face, împreună cu

colegii săi, în țară și în străinătate, managerul Constantin-Emil Ursu a izbutit să promoveze Muzeul Bucovinei drept una dintre cele mai importante instituții culturale din România, în județ fiind un lider de neegalat.

Nu cred să existe om (om, nu lichea) în județul Suceava, care să nu-l cunoască și să nu-l prețuiască pe sărbătoritul de astăzi, Dr. Constantin-Emil Ursu.

*

Vreme de câte o lună de zile, în trei ani, Doctorul în Arheologie Constantin-Emil Ursu, managerul Muzeului Bucovinei din Suceava, a făcut săpături pe un deal din vecinătatea aşezării Baia. Au urmat câteva probleme cu sănătatea, care au suspendat continuarea cercetărilor, prin noi excavări, timp în care au putut veni rezultatele de la laboratoarele universităţilor europene, care i s-au alăturat lui Constantin-Emil Ursu, prin reprezentanţi şi prin specialişti din diverse domenii (îmi amintesc despre un om de ştiinţă englez, care cerceta flora mileniului V înainte de Hristos, despre un german care a făcut scanări ale terenului şi despre un basarabean de toată isprava), oameni cu adevărat mari, somităţi recunoscute planetar şi tocmai de aceea nu doar accesibile, ci de-a dreptul sociabile. Am fost pe şantierul arheologic în două toamne, ocazional, şi am văzut cum ieşeau la lumină mărturii străvechi, pe care le-am putut atinge (am dat şi la şpaclu, şi la măturică), încercând să le înţeleg. Pe atunci se credea că este vorba de o aşezare din mileniul III înainte de Hristos (eu, bazându-mă pe simbolistică, mă pronunţasem pentru mileniul V – un om de ştiinţă nu putea risca o astfel de afir-

maţie, fără proba datărilor cu carbon). În ultimul an de excavări, când datările de carbon, făcute în Germania şi, dacă nu mă înşel, şi în Anglia, confirmau abandonarea şi incendierea localităţii în mileniul V, iar Constantin-Emil Ursu descoperise o locuinţă amplă, am opinat pentru mileniul VII înainte de Hristos, bazându-mă pe încrustările cu culoare albă (rămăşiţele oaselor străbunilor „înmormântaţi în cer") şi pe aspectul ritualic al vaselor. Datările încă nu au sosit, dar confirmarea culorii făcute din oase umane s-a făcut imediat.

În expoziţia din Muzeul Bucovinei, am putut vedea vase unice în lume, cu mult anterioare culturii cucuteniene şi chiar pre-cucuteniene (termeni oarecum aproximativi şi oarecum simbolici), vase unice în lume, deci de nepreţuit. Emil nu riscă afirmaţii, reuşeşte să-şi menţină stoicismul ştiinţific, dar cele două şanţuri de apărare, pe care le-au depistat scanările magnetice atenţionează că legendarul conflict Abel-Cain, deci dintre păstori şi agricultori, cum scria Iorga în notele pentru o istorie a umanităţii, pe care nu a mai apucat să o mai scrie, se poate muta, din sfera legendei, în cea a realităţii. S-ar părea că aşezarea antică de la Baia a fost parte în acest conflict legendar, aflându-se, printre obiectele dezgropate, şi câteva „ghiulele", adică nişte sfere din lut, una neterminată, care putea fi folosite ca proiectile pentru praştii, dar nu în mod obligatoriu. Sferele acelea puteau avea şi alte folosinţe, nu neapărat războinice, ci ritualice. În fond, pe capace, cele trei sfere sunt încrustate, drept cele „trei lumi cunoscute" (şi terestre, şi spirituale). Şanţurile de apărare, însă, nu au nici o altă justificare, decât una războinică. Eu cred că a cam sosit vremea ca, odată

cu rezultatele spectaculoase ale cercetărilor arheologice ale Doctorului în Arheologie Constantin-Emil Ursu, să fie mai atent recitite primele cărţi ale omenirii, cele religioase, în care se vorbeşte de o „extindere” a teritoriilor civilizaţiei polare (păstorească şi vânătorească) asupra teritoriilor civilizaţiei boreală (agrară), cu mult anterioară celor trei valuri de migraţiune nordică deja cunoscute (ioniană, aheie şi doriană), despre care îi vorbeşte Sfântul Cer (Ahura Mazda) lui Spitama Zarathustra, în cartea sacră „Vendîdâd” din „Zend-Avesta”, publicată, pentru prima dată, la Oxford, în traducerea lui James Darmesteter, în 1880. Sfântul Cer, fiind întrebat, îi spunea noului său discipol că primul iniţiat, înainte de Spitama Zarathustra, cu care a vorbit Sfântul Cer (Ahura Mazda) şi care a primit Legea, aducând fericire Pământului, a fost „Marele Păstor” (Yima, care a trăit „300 de ierni şi a murit”)[8]. Deci credinţa iniţială, din care descind toate credinţele de mai târziu, a rezistat 300 de ani, fiind reîmprospătată, din 60 în 60 de ani, când, primind noi prevederi ale Legii, Marele Păstor al triburilor nordice, înmulţindu-se oamenii şi turmele, „a coborât spre spaţiul luminos, spre sud”[9], hotărând ca „acei oameni trebuie să rămână în Varra”[10].

La vasele unicat în Europa, descoperite de Constantin-Emil Ursu la Baia, datând din cel târziu mileniul V înainte de Hristos, ornamentaţia este discretă, cu rol estetic şi nicidecum simbolico-religios; abia la cele cu mult anterior pre-cucuteniene se desluşeşte simbolistica religi-

---

[8] *Zend-Avesta, Vendîdâd*, pp. 11, 12
[9] Ibidem, p. 13
[10] Ibidem, pp. 16-19

oasă, teribil de asemănătoare, dacă nu chiar identică simbolisticii scandinave, inclusiv celei vikinge de mai târziu (la ceramica vikingilor nu puteam şti sensul direcţionării influenţelor). Dar vasele de la Baia, altfel decât toate vasele Europa şi din Asia, definesc o civilizaţie distinctă, dar care îşi lua măsuri de prevedere, datorită unor vecinătăţi neaşteptate, Abel apropiindu-se prea mult de Cain şi distrugându-i, uneori, culturile cu turmele lui nesăţioase.

Ceea ce am scris, înseamnă doar un preambul. Viitorul va proba dacă am sau nu dreptate, şi în cele spuse, şi într-o presupunere explicită: locurile acestea aveau, în mileniul VII înainte de Hristos, o populaţie (la fel şi necercetatul Bogdăneşti) care ţinea de o civilizaţie surprinzător de modernă (construcţia caselor, cu fundaţii, chiar dacă din nuiele şi stuf, căptuşite cu lut, ceramica, uneltele o probează) şi care încă se mai prelungeşte, prin osificare, după cum sublinia Blaga, în trista metaforă: „Veşnicia s-a născut la sat” („maiul” sau „ciocanul” din expoziţia lui Ursu se mai foloseşte şi azi – de şi de-o pildă).

*

Când „Toy Machines" a scos primul său album, iar Andi a venit de la Cluj-Napoca, să mi-l aducă, întâi şi întâi am făcut un drum până la casa lui Constantin-Emil Ursu, omul care nu doar lui Andi, ci amândurora şi multor, multor altora ne este „super drag”. Iar dragostea noastră şi a tuturor celorlalţi se fundamentează pe faptele lui Emil, omul care se ruinează pe sine doar pentru a-i

bucura pe alţii. Suceava îl ştie, în general, datorită transformării Muzeului Bucovinei în inima culturală de neconstestat a judeţului, o inimă vie, aflată în reverberaţie cu inimile tuturor, începând cu cele ale copiilor şi vibrând din generaţiei în generaţie ca o adevărată aflare de sine. Eu îl preţuiesc pentru mult mai mult: pentru cele două „fete” ale sale, soţia Laura şi fiica Anisia, pentru extraordinara lucrare de doctorat, prin care a valorificat descoperirea arheologică epocală de la Baia, în urma săpăturilor arătându-ni-se, cu întreg patrimoniul ei de frumuseţe, o aşezarea abandonată prin anii 5.000 înainte de Hristos, odată cu năvălirea spre sud a primelor valuri de populaţie polară.

La câte a izbutit să facă în viaţă, adesea neglijându-şi familia – noroc de festivaluri, care însemnau tot atâtea prilejuri pentru prinţesa lui, Anisia, de a-l mai vedea – Constantin-Emil Ursu s-ar putea declara împăcat cu sine, dar nu este el omul care să se oprească pe cale, fie şi pentru răgaz, pentru că se află într-o atavică şi aproape ursită competiţie cu sine, Emil sorbindu-şi aura din bucuriile tuturor şi fiind trăit de către cei mai mulţi drept bucurie, pe reciprocitatea aceasta durându-se, de fapt, temeinicele prietenii.

Noi, drăguşanii, avem norocul de a ne bucura de frăţietatea lui, unindu-ne preocupări care trec dincolo de fereastra fiecărei zile pentru a aduna aripile de pe cer şi a le depune evlavios în sufletele contemporanilor. Deci nu e nici o exagerare dacă susţin că sărbătoarea zilei de naştere a lui Constantin-Emil Ursu înseamnă o bucurie şi pentru noi; una splendidă, adevărată şi tulburătoare.

Viorel VARVAROI

Unul dintre prietenii mei, Viorel Varvaroi, va împlini, mâine, 64 de ani. Prietenii mei, ca şi mine, nu sunt infailibili, dar, în ciuda unor asperităţi din anumite perioade, îmi rămân prieteni, pentru că eu nu uit niciodată că sunt, totuşi, cel mai păcătos dintre ei.

Cu Viorel Varvaroi, ca partener, am pus bazele unor festivaluri importante („La Suceava, în Cetate", „Naţiunea Poeţilor", „Bucovina Rock Castle") sau ale unor recuperări de memorie, de care-mi amintesc, adesea, cu duioşie: cărturarul Procopie Jitariu, bârna casei lui Ioan Porumbescu din Breaza, pe care a cumpărat-o preşedintele Gheorghe Flutur, pentru a o dărui Muzeului din Stupca, primele fonotecări ale „Zicălaşilor" etc.

Întâmplări de acest gen nu se uită niciodată şi sunt şi singurele care contează.

*

Mulţi dintre salariaţii Centrului Cultural „Bucovina” au urcat, astăzi, pe dealul Corlatei, pentru a-l sărbători pe Viorel Varvaroi. Prieten, frate, om pe care te poţi baza, atunci când ai ceva cu adevărat de făcut. La fel de apropiate îmi sunt şi îi sunt şi familiei mele cele trei femei importante din viaţa lui: soţia – Antoneta, fata – Alina, şi, mai ales, micuţa crăiasă, pe nume Sonia Prelipcean, dar numai în vremea când nu se află cu bunicul, pentru că lângă bunicul (mai tot timpul), crăiasa cere să i se spună Sonia... Varvaroi. Am şi eu o nepoată straşnică, dar nici Viorel nu s-a lăsat mai prejos. Şi bine a făcut, pentru că nepoţii dau adevărata măsură a vieţilor noastre.

Viorel Varvaroi s-a pensionat de la Centrul Cultural „Bucovina”, dar are atâtea încă de făcut, încât, aşa cum şi sublinia, la momentul potrivit, el doar se transferă de la un loc de muncă la altul. Iar momentul potrivit a fost cel în care managerul instituţiei, Sorin Filip, i-a acordat o diplomă, semnată de toţi colegii apropiaţi de sufletul lui Viorel Varvaroi. Au mai vorbit consilierul judeţean Mihai Grozavu (admirabil om) şi spiritualul Marcel Horodincă, pensionar cu state vechi, dar pe care, sâmbătă, îl veţi putea vedea în spectacolul cu opereta „Crai nou”, de Ciprian Porumbescu, pusă în scenă de un alt pensionar de-al nostru, muzicianul Emil Havriliuc. Marcel a solicitat cuvântul pentru a da tonul şi a conduce

corul unui minunat „Mulţi ani trăiască!”. Minunat, pentru că nu conţinea prefăcături (prefăcuţii au evitat dealul Corlatei).

Atmosferă de familie, într-o zi de vară de o tulburătoare frumuseţe (am râs de Viorel, zicându-i că aşa a fost de bun ca organizator, încât izbutea şi izbuteşte să aducă vreme bună), cu o „Sârba manivelelor”, jucată profesionist şi cu fluierături autentice de cei care ţin vieţile noastre în mâinile lor, adică de admirabilii noştri colegi şoferi. S-a evidenţiat, apoi, ca dansator cu trecut la „Arcanul”, Liviu Velniciuc, care zbura prin iarbă, împreună cu Gabi Havriliuc, fan împătimit al celor două festivaluri de rock şi care purta tricoul celui mai apropiat: Bucovina Acoustic Park.

Iar ca surpriză absolută, nepotul lui Viorel Varvaroi, profesor în Gura Humorului, mi-a arătat o poză cu Sofia Vicoveanca, în anul debutului artistic profesionist, încadrată de doi tineri admiratori: tatăl şi naşul domnului profesor Varvaroi. Primind dreptul de a fotografia... fotografia, v-o prezint şi dumneavoastră, doar ca să vă convingeţi că Sofia Vicoveanca dintotdeauna a fost o femeie nespus de frumoasă – vorba poetului Mircea Dinescu.

Astăzi a fost o zi frumoasă. Zi a familiei numită Centrul Cultural „Bucovina”, o familie care a urcat pe dealul Corlatei pentru a-l sărbători pe Viorel Varvaroi. Pentru că merită, pentru că s-a învrednicit la sărbătorire. Iar eu, ca pozar de ocazie, vă redau imagini, presurând clipitele zilei şi în această pagină.

*

De câtăva vreme, poposesc prin preajma sufletului Sofiei Vicoveanca, desluşindu-l floare care îşi revarsă tainica frumuseţe în lumină. O întreagă mitologie străveche românească, în care s-a înrădăcinat şi insolitul iconarism bucovinean, pulsează prin dactilogramele şi manuscrisele irepetabilei interprete de cântec îndătinat, calea ei, cu întreg păienjenişul de drumuri, răzbind înspre inefabil prin aceleaşi relaţionări – cu străbunii, prin pământ, cu universul, prin credinţă, şi cu viaţa, prin dragoste – dar, în naraţiunile şi în dezvăluirile sale lirice cuvântul nu se mai potenţează pe sine, ci se lasă captiv în idee de parcă ar parcurge „singur în singurătate”, devenind închinare, rugă, vibraţie pe care doar glasul de veritabilă actriţă al Sofiei Vicoveanca îl poate aşeza icoană în sufletul şi în mintea fiecăruia dintre noi.

Dezinteresată de metaforă şi, în general, de trucuri stilistice mai mult sau mai puţin la modă, în favoarea sincerităţii trăirii, Sofia Vicoveanca nu ocoleşte figurativul alegoric, rotunjindu-l curcubeu în conturarea celor pe care simte nevoia să le comunice sau, mai inspirat spus, să le răsădească, aidoma celor 130 de flori din casa ei din Suceava, orientând spre lumină propriile noastre nevoi de iluminări, în căutarea şi aflarea bucuriilor fireşti, de care avem parte, deşi adesea le ignorăm ca şi pe copacii pe lângă care trecem nepăsători. Şi totul se întâmplă pe axa cosmică a călătoriilor – cu mama, la mănăstirea Suceviţa, călătorie din care se desprind toate celelalte, care aveau să urmeze prin lumea largă. Accentul, inclusiv în textele

lirice, este pus spre viaţa reală, care mărgineşte, uneori ca mlaştină, alteori ca pajişte înflorită, calea dintre Rai şi Rai, cum îndrăznesc să numesc eu viaţa de artist împlinit a Doamnei Cântecului Românesc, o viaţă desprinsă, în fond, din prejmuirile căii, deci din locurile de popas şi de meditaţie la sensurile existenţiale.

Fără îndoială, cântecele Sofiei Vicoveanca redau tot frământul cosmogonic al spiritualităţii româneşti, tot focul lăuntric picurat din lumina primordială a Datinii, dar nevoia artistei de a trăi altfel, printr-o înşiruire de astre, înşiruirea clipitelor irepetabilă, din care s-a întrupat statuar simbolul atât de cuprinzător dăltuit de Maestrul Ion Irimescu, o înşiruire care, sub parabola mărgelelor de la gât, scapără şi scapătă aduceri aminte, toate cu învăţăminte, deci cu o morală care trebuie să ne dea de gândit.

Personajul central al scrierilor Sofiei Vicoveanca este eul liric, lăuntricul plămădit de cele trei unice planuri cosmogonice (Dumnezeire, Viaţă, Pământ), de răsufletul conştientizării de sine şi nu doar cel al extazului, fie acest extaz bântuit de nelinişte, de zâmbete, de dor, de pârjolire sau de speranţă, deci de licăr dumnezeiesc. Şi toate se respită cu sufletul, se trăiesc firesc, fără artificialul unor măiestrii de împrumut, deci drept identitate, drept sigiliu sacru al sufletului şi al minţii de o splendidă unicitate.

Lucrez a doua carte a Sofiei Vicoveanca, dar nu vă pot spune câte cărţi a scris sau câte vinilinuri sau casete a înregistrat, şi asta pentru că Artista refuză inventarierea, preferând veşnica deschidere spre viaţă, înmugurirea şi lăstărirea prin noi şi noi dialoguri. În fond, ca şi

cântecele ei, şi scrierile înseamnă comunicări, depovărări, deci rugi şi închinări, în sens religios, dar şi omenesc.

Tot ce săvârşeşte Sofia Vicoveanca – iar sugetia unui sacerdot ancestral nu poate fi ignorată – înseamnă un ritual al sufletului dăltuit din lumină şi care refuză, cu toţi porii, însingurarea şi întunecarea. Sofia Vicoveanca este o dezlănţuire a bucuriei de a fi, dar şi o sete neostoită de viaţă trăită frumos, moral, responsabil şi pe deplin. Îi simp bucuria, în vreme ce scriu aceste rânduri cu rol de portret al unui trăitor onest de frumos, de sinceritate. Mă închin în faţa acestei sincerităţi, pe care o percep dincolo şi mai presut de cuvinte, întotdeauna proaspătă şi de o uluitoare generozitate.

Scrierile Sofiei Vicoveanca nu se revendică drept literatură, deşi sunt mai mult decât atât, adică spovedanii lăuntrice, care îşi vor căuta locul reverberării doar în alte lăuntruri, adică doar acolo unde se simte aceiaşi nevoie de repere fundamentele, la care să ne putem raporta. Şi, din această perspectivă, scrierile Sofiei Vicoveanca sunt păşiri prin veşnicie, sunt conturări siderale ale aceleiaşi Căi predestinate, pe care păşeşte şi va păşi întotdeauna cu neîntinată demnitate.

Mihai Sultana VICOL

În aceeaşi linie discursivă a unei lirici moderne şi plină de originalitate, dar premeditat reverberată sub aura misticii damnării eseniene, Mihai Sultana Vicol (*Para-*

disul damnat, Editura *Opera Magna*, Iaşi 2019) desenează, „răvăşit de-atâta singurătate" (*Ion Trif Pleşa*: 22) şi „cu spaima necuprinsei mele întrebări" (*Mihai Eminescu*: 17), „marea uimire a celor din jur" (*Instantaneu antic*: 65), pe fondul finalului definitiv al unei poveşti de dragoste, devenită cosmică („steaua strălucitoare a destinului meu – *Pagină de jurnal*: 11).

Prin plecarea Zenoviei, mama copiilor lui, în necuprins şi în netimp, falia existenţială se reformulează în lirica lui Mihai Sultana Vicol, devine şi mai imnică, într-o mistică bine potenţată ca spectacol mesianic („O patimă cerească mă ţine / În lanţul prins cu chei de foc / Şi simt asprimea fierului / Cum îmi pătrunde în sânge" – *Iov îndrăgostit*: 51), în care poeţii din lumea irepetabilă a poeziei vestesc, prin propria lor existenţă, contururile sfinţeniei din eternitatea presupusă şi năzuită (*Deschise îmi sunt porţile cerului*: 83).

În fond, raiul nu poate fi altceva decât Poezia („Poezia-i aţine calea" – *Ion Trif Pleşa*: 22), dar Poezia în care redevenim silabe, litere, semne de punctuaţie sau poate că nici măcar atât, după înfăţişarea „La tribunalul inchizitorial al adevărului" (*Spital II*: 30), în care constatăm / constata-vom că „Niciodată nu te-ai întrebat / De ce baţi mătănii în biserici / Când de fapt rugăciunile tale / Nu-s ascultate de Dumnezeu" (*Moartea îmi spune*: 32). Nimic blasfemic în această retorică, Poezia fiind, în fond, respiraţia lui Dumnezeu, care îşi caută şi îşi află întrupări, ca să se prelingă „umbre alunecând fantomatic" (*Spital*: 33) în filele timpului din degetele damnaţilor la înhăruire, iar această bine chibzuită suprapunere de exis-

tenţial şi de mistic, de „spital” şi de „lumină”, dă amplitudine şi profunzime trăirilor, chiar dacă „ne leagă cu lanţuri de lut” (*Remember*: 35) sau cu „aprige zile de foc” (*Fost-am*: 36), pe un fundal al vremelniciei în care „Dinspre ceruri răzbate o tăinuită iarnă / Apusul se năruie în gemete de greieri / Vântul e numai mânie” (*Scrisoare (2)*: 37).

Dimensiunea dumnezeiască şi pământească a făpturii umane află inspirate figurative alegorice şi în noua carte de poezie a lui Mihai Sultana Vicol. „Am străbătut uitarea până la rădăcină / Şi am văzut cum sângerează vârsta” (*Am străbătut uitarea*: 38) sau „Oraşul îmi învăţase versurile recitate statuilor / Oamenii mă priveau cu nedumerire, cu silă” (*Biografia unui poet damnat*: 39) sau „Am cunoscut rugul şi am simţit / Flăcările până în adâncul durerii” (*Galileo Galilei*: 47) reprezintă exemple de astfel de simetrii, foarte rar de antiteze, reprezintă „literele numelui… pe ruinele paradisului damnat” (*Paradisul damnat*: 56). De ce damnat? Pentru că „Eu sunt adâncul cerului / Care se prăbuşeşte în universul tău” (*Poem de dragoste (6)*: 59) sau pentru că, atunci când trăieşti mult prea intens fragmentul de cântec numit viaţă, „durerea-i confesiune, spaimă şi chin” (*Noiembrie nu-i paşnic cu amurgul*: 85)?

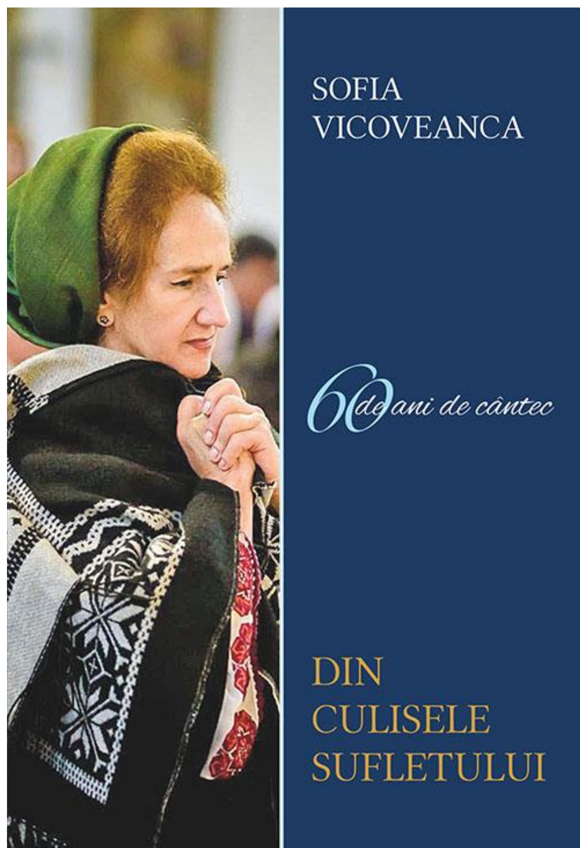
Există o construcţie dramatică în lirica lui Mihai Sultana Vicol, o reprezentare aproape scenică, deci în parte jucată meşteşugit în faţa spectatorilor; dar poezia lui, şi în această nouă plachetă, „e ca şi visul de-o clipă-n împlinire” (*Poem de dragoste*: 13), atunci când „întunericul e numai vrajbă” (*Scrisoare*: 29), iar destinul liric,

de care, fără îndoială, Mihai Sultana Vicol are parte, confirmă, încă o dată, că el a „rămas poet din răsărit de soare până-n apus” (*Biografia unui poet damnat*: 39). De unde şi fireasca şi necesara concluzie că „paradisul damnat” a fost, este şi va rămâne veşnic doar Poezia.

*

Mihai Vicol, poet, prozator, publicist, ziarist, s-a născut, întru veșnică pribegire, în zodia cărților, ursitoarele împovărându-l și cu un strop de geniu, și cu un altul de nebunie (din zestrea inefabilului frumoșilor nebuni ai marilor orașe). A scris și publicat, mai ales în „România liberă” și în „Flacăra”, mii de articole, rezervându-și veșniciile necesare și pentru durarea unor remarcabile cărți de poezie și romane, toate premiate în spațiul spiritualității românești și apreciate, fără rezerve, de criticii și de istoricii literari ai vremii. Pentru sine nu prea avut timp să trăiască, deși rămâne un veșnic și nestăvilit îndrăgostit, Mihai Vicol fiind închinat destinului de luptător cu morile de vânt ale decăderii spirituale și istorice a neamului său. De aici, consecința mesianică a frazării, dar și martiriul necurmat, pe care și-l asumă cu un ciudat entuziasm, care-i pune în evidență conturul inconfundabil al personalității sale.

Sofia VICOVEANCA

De-a lungul vremii, am mai văzut-o pe Sofia Vicoveanca fremătând de emoţie. Odată, la Frumosu, după ce cântase la Naţiunile Unite, şi, întrebând-o cum se explică emoţiile şi într-o comună bucovineană, mi-a răs-

puns: „Nu contează unde cânt: doi oameni, dacă se aşează să mă asculte, eu am aceleaşi emoţii ca şi la Naţiunile Unite”.

Omagierea Sofiei Vicoveanca, din postura de poet, am pus-o la cale împreună cu Preşedintele C. J. Suceava, domnul Ioan Cătălin Nechifor, şi cu managerul Centrului Cultural „Bucovina”, domnul Viorel Varvaroi. Mi se plânsese Viorel că Doamna Sofia nu se vrea în nici un fel sărbătorită ca mare artistă a Neamului Românesc şi că preşedintele Nechifor îşi doreşte enorm să se închine în faţa geniului ei. Eu deja trimisesem Preşedintelui Societăţii Scriitorilor Hebrei din Ierusalim, Menachem Falek, 7 poeme, pe care le selectasem din cărţile Doamnei Sofia, pentru a fi traduse şi introduse în antologia bilingvă „Naţiunea Poeţilor 2015”, aşa că le-am putut fi de ajutor şefilor mei, cu o bucurie a propriului meu suflet pe care nu are rost să v-o mărturisesc.

În spectacolul de muzică şi poezie, desfăşurat în sala „Franz cav. Des Loges” din Palatul Administrativ din Suceava (nu a construit-o măreţul Ştefan cel Mare!), muzicienii, Mihnea şi Andi, trăiau emoţii egale cu ale Preşedintelui Nechifor, poeţii şi artiştii plastici fiind mai relaxaţi, pentru că ei fac parte, de multă vreme, din familia spirituală, adoptată de Doamna Sofia.

Ceremonia înmânării Premiului şi Diplomei „Opera Omnia” a avut loc în prima parte a spectacolului de poezie şi muzică, dar Doamna Sofia Vicoveanca nici nu a vrut să audă de sfaturile politicienilor de a se retrage (politicienii obosesc lesne şi dau bir cu fugiţii din faţa

culturii, dar Doamna Sofia – niciodată), ci a rămas până la capătul capătului, când a fost asaltată de admiratori, care îi cereau autografe.

Onoraţi, dar şi copleşiţi de prezenţa uriaşei personalităţi a culturii române, Mihnea şi Andi şi-au părăsit greu locurile de spectatori, pentru a urca pe scena improvizată. I-am pozat şi pe ei, că doar îs feciorii mei, de care-s tare mândru şi nu ratez nici o ocazie de a mă fuduli cu ei.

Filmul întregului festival „Naţiunea Creatorilor”, lucrat de colegii mei Dăunuţ Lungu şi, în ultima zi, Lucian Căluşeriu, va putea fi văzut, mâine, în emisiunea „3 G”, a lui Mihai Pânzaru-PIM şi a lui Bobby Stroe, de la te-leviziunea-televiziune „Intermedia” (ulterior, pe pagina Centrului Cultural „Bucovina” de pe youtube). Aşa mi s-a spus, aşa vă comunic şi mă întorc la ceea ce urmează: Bucovina Rock Castle. Cu Mihnea, cu Andi.

*

Rari sunt oamenii cărora le-a fost ursit să se nască în fiecare zi prin spiritualitatea neamului pe care îl reprezintă şi încă în mod absolut exponenţial. Eu nici nu am avut norocul să întâlnesc un altul, în afară de Sofia Vicoveanca, miracol phoenix al cântecului naţional românesc şi verticalitate inconfundabilă a identităţii noastre.

De regulă, îi asociem numele cu Bucovina şi cu obcinele ei tulburătoare, deşi Sofia Vicoveanca înseamnă

mult mai mult, şi în timp, şi în spaţiu, şi în dimensiunea inefabilă a trăirilor fiecăruia dintre noi.

Sofia Vicoveanca este matricea noastră stilistică, în întruparea pe care nici măcar Lucian Blaga nu o visa, pentru că doar sacerdotului Ion Irimescu îi era îngăduit să descifreze contururile acelei matrici stilistice ancestrale în silueta fără de timp şi, de aceea, înduioşător de cosmică a neasemuitului nostru cântec identitar, pe care numai Sofia Vicoveanca îl întrupă curat şi sacru prin predestinare.

*

Puţine sunt „sigiliile dumnezeirii", cum inspirat desluşea şi formula Arune Pumnul, în 1845, puse pe identitatea reală a Neamului Românesc. Printre ele, Sofia, Doamna Doamnelor, prin care şi-a găsit întrupare, suflet şi gândire cântecul strămoşesc, adică starea de inefabil şi de cosmicitate pe care, cum vestea Pithagoras, doar stelele Cerurilor o mai ţin zăvorâtă, înainte de a o încredinţa oamenilor prin cei aleşi să audă şi să vestească. E atâta dezlănţuire de sacru în fiecare cântec, prin care Neamul Românesc se arată, aşa cum este, veacurilor şi lumii, încât numai Sofia – numele deplin al miracolului care suntem, fără să o conştientizăm ca atare – o mai poate slobozi din bucurie în bucurie, din sfinţenie în sfinţenie, din departe în eternitatea fiecărei simţiri întru simţire. Sofia, licărul de iluminare desăvârşită, scăpărat în Vicovu de Jos, într-un alt 23 septembrie fără de bătrâneţe şi fără de moarte.

Întâmplarea face să fi vorbit ieri la telefon, despre „culisele sufletului”, dar fără să conştientizez că mă aflam în pragul unei mari sărbători a spiritualităţii româneşti şi să mă închin, după cuviinţă, în faţa uriaşei dimensiuni a trăirii adevărate, pe care o reprezintă Sofia Vicoveanca. Am un oarecare drept la iertare în faptul că rareori ştiu în ce zi a săptămânii mă aflu şi ce file se desprind, atunci, din calendare, dar tot nu-mi pot trece cu vederea că am ratat prilejul unor urări directe, aşa că o fac abia astăzi, cu acelaşi sincer entuziasm ca întotdeauna.

*

Doamna Sofia Vicoveanca înseamnă pentru mine, dintotdeauna și pentru totdeauna, un sacerdot al spiritualității românești, un paznic al altarelor strămoșești, alături de Maestrul Ion Irimescu, celălalt personaj emblematic al acestui nord de „țară românească a Moldovei” – cum obișnuia să formuleze în urice Alexandru cel Bun. Am trăit norocoasa fericire de a le fi apropiat amândurora și am tot profitat de prilejuri ca să-mi primenesc sufletul cu sfințenie, cu proaspăt și luminos.

Lucrând, editorial, cartea „Din culisele sufletului”, de Sofia Vicoveanca, lucrare în care nu am înlocuit nici măcar un singur cuvânt, ci doar am organizat materialul scris după o anumită logică, pornind de la mărturisirea „*Îmi place să-mi colorez timpul cu versuri şi cu amintiri dragi sufletului meu*”, am avut revelația unui prozator înnăscut, care dă valoare și amplitudine culturală fragmentelor de memorie românească pe care le-a și

trăit. Este atât de densă această nouă carte a Doamnei (folosesc în sens voievodal cuvântul) Sofia Vicoveanca, încât nu a mai fost nevoie să încerc o prefață (de altfel, și premeditasem statutul de „prin sine însăși” al operei), admirabilul discurs narativ al autoarei conținând teze postulative (de necontestat, deci) ale unui crez artistic dumnezeiesc. Scrie Doamna Doamnelor Sofia Vicoveanca, așa cum eu nu aș fi putut scrie vreodată, în ciuda faptului că limba străbunilor îmi tot arată niscaiva afecțiune.

„În artă, ca şi în matematică, munca este continuă, uneori obositoare. Arta nu este o îndeletnicire uşoară, ea poartă mare responsabilitate, dată prin credinţă şi dăruire; poate fi generoasă, fiind o răsplată. Oare câtă lume ştie câtă energie se consumă în întâlnirea cu publicul? Uneori câte căutări pentru a te face înţeles, pentru a „trece rampa”, cum se mai zice? Pentru că aşa cum oamenii nu se nasc toţi într-o zi, aşa nu gustă la fel lucrurile. Publicul, el singur, este arbitrul care selecţionează cine trebuie să rămână pe scenă”.

Apoi, în altă pagină de intensă și vibrantă trăire, scria, și cu seriozitatea, dar și cu umorul autoironic moștenite de la tatăl Domniei Sale, Gheorghe Fusa, despre dumnezeiasca-i ursire: „O viaţă întreagă, cu traista-n băţ – cum zic, uneori, făcând haz de necaz. Neam din neamul meu n-a purtat atâta opincă şi catrinţă ţesută în stative. Le port cu mândrie, mă simt bine în costumul de acasă, şi cutreier lumea, făcând cunoscute cântecele din bătrâni, datinile şi tradiţiile neamului meu românesc”.

Între cele două repere, cel al crezului artistic și cel al proverbialului „așa i-a fost scris”, evoluează o narațiune complexă, plină de vitalitate și de înțelepciune, de verticalitate și de sacralitate a cuvântului dat, Doamna Sofia Vicoveanca născocind, de-a lungul anilor, savuroase butade, cu semnificații proverbiale, dar care definesc valori morale asumate, cum este și butada „nu port obrazul la călcâi”, pe care mi-a spus-o ieri, eu notând-o sârguincios, pentru că niciodată nu trec indiferent pe lângă cuvinte.

Lucrând editorial „Din culisele sufletului”, am dobândit convingerea că trebuie lucrată o carte cu toate prozele Doamnei Sofia Vicoveanca – la fel de frumoase și de valoroase ca și cântecele Domniei Sale. Dar am eu și un presentiment, care-mi supune că Sofia Vicoveanca are și alte câteva cărți de trăit, în deceniul care urmează după șase decenii de cântec, și că le va trăi ca atare. Drept spovedanie și drept închinare.

*

Ca discipol și, apoi, prieten și frate al ziaristului Victor Micu (la nunta lui Vlăduț, ni s-au rezervat locuri la masa familiei, față în față cu Maria Ciobanu, Ion și Ileana Paranici), o știam și pe Sofia Vicoveanca, iar în două rânduri, cu ocazia unor interviuri, am fost în casa Sofiei și a lui Victor Micu. Ne-am mai întâlnit de câteva ori, cu ocazia unor întâmplări culturale (fiul meu, Andi, de pildă, înainte de a pleca la Olimpiada Mondială de Astronomie de la Stockholm, din postura de cel mai tânăr concurent din lume, primise prima lui diplomă din mâi-

nile Sofiei Vicoveanca), dar abia din toamna anului 2018 am cunoscut-o cu adevărat pe Sofia Vicoveanca, din postura de redactor al cărții Domniei Sale „Din culisele sufletului”, pe care am și cules-o în cea mai mare parte („Monitorul de Suceava” începuse să-i culeagă poeziile).

Ca redactor de carte, trebuie să cunoști bine și manuscrisul, dar și sufletul și mintea autorului, pentru a identifica personalitatea reală a cărții, așa că, la prima întâlnire din toamna trecută, am supus-o pe Doamna Sofia Vicoveanca unui adevărat interogatoriu, dumirindu-mă că „Din culisele sufletului” trebuie să o reprezinte în totalitate pe Sofia Vicoveanca, fără cuvinte străine, chiar și elogioase, cartea fiind mai mult decât un exercițiu de sinceritate, adică o tulburătoare spovedanie, o respirație proaspătă și luminoasă a sufletului.

Rolul unui redactor de carte este tocmai acesta, de a reuni armonios două personalități distincte: cartea și autorul. Prin urmare, pe lângă unele convorbiri telefonice, am mai avut câteva dialoguri nemijlocite, descoperind în Doamna Sofia Vicoveanca nu doar un om talentat, inteligent și sensibil în tot ceea ce face, ci și un suflet ca o icoană, care merită evlavie și desăvârșit respect.

În curând, adică în 30 ianuarie 2019, începând cu ora 15:00, la Muzeul Bucovinei, Sofia Vicoveanca va oficia cu sacralitate pentru cei care fac parte din sufletul Domniei Sale – iubitorii cântecului românesc și ai personalității inconfundabile a Marii noastre Artiste. Va fi un regal al dialogului uman, pentru că lansarea cărții se va desfășura sub formă de dialog între autoare și public.

Pentru că asta este, în fond, și cartea: un dialog nestăvilit între suflet și suflete.

*

O manifestare culturală de excepţie, pe care nu au ratat-o nici Preşedintele Gheorghe Flutur, nici Vicepreşedintele Gheorghe Niţă, nici Primarul Ion Lungu, nici fostul primar de Fălticeni, spiritualul domn Tofan, s-a petrecut, astăzi, la Muzeul Bucovinei, cu ocazia lansării cărţii „Din culisele sufletului”, de Socia Vicoveanca. În sală se aflau şi tineri veniţi din Bacău, printre care fermecătorul Cătălin David şi timidul tânăr Ştefan Alexandru Negrea, şi câteva măicuţe de la Văratec, în frunte cu părintele Lucian Demian, care i-a dăruit Sofiei Vicoveanca un frumos portret, lucrat de pictorul ieşean Ovidiu Ciubotaru. Plus artişti, politicieni, ziarişti, oameni de cultură sau trăitori sensibili de dumnezeire. Veţi vedea, în curând, filmul făcut de către colegul meu Nicolae Gabriel Sandu şi vă veţi convinge ce aţi ratat cei care din prea multă comoditate nu aţi fost acolo.

În apariţia acestei cărţi s-au implicat mulţi oameni şi aş începe, ca şi la manifestare, cu colegii mei, Ramona Medeleanu, Sorin Filip – cel mai bun manager al Centrului Cultural „Bucovina”, om drag şi Sofiei Vicoveanca, Carmen Chirap şi Corina Scîntei, continuând cu pe deplin îndreptăţiţii la părtăşia bucuriei Sofiei Vicoveanca, Gheorghe Flutur, Gheorghe Niţă, Ion Lungu (care a promis un tiraj suplimentar de 1.000 exemplare şi doar cu promisiunea a rămas) şi, nu în ultimul rând, prietenul şi tovarăşul meu de aventuri prin epoca de piatră a ob-

scurantismului agresiv, Constantin-Emil Ursu. Managerul Muzeului, dar mai presus de toate, om.

Ziua a fost un regal al Sofiei Vicoveanca, artista izbutind, imediat după luarea emoţiilor în stăpânire, un adevărat spectacol de dezinvolutură şi poezie, de amintiri şi atitudini, în faţa unui popor (publicul) care seamănă cu cel imaginat, visat de cântecele Domniei Sale. Iar printre picături, un sclipitor expozeu al istoricului Mihai Iacobescu, o ivire divin-omenească de cumsecădenie şi de sfinţenie – dezvelirea şi dăruirea portretului Sofiei Vicoveanca, dăruit de părintele Lucian de la Mănăstirea Văratec, personaj adidoma şi în carte. Şi au mai fost, în afară de cuvintele oneste, inspirate şi pline de vioiciune ale domnilor Gheorghe Flutur şi Ion Lungu, şi cele părinteşti ale naşului soţilor Micu, primarul de durabilă aducere aminte al Rădăuţilor, Domnul Mihai Frunză. Gata, mă opresc şi vă las cu poze. În fond, celor care au lipsit nemotivat nu am de ce le povesti ceva, iar cei de departe vor avea, în curând, filmul lansării la dispoziţie, ca să poată trăi şi ei bucuria nestăvilită a Doamnei Sofia Vicoveanca.

*

Sofia Vicoveanca, sărbătorita acestei zile și, cu siguranță, a cumpenei veacurilor, înseamnă înțelepciunea (*sofia*, în limba greacă) inițierii în sacralitatea vieții omenești, o sacralitate dezvăluită, cu vocație sacerdotală, prin cântec, prin poezie și prin narațiuni de o mare forță expresivă. Nici o clipită nu trece pe lângă Sofia Vicoveanca, fără să fie înveșnicită în armonii muzicale sau

literare, fără ca ea, clipita, să nu capete dimensiune statuară și să nu atingă cu fruntea aleanurile cele mai îndepărtate ale cosmicității. Clipită cu clipită, aidoma unui foșnet al pleoapelor, se adună deceniile într-o viață care nu a risipit niciodată nimic, în sfericitatea sacră a trăirii vieții omenești ca pe un har, musai de asumat și de slujit cu exemplară dăruire.

Astfel ni s-a dezvăluit și ni se dezvăluie Sofia Vicoveanca drept esență exponențială a spiritualității românești, pe care o recunosc, o îndrăgesc și o asumă și generațiile viitorimii, rockerii, de exemplu, considerând-o deplinătatea rostirii prin încredințarea muzicii stelelor și celor care nu o aud, cum inspirat formula, adineauri, Pitagora. E atât de aproape de fiecare dintre noi, încât, dacă răsfoim prin suflete, o aflăm acolo icoană vie, dar și fărâma de sacralitate cu care am fost înzestrați prin naștere și care poate fi conștientizată doar prin învăluire în lumină.

Anatol VIERE

Poet pururi dezlănţuit, un fel de tribun al metaforei amintind cumva de Ioan Manole, mai înspre tinereţe, Anatol Viere este o cetate a Hotinului vie, veghind statornicia mlădioasă a limbii române între Nistru şi Prut. Este un năvalnic, un iute risipitor de flacără şi de scântei şi,

drept consecinţă, nopţile planetei îşi aprind cereştile candelabre şi din călimara lui Anatol Viere. Căci aşa i-a fost ursit: să-şi afle naşterea în ziua lui Ciprian Porumbescu şi să crească aidoma.

*

Anatol Viere, tânărul poet din nordul Moldovei de odinioară, s-a născut și a crescut într-un sat în care se vorbește doar limba ucraineană, limbă frumoasă și melodioasă, excelentă pentru cântece, dar, din respect pentru strămoșii săi români, a învățat singur limba antecesorilor și a început să scrie și să publice numai poezie românească. Fără îndoială, ca toți românii din jumătatea nordică a Moldovei de odinioară, și Anatol Viere poate număra, printre ai săi, și strămoși ucraineni, știut fiind că închinarea în aceeași biserică și petrecerea la aceeași „strânsură" au durat iubiri care nu au ținut cont de limba în care s-a născut un tânăr sau altul, dar Anatol ține la recuperarea simțămintelor românești străvechi prin retrăire lirică, o retrăire posibilă, în ciuda faptului că poetul Anatol Viere este unul de expresie modernă, fără rigori tradiționale, și, tocmai de aceea, lesne de tradus în alte limbi, inclusiv în ebraică, multe poeme văzând lumina tiparului în limba și în patria primilor mari poeți ai omenirii, înțeleptul împărat Solomon și regele David.

Nu l-am mai reîntâlnit de la o a nu știu câta ediție a Festivalului „Națiunea Poeților", când Anatol Viere, ca și celebrul poet martir Vasile Tărâțeanu, primea un premiul literar, personalizat prin numele unui mare poet

bucovinean de odinioară, dar cu semnificație și valoare financiară egală. De atunci a trecut ceva vreme, Anatol s-a însurat și mutat la Toporăuți, iar vremuirea noastră o putem estima, inclusiv în viitor, prin vârsta celei mai mari dintre cele două prințese ale lui, Eva și Lia, la care caut cu duioasă admirație.

Grigore VIERU

Duminică, 24 noiembrie 2013, l-am reîntâlnit pe Grigore Vieru. Mă aştepta, fericit, dar şi uşor îngândurat, în faţa Centrului Cultural „Mihai Eminescu” din Târgu Mureş. Ştiam eu că nu a murit şi că nu va muri niciodată,

la vremelnicie fiind condamnaţi doar grigurcii, criticurţii şi celelalte vietăţi la fel de parazitare.

Când m-am apropiat, Grigore m-a salutat doar cu licărul din coada ochiului, un licăr bun şi mângâietor, şi-atunci m-am dumirit, privindu-l mai cu atenţie, că el tocmai este personajul unei nesperate ceremonii, cea de investitură în mit.

Pare un cavaler de odinioară, care aşteaptă, plin de demnitate şi cu fruntea uşor aplecată, atingerea sacră a spadei pe umărul drept.

Voievodul e acolo, la doar câţiva paşi, înfăşurat în mantia-i cosmică. Iar Grigore Vieru îşi vede visul împlinit: El şi „Domnul Eminescu”, faţă în faţă, la fel de îngânduraţi şi suflete pereche în veşnicia memoriei.

Am fost fericit, duminică, 24 noiembrie 2013, pentru Grigore Vieru, iar a doua zi, luni, pe o ploaie rece şi deasă, i-am fotografia intrarea în mit din toate unghiurile posibile. Cu greu am descifrat, pe umărul stâng, al fratelui nostru, semnătura sculptorului Radu Adam, autorul bustului şi, probabil, iniţiatorul amplasării provizorii, până la emiterea unei hotărâri a Consiliului Municipal Târgu Mureş.

Târgu Mureş, un oraş milenar şi încă locuit. Un oraş cu memorie, un oraş care chiar există.

Alexandru Ovidiu VINTILĂ

Un avangardism de substanță, retrăit și regândit, caracterizează nu doar poezia, ci și publicistica literar-filozofică a lui Alexandru Ovidiu Vintilă, intelectual rasat al Sucevei și harnic recuperator de memorie aleasă,

de spiritualitate care merită să dăinuiască. Ovidiu este unul dintre puținii suceveni capabili să deslușească lăuntricul special al unei cărți, iar înrudirea lui creatoare cu Gellu Naum, în reverberare lirică, și cu Traian Brăileanu, în context existențial, dă substanță propriei personalități, conturată mai curând în inefabil, decât în realitatea de fiecare zi, din care ne înfruptăm cu toții.

Alexandru Ovidiu Vintilă, stare cerebrală a cântecului și, tocmai de aceea, și stare de veghe, are, deja, o operă, care tulbură mai ales acolo unde există capacități de pricepere și de împărtășire. Rar poate fi rupt din realitatea lui, cea pentru care există și pentru care se sacrifică, în care durează și se durează.

*

„Un elegiac, în sinea lui, mai mult decât în poezie (căci elegia, în extremis, este răsfăţul unui lux, dezagreabil, pasămite, lui A. O. Vintilă), acest poet cu totul remarcabil are un singur, pare-se, păcat: într-un context vociferant, fără busolă şi gregar, el e discret, mult prea discret” – scrie Şerban Foarţă pe coperta finală a noii cărţi de poezie a lui Alexandru Ovidiu Vintilă, „*Transparenţa unui popor de foci*”, iar eu subscriu, de decenii bune, la această lucidă observaţie, în care remarcabilul poet este necontenit dublat de modestie. Şi, în ciuda tinereţii trupului şi, fără îndoială, a sufletului, A. O. V. este, prin implicarea totală cu care slujeşte făptuirea culturală în sine, un senior adevărat, plin de nobleţe, de demnitate şi de cumpătare. Senior de necontestat, adică un om care

a făcut pentru alţii cât nu vor face toţi ceilalţi nici dacă le-ar fi dat să trăiască nouă vieţi.

Astăzi, la recunoaşterea dimensiunii reale a poetului şi omului de cultură Alexandru Ovidiu Vintilă a oficiat Constantin Hrehor, acest „Munte mărturisitor" al spiritualităţii bucovinene, iar A. O. V. a primit cu emoţie, vibrând precum frunzele în lină desprindere, un *laudatio* plin de lirism, dar şi de un liturgic vibrant, prin care obişnuieşte să respire poezia, atunci când îmbracă veşmintele de gală şi împrumută chipul lui Constantin Hrehor. Chiar dacă este, pe drept cuvânt, un egal între egali, indiferent care poeţi ai neamului ar păşi prin vecinătatea lui, Alexandru Ovidiu Vintilă se lasă copleşit de sfiiciune, de o modestie aproape evlavioasă, care nu doar că-l prinde, dar, prin sinceritatea ei, chiar că defineşte adevăratul creator, sacerdotul necontrafăcut al durabilităţii ziditoare a cuvintelor.

În preajma unor astfel de scriitori, chiar şi un banal loc viran de prin Suceava, podit cu frunze din aurul autumnal, se transformă într-un loc sacru, într-un altar şi nicidecum într-o scenă, în care se oficiază mai presus şi mai adânc de cuvinte, până spre zvâcnirile capricioase ale inefabilului, care-şi revarsă pulberile de lumină doar asupra celor de el aleşi. Iar cuvintele care contează nu ies acum la iveală, pentru că rostul lor este ca şi cel al lui Dumnezeu, de Taină şi de Iluminare. Stau, la câţiva paşi de operatorul Lucian Căluşeriu şi văd departe, dincolo de contururile pe care cei doi mari poeţi români din Suceava le lasă spre a fi desluşite în vremelnicie. Văd şi simt din-

colo şi de paginile cărţilor lor de poezie, pentru că îngăduit îmi este să sorb din această agheasmă.

Cam asta s-a petrecut astăzi, pe la ceasurile 12 şi ceva, pe un loc viran, copleşit de frunzişuri, din Suceava. Am fost martor şi tocmai de aceea mă şi mărturisesc. Cu dragoste, cu prietenie, cu respect.

Dumitru VINŢILĂ

Într-o vreme, venise la Suceava cel mai bogat om de pe planetă, unul Rockefeller, iar Dumitru Vinţilă fusese împuternicit drept singur fotograf oficial al presei ro-

mâneşti. Bogătaşul, care, după cum se zvonise, dorea să cumpere Voroneţul, pentru a pune minunata ctitorie sub un clopot de sticlă, a prins şi o noapte de Înviere, pe la Moldoviţa. Uitându-mă la televizor, am văzut, în „Telejurnal" că Rockefeller se întreţinea, vioi, cu nea Mitică Vinţilă, aşa că, a doua zi, la prima oră, mă înfăţişam în redacţia ziarului „Zori noi", pentru a afla de la nea Mitică despre bogătoiul de capitalist.

Fremătam de nerăbdare, împreună cu domnul Ion Nedelea, redactorul şef adjunct, care şi dumnealui văzuse emisiunea, aşa că, atunci când s-a ivit şi Dumitru Vinţilă, am dat amândoi năvală peste el:

– Cum era Rockefeller, nea Mitică?
– Ce v-a spus?, insistă şi domnul Nedelea.

Nea Mitică ne-a privit cruciş, a zâmbit ca întotdeauna, a strâns din umeri.

– De unde să-l ştiu eu pe ăla! Eu m-am dat pe lângă unul mai flenduros, că toţi ceilalţi erau domni...
– Păi, ăla era Rockefeller!, a triumfat domnul Nedelea.

– Ăla?! Păi avea pantofii mai scâlciaţi ca ai mei...

Am râs de s-a cutremurat clădirea tipografiei, imaginându-ne că bietul bogătan capitalist şi-o fi închipuit că Dumitru Vinţilă, îmbrăcat modest în comparaţie cu securiştii şi liderii bolşevici români, o fi cel mai mare bogătan din România.

Altădată, venise Regele Spaniei, Juan Carlos, şi, când să trec spre tipografie, m-am oprit, împreună cu domnul Ion Paranici, redactorul şef al ziarului, să-l vedem pe monarh. Oricum n-am fi putut trece, pentru că circulaţia era oprită. Şi trece regele, cu regina lui, apoi, din a doua maşină, nea Mitică, singur, ne-a fluturat din mână, iar lumea din preajmă era extaziată:

– E şi tovarăşul Ceauşescu! E şi tovarăşul Ceauşescu!...

Domnul Paranici s-a înnegurat, ba parcă a scrâşnit şi din dinţi.

A doua zi, domnul Paranici, care participase la recepţia de la CCH, era tare amuzat. Când a intrat în cantina Combinatului, l-a văzut pe Dumitru Vinţilă, la masa oficială, în stânga lui Juan Carlos, în dreapta stând Regina Spaniei. Nu şi-a crezut ochilor, apoi, încă speriat, l-a rugat pe un securist să-l scoată de lângă Regele Spaniei pe Mitică Vinţilă.

– Nu se poate, tovarăşe!, a protestat securistul. Majestatea Sa l-a invitat, după ce i-a ţinut şi locul!

Ăsta a fost, este şi va fi mereu Dumitru Vinţilă: un om care place şi capetelor încoronate, şi rockefellerilor, dar şi oamenilor oameni.

Matei VIŞNIEC

Nu ştiam că am, printre icoanele tinereţii mele, şi una a lui Matei Vişniec, om şi poet plin de sfinţenie, de discreţia măreţiei reale, înhăruită. Chiar dacă a devenit, la nivel planetar, un dramaturg inconfundabil, rădăuţeanul Matei Vişniec rămâne şi va fi întotdeauna, inclusiv prin respiraţie, un poet. Asta este ursita lui şi – de ce nu? –

prizonieratul cosmic al lui Matei Vişniec: poezia. Şi nu ai să uiţi niciodată asta, Matei Vişniec, oriunde te-ai afla!

Liliana WIDOCKS

Există, undeva, dincolo de zare, un intelectual român rafinat şi care tânjeşte atât de mistuitor după România, încât o trăieşte, clipă de clipă, drept aură a spiritului şi drept desprindere, uneori brutală, de miturile contrafăcute şi de clasicele fuduliri ale vremelniciilor. Se nu-

meşte Liliana Widocks, deşi numele acesta pare să fie doar o discreţie asumată, pentru că intelectualul acela de departe nu pune preţ pe pătimirile şi pe înfăţişările proprii. Îi repugnă atât de adânc imaginile şi bătăliile altora pentru emblematicul mărunţeniei, încât trage perdele şi peste propria-i individualitate, o individualitate distinctă şi demnă de toată admiraţia. Nu ne cunoaştem decât din spaţiul acesta abstract, dar ştiu că e bucovineancă veritabilă, fără nevoie de accesorii emblematice, ci doar cu un curmeziş al respiraţiei, care pulsează între pământ şi cer.

Fără voia ei, Liliana Widocks e o amprentă secretă a zilelor care îşi caută şi îşi împlinesc veşnicia, iar un astfel de destin îmi impune, pentru că are în el şi premeditare individuală, nu doar ursirile. Tocmai de asta simt nevoia să o salut, de ziua naşterii ei, printre rândurile cronicilor mele sentimentale, cu formula respectului meu deja îndătinat.

*

Liliana Widocks, poet neconvențional, cu frazări arborescente într-un lexic propriu bine chibzuit, trăiește mitul și recursul la mit în moduri atât de surprinzătoare încât își dobândește pe merit locul ei în iconarismul modern bucovinean. În vară, în luna diasporei, își va lansa la Suceava, în orașul ei natal, prima carte de poezie, pe care, deși o cunosc în bună parte, o aștept cu firească emoție.

*

Nu aş fi crezut că Liliana Widocks, din Bolton (Anglia), dar născută Horbi, în Iţcani, şi cartea ei de poezie „Jocuri de îngeri” vor izbuti să adune atâta lume vie şi fremătătoare în minunata sală „Elena Greculesi” a Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera”. Biblioteca este un adevărat templu al prospeţimii şi al purităţii, în care slujesc la sfintele altare ale Cuvântului tipărit sacerdoţi minunaţi, cărora le strălucesc ochii de inteligenţă şi dragoste. Prin urmare, şi „credincioşii” sunt aidoma, răspândind în preajmă şi înspre orizonturi numai iluminare. Te simţi minunat într-un asemenea loc, în care sufletul soarbe din aurele copleşitoare ale celor care există prin ei înşişi şi care-l trăiesc pe bunul Dumnezeu, în deplină libertate, drept bucurie.

Poetesa româncă din diaspora, aşezată în sală, lângă fiul ei David Widocks, englez get-beget, era atât de copleşită de emoţii, încât doar un pumn de pastile a trezit-o la realitate, spre sfârşitul primei coperte muzicale, realizată în totalitate acustic de către rockerii Mihnea Blidariu (Luna Amară), Ştefi M. Ganea (Funk'e Fetish) şi Andi Drăguşanul (Toy Machines). Desigur că, înainte de a chema rockerii, am rugat publicul să facă o cruce penticostală (cum, ăştia nu fac cruce?) cu limba pe cerul gurii, ca să nu fie cu bănat dinspre ţapii intoleranţei talibane de la periferia târgului şi a medievalismului barbar.

Astăzi, am auzit discursuri inteligente şi muzică de calitate, ba chiar şi trei poeme frumoase, pe care mi lea citit, pe când Liliana Widocks dădea autografe unei lungi cozi întru onorarea Poeziei poezie, doamna Hermi-

na Cristina Melinte. M-a înveselit peste poate discursul umoristului Constantin Horbovanu şi m-a înduioşat delicateţea doamnei profesor universitar Ignătescu, care, în numele colegilor domniei sale, i-a înmânat... colegei Liliana Widocks o cupă, un fel de Sfânt Graal al demnităţii şi al prieteniei. A fost o zi minunată, dar cum mâine, 24 august, încep alte jocuri de îngeri, pe platoul şi în şanţul Cetăţii Sucevei, vă las cu fotografiile şi mă întorc la Bucovina Rock Castle. Pentru că simt nevoia să-mi mângâie fruntea şi lumina spiritualităţii viitorimii, o spiritualitate pe care o slujesc supus, dar şi cu încrâncenare, de aproape un deceniu.

Leonard ZAMĂ

Abia astăzi am băgat de seamă că ieri, 16 ianuarie, a fost ziua de naștere a artistului poli-instrumentist Leonard Zamă, nepotul regretatului legendar pictor Ion Grigore şi descendent al unui vechi neam răzeșesc din nordul Moldovei. Ca artist, cu o întreagă viață dedicată Ansamblului Artistic „Ciprian Porumbescu” din Suceava, Leonard Zamă înseamnă un nume greu al vieții culturale bucovinene și care se bucură de o notorietate pe măsură. Ca om, Leo este de o discreţie şi de o modestie pe care doar la marile talente creatoare le-am mai întâlnit, aşa că, deşi cu întârziere de o zi, mă bucur să-i pot ura, din tot sufletul.

Vasile ZETU

Poet înnăscut, desprins cu o ninsoare de ianuarie din palatul de cleștar, de deasupra norilor, al Crăiesei Zăpezii Eftepir, Vasile Zetu își trăiește cuvintele prin munții Dornei, în Crucea, risipind sufletul jertfelnic al vibrației

verbelor întru devenirea generațiilor de care deja se reazemă viitorul.

Om delicat precum tăcerea pădurilor adânci, poetul de la Crucea își ascultă sângele, predestinat lirismul onest și proaspăt, care stă la temelia timpului astral al zămislirii și ivirii cărților. Cărți de poezie, pagini în curgere armonioasă precum undele Bistriței Aurii, pe care le aduce, în ceasul poeziei, și la Suceava, pentru a le dărui prietenilor.

Vasile Zetu, aidoma tuturor creatorilor cu har, nu va fi niciodată prizonier al timpului, dar ziua de astăzi, 17 ianuarie, poartă pecetea lui, alăturată peceții altui poet care îmi trăiește în suflet, luminosul martir Vasile Pînzariu, cu care Vasile Zetu împarte aura sincerității risipei de suflet.

*

Undeva, pe Bistriţa Aurie, „sub un maldăr de lună”, trăieşte poetul Vasile Zetu, „poet talentat, discret ca o amforă la care partea nevăzută, din interior, este cea mai tentantă: întunericul moşeşte stele, vin sau grâu” (Adrian Alui Gheorghe). Poet „caligrafiind şoapta” şi „omologând tăcerea” în „cazaniile nopţii”, mereu regăsindu-se „strivit sub un maldăr / de vise, retoric”, deşi el este, în primul rând, „un scoc pentru lacrima / scursă pe şoaptă” sau poate că doar o neaşteptată „icoană în rut / împroşcând cu lumină-n / biserici de lemn”. Căci, aşa cum scria deja citatul Adrian Alui Gheorghe, „Vasile Zetu se lasă vorbit de propria poezie, ronţăit de înche-

ieturile versului, zimţii dintre cuvinte or să-i zdrobească într-o zi degetele care s-au încleştat pe marginile aerului, partea cea mai concretă a lumii în care vieţuim-supravieţuim".

Vasile Zetu, „restructurând haosul / pe îndelete", există, monumental ca însăşi lumina, sub cumpăna munţilor, acolo unde „construieşte destine" pentru idei trăite, „pe tastatura nopţii / accesând stelele". Sau, cum zicea el, într-o vreme, „frânturi de poem / celebrează poetul / cu aripi de sfinx". Ce-ar mai fi de spus?

Cuprins